

109. Keskiviikkona 6 päivänä lokakuuta 1993

kello 14

S.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. Hassin ym. välikysymykseen n:o 3 kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi..... 3004

Pöydällepanoa varten esitellään:

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 hallituksen esityksen johdosta laiksi verohallintolain muuttamisesta (HE 25) .. 3116

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 hallituksen esityksen johdosta luotoverolain väliaikaisesta soveltamatta jättämisestä (HE 105)

3) Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laeiksi sotilasmajoituksesta annetun lain, sotilaskyydityksestä annetun lain, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain ja sotaväen kunniauoimioistumista annetun lain kumoamisesta (HE 91)

4) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi Lauhanvuoren kansallispuiston laajentamisesta (HE 97)

5) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi Levanevan luonnonsuojelualueesta (HE 98)

6) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laiksi oman asunon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 172) 3116

S.

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Aho E., Alho, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Häkämies, Jaakonsaari, Jokiniemi, Jurva, Karhunen, Kauppinen, Kempainen, Koistinen, Koski, Kuuskoski, Laitinen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Linnainmaa, Lipponen, Luhtanen, Malm, Morri, Niinistö, Ojala A., Ollila, Paasio, Paloheimo, Pelttari, Polvinen, Ranta, Rauramo, Rimmi, Roos T., Rönholm, Röntyne, Saastamoinen, Savolainen, Seivästö, Taina, Turunen, Törnqvist, Varpasuo, Vihriälä, Viljamaa, Vuorensola, Väyrynen ja Zyskowitz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rimmi, Zyskowitz, Aho E., Ollila, Alho, Niinistö, Laurila, Vihriälä, Rauramo, Lehtinen, Kempainen, Polvinen, Häkämies, Roos T., Vuorensola ja Koistinen.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. A. Ojala sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Dromberg, Häkämies, Jokiniemi, Karhunen, M. Laukkanen, Lehtinen, Lipponen, Malm, Morri, Ranta, T. Roos, Rönholm, Savolainen, Seivästö, Taina ja Väyrynen,

tästä ja huomista päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Koistinen ja Viljamaa sekä tämän kuun 8 päivään sairauden vuoksi ed. Röntynen.

Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva lokakuun 1 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 174 ja 177, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 440, 442 ja 452. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

P u h e m i e s : Valitsijamiesten koolle kutsuamista varten annan puheenvuoron ed. Sasille.

E d. S a s i : Kunnianarvoisa herra puhemies! Eduskunnan valitsijamiesten kokous pidetään tiistaina 12 päivänä lokakuuta 1993 kello 13.30 suuren valiokunnan kokoushuoneessa. Kokouksessa suoritetaan Suomen Pankin tilintarkastajien täydennysvaali.

Ed. Hassin ym. välikysymys kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekeä ja työllistämistä suosiviksi

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen työministeri Kanerva vastaa ed. Hassin ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 3 kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekeä ja työllistämistä suosiviksi.

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettä-

misestä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Välikysymyksen perusväittäjä on, että taloudellisen kasvun kautta ei löydy ratkaisua työttömyysongelmaan vaan tarvitaan rakenteellisia muutoksia työmarkkinoilla. Välikysyjät ovat osin oikeassa. Työllisyysongelman hoidon kannalta taloudellisen kasvun luonne on avainkysymys.

Interpellationens grundpåstående är att man inte genom ekonomisk tillväxt kan finna någon lösning på arbetslöshetsproblemet, utan det behövs strukturella förändringar på arbetsmarknaden. Interpellanterna har delvis rätt. Med tanke på skötseln av arbetslöshetsproblemet är den ekonomiska tillväxtens karaktär en nyckelfråga.

Onko mahdollista saada hyödykkeitä aikaan enemmän, tehokkaammin ja vähemmällä luonnon kuormituksella? Tätä kysymystä kansakunnat eivät voi enää välttää. Ekologiset tekijät nousevat väistämättä yritysten ja koko kansakunnan menestystekijöiksi. Taloudellinen kasvu on välttämätön, mutta ei ainoa lääke työttömyyden nujertamiseen. Rakenteellisia muutoksia tulee tehdä, ja niiden tekeminen on myös aloitettu. Talouskasvu yhdistettynä työmarkkinoitten rakenteellisiin uudistuksiin on paras tae kohentaa työllisyyttä.

Ympäristökysymyksiä pohdittaessa voidaan mennä syvälle ihmiskäsitykseen, mutta käytännön muutokset ympäristön hyväksi eivät onnistu ilman yritysten myötävaikutusta. Maailma ei muutu puhtaammaksi ilman ekologisesti kestävä teollisuutta ja tuotantoa. Tiukimman linjan luonnonsuojelijoitten mukaan taloudellinen kasvu ja ympäristönsuojelu ovat vastakkaisia tavoitteita. Näin siitakin huolimatta, että rikkaat maat ovat yleensä tehokkaampia ympäristönsuojelutoimenpiteissään kuin köyhät maat. Tämä tuskin johtuu pelkästään rikkaiden maiden tiukemmista sääöksistä, vaan puhtaammat prosessit ovat saaneet tukensa myös markkinoilta.

Varsin paljon siteerattu Brundtlandin komissio tutki kestävän kehityksen ja taloudellisen kasvun kohtalonyhteyttä. Lyhyt siteeraus ansaitsee tässäkin yhteydessä huomion. Komission mukaan näet ”kasvu on saatava elpymään”. Ja edelleen komission mukaan ”kasvun laatua on muutettava”. Kestävä kehitys edellyttää komission mukaan siis ”talousjärjestelmää, joka kykenee tuottamaan ylijäämiä ja teknistä tietämystä varmasti ja kestävästi”. Edelleen komission mukaan ”kestävä kehitys edellyttää tuotantojärjestelmää, joka säilyttää kehityksen ekologisen perustan, ja teknologista järjestelmää, joka kykenee jatkuvasti löytämään uusia ratkaisuja”.

Kestävä kehitys edellyttää siis myös vakaata talouskasvua. Kasvun on suuntauduttava sellaiseen tuotantoon ja sellaiseen toimintaan, joka kuluttaa mahdollisimman vähän luonnonvaroja ja on ympäristön kannalta mahdollisimman haitatonta. Kasvun painopisteen on oltava ei-materiaalisissa sekä vähän materiaaleja ja energiaa vaativissa palveluissa ja tuotteissa. Ympäristöinvestoinnitkin kasvattavat kansantuotettamme. Niihin ei kuitenkaan ole varaa, ellei ole taloudellista kasvua. Tästä varoittavia esimerkkejä me näemme tänä päivänä itäisen Euroopan maista. Taloudellinen kasvu on siis edelleen tavoiteltava asia ja tärkeä edellytys tasapainoiselle yhteiskuntakehitykselle, johon luonnollisesti kuuluu myös hyvä työllisyys.

Maailmantalous on 1970-luvun alusta alkaen läpikäynyt rakennemuutosta, jossa tuotannon joustavuus, tuottavuuden nousu ja työelämän jähkkytykset ovat johtaneet ristiriitaan. Rakenteellinen työttömyys on lisääntynyt. Jokaisessa korkeasuhdanteessa on työttömyysaste ollut keskimäärin korkeampi kuin edellisessä korkeasuhdanteessa. Ilmiö johtuu pääsääntöisesti tuottavuuden voimakkaasta noususta. Tämä taas perustuu teknologian nopeaan kehittymiseen, jonka rajoittaminen ei taida olla toivottavaa tai edes mahdollistakaan. Kestävä tie lamasta ylöspäin edellyttää viennin kasvattamista ja tätä kautta vaihtotaseen tervehdyttämistä, jolloin syntyy reaalista ostovoimaa myös kotimaiseen kulutukseen ja vahvaa perustaa talouskasvulle.

Herra puhemies! Taloudellisen tilanteen parantaminen mm. vaihtosuhteen käännyttyä ylijäämäiseksi antaa nyt mahdollisuuksia hallituksen talouspolitiikan painopisteen siirtämiseen erityisesti työllisyyden hoitoa tukevaan suuntaan. Väläkysymyksen tekijät ovat huolissaan siitä, onko työn ja työntöön verotus yksi keskeinen syy työttömyytemme. Tässä yhteydessä he esittävät palk-

kaperusteisten työnantajien sosiaalivakuutusmaksujen alentamista siirtymällä sosiaaliturvan rahoituksessa enenevästi energia- ja ympäristöveroihin sekä käyttökäteen tai arvonlisäyksen verottamiseen.

Työnantajien välilliset työvoimakustannukset ja palkansaajien lakisääteiset maksut ovat viime vuosina kohonneet tuntuvasti, mikä on vaikuttanut tietysti negatiivisella tavalla työvoiman kysyntään. Kun lama on näin ollen heikentänyt työllisyyttä ja alentanut palkkasummaa, on palkkoihin sidottuja maksuja jouduttu vääjäämättä lakisääteisellä mekanismilla nostamaan. Se on kallistanut työvoiman hintaa ja vähentänyt työnantajien halukkuutta tai mahdollisuuksia työpaikkojen luomiseen.

Myös hallitus on huolissaan tästä kierteestä. Se on pyrkinyt katkaisemaan noidankehän menojen kasvua hillitsemällä ja rahoituspohjaa laajentamalla. Tärkeimmät toimenpiteistä tuon tässä esille.

Ensinnäkin liikevaihto- ja arvonlisäveron tuottoa ohjataan 1 800 miljoonaa markkaa ensi vuonna kansaneläke- ja sairausvakuutusmenojen rahoitukseen, millä torjutaan siis nimenomaisesti palkkaperusteisten maksujen korotuspainetta.

Toiseksi työnantajan työttömyysvakuutusmaksu alennetaan 3 prosenttiin palkasta ensi vuonna niissä pienyrityksissä, joissa palkkasumma on enintään 1 miljoonaa markkaa. Tämä puolittaa maksun näiden pienyritysten osalta. Se on useiden satojen miljoonien markkojen arvoisen ratkaisu.

Kolmanneksi työnantajan kansaneläkemaksu porrastetaan ensi vuonna poistojen perusteella, mikä käytännössä siirtää noin 1 miljardin markan edestä maksurasitusta pääomavaltaisille yrityksille.

Neljänneksi otetaan käyttöön työntekijän eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu, jotka lyhyellä aikavälillä jakavat maksurasituksen nousun tasaisemmin työnantajan ja työntekijän kesken.

Sen lisäksi hallitus on käynnistänyt selvityksiä, joilla tähdätään työvaltaisten pienyritysten maksujen lisäalennuksiin ja työntekoa suosivampiin rahoitusmalleihin.

Palkkaperusteisia työnantajamaksuja on siis monin toimenpitein ryhdytty keventämään. Nousupaineet ovat kuitenkin poikkeuksellisen suuret etuuskien saajien lukumäärän jatkuvasti paisuessa ja taloudellisen kasvun samanaikaisesti pysyessä odottamattoman pitkään olemattomana.

Hallitus on valmis jatkamaan välillisten työvoimakustannusten alentamiseen tähtäviä ponnisteluja. Tällä tiellä edettäessä tulemme kuitenkin väistämättä eräiden keskeisten periaatteellisten kysymysten eteen. Tätä välikysymyskeskustelua on tärkeää käyttää myös niiden pohtimiseen.

Ensimmäinen näkökohta on siinä, että sosiaalivakuutuksen menot ovat pääsääntöisesti ansioihin suhteutettuja etuuksia, joilla korvataan tietyn henkilöstä riippumattoman riskin toteutumisesta johtuvaa ansion menetystä. Vakuutusperiaatteen mukaan vakuutusmaksut tulee periä vakuutetuilta, ellei niitä ole sopimuksin sovittu siirrettäväksi työnantajan maksettavaksi, ja niillä tulee olla yhteys vakuutuksesta maksettavan korvauksen suuruuteen.

Vakuutusmaksujen palkkaperusteisuus on jopa nähty ainoana perusteluna sille, että korvaukset voidaan ylipäättään maksaa ansioihin suhteutettuina. Jos tästä periaatteesta pidetään kiinni, kuten välikysymyksen tekijätkin näyttävät tekevän, merkittäviä mahdollisuuksia rahoituspuolelta muutoksiin ei kerta kaikkiaan ole olemassa. Jos meillä suomalaisessa yhteiskunnassa ollaan valmiita laajalti luopumaan kansainvälisen käytännön mukaisesta sosiaaliturvan vakuutusperiaatteesta, silloin sosiaaliturvan rahoitus voidaan ja on syytäkin tietysti hoitaa ensi sijassa muita tuotannontekijöitä kuin työpanosta verotamalla. Mutta kysymys kuuluu: Olemmeko sitenkään siihen valmiita, tarkoittameko me sitä?

Toinen pohtimisen aiheen arvoinen kysymys on se, että nostaessamme tuntuvasti energian ja pääoman verotusta kuluttajahinnat myös vastaavalla tavalla nousevat. Tämä olisi perusteltuakin energian säästämisen kiihdyttämiseksi. Jos hintojen kallistuminen kuitenkin ulosmitattaisiin työehtosopimusteitse, seurauksena olisi tietysti inflaatiokierre ja saavutettu välillisten työvoimakustannusten aleneminen mitätöityisi samanaikaisesti. On syytä huomata, että tutkimusten mukaan välilliset verot siirtyvät hintoihin suuremmin kuin palkkaperusteiset verot.

Kolmanneksi sietää pohtia, että jos palkkaperusteisia maksuja korvattaisiin laajassa mitassa liikevaihto- tai arvonlisäverolla, verokannan nostaminen kiihdyttäisi yleistä hintatason nousua, jolloin työvoimakustannusten aleneminen ei välttämättä suinkaan tapahtuisi ja toteutuisi. Arvonlisäverokantamme on jo nyt kansainvälistä huippuluokkaa, mikä tietysti rajoittaa sen käyttöä ja liikkumatilaa.

Koko ajan joudumme myös pitämään silmällä Euroopan yhteisön pyrkimyksiä välillisten vero-

jen harmonisointiin, mikä pikemminkin edellyttää meiltä arvonlisä- ja muun välillisen verotuksen keventämistä. Joka tapauksessa palkkaperusteisten sosiaalivakuutusmaksujen korvaaminen arvonlisäverotuksen kiristämällä edellyttäisi työmarkkinaosapuolilta sen kaltaista yksituumaisuutta, että työvoimakustannukset todella alenisivat työllisyyttä edistävästi.

Neljänneksi voidaan ajatella, että energia- ja haittaveroja kiristetään ja samalla lievennetään vastaavasti palkansaajien tuloverotusta sekä säilytetään sosiaaliturvan vakuutusluonne ansioperusteitse määräytyvine etuuksineen. Johtaisiko tämä myös työvoiman kysyntää lisäävään palkkojen laskuun tai palkkahillintään? Muutoinhan tällaista verotuksen rakenteen muutosta ei voisi perustella, ei ainakaan työllisyyttä edistävänä toimenpiteenä.

Puhemies! Palkkaperusteisten työnantajamaksujen alentamisen verotuksen rakennetta muuttamalla on todettu mm. Oecd:n tutkimuksissa lisäävän työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä. Edellytyksenä kuitenkin on, että verotuksen rakenteen muuttaminen ei johda edellä mainittuihin ilmiöihin, jotka siis mitätöivät muutoksen myönteisen työllisyysvaikutuksen ja voivat jopa aikaansaada päinvastaisen lopputuloksen.

Sosiaaliturvamme rahoituksen perinpohjainen tarkistaminen siten kuin välikysymyksessä esitetään, vaatii siis onnistuakseen laajaa poliittista ja työmarkkinaosapuolten yhteisymmärrystä. Hallitus odottaa tässä keskustelussa nyt opposition selkeitä kannanottoja opposition valmiudesta olla mukana tässä työssä. (Ed. O. Ojala: Mitä te esitätte?)

Laman jatkuessa on palkkojen verotus kiristynyt. Välikysyjät kiinnittävät huomionsa siihen, että palkkatulojen väheneminen ja verotuksen kiristyminen johtavat julkissektorin verotulojen syöksykierteeseen, jonka seurauksena sosiaaliturvan taloudellinen pohja katoaa.

Työn verottamisen keventäminen on ollut Suomessa tähtäimessä jo useita vuosia. Vaikea lamatilanne ja toisaalta julkisen velkaantumisen lisääntyminen ovat väliaikaisesti hidastaneet tätä pyrkimystä. Palkkojen verotuksen kiristyminen on johtanut pimeään työnteon yleistymiseen, mikä tietysti pahentaa entisestään niiden taakkaa, jotka maksavat veronsa kaikkien sääntöjen edellyttämällä tavalla.

Pimeän työn määrää on toistaiseksi tutkittu varsin vähän. Oecd teki vuonna 1986 selvityksen tämän talouden laajuudesta eräissä maissa, jolloin Suomi kylläkään ei ollut tarkastelussa muka-

na. Johtopäätöksenä oli, että teollistuneessa Oecd-maassa pimeän talouden tuotanto-osuus saattoi olla 2—4 prosenttia kokonaistuotannosta ja työtunteina mitattuna luultavasti tätäkin enemmän.

On oletettavaa, että tämän jälkeen, siis nyt suhdanteiden heikennyttyä, pimeä työ on yleistynyt entisestään. (Ed. O. Ojala: Sitäkö ministeri tarjoaa?) Tämä asia on vakava, ja viime aikoina pimeän talouden selvittämiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Tässä tarkastelussa myös Suomi on mukana. Työllistämistä suosivien veromuutosten ohella tarvitaan muutoksia työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan rakenteisiin. Läh-tökohdaksi on otettava rakenteiden muuttaminen aktiivisuutta suosivaksi siten, että aktiivinen toiminta on sallittua tarvitsematta turvautua pimeään työhön. (Ed. Stenius-Kaukonen: Milloin aloitetaan?)

EY:ssä on valmistunut energiaverotusta koskeva komission esitys. Sitä ei kuitenkaan ole hyväksytty, vaan käyttöönoton ehdoksi on asetettu vastaavan verojärjestelmän käyttöönotto keskeisissä kilpailijamaissa, kuten Japanissa ja Yhdysvalloissa. Ehdotetun uusiutuvia energialähteitä suosivan verojärjestelmän käyttöönotto olisi myös Suomen etujen mukaista. Se olisi ympäristöpoliittisten tavoitteiden mukaista ja samalla se olisi kilpailuetu uusiutuvia energialähteitä käyttävälle kotimaiselle teollisuudelle ja mahdollistaisi osaltaan verotuksen rakenteen kehittämisen väläkysymyksessä esitetyllä tavalla.

Käytännössä muutos lisäisi energiavaltaisen vientiteollisuuden verotusta ja lieventäisi erityisesti palvelusektorin ja julkisen sektorin verotusta. Tällä hetkellä tavoitteena on nimenomaan vientiteollisuuden kilpailuedellytysten turvaaminen. Nykyistä suurempien ympäristöverojen kohdistuessa energiapanoksiin on kysymys toisin sanoen ajoituksesta sillä tavoin, että kilpailukykyämme ei nyt vaarannettaisi.

Suomessa ollaan varautumassa ympäristöperusteisen verotuksen lisäämiseen. Verotuksen taso ei kuitenkaan voi merkittävästi poiketa kansainvälisestä kehityksestä ainakaan niillä sektoreilla, joilla energian hinta on keskeinen kilpailutekijä.

Väläkysymyksen tekijöiden tavoin hallitus on huolissaan pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta, joka monin tavoin jäytää sosiaalista rakennettamme. Meillä työvoimapiirit ja -toimistot ovat suunnanneet toimenpideohjelmillaan työvoimapolitiittisia voimavaroja nyt ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyyden torjuntaan. Työministeriön

määrärahoilla katkaistaan ensi vuonna työttömyys noin 235 000 henkilöltä, joista työvoimakoulutuksen aloittaa noin 85 000 suomalaista. Myös tänä vuonna liikutaan vastaavan suuruisissa luvuissa.

Työministeriö on asettanut keskeisten ministeriöiden ja työmarkkinajärjestöjen edustajista työryhmän selvittämään pitkäaikaistyöttömyyden kehitystä ja tekemään konkreettisia esityksiä uusiksi toimenpiteiksi. Edelleen on tarpeen kehittää työttömyyden aikaisia toimeentulojärjestelmiä niin, että ne ovat työhön, koulutukseen ja harjoitteluun ihmisiä kannustavia.

Työmarkkinatuen käyttöönotolla ensi vuonna on tarkoitus katkaista hyvin pitkään jatkuneita työttömyysjaksoja ja turvata toimeentulo yli 500 päivää kestäneen työttömyyden jälkeen. Työmarkkinatuella on ensi vuonna arviolta 80 000—100 000 suomalaista, jotka tulevat näiden uusien aktivoivien toimenpiteiden piiriin.

Herra puhemies! Myös nuorisotyöttömyys on huolestuttavassa kasvussa. Nuorten työmarkkinoille sijoittamisen edistämiseksi koulutuspoliittiset toimenpiteet ovat luonnollisestikin keskeisessä asemassa. Nuorten koulutus- ja työharjoittelupaikkoja on pystytty hallituksen toimesta lisäämään kymmenillä tuhansilla viimeisen vuoden aikana. Nuoria on sijoitettu myös erilaisin työ- ja opetusministeriön tukitoimin työmarkkinoille. Näitä ovat mm. oppisopimuskoulutus, työharjoittelu, vastavalmistuneiden työllistäminen ja työharjoittelu sekä nuorten kesätyötuki. Kulu- van vuoden elokuun lopussa 30 prosenttia työministeriön tukitoimin työllistetyistä oli nuoria suomalaisia.

Hallitus on antanut työ-, opetus- ja sosiaali- ja terveysministeriöiden kansliapäälliköiden tehtäväksi valmistella uusia keinoja nuorten työttömyyden vähentämiseksi. Tavoitteena pidetään koulutustakuujärjestelmää, jolla jokaiselle nuorelle taattaisiin keskiasteen koulutuspaikka peruskoulutuksen jälkeen.

Hallituksen mielestä tarvitaan myös erilaisia pienimuotoisia ratkaisuja työllisyyden edistämiseksi. Näihin kuuluvat toimenpiteet työllistämiskynnyksen alentamiseksi ja työn jakamiseksi. Osa-aikatyötoimikunnan esityksen pohjalta harkitaan ns. osa-aikaisän käyttöönottoa, jolla kokaikatyöstä osa-aikatyöhön siirtyvälle henkilölle maksettaisiin ansiotason alenemisesta hyvitystä, mikäli tämä järjestely johtaa työttömän työllistymiseen.

Osa-aikatyön selvälle lisäämiselle on Suomessa reaaliset edellytykset, koska meillä osa-aika-

työtä tekevien osuus työvoimasta on vain 7 prosenttia, kun esimerkiksi Ruotsissa ja Hollannissa osuudet ovat 24:n, jopa 33 prosentin tasolla. Osa-aikatyöratkaisuisa on otettava huomioon tietysti ihmisen kulloinkin elämäntilanne. Osa-aikaläkkeelle siirtyminen olisi erittäin joustava tapa vähentää työpanostaan ennen lopullista eläköitymistä.

Hallitus on myös päättänyt parantaa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia mm. siten, että yksinkertaistetaan työnantajien velvollisuuksiin liittyviä maksu- ja muita menettelyjä. Hallitus on päättänyt esittämään välillisiin työvoimakustannuksiin kohdistuvaa tukea kotitalouksien työllistäessä uusia työntekijöitä. Työttömän henkilön työllistävät kotitaloudet vapautetaan vuosina 94—95 pakollisista sosiaalivakuutusmaksuista 1 000 markkaan asti kuukaudessa. Valtio maksaa voucher-menettelyllä pakollisia sosiaalivakuutusmaksuja, ja vastaavasti valtio säästää työttömyysturvamenoissa.

Niin ikään työllisyysasetuksessa tarkoitetut työllistämistuet, joita maksetaan vähintään kuusi kuukautta työttömänä olleen palkanneelle työnantajalle, eivät ole vuosina 94—95 kotitalouksille veronalaista tuloa.

Yhteiskunnan ja talouselämän jäykkien rakenteiden sekä keskitettyjen neuvottelujärjestelmien uudistamista vaativat yhä useammat tässä maassa. Toimivat hyvinvointipalvelut, korkea koulutustaso ja tehokas infrastruktuuri sekä työyhteisöjen kehittäminen paikallisella sopimisella ovat nousseet viime aikoina vahvasti esille. Työelämässä olisi päätösvaltaa hajautettava nyt yrityksiin, ja myös yritysten sisällä pitäisi ottaa työntekijät mukaan yhteistyöhön nykyistä aidommin ja paremmin. (Ed. Laine: Siinä ministeri on oikeassa!) On järkevää, että työnteosta sovitaan siellä, missä sitä myös käytännössä tehdään. Ihmisten pitää saada itse määritellä ja kehittää omaa työtään. Se on nykyajan edunvalvontaa.

Eräinä konkreettisina keinoina lisätä joustoa olisi työ sopimuslaissa olevien koeaikaisia ja määräaikaisia työsuhteita koskevien määräysten tilapäinen avartaminen, jotta työllistämiskynnystä nyt vaikeana aikana voitaisiin alentaa.

Yritystukien kilpailua vinouttava vaikutus on hallituksen tiedossa. Olennainen kysymys on, pyritäänkö lyhytaikaisella avulla pelastamaan pitemmällä aikavälillä kilpailukykyinen hyvän tuoteidean omaava yritys vai lähdetäänkö siitä, että nurin vain ja uusi tulee sitten tilalle. Tehokkuudeltaan paremman, täysin uuden ja kokeneen

yrittäjän löytyminen vanhan tilalle on harvinaista.

Yritystuen määrä alkaa vähentyä EY:n tukisäännöksiin sopeutumisen vuoksi. Tuen määrän muutokset Suomessa yksittäisinä vuosina riippuvat Eta-sopimuksen rajoituksista huolimatta meidän kansallisista ratkaisuistamme ja taloutemme yleisistä kehittämisnäköymistä.

Pienet ja keskisuuret yritykset ovat avainasemassa työllisyyden parantamisessa. Pk-yritysten tuotannon, investointien ja viennin onkin arvioitu kasvavan olennaisesti nopeammin kuin koko teollisuudessa on asianlaista. Tätä kehitystä edistetään parantamalla pk-yritysten perustamismahdollisuuksia ja pk-yritysten toimintaedellytyksiä. Työvoimatoimistojen myöntämällä starttirahoilla aloittaa tänä vuonna noin 7 500 yritystä toimintansa, mikä on nopeassa aikarytmisissä noussut valtavasti, kolminkertaiseksi kahden vuoden aikaperiodilla.

Suomalaisten yritysten rahoitusrakenne on perinteisesti ollut verotuksesta johtuen velkapainotteinen. Laman aikana velkaantuminen on edelleen lisääntynyt ja johtanut monet yritykset likviditeettiongelmiin.

Tuoreimmassa yritysverouudistuksessa valtaosa yritysten verotuista poistettiin ja yhteisöjen verokanta alennettiin 25 prosenttiin. Uudistuksella parannettiin olennaisesti osakeyhtiöitten mahdollisuuksia kohentaa rahoitusrakennettaan talorahoituksella. Myös pääomatuloihin soveltuva 25 prosentin verokanta tietysti suosii osakesijoituksia.

Työttömyydestä seurauksineen on kasvanut, herra puhemies, niin laajamittainen yhteiskunnallinen ongelma, että myönteisen kehityksen aikaansaaminen vaatii kaikkien yhteisiä ponnisteluja. Keskeiseksi tavoitteeksi on asetettava terveitten työpaikkojen säilyminen ja uusien työllisyyden luominen.

Työmarkkinaosapuolten rooli korostuu työllisyyden parantamistavoitteissa. Työttömyyden lieventämisessä on haettava uusia työaika- ja muita joustoratkaisuja, joilla parannetaan yrittäjätöiminnan edellytyksiä ja olemassa olevaa työtä voidaan jakaa uudella tavalla.

Suomalaisen yhteiskunnan eräs keskeinen voimavara, korkea osaamisen taso, on otettava hyötykäyttöön. Se voi tapahtua lähinnä yritys- ja työpaikkakohtaisessa kehittämistyössä, jolle on luotava edellytyksiä ja myös yhteisiä pelisääntöjä.

Herra puhemies! Taloudellisen tilanteen parantaminen, kuten edellä olen todennut, antaa nyt

mahdollisuuksia lisätä talouspolitiikan suuntaamista erityisesti työllisyyden kohentamisen suuntaan.

Pyydän, että puheeni ruotsinns otetaan eduskunnan pöytäkirjoihin.

Työministeri Kanervan vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Interpellationens grundpåstående är att man inte genom ekonomisk tillväxt kan finna någon lösning på arbetslöshetsproblemet, utan det behövs en omstrukturerad arbetsmarknad. Interpellanterna har delvis rätt. Med tanke på skötseln av arbetslöshetsproblemet är den ekonomiska tillväxtens karaktär en nyckelfråga.

Är det möjligt att producera förnödenheter i större utsträckning, effektivare och genom mindre belastning av naturen? Nationerna kan inte längre undvika denna fråga. De ekologiska faktorerna kommer oundvikligen att bli faktorer som påverkar företagens och hela samhällsekonomins framgång. Ekonomisk tillväxt är nödvändig, men är inte den enda medicinen för att kuva arbetslösheten. Omstruktureringar bör göras och de har redan påbörjats. Ekonomisk tillväxt kombinerad med en omstrukturering av arbetsmarknaden är den bästa garantin för att sysselsättningen skall kunna öka.

Då man dryftar miljöfrågor, kan man tillgripa djupgående människouppfattningar, men de praktiska ändringarna för miljöns bästa lyckas inte utan företagets medverkan. Världen blir inte renare utan ekologiskt bärkraftig industri och produktion. Enligt den hårdaste linjens naturskyddare utgör ekonomisk tillväxt och miljöskydd motsatta mål. Detta trots att de rika länderna i allmänhet har effektivare miljöskydd än de fattiga länderna. Detta beror knappast enbart på de rika ländernas striktare författningar, utan de renare processerna har fått stöd också av marknaden.

Den mycket citerade Brundtland-kommissionen undersökte den hållbara utvecklingens och den ekonomiska tillväxtens ödesgemenskap. Några citat förtjänar uppmärksamhet också i detta sammanhang.

Enligt kommissionen "måste tillväxten få ny fart" och "tillväxtens kvalitet måste ändras". En hållbar utveckling förutsätter ett "ekonomiskt system, som kan producera överskott och teknisk know-how på ett säkert och hållbart sätt", ett "produktionssystem, som bibehåller utvecklingens ekologiska grund" och ett "teknologiskt sys-

tem, som är i stånd att ständigt finna nya lösningar".

En hållbar utveckling förutsätter således också en stabil ekonomisk tillväxt. Tillväxten bör inriktas på sådan produktion och verksamhet som förbrukar så lite naturresurser som möjligt och som är oskadlig för miljön. Tillväxten bör fokuseras till icke-materiell service och produkter samt till sådan service och sådana produkter som kräver föga material och energi. Även miljöinvesteringar ökar vår nationalprodukt. Man har emellertid inte råd med sådana investeringar om det inte finns någon ekonomisk tillväxt. De östeuropeiska länderna är varnande exempel på detta.

Ekonomisk tillväxt är således fortfarande något att sträva efter och en viktig förutsättning för en balanserad samhällsutveckling, vari ett gott sysselsättningsläge också ingår.

Världsekonomin har ända sedan början av 1970-talet genomgått en strukturomvandling, där produktionsflexibiliteten, ökningen i produktiviteten och styvnaderna i arbetslivet lett till en konflikt. Den strukturella arbetslösheten har ökat. Under varje högkonjunktur har den genomsnittliga arbetslöshetsgraden varit högre än under föregående högkonjunktur. Fenomenet beror i regel på en kraftigt ökande produktivitet. Detta åter baserar sig på en snabb teknologisk utveckling, som det inte torde vara önskvärt eller ens möjligt att begränsa. Den hållbara vägen upp ur depressionen är att öka exporten och därigenom ställa bytesbalansen på en sund basis, varvid reell köpkraft uppstår också för den inhemska konsumtionen och ett bastant underlag för den ekonomiska tillväxten.

En förbättring av den ekonomiska situationen efter det att bytesbalansen börjat utvisa ett överskott gör det möjligt för regeringens ekonomiska politik att fokuseras i en riktning som stöder speciellt skötseln av sysselsättningen. Interpellanterna är med fog oroade över huruvida beskattningen av arbete och utförande av arbete utgör en central orsak till vår arbetslöshet. I detta sammanhang föreslår de en sänkning av arbetsgivarnas lönebaserade socialförsäkringspremier genom att vid finansieringen av den sociala tryggheten allt mer övergå till energi- och miljöskatter samt till beskattning av driftsbidraget eller mervärdet.

Arbetsgivarnas indirekta arbetskraftskostnader och löntagarnas lagstadgade avgifter har under de senaste åren höjts kännbart, vilket inverkat negativt på efterfrågan på arbetskraft. Då depressionen försämrat sysselsättningen och sänkt löne-

beloppet, har man oundvikligen varit tvungen att på lagstadgat sätt höja lönebundna avgifter. Detta har höjt priset på arbetskraften och minskat arbetsgivarnas villighet eller möjligheter att skapa arbetsplatser.

Även regeringen är orolig för denna trollicirkel. Den har försökt bryta cirkeln både genom att dämpa ökningen av utgifterna och bredda finansieringsunderlaget. Bland de viktigaste åtgärderna vill jag ta fram följande:

- av intäkterna från omsättnings- och mervärdesskatten riktas 1 800 miljoner mark år 1994 till finansieringen av folkpensions- och sjukförsäkringsutgifterna, genom vilket man förhindrar trycket att höja de lönebaserade avgifterna.

- arbetsgivarens arbetslöshetsförsäkringspremie sänks nästa år till tre procent av lönen i de småföretag där lönebeloppet uppgår till högst en miljon mark; detta halverar premien för deras vidkommande;

- arbetsgivarens folkpensionspremie differentieras nästa år på basis av avskrivningar, vilket i praktiken överför en premiebelastning på cirka 1 miljard mark till kapitalintensivare företag;

- man tar i bruk en pensionspremie för arbetstagarna och en arbetslöshetsförsäkringspremie för löntagarna. Dessa premier fördelar den ökade premiebelastningen jämnare mellan arbetsgivaren och arbetstagaren.

Dessutom har regeringen inlett utredningar som syftar till ytterligare sänkningar av arbetsintensiva småföretags avgifter och till finansieringsmodeller som gynnar utförandet av arbete.

Man har således genom flera åtgärder börjat sänka de lönebaserade arbetsgivaravgifterna. Trycken på ett höjande av avgifterna är emellertid exceptionellt stora i och med att antalet förmånstagare ständigt växer och den ekonomiska tillväxten oväntat länge håller sig på en obefintlig nivå.

Regeringen är redo att fortsätta sina ansträngningar för att sänka de indirekta arbetskraftskostnaderna. På denna väg stöter vi emellertid oundvikligen på några centrala principfrågor. Det är viktigt att använda denna interpellationsdiskussion också till att dryfta dessa frågor.

Socialförsäkringsutgifterna är i regel förtjänstbundna förmåner som skall ersätta inkomstbortfallet för sådan risk som personen inte själv har förorsakat. Enligt försäkringsprincipen bör försäkringspremierna uppbäras av de försäkrade, om avgifterna inte genom avtal har lyfts över att betalas av arbetsgivare och de bör vara relaterade till storleken av försäkringsavgiften. Försäk-

ringsavgifternas lönebundenhet har till och med setts som den enda motiveringen till att ersättningsarna överhuvud kan betalas förtjänstrelaterade. Om man håller fast vid denna princip, som interpellanterna tycks göra, finns det inga möjligheter till märkbara förändringar i finansieringsgrunden. Om vårt finländska samhälle är berett att i omfattande utsträckning avstå från den försäkringsprincip som enligt internationell praxis gäller för den sociala tryggheten, då kan finansieringen av socialskyddet åtgärdas, och det är också skäl att göra det så, genom beskattning av andra produktionsfaktorer än arbetsinsats. Är vi beredda på det här?

För det andra, om vi märkbart höjer beskattningen av energi och kapital, stiger också konsumentpriserna. Detta vore till och med motiverat för att uppmuntra till energisparande. Om de dyrare priserna dock blir utmäta genom kollektivavtal, skulle följden bli en inflationsspiral och den uppnådda minskningen av indirekta arbetskraftskostnader skulle tillintetgöras. Man bör lägga märke till att utredningar visar att indirekta skatter mer än lönebundna skatter lyfts över till priserna.

För det tredje, om de lönebaserade avgifterna i större utsträckning ersätts med omsättnings- eller mervärdesskatter, kommer en höjning av skattesatsen att accelerera den allmänna prisstegringen, varvid det nödvändigtvis inte sker någon minskning i arbetskraftskostnaderna. Vår mervärdeskattesats är redan nu i internationell toppklass, vilket begränsar spelrummet.

Hela tiden måste vi också ha för ögonen Europeiska gemenskapernas strävanden att harmonisera den indirekta beskattningen, vilket snarare förutsätter av oss en lindring av mervärdes- och annan indirekt beskattning. I varje fall skulle ersättande av de lönebaserade socialförsäkringsavgifterna med skärpt mervärdesbeskattning förutsätta en sådan samstämmighet hos arbetsmarknadsparterna att arbetskraftskostnaderna faktiskt sjunker på ett sätt som främjar sysselsättningen.

För det fjärde kan man tänka sig att skärpa energi- och miljöskatter och samtidigt i motsvarande mån lindra inkomstbeskattningen för löntagarna samt att socialskyddets försäkringsnatur bibehålls med de förtjänstrelaterade förmånen den innebär. Skulle detta leda till lönesänkning och dämpad löneutveckling? Annars kunde man inte motivera en sådan förändring av skattestrukturen åtminstone som en sysselsättningsfrämjande åtgärd.

En sänkning av de lönebaserade arbetsgivaravgifterna genom förändring av skattestrukturen har bl.a. i Oecd:s utredningar konstaterats öka sysselsättningen på medellång sikt. Förutsättningen är dock att den förändrade skattestrukturen inte leder till ovannämnda fenomen som tillintetgör den positiva sysselsättningseffekten.

En genomgripande revidering av socialskyddets finansiering som avses i interpellationen kräver för att lyckas en bred konsensus hos politikererna och arbetsmarknadsparterna. Regeringen väntar i denna diskussion klara ställningstaganden om oppositionens beredskap att delta i detta arbete.

Beskattningen av lönerna har skärpts på grund av depressionen. Interpellanterna fäster sig vid att minskade löneinkomster och skärpt beskattning leder till en ond cirkel i fråga om den offentliga sektorns skatteintäkter, som gör att den ekonomiska grunden för den sociala tryggheten ger vika.

Lindrad beskattning av arbetet har redan i flera år varit ett mål i Finland. Den svåra depressionen och den ökade offentliga skuldsättningen har tillfälligt saktat av denna strävan. Då beskattningen av lönerna överstiger gränser för vad människor uthärdar har det tydligen blivit vanligare att jobba svart, vilket bara förvärrar bördan för dem som betalar sina skatter enligt alla konsensregler.

Man har hittills rätt litet forskat i hur vanligt det är att jobba svart. Oecd gjorde år 1986 en utredning av omfattningen av den svarta ekonomin i vissa länder. Finland var inte med i utredningen. Slutledningen blev att den svarta ekonomins produktionsandel i industrialiserade Oecd-länder kunde uppgå till 2—4 procent av totalproduktionen, och antagligen ännu högre i arbetstimmarmått. Man kan anta att det senare när konjunkturen försämrats, blivit allt vanligare att jobba svart. Saken är allvarlig, och på senare tid har Oecd-länderna fäst större uppmärksamhet vid att utreda det svarta arbetet. I denna utredning krävs en aktiv insats också av Finland. Utöver skatteomläggningar som gynnar sysselsättning behövs det strukturella förändringar i utkomstskyddet för arbetslösa och den sociala tryggheten i övrigt. Utgångspunkten bör vara omläggning av strukturerna i en riktning som gynnar aktivitet så att aktiv verksamhet är tillåten utan att man behöver ty sig till svart arbete.

I EG har utfärdats ett kommissionsförslag om energibeskattnig. Det har dock inte blivit godkänt, utan som villkor för implementeringen har

ställts att motsvarande skattesystem införs i de centrala konkurrentländerna såsom Japan och Förenta staterna. Implementering av det föreslagna skattesystemet som gynnar förnyelsebara energikällor skulle också ligga i Finlands intressen. Det vore förenligt med de miljöpolitiska målen. Samtidigt vore det en konkurrensfördel för den inhemska industrin som använder förnyelsebara energikällor och skulle för sin del möjliggöra sådan utveckling av beskattningsstrukturen som avses i interpellationen.

I praktiken skulle förändringen öka beskattningen av den energiintensiva exportindustrin och lindra i synnerhet servicesektorns och den offentliga sektorns beskattning. För närvarande är målet uttryckligen att trygga exportindustrins konkurrensförutsättningar. I inriktandet av större miljöskatter på energiinsatser är det fråga om en sådan timing att konkurrenskraften inte äventyras.

I Finland bereder man sig som bäst på att öka miljöbaserad beskattning. Beskattningens nivå kan dock inte märkbart avvika från den internationella utvecklingen åtminstone inom de sektorer där energipriset är en viktig konkurrensfaktor.

På samma sätt som interpellanterna är regeringen oroad över ökningen av långtidsarbetslösheten, som på många sätt undergräver vår sociala struktur. Arbetskraftsdistrikten och arbetskraftsbyråerna har genom sina åtgärdsprogram inriktat arbetskraftspolitiska resurser på bekämpningen av framför allt långtidsarbetslösheten.

Med hjälp av arbetsministeriets anslag avbryts nästa år arbetslösheten för cirka 235 000 personer, av vilka cirka 85 000 inleder arbetskraftsutbildning. Också i år rör det sig om ungefär samma siffror.

Arbetsministeriet har också tillsatt en arbetsgrupp med representanter för ministerier och centrala arbetsmarknadsorganisationer för att uppfölja utvecklingen av långtidsarbetslösheten och göra förslag till nya åtgärder. Dessutom behövs utvecklande av utkomstskyddssystemen för arbetslösa i en riktning som uppmuntrar till arbete, utbildning och praktik.

Genom att införa arbetsmarknadsstöd nästa år har man för avsikt att avbryta mycket långa arbetslöshetsperioder och trygga utkomsten efter en arbetslöshet som varat 500 dagar. Genom arbetsmarknadsstödet beräknas nästa år uppskattningsvis 80 000—100 000 personer beröras av nya aktiverande åtgärder.

Ungdomsarbetslösheten håller också på att öka i oroväckande takt. Då det gäller att främja de ungas inträde på arbetsmarknaden, innehar de utbildningspolitiska åtgärderna naturligtvis en central roll. Genom regeringens försorg har antalet utbildnings- och praktikplatser för unga kunnat utökas med flera tiotusen under det senaste året. De unga har också placerats på arbetsmarknaden genom olika stödåtgärder från arbets- och undervisningsministeriets sida. Sådana åtgärder är bl.a. läroavtalsutbildning, arbetspraktik, sysselsättning och arbetspraktik för nyssutdimitterade ungdomar samt stöd till unga för sommararbete. I slutet av augusti utgjorde de unga 30 procent av de personer som sysselsatts genom arbetsministeriets stödåtgärder.

Regeringen har gett arbets-, undervisnings- samt social- och hälsovårdsministeriernas kanslichefer i uppdrag att bereda nya åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten. Målet är en utbildningsgaranti, varmed varje ungdom skulle garanteras en plats för mellanstadieutbildning efter grundskolan.

Regeringen anser att det också behövs olika småskaliga lösningar för att främja sysselsättningen. Till dessa hör åtgärder för att sänka sysselsättningströskeln och fördela arbetet. Utgående från deltidsarbetskommissionens förslag överväger man att ta i bruk ett s.k. deltidstillägg, med vilket man åt en person som övergått från heltidsarbete till deltidsarbete betalar ersättning för sänkt förtjänstnivå, ifall arrangemanget leder till att en arbetslös person får arbete.

I Finland finns det reella förutsättningar för en klar ökning av deltidsarbetet, eftersom de deltidsarbetandes andel av arbetskraften hos oss utgör endast 7 procent, medan andelarna för Sverige och Holland är 24 respektive 33 procent. Vid deltidsarbete bör man beakta personens aktuella livssituation. Övergång till deltidspension vore ett mycket smidigt sätt att minska sin arbetsinsats före den slutliga pensioneringen.

Regeringen har beslutat förbättra hushållens sysselsättningsmöjligheter bl.a. genom att förenkla betalnings- och andra förfaranden som hänför sig till arbetsgivarskyldigheterna. Regeringen har beslutat föreslå ett stöd som gäller de indirekta arbetskraftskostnaderna i de fall då hushållen sysselsätter nya arbetstagare. Hushåll som sysselsätter en arbetslös person kommer 1994—1995 att befrias från obligatoriska socialförsäkringspremier ända upp till tusen mark per månad. Staten betalar genom voucher-förfarandet de obligatoriska socialförsäkringspremierna

och samtidigt sparar staten i fråga om utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa.

Inte heller de i sysselsättningsförordningen avsedda sysselsättningsstöden, vilka utbetalas åt arbetsgivare som anställt personer som varit arbetslösa i minst 6 månader, är beskattningsbar inkomst för hushållen 1994—1995.

Omläggning av samhällets och det ekonomiska livets styva strukturer och av de centraliserade förhandlingsystemen krävs av allt flera. Fungerande välfärdstjänster, en hög utbildningsnivå och en effektiv infrastruktur samt utvecklande av arbetsgemenskapen genom lokala avtal har lyfts fram.

I arbetslivet behövs en decentralisering av beslutsfattandet till företag och också inom företagen skall arbetstagarna i större utsträckning än vad som nu är fallet tas med i samarbetet. Det är rationellt att man avtalar om arbete där arbetet utförs. Människan bör själv få bestämma om och utveckla sitt eget arbete. Det hör till modern intressebevakning.

En konkret metod för att öka flexibiliteten vore att tillfälligt utvidga vissa bestämmelser som gäller provtids- och visstidsanställning i lagen om arbetsavtal i syfte att sänka anställningströskeln.

Regeringen är medveten om att företagsstöden leder till förvrängning av konkurrensen. En väsentlig fråga är, om man skall genom kortvarig konstgjord andning söka rädda ett på sikt bärkraftigt företag med en god produktidé eller om man utgår från att det får falla och ersättas med ett nytt. Det är sällan man finner en effektivare, helt ny och erfaren företagare i stället för en gammal.

Företagsstödet belopp minskar redan på grund av anpassningen till EG:s stödbestämmelser. Årliga förändringar i stödbeloppet i Finland beror, trots Ees-avtalets begränsningar, på nationella uppgörelser och vår ekonomis allmänna utveckling.

De små och medelstora företagen har en nyckelposition när det gäller att förbättra sysselsättningen. Smi-företagens produktion, investeringar och export har beräknats växa väsentligt snabbare än inom industrin som helhet. Genom att förbättra smi-företagens verksamhetsbetingelser främjar man denna utveckling. Med hjälp av de startpenningar som arbetskraftsbyråerna beviljar påbörjar i år cirka 7 500 företag sin verksamhet, vilket är tre gånger mera än för två år sedan.

De finländska företagens finansieringsläge har traditionellt varit mera skuldpräglad, i och med att beskattningen gynnar kreditfinansiering. Un-

der depressionen har skuldsättningen ökat ytterligare och lett till likviditetsproblem vid företag.

I och med den färskaste företagsskattereformen slopades merparten av företagens skattestöd och sammanslutningarnas skattesats minskades till 25 procent. Reformen förbättrade väsentligt aktiebolagens möjligheter att förstärka sin finansieringsstruktur genom inkomstfinansiering. Också den 25 procents skattesats som tillämpas på kapitalinkomsterna gynnar aktieplaceringar.

Arbetslösheten med sina följdverkningar har blivit ett så omfattande samhällligt problem att det krävs gemensamma ansträngningar av alla för att få till stånd en positiv utveckling. Som ett centralt mål bör ställas bibehållande av sunda arbetsplatser och skapande av nya arbetstillfällen.

Arbetsmarknadsparternas roll framhävs då det gäller målet att förbättra sysselsättningen. För lindrande av arbetslösheten bör man söka nya arbetstidslösningar och andra flexibla lösningar, som förbättrar förutsättningarna för företagverksamhet och genom vilka det befintliga arbetet kan omfördelas på ett nytt sätt.

En central resurs för det finländska samhället, hög kvalifikationsnivå, bör kunna utnyttjas. Detta kan främst ske genom det företags- och arbetsplatsvisa utvecklingsarbetet, för vilket man bör skapa förutsättningar och också gemensamma spelregler.

En förbättring av den ekonomiska situationen, som det redan konstaterats ovan, ger större möjligheter att lägga om den ekonomiska politiken i en riktning som särskilt främjar sysselsättningen.

Edustajat Rimmi, Zyskowicz, E. Aho, Ollila ja Alho merkitään läsnä oleviksi.

Välükysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Suomi on vakavasti sairaana. Jokainen yhteiskunta, joka ei pysty käyttämään hyväkseen jäsentensä työkykyä, on sairas. Valitettavasti työttömyys-nimistä tautia koskeva keskustelu niin eduskunnassa kuin julkisessa sanassakin keskittyy lähinnä siihen, miten oireita voitaisiin lääkitä. Me välükysymyksen tekijät yritämme nyt puuttua taudin syihin, mutta ilmeisesti hallitus ei ole lainkaan ym-

märtänyt välükysymyksen ajatusta, koska vastaa-jaksi on määrätty työvoimaministeri. Välükysymyshän ei käsittele työttömyyden hoitoa vaan sen rakenteellisia syitä, asioita, joista ensisijaisesti vastaa valtiovarainministeri. Näköjään siis hallituksella ja etenkin valtiovarainministerillä ei ole riittävää ymmärrystä siitä, että harjoitetulla talouspolitiikalla on jotakin syy-yhteyttä Suomen suurtyöttömyyteen.

Ministeri Kanervan kunniaksi on todettava, että hän on ainoa ministeri, joka on paikalla. Minulla on sellainen muistikuva, että yleensä välükysymyskeskusteluissa hallitus on ollut aika runsaslukuisena paikalla, mutta ehkä tämäkin tilanne salissa nyt osoittaa saman, minkä osoittaa hallituksen budjettiesitys, että hallitus on kerta kaikkiaan levittänyt kätensä. (Eduskunnasta: Ministeri Kääriäinen on paikalla!) — Ahaa, anteeksi, ministeri Kääriäinen, en pientä olemustanne huomannut sieltä suuren joukon keskeltä. — Joka tapauksessa ministeri Kanervan kunniaksi on todettava, että puheenvuoro, jonka hän äsken käytti, on mielenkiintoisimpia, joita tästä aihepiiristä hallituksen puolelta on salissa kuultu.

Me tiedämme, että työttömien joukko kasvaa ja samaan aikaan työllistäminen käy yhä kalliimmaksi niille, jotka yhä pitävät ihmisiä palveluksessaan. Tämän myönsi ministeri Kanervakin. Palkat eivät päätä huimaa, mutta työn hinta on verotuksella nostettu pilviin. Työttömyyden nousussa raketin tapaan on niin julkisessa keskustelussa kuin hallituksen politiikassakin jäänyt lähes tyystin pimentoon se, että työllisyyden rakenne on rajusti muuttunut, ja tuo muutos on alkanut jo kauan ennen lamaa.

Suomen teollisuuden tuotanto kasvoi kolmanneksella 1980-luvun kuluessa. Samaan aikaan teollisuus potki pellolle 70 000 työntekijää eli joka yhdeksännän palveluksessaan olevan henkilön. Näiden ihmisten ei tarvinnut paeta Ruotsiin eikä Amerikkaan, kuten joskus ennen, sillä 80-luvulla julkinen sektori, lähinnä kunnat, otti vastaan lähes kaiken sen työvoiman, joka vapautui teollisuudesta ja alkutuotannosta. Muistan itsekin ne 80-luvun vuodet, jolloin Tampereen kuntasuunnitelmissa ajateltiin palkata kaupungin palvelukseen lähes saman verran väkeä kuin kaupungin väkiluku kasvaa. Tämä ihmisten siirtäminen patruunan palveluksesta kruunun leipiin loppui lamaan, verotulojen romahduksen synnyttämään kassakriisiin.

Työttömyyden räjähdysmäinen kasvu 90-luvulla on siis yhdeltä osaltaan sitä, että julkinen sektori lakkasi ottamasta vastaan teollisuudesta

pois potkittua väkeä ja alkoi päinvastoin itsekin heittää ihmisiä mieron tielle. Tosin itse asiassahan nämä ihmiset ovat julkisella sektorilla, koska suurin osa heistä saa työttömyyspäivärahaa eli julkinen sektori elättää heidät, he vain eivät tee työtä julkisten palvelujen hyväksi.

Akkipäätä tulee tietysti mieleen, että työttömät pitää pestata töihin julkiselle sektorille. Koska he kuitenkin saavat työttömyyskorvausta, mielekkäämpää olisi ottaa vastaan heidän työpanoksensa kuin antaa heidän olla jouten. Tämä käy tietysti osaratkaisuksi, mutta pääasiallisena ratkaisuna se on kestämaton.

Jotta löytäisimme pitemmällä aikavälillä kestävän ratkaisun, on pohdittava sitä, mistä 80-luvulla tapahtunut työllisyyden rakennemuutos johtuu, mistä johtuu se, että teollisuus kykeni yhtä aikaa reippaasti lisäämään tuotantoaan ja yhtä reippaasti vähentämään työntekijöiden määrää? Siihen on helppo vastata. Työn tuottavuus nousi, työtä siirrettiin ihmisiltä koneille eli automatisoitiin. Se on sinänsä aivan hyvä asia, jos koneille siirretään raskasta, vaarallista ja yksitoikkoista työtä. Silloin ihmisten työkyky vapautuu tähdellisempiin tarkoituksiin. Mutta se taas ei ole laitaa, jos samalla automaatio vapauttaa suuren määrän ihmisiä kokonaan työstä ja toimeentulosta.

Mietitäänpä niitä taloudellisia ehtoja, joiden vallitessa yritykset automatisoivat. Automatisointi kannattaa tietenkin, jos automaation kokonaiskustannukset sen käyttövuosina ovat pienemmät kuin sen ihmistyön hinta, joka korvautuu. Tämä on yksinkertaista. Mietitään seuraavaksi sitä, mistä koostuu työn hinta työnantajalle. Yksi osa siitä on työntekijän varsinainen palkka, jonka työntekijä saa käteen. Toinen osa on palkasta maksettava vero. Kolmas osa ovat palkkaan sidotut työnantajamaksut. Koko se erotus, joka jää työnantajan maksaman ja työntekijän käteensä saaman rahan väliin, on työhön kohdistuvaa verotusta. Kun yritys irtisanoo työntekijänsä, se säästää paitsi varsinaisen palkan myös kaikki palkan siivellä maksettavat erilaiset verot ja maksut. Työhön kohdistuva verotus on Suomessa korkea.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan keskituloisen työntekijän hinta työnantajalle on ensi vuonna melkein kaksi kertaa nettopalkan verran, eli työhön kohdistuu suoranainen rangaistusvero. Ihmistyötä verotetaan kuin se olisi haitallista tai kuin se olisi niukka luonnonvara, jota pitää säästää tuleville sukupolville. Jos työn verottaminen kokonaan lopetettaisiin, automaattien pitäisi

olla puolta halvempia, jotta ihmistyötä kannattaisi vaihtaa niihin, ja vastaavasti työvaltaisten palvelujen hinta putoaisi puoleen nykyisestä.

Se, että verot kerätään pääosin työtä verottamalla, on ollut joskus muoinen itsestäänselvää, kun kaikki tuotanto on perustunut ihmistyöhön. Mutta sellaisessa tilanteessa, jossa työtä voidaan korvata automaateilla, tällainen rakenne vääristää taloutta, sillä automatisointi vähentää myös sitä veromäärää, joka yrityksen tuotannon arvosta peritään. Tämä on laillista veronkiertoa. Se on automatisoinnin keinotekoisista kiihdyttämistä. Se on sallittua dopingia yrityksille, jotka potkivat ihmisiä pellolle ja ottavat automaatteja tilalle.

Verotuksella voidaan ratkaisevasti vaikuttaa siihen, millainen yritystoiminta kannattaa. Palkkakustannusten osuus Suomen teollisuudessa on erään laskutavan mukaan pudonnut 14 prosenttiin kokonaiskustannuksista, kun se palvelualan yrityksissä on 40—70 prosenttia. Tämä merkitsee sitä, että palvelujen hinnoissa työpalkkoihin sidottujen verojen osuus on 3—5-kertainen verrattuna teollisuuden tuotteiden hintoihin.

Automatisoinnin mahdollisuudet ovat aivan huikeita. Esimerkiksi ydinvoimakeskustelustakin tunnetun ABB:n pääjohtaja Barnevik kykeni neljässä vuodessa heittämään konsernistaan pihalle 50 000 työntekijää ja kaksinkertaistamaan samaan aikaan liikevaihdon. Eikä Suomessa olla pekkaa pahempia. Lamavuosina vientiteollisuuden tuotanto on ehtinyt kasvaa jo 40 prosenttia, mutta samaan aikaan ns. avoin sektori eli vientivaltainen teollisuus antoi kenkää 80 000 ihmisille eli irtisanoi neljänneksen työntekijöistään. Jos katsotaan koko teollisuutta, senkään tuotantoluissa lama ei enää tunnu. Tuotanto on noussut takaisin lamaa edeltäviin huippulukemiin, mutta työntekijöiden määrä ei ole palannut entiselleen. 2,5 vuodessa suomalainen teollisuus on heittänyt ulos kaikkiaan 126 000 ihmistä. Teollisuuden palveluksessa olevien ihmisten määrä saavutti huippunsa vuonna 1981. Nyt teollisuuden palveluksessa on 200 000 ihmistä vähemmän. Suomen kansantuote on nyt sama kuin vuonna 87, mutta sen aikaansaamiseen tarvitaan 400 000 ihmistä vähemmän kuin silloin. Kaiken kaikkiaan työssä olevien määrä on painunut samalle tasolle kuin se oli 40-luvun lopulla.

Miten hallituksen politiikka tukee työllisyyden parantamista? Kuin köysi hirtettyä. Hallitus näkee vain kaksi keinoa työttömyyden parantamiseksi. Ensimmäinen niistä on viennin tukeminen ja toinen on talouskasvu. Viennin tukeminen onkin onnistunut suorastaan loistavasti. Kuten

äskän totesin, vienti on lamavuosina kasvanut 40 prosenttia ja sen osuus bruttokansantuotteesta on kasvanut 22 prosentista melkein 40 prosenttiin. Mutta koska vientiteollisuus on samaan aikaan irtisanonut neljänneksen työntekijöistään, se ostovoima, jonka sen palkolliset tuovat kotimaan markkinoille, on pienentynyt. Vientiteollisuuden ennätysmäisen hyvä kilpailukyky johtuu devalvaatioista. Sama markan arvon heikkeneminen syöksee kotimarkkinayrityksiä tuohon, koska tuontitarvikkeiden ja -raaka-aineiden hinnat ovat nousseet ja samoin valuuttalainojen markka-arvot.

Suomen elinkeinoelämä jakautuu yhä selvemmin vientiyrityksiin, joilla menee vähintään kotitalaisesti, ja kotimarkkinayrityksiin, jotka rimpuilevat ojasta allikkoon. Koska vientiteollisuus on hyötynyt samasta devalvaatiosta, josta kotimarkkinayritykset kärsivät, tuntuisi vähintäänkin kohtuulliselta jakaa vientiteollisuuden saama hyöty jollakin tavalla muun kansantalouden hyväksi, mutta siihen suuntaan hallitus ei ole tehnyt elettäkään. Hallitus on puhtaasti suurten vientiyritysten asialla.

Ahon hallitus on Suomen historian ensimmäinen hallitus, joka ei ole tehnyt elettäkään devalvaatiohyödyn jakamiseksi vientiteollisuuden ulkopuolelle kansantalouteen. Viennin ennätysmäinen kasvu hyödyttää Suomen muuta kansantaloutta ainoastaan kurmolla umpeen vaihtotaseen vajetta. Tämä on ehdottomasti liian vähän, kerta kaikkiaan liian vähän.

Viennin suuryrityksistä on tullut tyrannijoukko, joka terrorisoi koko muuta taloutta. Hallitus ja työnantajajärjestöt ovat sen juoksupoikia, pelkäävät tuon pajarijoukon jokaista otsan rypistystä. Hallitus tekee kaikkensa ruokkiakseen tätä ryhmää ja vie samalla kasvuvoiman koko muulta taloudelta. Jos edes suurten vientiyritysten johtajilla olisi vähääkään kaukokatseisuutta, he ymmärtäisivät, että pitemmällä aikavälillä tällainen politiikka murentaa myös niiden oman olemassaolon perustaa.

Entä sitten hallituksen strategian toinen kulmakivi: talouskasvu? Virallisen ilmoituksen mukaan työllisyys voi alkaa parantua vasta, kun olemme päässeet bruttokansantuotteen 3 prosentin vuosikasvuun vauhtiin. Sen voi vihreäkin hyväksyä, että rajun laman jälkeen pyritään joksikin aikaa talouskasvuun, mutta työllistämisen evääksi se ei riitä, ei varsinkaan pitemmällä tähtäyksellä. Lisäksi on katsottava tarkkaan, mitä halutaan kasvattaa ja mitä ei. Talouskasvu ei riitä työllistämisen evääksi siitä yksinkertaisesta syys-

tä, että työttömyys ei johdu pelkästä kansantuotteen laskusta, vaan se johtuu myös koko ajan etenevästä automaatiosta.

Sodista 90-luvun alkuun asti työssä käyvien suomalaisten määrä kasvoi hitaasti, mutta varmasti. Työn tuottavuus kasvoi paljon nopeammin ja sen myötä tuotanto. Vielä 90-luvun alkuun asti markkinamme kykenivät nielemään tuon kasvaneen tuotannon. Monissa muissa teollisuusmaissa tutustuttiin jo aikaisemmin ilmiöön nimeltä ”jobless growth” eli toisin sanoen talouskasvuun, joka ei tuo lisää työpaikkoja. Vuosien 1960 ja 1991 välillä bruttokansantuote kasvoi Ranskassa 2,7-kertaiseksi, mutta kokonaistyöllisyys väheni 9 prosentilla. Saksassa vastaavana aikana bruttokansantuote kasvoi 2,2-kertaiseksi, mutta työllisyys väheni peräti 15 prosentilla. Suomen teollisuuden viime vuosien tuotanto- ja työllisyyslukuista näkyy, että jobless growth on tullut Suomeenkin. Jotta pelkkä talouskasvu toisi työpaikkoja, sen täytyy olla todella huimaa, ja tämä ei kerta kaikkiaan voi olla ainoa vaihtoehtomme.

Luulisi nimittäin lapsenkin ymmärtävän, että on ajan mittaan mahdotonta ja järjetöntä kasvat-
taa tuotantoa sitä mukaa kuin koneiden ja automaattien kyvyt kasvavat. Me elämme rajallisella maapallolla, joka ei kestä rajatonta aineellisen kulutuksen kasvua. Luulisi senkin olevan selvää kuin pläkki, ettei pitäisi tuottaa ihmisille onnettomuutta, jos keksitään koneita, joille voidaan siirtää töitä ihmisiltä. Kuvitellaanpa, että aikakoneella tuotaisiin nykyaikaan tavallinen Jukolan Jussi 1800-luvulta. Hänelle kerrottaisiin, että meitä on kohdannut onnettomuus. Kykenemme tuottamaan kuuden vuoden takaisen bruttokansantuottemme 400 000 pienemmällä joukolla kuin silloin. Veikkaanpa, että Jussin olisi hyvin vaikea ymmärtää, missä se onnettomuus oikein piilee. Hän varmaan kysyisi, miksette jaa työtä ja lepoa uudella tavalla tai mikä estää jakamasta tuotannon tuloksia kuitenkin samoille ihmisille kuin ennenkin, sillä loppujen lopuksihan kyse on nimenomaan siitä, miten jaetaan työ ja tuotannon tulokset.

Jos yhä suurempi tuotanto saadaan aikaan yhä vähemmällä ihmistyöllä, niin sekä työaika että tuotannon arvo pitää jakaa uudella tavalla. Nykyisetkin rakenteet johtavat uusjakoon, mutta uusjako etenee aivan väärään suuntaan. Kasvavan tuotannon hedelmät jäävät yhä harvempien käsiin. Mitä enemmän yritys automatisoi, sitä vähemmän se elättää työntekijöitä ja sitä vähemmän se maksaa veroja, joilla se kartuttaa sitä yhteistä kassaa, josta maksamme sosiaali-

turvan, koulut ym. Tämä on johtanut noidankehään.

Kun työssä käyvien määrä vähenee ja verotulot laskevat, budjetin vajausta yritetään paikata korottamalla entisestään työhön kohdistuvia veroja, kuten ministeri Kanervakin kuvasi. Ne painavat yhä raskaammin niitä yrityksiä, jotka edelleen jaksavat jonkun työllistää. Tämä kiihdyttää automatisointia entisestään. Työpaikkojen väheneminen kiihtyy, verotusta joudutaan edelleen kiristämään jne. Samalla tuloverotuksen kasvu on ylittänyt ihmisten sietorajan. Yhä useampi tekee ja teettää työtä pimeänä vailla tunnontus- kua, jos vain saa siihen tilaisuuden, minkä myös ministeri Kanerva myönsi.

Konkurssiaaltoa on yritetty hillitä yritystuilla. Näistä on syntynyt tilkkutäkki, joka vääristää kilpailua yhä useammalla alalla. Tämä vie vaikeuksiin ne yritykset, jotka aiemmin tulivat omillaan toimeen ja suurin yritystukemmehan on pankkituki. Pahinta siinä on, ettei kukaan tunnolla tiedä, mihin se valuu. Saatamme vain epäillä, että ainakin osa valuu epärehellisille yrittäjille, jotka keinottelevat konkurseilla ja hankkivat tällä tavoin yritystukea oman käden oikeudella.

Kun valtion ja kuntien verotulot ovat romah- taneet samaan aikaan kun työttömyys toisaalla nosta- nostaa kuluja, niin sosiaaliturvamme taloudellin- nen pohja on katoamassa. Se, että ennen pitkää tämän tyyppinen tilanne on edessä, oli pääteltävissä jo ennen lamaa. Vaikka Neuvostoliitto ei olisi luhistunut eikä idänkauppa kadonnut, ja vaikka Suomessa ei olisi ylikuumentunut nousu- kautta hulvattomalla lainanotolla, niin automaatio olisi ennemmin tai myöhemmin vienyt meidän tilanteeseen, jossa kysyntä ei enää olisi kasvanut tuottavuuden kasvun tahdissa. Nyt kysynnän kasvu ei ole jäänyt vain tuottavuuden kasvua pienemmäksi, vaan se on peräti laskenut tuotta- vuuden jatkaessa edelleen kasvuaan. Mutta silti hallituksen talouspolitiikka yhä pakottaa yrityk- siä ponnistelemaan työn tuottavuuden kasvatta- miseksi eli suomeksi sanottuna työntekijöiden irtisanomiseksi.

Automatisointia ei tietenkään voi peruuttaa, mutta sen vauhtia voidaan jarruttaa ja sen rinnal- la pitää tukea työvaltaisten alojen, ennen muuta palvelujen, kehittymistä, ja tätä estää työn anka- ra verotus. Vaikka väkeä palveluihin riittäisi yllin kyllin, ihmiset joutuvat kuitenkin yhä useammin palvelemaan itse itseään, ja kaiken kukkuraksi hallitus haluaa pahentaa tilannetta vielä tästäkin panemalla palvelut arvonlisäverolle.

Ensi vuonna työn hinta työnantajalle tulee ole-

maan keskimäärin 1,9 kertaa työntekijän netto- palkan verran, mutta arvonlisäverotetun palvelu- yrityksen asiakas maksaa työstä 2,3 kertaa työn- tekijän nettopalkan, jos hallitus saa tahtonsa läpi. Tässä ei kerta kaikkiaan ole mitään järkeä. Tar- vitsemme aivan päinvastaisia muutoksia hinta- suhteisiin ja se on meidän poliitikkojen vallassa. On alennettava työn hintaa työnantajalle pienentämättä kuitenkaan työntekijälle käteen jäävää palkkaa. Esimerkiksi ministeri Kanervan mainit- semä työeläkemarkusujen siirtäminen työnantajal- ta työntekijälle ei merkitse työhön kohdistuvan verotuksen alentamista vaan kyseessä on palkan alennus. Se on aivan eri asia kuin mitä me tällä välikysymyksellä ajamme takaa.

Kaikkein radikaaleinta olisi lopettaa koko- naan palkkojen tuloverotus suuripalkkaisia lu- kuunottamatta samoin kuin palkkoihin sidotut työnantajamaksut ja siirtyä verottamaan yksin- omaan energia- ja raaka-aineden käyttöä, saas- tuttamista ja arvonlisäystä, mutta näin radikaalia rysäystä emme esitä. Tyydymme ehdottamaan pienempiä askelia. Kiireisintä on alentaa palk- koihin sidottuja työnantajamaksuja. Tämä on mielestämme ehdottomasti parasta veroelvytys- tä. Tämä veroelvytys voidaan toteuttaa lisäämät- tä valtion velkataakkaa.

Ministeri Kanervakin luetteli kolme välikysy- myksessä ehdotettua keinoa: työnantajamaksu- jen perustan muuttaminen siten, että palkkojen sijasta perusteeksi otetaan arvonlisäys tai käyttö- kate, työnantajamaksujen kokonaissumman alentaminen ympäristöveroilla, ensi vaiheessa energiaverolla, sekä että tätä työnantajamaksu- jen kokonaissummaa voidaan alentaa karsimalla yritystukia, joita samoja keinoja voidaan käyttää myös tuloveron alentamiseen. Käytännössä tie- tenkin olisi etsittävä näistä sopiva yhdistelmä.

Kaksi ensin mainitsemaani keinoa olisivat tu- lonsiirtoja energia- ja pääomavaltaiselta suurte- ollisuudelta työvoimavaltaisemmille aloille. Hyötyjiä olisivat ennen muuta palvelualat, mutta myös rakentaminen, jolla vallitsee suurtyöttö- myys, sekä esimerkiksi graafinen ala ja konepaja- teollisuus. Hyötyjiä olisivat myös kaikki julkiset palvelut, sillä tuki palkkasidonnaiset työnantaja- maksut rasittavat myös niitä. Kaikki naisvaltai- set alat olisivat tässä muutoksessa hyötyjien puo- lella. Toisin sanoen tämä muutos voisi luoda edellytyksiä myös naisten ja miesten välisten tulo- erojen tasaamiseen. Mutta oleellista on, että näin annettaisiin työvaltaisille aloille mahdollisuus kehittyä ja lievennettäisiin veroraippaa, joka nyt piiskaa yrityksiä automatisoimaan.

Olen kuullut sata ja tuhat kertaa vastaväitteen, jonka ministeri Kanervakin mainitsi, eli että energiavero nostaisi kuluttajahintoja. Mutta on aivan turhaa puhetta väittää, että vain yksi veromuoto nostaisi hintoja, niitä hintoja, jotka kuluttaja maksaa kukkarostaan. Kaikki verot päätyvät tavaroiden ja palvelujen hintoihin. Kaikki verot ovat peräisin tuotannosta. Ihmettelen todella, miksi kaikille ei ole selvää, että suuren työttömyyden vallitessa verotusta pitää muuttaa työvaltaisia aloja suosivaksi. Ihmettelen myös, miksei kaikille ole selvää, että suurtyöttömyyden vallitessa on mahdollisimman väärää politiikkaa pinnistää kaikki voimat sellaisten alojen suosimiseen, jotka rationalisoivat väkeä kortistoon minkä ehtivät, mutta näinhän hallitus tekee.

Tosin noissa toimissa, mitkä ministeri Kanerva mainitsi, oli muutamia valopilkkuja, joista tärkein on työnantajien kansaneläkemaksujen porrastaminen poistojen perusteella, joka on todella askel siihen suuntaan, mitä esitämme. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sehän on vanha juttu. Se oli kaksi vuotta poissa välillä!) Mutta esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksun alentaminen pienemmille työnantajille 3 prosenttiin on kyllä silmänlumetta. Työttömyysvakuutusmaksua on ensin nostettu muutaman vuoden kuluessa moninkertaiseksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Pakkohan se on hoitaa, kun ne päivärahat on ollut pakko maksaa!)

Tätä välikysymyksen keskustelua varten tutkin mm. tänä vuonna ilmestynyttä ympäristötaloustoimikunnan mietintöä, jossa todetaan, että energiavero, jonka tuotolla alennettaisiin työnantajamaksuja, toisi lisää työpaikkoja. Minä ihmettelen sitä, että tässä asiassa ammattiyhdistysliike ja työnantajatahot eivät näe nenäänsä pitemmälle, kun ne yhteen ääneen vastustavat energiaveroja.

Ihmettelen, millä valtakirjalla Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitoksi itseään nimittävä pulja vaatii säilyttämään verorakenteen, joka hyödyttää vain todella harvoja suuryrityksiä, yritysten ja työnantajien pientä vähemmistöä. TT kyllä naisee säännöllisesti työnantajamaksuista ja välillisistä työvoimakustannuksista mutta vaatii vain niiden alentamista tai poistamista kertomatta, miten vastaavat varat kootaan. Ilmeisesti Eteläranta 10:ssäkin kuvitellaan, että verot voidaan maksaa valtion pussista.

Työttömyyttä ruokkivilla kansantalouden rakenteilla on toki toinenkin puoli, joka on sosiaaliturvan rakenne. Nykyinen sosiaaliturvamme toimii aivan väärinpäin. Se maksaa ihmisille

passiivisuudesta ja rankaisee aktiivisuudesta. Se rankaisee työtöntä, joka ottaa vastaan lyhytaikaista työtä tai käyttää aikansa hyödyllisesti opiskellen. Tässä ei ole mitään järkeä. Työtä ja työllistämistä tukevan verotusrakenteen lisäksi tarvitsemme sellaisen sosiaaliturvan, joka ei jätä ketään puille paljaille, mutta silti palkitsee niitä, jotka tekevät työtä, lyhytaikaistakin, ja opiskelevat. Sosiaaliturvamme kaipaa perusteellista vallankumousta.

Tarvitsemme myös sosiaaliturvan kautta taapahtuvaa automatisoidun tuotannon hedelmien jakamista ihmisille uudella tavalla, sellaisella tavalla, joka antaa mahdollisuuden laajentaa työn käsitettä myös nykyisen kaltaisen palkkatyön ulkopuolelle, mutta siitä en nyt tässä yhteydessä puhu sen pitempään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Minä puhun siitä!)

Itse asiassa tarvitsemme yhtä aikaa uudenlaista markkinataloutta ja uudenlaista sosialismia. Tarvitsemme markkinatalouden ja sosialismin parhaiden ajatusten toteuttamista uudella tavalla. Tarvitsemme markkinoiden säätöä verotuksen avulla siten, että työnteon ja työn teettämisen edellytykset paranevat ja että samalla luodaan taloudellisia kannustimia ekologisesti vastuulliselle tuotannolle. Pitkä kokemushan jo osoittaa, että työn hinnan nostaminen veroilla kiihdyttää sellaisen tekniikan kehitystä, jolla kasvava tuotanto voidaan synnyttää yhä vähemmällä väellä. Aivan vastaavasti energian ja uusiutumattomien raaka-aineiden hinnan nostaminen veroilla tuuppaisi vauhtiin sellaisen tekniikan kehitystä, jolla entinen ja kenties kasvavakin elintaso saataisiin aikaan pienemmällä energian ja raaka-aineiden kulutuksella. Uudenlaista sosialismia puolestaan on automatisoidun tuotannon tulosten uusjako sekä verotuksen että uusitun sosiaaliturvan keinoin.

Arvoisa puhemies! Me elämme aikaa, jolloin maailma ympärillämme muuttuu radikaalisti, eikä se kysy meiltä lupaa. Tällaisessa tilanteessa myös poliitikkojen on uskallettava reippaasti muuttaa ajatteluaan. Suomen tulevaisuutta ei rakenneta samoilla eväillä kuin vuosisadan alkupuolella ja sodan jälkeen eli suurteollisuutta tukevilla. Sen sijaan on kannustettava ihmisten luovaa työtä, tuhansien ideoiden kukkimista. Niiden joukosta syntyvät ne oivallukset ja tuotteetkin, joiden varassa Suomi selviytyy tulevaisuuteen.

Ed. Niinistö merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Välikysyjien analyysi vuosikymmenien mittaan ta-
pahtuneesta teknologian tuomasta työn tehostu-
misesta on oikea. Kansantaloushan on pitkän
ajan kuluessa kasvanut huomattavasti, mutta
kasvu ei ole merkinnyt juurikaan uusien työtilai-
suuksien tarjontaa. Oikeaa on myös se arvio, että
tästä eteenkinpäin noin 3 prosentin vuotuinen
kansantuotteen kasvu kykenee työtilaisuuksina
vain kompensoimaan työn tehostumisen aiheut-
taman työpaikkojen menetyksen. Perinteisellä
kasvulla työttömyyttä ei kyetä olennaisesti hel-
pottamaan, mutta kasvun ansiosta kuitenkin yh-
teiskunnan kyky huolehtia työttömienkin toi-
meentulosta ja laman aikana otetuista velvoit-
teista paranee.

Kysyjien perusvaatimus työnteon ja työllistä-
misen suosimisesta on myös oikea. Hallitus onkin
suorittanut ja sen pitää myös jatkossa suorittaa
toimia, joilla työelämään saadaan työn teettämis-
tä suosivaa joustoa, ja toisaalta työllistäviä pieniä
ja keskisuuria yrityksiä pitää suosia. Näin pitää
tehdä, vaikka työelämän tarpeellisten joustojen
esittäminen törmää liian helposti jopa yleislakko-
uhkaan.

Välikysymyksen laatijoiden toimenpide-esi-
tykset jäävät valitettavasti puolitiehen. He esittä-
vät käytännössä kahta asiaa: Tuloveroa pitää
alentaa ympäristöveroja korottamalla ja työnan-
tajamaksuja tulee alentaa myös ympäristöverojen
tuotolla ja toisaalta kerätä maksutulot palk-
kaperusteisuuden sijasta arvonlisäykseen tai
käyttökatteeseen perustuen. Tavoitteena kysyjil-
lä on suosia työllistämistä.

Keskustan mielestä työvoiman välillisiin kus-
tannuksiin pitää puuttua keräystavan ohella
muillakin keinoilla. Yksi keino on kerätä tuloja
muulla verotuksella, kuten tullaan tekemäänkin.
Toinen keino on kerätä maksut palkkaperusteis-
uuden sijasta ehkä enemmän liikevaihtoa tai ar-
vonlisäystä korostavasti. Kolmas keino on lisätä
vakuutettujen omaa osuutta maksuista, ja neljäs
keino on puuttua niiden etujen tasoon, jotka näil-
lä maksuilla rahoitetaan. Näitä kaikkia neljää
keinoa on pitkäjänteisesti käytettävä työvoiman
välillisten kustannusten karsimiseksi ja työn teet-
tämisen suosimiseksi. Jos tuloksia halutaan, on
kaikkiin näihin neljään keinoon tartuttava. Tälle
tielle hallitus on myös lähtenyt. Pitää lopettaa sen
uskottelu, että muutamaan prosenttiin vaikutta-
va hienosäätö riittäisi. Höylä ei riitä silloin, kun
tarvitaan kirvestä. Kysyjät tunnustavat mielestä-
ni hyvin ongelman, mutta hakevat edelleen mak-
sajia osin myös jostain ulkopuolelta.

Kun kysyjät rajautuvat esityksessään vain
osaan työnantajamaksuista jättäen mm. työelä-
kemaksut rauhaan, on tätäkin tarkastelutapaa
laajennettava. Ei riitä, että puututaan sosiaalitur-
vamaksuihin, tapaturmavakuutusmaksuihin ja
työttömyysvakuutusmaksuihin, joiden merkitys
työstä maksetun palkan päälle teollisuudessa on
reilut 14 prosenttia. Näiden lisäksi eläkemaksut
tekevät yksinään yli 22 prosenttiyksikköä. Eläk-
keiden määräytymisperusteita olisi myös tarkis-
tettava niin, että ne seuraisivat paremmin kan-
santalouden voimavarojen kehitystä. Tältä poh-
jalta tulisi tarkastella esimerkiksi eläkeindeksejä
tai eläkepalkan laskentatapaa. On mielenkiin-
toista nähdä, tukisivatko välikysymyksen allekir-
joittajat myös tätä. (Hälinää!)

Kysyjät ovat oikeilla jäljillä pyrkiessään työ-
voimakustannusten alentamiseen mutta tyytyvät
vaatimattomiin esityksiin. Mutta hallituksen pi-
tää tarttua tähänkin vähään ja jatkaa tavoittei-
densa toteuttamista, jotka eivät ole ristiriidassa
kysyjien perustavoitteiden kanssa. Kysymys on
myös lähempänä ongelmien ydintä kuin SDP:n
omaksuma budjettilinja, jossa esitetään 10:tä li-
sämiljardia julkisiin investointeihin ja useiden
miljardien markkojen verohelpotuksia ikiliikkuj-
jan tapaan lähes itse itsensä maksavana temp-
puna.

Hallitus joutuu työskentelemään melkoisessa
ristivedossa myös sen tähden, että jokseenkin sa-
maan aikaan, kun tässä vihreiden ja useiden vas-
emmiston edustajien välikysymyksessä ajetaan
tiukempia energiaveroja, lähettivät monet etujär-
jestöt yhteisen kirjeensä, jossa ne ilmaisivat vas-
tustavansa energiaverotuksen nostamista.

Arvoisa puhemies! Tosiasia on se, että me
olemme siirtyneet palveluyhteiskunnasta itsepal-
veluyhteiskunnan suuntaan. Tuotannollisessa
toiminnassa investoinnit koneisiin ovat olleet jo
pitkään välttämättömyys ja työvoiman osuus
suhteessa tuotannon määrään on koko ajan las-
kenut. Teollisuuden kaikki työvoimakustannuk-
set tehtyä tuntia kohden laskettuna nousivat vuo-
desta 85 vuoteen 92 indeksiluvusta 100 lukuun
170, samoin kävi Ruotsissa. Sen sijaan keskeisis-
sä kilpailijamaissamme indeksin nousu vastaa-
vasti tapahtui lukuihin 132—138.

Suomessa on tehty pitkässä juoksussa paljon
työvoiman syrjäyttämiseksi ja koneiden aseman
parantamiseksi. Näin on tapahtumassa myös
monilla palveluiden ja hallinnon alueilla. Koneet
ja itsepalvelutyö valtaavat alaa. Juuri toissailtana
kerrottiin televisiossa, että edistysellinen osuus-
kauppaliikekin on kymmenessä vuodessa puolit-

tanut työntekijämääränsä. Merkittävä osa tästä kehityksestä on ollut luonteeltaan yhteistä koko teolliselle maailmalle ja kansainvälinen kilpailu on kaupan vapautuessa ajanut meitä samaan suuntaan.

Pohja talouden ja samalla työllisyyden kestäville parantumiselle on keskustan ja hallituksen mielestä aikaansaattavissa yksityistä tuotannollista yritystoimintaa rohkaisemalla ja tätä kautta investointeja vauhdittamalla. Merkittävä osa tätä linjaa on ollut omaksuttu valtion budjettipolitiikka, jolla on luotu edellytykset korkotason laskulle. Korkeiden pitämistä alhaalla ja hintakilpailukykyä ei saa vaarantaa.

Väläkysyjien työn teettämistä suosivan linjan ohella ja rinnalla on käsiteltävä kysymystä siitä, mitkä muut tekijät kuin palkka ja palkan sivukulujen suuruus vaikuttavat työvoiman ottamiseen tai ottamatta jättämiseen. Näitä työhönottokynnyksiä on rohjettava myös madaltaa. Tällöin törmätään niihin inhimillisiin tekijöihin, että yrittäjä ei usein yksinkertaisesti uskalla ottaa sitä riskiä, joka liittyy sitoutumiseen työntekijän kustannuksiin kuukausiksi eteenpäin, tai ei ole halukas käyttämään aikaansa vaikeaan ja monimutkaiseen työn byrokratiaan. Meillä onkin käynnissä kehitys, jossa monissa uusissa yrityksissä ei olekaan enää työsuhteita, vaan työntekijät ovat yrittäjäsuhteessa toiseen yritykseen. Tämän kehityksen pitää herättää myös työmarkkinataho hakemaan joustoa ja yksinkertaisuutta työelämän ehtoihin ja sääntöihin.

Suomessa pitää tunnustaa myös se, että sosiaaliset tukijärjestelmät ovat kaavamaisia. Kysyjät ovat oikeassa siinä, että sosiaaliturvan rakenteet rankaisevat aktiivisuutta ja kannustavat passiivisuuteen. Tähänastiset hallituksen yritykset siirtää painopistettä passiivisesta tuesta aktiiviseen työllistämiseen ovat törmänneet kuitenkin myös vastustukseen.

Tuntuviin työllisyystulosten aikaansaamiseksi järjestelmiä on muutettava. Turvajärjestelmien on oltava työntekoon kannustavia, mihin ministeri Kanerva viittasi. Toimettomuudesta ei tulevaisuudessa voida maksaa niin paljon kuin nykyään, mutta vastaavasti lisätöiden pitää heti näkyä kunnolla kukkarossa. Valtion rooliksi jäänee tulevaisuudessa tällaisen liukuvan ja työntekoon kannustavan perusturvan kustantaminen, kun sen sijaan ansiosidonnainen turva joudutaan tulevaisuudessa järjestämään selkeästi työntekijän ja työnantajan keskenään sopiman vakuutusjärjestelmän kautta.

Mikäli Suomeen saataisiin työntekoon kan-

nustava perustulo, voitaisiin samalla suostua myös palkkahaitarin venyttämiseen. Alhaista tulososa saisi paikattua perustulolla. Näin Suomeen voitaisiin palauttaa ehkä monia työntekoon perustuvia ammattialoja, jotka ovat matkan varrella kadonneet. Samalla myös luotaisiin perusta yhä useammille ryhtyä yksityisyrityksiksi.

Työelämän rakenteet muuttuvatkin tulevaisuudessa. Yhä useampi työ pilkkoutuu urakoiksi. Työvoima joutuu myymään työnsä uudelleen ja uudelleen. Yhä useampi tekee sen tulevaisuudessa yrittäjämutoisena. Edessä on työelämässä pysyvän tilapäisyyden aika. Yrittäjien työttömyysturva onkin siksi järjestettävä. Samoin tällaisten yksityisyritysten verotusasemaa on harkittava uudelleen. Yhä useampi uskaltaisi myös ryhtyä yrittäjäksi, kun alkuvaiheessa alhaiseksi jäävä tulotosa voisi paikata perustulolla.

Suomalainen työelämän perinne ja kulttuuri ei tunne juurikaan osa-aikatyötä. Kun meillä osa-aikatyön osuus on vain 7 prosenttia, on vastaava osuus monissa muissa maissa neljänneksen luokkaa. Tällaisia maita ovat mm. muut Pohjoismaat. Vastaavalla osa-aikatyön osuudella työttömyyslukumme näyttäisivät aivan erilaisilta. Meidän kulttuurissamme osa-aikatyötä tekevä luetaan kuitenkin hyvin useasti mieluummin työttömäksi tai ainakin osa-aikatyöttömäksi. Osa-aikatyön ongelma jokseenkin kaikissa Euroopan maissa on se, että se keskittyy naisvaltaisille aloille. Tähän suomalainen työelämä ei saisi mennä, vaan työt pitäisi kyetä jakamaan myös sukupuolten kesken tasan. Näen, että oikein järjestetty perustulojärjestelmä voisi turvata työn jakosuhteen muutoksessa työntekijöiden riittävän toimeentulon.

Hyvin monessa kohtaa törmätään siihen, että työelämän työn teettämistä suosivan linjan toteuttaminen vaatii sen tunnustamista, että yhteisiä varoja joudutaan käyttämään turvajärjestelmänä. Niin tehdään nyt puolen miljoonan täyspäivätyöttömän kohdalla. Tulevaisuudessa yhä merkittävämpi osuus kansantuotteesta muodostuu joidenkin avainalojen kautta. Demokratian tehtävänä on jakaa tätä tuotosta siten, että kaikkien toimeentulo ja ihmisarvoinen elämä on turvattu.

Suomi ei tule palaamaan entiselleen työpaikkojen jakautumisessa. Perusteellisuuksessa, rakentamisessa, maataloudessa, julkisissa palveluissa, hallinnossa, pankki- ja vakuutus toiminnassa ei tulla juuri millään alalla palaamaan huipukauden työllisyyslukuihin, vaikka alojen tuotanto palaisikin ja kasvaisikin entisestä tasosta.

Teollisuus tuottaa nyt saman kuin muutama vuosi sitten mutta 100 000 työntekijää pienemmällä väkimäärällä. Kun löysät on karsittu pois, ei paluuta entiseen ole. Meillä jousto ja muutokset ovat tapahtuneet työelämässä ei kustannusten jouston kautta vaan työntekijöiden määrän jouston kautta. Uusia työtilaisuuksia on luotavissa lähinnä pienyritystoimintaan ja yksityisiin palveluihin ammatinharjoittajille ja myös matkailuun.

Olen edellä hahmotellut etenemistietä, josta päättäminen ei ole kuin osaltaan hallituksen vallassa. Useimpiin rakenteellisiin ratkaisuihin tarvitaan hyvin laajaa yhteistyötä ja ennen muuta halua tunnustaa tosiasiat.

Keskusta on omalta osaltaan valmis suomalaisen työn uudelleenjärjestelyihin. Kyse on 90-luvun suurimmasta muutoksesta, mutta siihen on ryhdyttävä, koska emme voi hyväksyä nykyisten järjestelmien kaavamaisuudesta aiheutuvaa väijäämätöntä pysyvää jakoa kahden kastin kansalaiseen. Työttömyyden käyrä on painettava alas päin. Keino sen saavuttamiseen ei ole paluu entiseen, koska sellaista entistä aikaa ei ole enää olemassa. Tarvittavien päätösten tekeminen valtiollisessa päätöksenteossa ja ennen muuta työelämässä vaatii tosiasioiden tunnustamista. Jokainen, joka kokee tärkeimmäksi tehtäväkseen pitää kiinni saavuttamistaan eduista ja saavuttamastaan asemasta, hyväksyy samalla suurtyöttömyyden.

On myös tajuttava se, että tämä sali ei voi tehdä kaikkia tarvittavia päätöksiä. Siihen meillä ei ole valtaa. Tärkeimmät ratkaisut tehdään työpaikoilla ja yrityksissä. Siellä päätetään viime kädessä se, kuka tekee työt ja kuka syrjäytyy. Vastuu suurtyöttömyyden hoidosta kuuluuukin kaikille poliittisen vallan vastuuta väheksymättä.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva välikysymys on aiheensa puolesta merkittävä kahdesta syystä. Ensinnäkin kysymys taloudellisen kasvun suhteesta yhtäältä työllisyyteen ja hyvinvointiin sekä toisaalta ekologisesti kestävään kehitykseen on alati mielenkiintoinen ja polttava. Toisaalta välikysymyksessä peräänkuulutetaan uusia keinoja työttömyysongelman voittamiseen. Kysymys on ollut valittavan ajankohtainen jo pitkään ja sellaisena se toistaiseksi myös pysyy.

Aiheen merkittävyyden ja ajankohtaisuuden vuoksi myös monet sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat yhtyneet välikysymykseen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei kuitenkaan katsonut voivansa allekirjoittaa välikysy-

mystä ryhmänä. Tämä johtui siitä, että mielestämme välikysymyksen taustalla olevassa taloudellisessa analyysissä ja välikysymyksessä työttömyysongelmaan hoitoon esitetyissä keinoissa on varsin paljon kyseenalaista.

Välikysymyksen esittäjillä on varmasti aito ja perusteltu huoli maamme hyvinvoinnin tulevaisuudesta sekä työllisyydestä että työttömistä. Osittain välikysymys tuntuu kuitenkin olevan yritys yhdistää nousukaudelta tuttu vihreä kasvukritiikki ja laman todellisuus. Ratkaisu pyritään löytämään teknologian ja tuottavuuden vastaisuudesta ja todellisuudelle vieraasta nollasummapelistä, jossa uskotaan, että koneiden ja energian käytön verottamisella voitaisiin luoda kestäviä työpaikkoja.

Vaikka luonnonvarojen häikäilemättömään riistoon perustuva ja ympäristön pilaantumiseen johtava tuotanto onkin saatava muuttumaan kestävä kehityksen pohjalle, ei se sosialidemokraattien mielestä voi tapahtua ilman taloudellista kasvua. Tosiasia on se, että ympäristön kannalta tuhoisampaa on köyhyys kuin hyvinvointi — tästä meillä on esimerkkejä lähihistoriasta ja -ympäristöstä. Tosiasia on myös se, että ympäristön ja luonnonvarojen kannalta välttämätön tuotantoteknologian uudistaminen edellyttää investointeja ja kasvua.

Tosiasia on myös se, että työllisyys ei parane ilman taloudellista kasvua. Sekä Valtion taloudellinen tutkimuskeskus Vatt että työvoimaministeriö ovat arvioineet nollakasvun ja jopa alhaisen talouskasvun ylläpitävän ja lisäävän työttömyyttä. Miinusmerkkisen talouskasvun oloissa työttömyys pahenee väijäämättä entisestään.

Ilman taloudellista kasvua ei toimi myöskään sosiaaliturvan rahoitus. Kasvava työttömyys ja ympäristöongelmat nielisivät yhä enemmän ja enemmän sosiaaliturvaan käytettävissä olevia varoja. Ilman taloudellista kasvua ei myöskään välikysymyksessä kaavailulla rakenneuudistuksella ole edellytyksiä onnistua. Jos rahoitusvastuuta pyritään siirtämään pääomaa ja energiaa käyttävälle teollisuudelle, se edellyttää teollisuuden tuottavuuden ja voittojen kasvua.

Olisi kuitenkin kohtalokasta toiveajattelua kuvitella, että nykyisestä joukkotyöttömyydestä päästään eroon pelkästään taloudellisen kasvun avulla. Suomessa ei ole lähivuosina nähtävissä sellaista taloudellista kehitystä, jolla työttömyys vähenisi nopeasti lamaa edeltäneisiin lukuihin. Siksi työllisyyttä edistävien rakenteellisten muutosten etsiminen on tärkeää.

Lisäksi kasvava pitkäaikaistyöttömyys muut-

tuu ajan kuluessa rakenteelliseksi mahdollisesta kasvusta huolimatta. Tähän on syynä se, että pitkäaikaistyöttömiksi joutuneiden koulutustaso on valitettavasti useimmiten huono ja heitä on sen vuoksi vaikea työllistää uudelleen. Lisäksi kokemukset osoittavat, että pitkään työttöminä olleet tarvitsisivat työvoimapolitiikan erityispanostuksia työllistyäkseen. Kasvun ja rakenteellisten uudistusten lisäksi tarvitsemme myös työvoimapolitiikan tehostamista.

Arvoisa puhemies! Laman ja työttömyyden syistä ja syillisistä on käyty vilkasta keskustelua. Tavoitteena on selvästi ollut löytää työttömyydelle jokin helppo, yksinkertainen ja mielellään myös raflaava selitys ja ratkaisu. Myös tiedotusvälineet ovat olleet innokkaasti tässä työssä mukana.

Pääasiallisina tarjokkaina lamaan syyllisiksi ovat olleet — tosin ilman omaa haluaan — julkinen sektori ja sosiaaliturvamme taso. Molempia on mainostettu liian suuriksi, tehottomiksi ja kalliiksi. Molempia on pyritty purkamaan sosiaalisista seurauksista välittämättä, ja kun tuloksena ei ole ollutkaan laman ja työttömyyden helpottaminen — pikemminkin päinvastoin — on hallituksen, työnantajien ja elinkeinoelämän taholta väitetty, että tehokkaita leikkauksia ei olekaan tehty.

Tosiasiat puhuvat jälleen kerran toista. Suomen julkinen sektori ja sosiaaliturvajärjestelmät ovat erittäin kilpailukykyisiä kansainvälisissä vertailuissa. Suomessa on saatu kohtuullisin kustannuksin erittäin kilpailukykyinen sosiaaliturva. Lisäksi terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmämme ovat kansainvälisessä vertailussa osoittautuneet tehokkaiksi. Tällä emme tahdo sanoa sitä, ettei kehittämisen varaa vielä olisi näilläkin aloilla.

Lisäksi on todettava, että myös palkansaajat ovat osallistuneet järjestelmien kehittämiseen ja keventämiseen mm. eläkeratkaisuissa. Julkisen sektorin henkilöstö on vähentynyt huomattavasti, valtiolla jo vuodesta 1989 lähtien. Myös valtiontilintarkastajat ovat hiljattain tehdyssä tarkastuksessaan todenneet, että valtion ja kuntien talousongelmien syynä ei ole julkishallinnon suuri koko.

Yhdeksi rakenteelliseksi syylliseksi lamaan ja työttömyyteen tarjotaan ammattiyhdistysliikettä ja työmarkkinajärjestelmäämme. Näin varmasti tämänkin päivän keskustelussa tulee olemaan. Tosiasia kuitenkin on, että keskitetty järjestelmä on kyennyt pitämään viime vuosina työvoimakustannusten nousun todella alhaisena. Tuskin

missään muualla maailmassa olisi palkansaajaliike kyennyt yhtä suureen malttiin ja uhrauksiin. Juuri näinä aikoina olisi myös pidettävä mielessä, että keskitettyjen tulosopimusten myötä saavutettava talouden ennakoitavuus voi vähentää muiden häiriöiden vaikutusta.

Liian helppoja syyllisiä etsittäessä tosiasiat jäävät usein hahmottamatta. Työttömyys johtuu ennen kaikkea suhdannekehityksestä. Suomen bruttokansantuote on alentunut vuodesta 1990 noin 15 prosenttia. Ensi vuodelle ennustetaan varovaisesti plusmerkkistä kasvua. Ennusteita on korjattu jatkuvasti alaspäin. Myöskään idänkaupan loppumisen osuutta työllisyyden romahduksessa ei tule vähätellä. Samaan aikaan myös länsimarkkinat ovat vetäneet huonosti.

Kysynnän romahdus on ollut dramaattinen paitsi maamme ulkopuolella myös kotimaassa. Investointibuumi ja velkaantuminen 1980-luvun lopulla päättyivät lopulta kotimarkkinoiden investointien ja kulutuksen pysähtymiseen ja laskuun. Kierrettä on vahvistanut porvarihallituksen virheellinen talous- ja suhdannepolitiikka. Yritykset ja kotitaloudet säästävät maksaakseen 80-luvun velkoja. Hallituksen toimenpitein julkista kulutusta ja investointeja leikataan yhä edelleen. Talouden syöksykierte on näin valmis.

Palkkasidonnaisten työvoimakustannusten nousu on seurausta harjoitetusta talouspolitiikasta. Työttömyyden kasvu on pakottanut nostamaan työttömyysvakuutusmaksuja pahimassa suhdannetilanteessa. Näin on vaikeutettu erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten elin- ja työllistämismahdollisuuksia. Myös verotus on esimerkki itseään vahvistavasta syöksykierteestä. Verojen korottaminen johtaa talouden näivettyymiseen, työttömyyden kasvuun ja verotulojen laskuun, mikä jälleen pakottaa verojen korotuksiin.

Maamme ulkoihin olosuhteisiin voimme tuskin vaikuttaa, mutta kotimaisen kysynnän elpymisen avaimet ovat omissa käsissämme. Vain ostovoiman vahvistamisella ja investointien lisäämisellä voidaan työttömyyden kasvu katkaista. Koska työttömyys väijäämättä muuttuu pitkittyessään yhä enemmän rakenteelliseksi, tarvitaan kasvusysäyksen lisäksi myös muita toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien viime vuoden kesäkuussa tekemä analyysi Suomen taloudesta ja sen pohjalta laadittu kriisiohjelma ovat osoittautuneet kaikessa oleellisessa täysin oikeiksi. Olemme monesti huomauttaneet, ettei viennin veto riitä käynnistämään kasvua.

Juuri julkistetussa työnantajien ja teollisuuden jäsentiedotteessa todetaan, että vienti on kasvanut lähinnä vain markkamääräisesti. Vientimäärät ja viennin valuuttamääräiset hinnat ovat pysyneet ennallaan. Koko Länsi-Euroopan alueella vientimme on itse asiassa voimakkaasti laskenut. Oecd:n alueella olemme jopa menettäneet markkinaosuuksia. Ainut lohtu on se, että muilla Efta-mailla menee vielä heikommin ja että Länsi-Euroopan nousukauden tullessa myös valuuttamääräiset vientihinnat voivat kasvaa.

Olemme toistuvasti sanoneet, että Suomi tarvitsee kasvusysäyksen. Korkojen lasku ei tähän riitä. Tarvitaan aktiivisia toimia budjetin kautta. Tulevia investointihankkeita on aikaistettava, ja välttämättömiä säästöjä on siirrettävä nousukäänteeseen jälkeiseen tulevaisuuteen. On otettava hallittu riski sen sijasta, että jatkaisimme kotimarkkinoiden kurjistamista rajulla säästöpolitiikalla.

Omassa budjettivastineessamme esitimme runsaan 9 miljardin markan menolisäyksiä valtion budjettiin. Lisäys tulisi käyttää investointien aikaistamiseen, ostovoiman vahvistamiseen, aktiiviseen työvoima- ja koulutuspolitiikkaan sekä lamaa pahiten syventävien säästöjen kuten sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusleikkausten peruuttamiseen.

Kasvusysäys voidaan rahoittaa budjetin sisäisin siirroin, järkevää rakennemuutosta edistävin säästöin, työttömyys- ja pankkitukimenojen pienentymisen sekä verotulojen kasvun kautta. Jos lisävelkaa tarvittaisiin, se olisi marginaalista hallituksen yli 60 miljardin velkaan nähden.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien talous- ja budjettipolitiikan linja sisältää myös lukuisia rakenteellisia uudistuksia, joilla pyritään työttömyyden kasvun pysäyttämiseen ja työllisyyden parantamiseen. Erityisesti haluan keskittyä työelämää koskeviin kysymyksiin ja maamme elinkeinorakenteen uudistamiseen.

Työnantajien ja hallituksen taholta on keskeiseksi työllistämiskeinoksi mainittu työelämän joustavuuden lisääminen. Tällöin joustavuudella on tarkoitettu yksipuolista palkkojen alentamista, työaikojen pidentämistä ja työsuhteturvan heikentämistä. Myös palkansaajien perusturvaan liittyvät sopimusjärjestelmät on haluttu murtaa.

Toisaalta tuottavan joustavuuden ja paikallisen sopimusmenettelyn esteenä ovat työelämän hierarkiset rakenteet, joustamattomat asenteet sekä työn suunnittelijoiden ja suorittajien jyrkkä erottelu. Tämä on osoitettu viime viikolla

julkistetussa työvoimaministeriön tutkimuksessa.

Joustavuuden lisääminen voi tapahtua myös yhteistyössä työntekijöiden kanssa, ja onneksi esimerkkejä myös tällaisesta kehityksestä on. Valmiutta esimerkiksi elämäntilanteen mukaan joustaviin työaikoihin on kaikilla aloilla. Joustoa voisi ja tulisi tapahtua molempiin suuntiin myös työaikaan lyhentämällä.

Työntekijöiden toiveiden huomioinnin ottaminen ei ole ristiriidassa yritysten kannattavuuden kanssa. Suomi ei voi menestyä halpatyövoiman ja vanhanaikaisesti johdettujen työyhteisöjen maana. Motivoitunut työvoima on paras tae yrityksen menestymiselle.

Myös valtiontilintarkastajien työvoimaministeriötä koskevassa kertomuksessa todetaan, että työelämässä keskeisimmiksi ongelmiksi ovat nousseet uudentyyppiset seikat, kuten työn arvostuksen aleneminen, työn psyykkisen kuormituksen lisääntyminen, työpaikkojen ihmissuhteiden kiristyminen, kilpailu ja syrjintä, johtamisen ongelmat ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien rajoittuneisuus sekä sukupuolten tasa-arvon hidas eteneminen. Lama-aikana nämä ongelmat ovat entisestään kärjistyneet, kun huoli työn ja toimeentulon säilymisestä on ensisijainen ja kun työnantajat, hallituksen oivalla sivustatulla, ovat pyrkineet käyttämään tilannetta hyväkseen työntekijöiden ja heidän järjestöjensä aseman horjuttamiseksi. Todellisuudessa näin on saatu aikaan vain vahinkoa tuottavuuden kannalta.

Katsomme, että hallituksen on yhdessä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen kanssa paneuduttava erityisen tarmokkaasti työelämän kehittämiseen ja sen ongelmien vähentämiseen. Tällaisella myönteisellä hankkeella olisi taatusti enemmän myönteisiä vaikutuksia tuottavuuden ja työllisyyden kannalta kuin sopimusturvan murtamisella taikka työsuhteiden ehtojen heikentämisellä.

Lisäksi sosialidemokraatit esittivät budjettivastineessaan seuraavia toimenpiteitä, joilla voitaisiin lisätä sekä työelämän joustavuutta, työn tuottavuutta että työpaikkoja. Ne tähtäävät myös olemassa olevan työn järkevään jakamiseen.

1) Työn kiertoa tehostetaan koulutussijaisuusjärjestelmällä. Yhteiskunnan toimenpitein kannustetaan sitä, että ammatilliseen täydennyskoulutukseen osallistuvan työntekijän tilalle otetaan uusi työntekijä.

2) Työn jakamista tehostetaan esimerkiksi

kuntoutus-, koulutus- ja sapattivapaan avulla. Työntekijällä tulisi olla mahdollisuus kokeilla yrittäjätoimintaa ja omaehtoista työllistymistä sapattivapaan aikana.

3) Käynnistetään selvitykset ja kokeilut nk. job sharing -järjestelmästä, jolla tarkoitetaan yhteen kokoaikatyöhön liittyvien työtehtävien jakamista yhteisvastuullisesti kahden tai useamman henkilön kesken. EY:n alueella tällaisen työmuodon käyttö on tietyillä aloilla leviämässä.

4) Huolehditään siitä, että osa-aikatyön lisääminen, jos sitä halutaan, perustuu työntekijän ja työnantajan aitoon sopimukseen.

5) Edistetään osa-aikaeläkkeen ja osa-aikatyön yhteensovittamista. Osa-aikaeläkkeen ikäraja lasketaan nykyisestä 58 vuodesta vähintään yhdellä vuodella.

Arvoisa puhemies! Avoimen, ulkomaankauppaa käyvän talouden, niin teollisuuden kuin palveluidenkin, voimakas kasvu on paras keino työllisyyden pysyvään lisäämiseen. Siksi maan tuotantorakenteen uudistamiseen ja uusteollistamiseen on viipymättä ryhdyttävä. On irvokasta, että hallitus on tehnyt Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn ja työllisyyden kannalta keskeisestä hankkeesta, EY-jäsenyydestä, ylituotannon lisäämisen, tukiaismetsästyksen ja pysähtyneen rakennemuutoksen projektin.

Suomessa tuotetaan liian paljon valtion tuen turvin. Olemme sitoneet tuotantopanoksia pitkään ja runsaasti tuottamattomaan yritystoimintaan. Tukea ei ole riittänyt tulevaisuuden elinkeinotoiminnan käynnistämiseen.

Yleistä elinkeinotukea vähentämällä meidän tulisi nostaa tutkimus- ja tuotekehityspanostamme. Yritystoiminnan tuet on saneerattava. Tutkimuksen ja tuotekehityksen lisäksi on tuettava liikeidealtaan terveiden pienten ja keskisuurten yritysten käynnistymistä. Riskirahoitus ja korkotuki olisi asetettava etusijalle avustuksiin ja suoraan tukeen nähden. Alhaisen tuottavuuden elinkeinojen jatkuvasta pönkittämisestä on asteittain mutta määrätietoisesti luovuttava.

Talous- ja budjettipoliittisessa linjauksessamme ehdotimme myös, että elinkeinotoiminnalle tarkoitettuja tukijärjestelmiä yhdistetään ja selkiinnytetään. Pällekkäisyyksistä pääluokan sisällä ja eri pääluokkien välillä on päästävä eroon.

Siirtämällä elinkeinotukia tuottamattomilta aloilta tulevaisuuden pieneen ja keskisuureen yritystoimintaan parannetaan myös työllisyyttä kestäväällä tavalla. Samalla voidaan tasapainottaa sitä suhdetta, joka vallitsee suurten teollisuus-

laitosten ja pienyritysten välillä mm. eri yhteiskunnan tukimuodoissa.

Arvoisa puhemies! Kun välikysymyksessä puhutaan kansantalouden rakenteellisista uudistuksista, rajoitetaan pääasiassa työn verottamiseen ja työvoimakustannuksiin. Tosiasia onkin, että Suomessa on erittäin korkea työtulojen verotus verrattuna pääomatulojen verotukseen ja yritysverotukseen. Sosialidemokraatit ovatkin johdonmukaisesti vaatineet tämän vääristymän korjaamista.

Välilliset työvoimakustannukset liittyvät nimenomaan sosiaaliturvan rahoitukseen: eläkkeisiin, työttömyysturvaan sekä sairaus- ja äitiysturvaan. Kuten välikysymyksessäkin todetaan, erityisesti laman aikana näistä kustannuksista on tullut osittain työllistämisen este työvoimavaltaisilla aloilla ja palvelualoilla. Pidämme oikeana, että myös pääomavaltaiset alat osallistuvat yhteiskunnan perusrakenteen rahoittamiseen. Onhan hyvinvoiva ja koulutettu työvoima myös vientiteollisuuden kilpailuetu.

Sosiaaliturvaa rahoitetaan monin tavoin, osin progressiivisin veroin, osin tasasuurin sosiaaliturvamaksuin, osin työnantajamaksuin, jotka perustuvat palkkasummaan. Katsomme, että ansioturva, erityisesti työeläke- ja työttömyysturva, joka perustuu palkansaajan taikka työnantajan maksamiin vakuutusmaksuihin, on syytä pitää palkkaperusteisena.

Muissa maksuissa, kuten yritysten kansaneläkemaksussa, voitaisiin siirtyä muiden perusteiden, esimerkiksi liikevaihdon tai jalostusarvon, mukaan määräytyviin maksuihin. Selkein malli olisi rahoittaa sosiaaliturvaa suoraan verotuksen kautta. Epäsuhtaa yritys- ja palkkatulojen verotuksen välillä voitaisiin korjata siirtymällä työllistämistä verottavista maksuista suoraan yritysverotukseen. Sen sijaan välikysymyksen laatijoiden esittämä yrityksen käyttökate on huono sosiaaliturvamaksujen porrastuksen mittari, sillä se johtaa yritysten kannattamattomuuden palkitsemiseen.

Budjettivastineessa esitimme, että pienyritysten työllistämismahdollisuuksia parannetaan keventämällä työnantajamaksuja. Esimerkiksi pienyritysten kansaneläkemaksu, 2,4 prosenttia palkoista, voitaisiin poistaa. Kevennykset voitaisiin rahoittaa esimerkiksi lisäämällä pääomavaltaiten yritysten maksuja.

Energia- ja ympäristöverojen käyttö sosiaaliturvan ja muiden yhteiskunnan toimintojen, mm. ympäristösuojelun, rahoittamiseen ja verotuksen rakenteen oikomiseen on välttämätön toimenpi-

de. Näiden uusien veromuotojen suunnittelussa on kuitenkin pidettävä mielessä, että kyse ei ole mistään sammosta vaan kansalaisten ostovoimaan ja elinkustannuksiin sekä yritysten kilpailukykyyn vaikuttavista menoista. Siksi energia- ja ympäristöveroistakaan ei pidä kuvitella saata- van laman lopullista tappajaa.

On myös oikein, että työttömyysturvan rakenteeseen pohditaan muutoksia. Aktiivisesta pyrki- myksestä työllistymiseen ei todellakaan saisi ran- gaista. Työttömyysturva ja kansalaispalkka ovat kuitenkin eri asioita. Työttömyysturvan luontee- seen kuuluu työn hakeminen eli työmarkkinoi- den käytettävissä oleminen.

Tukemme toukokuun työmarkkinaratkai- suun perustuvalla suunnitelmalla, jolla osa työt- tömyysturvamenoista kanavoidaan nk. työ- markkinatukeen, on kuitenkin kaikkea muuta kuin itsestäänselvyys. Hallituksen työllisyys- ja sosiaalipolitiikka vie uskottavuutta uudistuksen toimivuuteen. Uudistusta arvioitaessa on erityi- sesti seuraavat vaatimukset otettava huomioon:

1) Jokaiselle nuorelle on turvattava mahdolli- suus saada vähintään ammatillinen koulutus.

2) Työvoimapalveluita on tehostettava. Erityi- sesti on estettävä pitkäaikaistyöttömyyden muut- tuminen rakenteelliseksi ja työttömyyden pitkit- tyminen siten, että työttömyysturvan enimmäis- kesto täyttyy.

3) Nuorten yhteiskuntatakuu on toteutettava siten, että ensi kertaa työmarkkinoille tuleville todella kyetään järjestämään työ- tai harjoittelu- paikka työmarkkinatuen avulla. Jos pysyvään työllistymiseen ei ole mahdollisuuksia, on henki- löllä oltava mahdollisuus päästä työttömyystur- van piiriin eli täyttää työssäoloehto.

4) Työttömyysturvan ja työmarkkinatuen ul- kopuolelle joutuville on voitava järjestää perus- toimeentulo muutoin kuin toimeentulotuen kautta esimerkiksi kuntoutus- ja eläkejärjeste- lyn.

Arvoisa puhemies! Suomi ei voi menestyä hal- van työvoiman ja alhaisten työvoimakustannus- ten maana, kuten osittain myös välikysyjät näyt- tävät uskovan. Suomen tulevaisuuden tulee rak- entua osaavan, motivoituneen, joustavan ja tuottavan työvoiman ja korkealaatuisten, vien- tiin kelpaavien tuotteiden, myös muiden kuin ta- varatuotteiden, varaan. Siksi Suomessa tarvitaan rakennemuutosta, joka korostaa työvoiman osaamisen ja motivaation sekä kannattavan yri- tystoiminnan merkitystä.

Osana tätä rakennemuutosta voidaan myös välillisten työvoimakustannusten ja verotuksen

rakennetta muuttaa siten, että työvoiman ja ni- menomaan työvoiman henkisen panoksen käyttö tulee suhteessa edullisemmaksi. On kuitenkin it- sepetosta kuvitella, että työvoimakustannusten rakennetta muuttamalla ja energiaverojen käyt- tönotolla voitaisiin poistaa työttömyys. Jos suo- malaisille tuotteille, tavaroille ja palveluille ei ole kysyntää ulkomailla eikä kotimaassa, voivat työ- voimakustannukset laskea nolnaan työllisyyden siitä parantumatta.

Siksi on jälleen toistettava: Suomi tarvitsee talouspoliittisen käänteen, kasvusysäyksen. Vain sitä kautta voimme varmistua siitä, että Suomella on työtä, yrittämistä ja osaamista ensi vuositu- hannella.

Edellä olevan perusteella ehdotan seuraavaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa:

”Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen ja to- teaa,

että hallituksen virheellinen talouspolitiikka ja laiminlyönnot työllisyyden hoidossa uhkaavat johtaa pysyvään ja korkeaan työttömyyteen, joka muuttuu vääjäämättä kansantaloutta ja hy- vinvointiyhteiskuntaa rasittavaksi rakenteelli- seksi ongelmaksi,

että hallitus ei ole esittänyt toimenpiteitä, joilla annettaisiin kotimarkkinoille uskottava kasvusy- säys, tehostettaisiin työvoimapolitiikkaa ja uu- distettaisiin kansantalouden rakenteita siten, että työllisyys paranisi, ja

että hallitus ei nauti eduskunnan luottamus- ta.”

Ed. S a v e l a : Arvoisa puhemies! Työttö- myys on kieltämättä yksi kipeimmistä yhteiskun- taan jäytävistä kysymyksistä. Opposition väliky- symykseensä valitsema aihe ei ole siten kovin yllättävä. Työttömyyden kehitys on ollut enna- koituakin pahempaa, mikä pitkälti johtuu brut- tokansantuotteen putoamisesta yli 10 prosentilla muutamassa vuodessa. Kun työllisyyden hoita- minen edellyttää noin 3 prosentin kasvua tuotta- vuuden koko ajan kansantaloudessa parantues- sa, johtaa tällainen kansantuotteen pudotus väis- tämättä valtavaan työttömyyden lisääntymiseen.

Vihreiden ym. kirjoittama välikysymys on si- nänää virkistävä poikkeus ja huolellisesti laadittu verrattuna parin viime vaalikauden välikysymy- siin, vaikka välikysyjien esittämällä tavalla ta- loutemme ongelmia ei voidakaan ratkaista.

Virkistävä poikkeus oli myös vihreiden halu kantaa vastuuta jo viime tammikuussa käydyissä pankkitukineuvotteluissa. Samaa ei voi sanoa vasemmisto-oppositiosta, jonka politiikka näyt-

tää perustuvan vain mahdollisimman kovaan meuhkaamiseen. Jonkinlaisia muutoksia on tässä suhteessa nähtävissä sosialidemokraattien puheenjohtajavaihdoksen myötä.

Tähän mennessä hallituksen vastattavaksi tulleiden välikysymysten olennaiset sisällöt ovat lähes yksinomaan perustuneet vaatimuksiin vielä hurjemmasta valtion velanoton lisäämisestä. Tällainen tie ei ole kestävä. Sitä paitsi ulkomainen velka voidaan maksaa takaisin ainoastaan maan ulkopuolelta tulleilla tuloilla, ja tähän tarvitaan iskukykyistä vientiteollisuutta. Välikysymyksellä lyödään kuitenkin siinä määrin aivan kuin märeällä rätilä vientiteollisuutta korville, että välikysymyksen peruskottavuudelta putoaa pohja pois. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei halua ummistaa silmiään siltä tosiasialta, että Suomen vienteollisuus rakentuu keskeisesti metsä- ja metalliteollisuuden sekä kemian perusteollisuuden varaan. Nämä kaikki teollisuudenalat ovat hyvin pääomavaltaisia ja energiaintensiivisiä.

On varmasti olemassa kohtuullinen yksituumaisuus siitä, että vientiteollisuutemme rakennetta tulee monipuolistaa. Hetkessä emme kuitenkaan voi polkaista uusia vientiteollisuuden aloja, joiden varassa voisimme maksaa ulkomaista velkaamme ja ylläpitää nykyistä sosiaaliturvamme tasoa. Vihreät ja muutkaan välikysyjät tuskin haluavat romuttaa nykyisen kaltaista sosiaaliturvaamme.

Poliittisen ryhmän on tietysti kovin helppoa vastustaa kasvottoman näköistä teollisuutta, mutta mitä muuta se on kuin työpaikkoja ja toimeentuloa ihmisille? Välikysyjien tekemä jako pääomavaltaiseen ja työvoimavaltaiseen yritystoimintaan on sitä paitsi usein harhaanjohtava, sillä ns. pääomavaltaiset yritykset pitävät sisällään merkittävää työpanosta tutkimus- ja tuotekehitystoiminnassaan tai ne hankkivat sitä ali-hankintana.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa turvata, toisin kuten ilmeisesti välikysyjät, sekä pääoma- että työvoimavaltaisen elinkeinoelämän elintärkeät edut. Palvelualojen merkitys työllistäjänä on erittäin keskeinen, mutta välikysymyksessä asetetaan oudosti teollisuus ja palvelualat vastakkain. Näitä kumpiakin yrityksiä tarvitaan, eivätkä vähiten niitä tarvitse 500 000 työtöntä suomalaista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei halua kuitenkaan antaa teollisuudelle viestiä siitä, ettei suomalainen yhteiskunta enää kaipaa sitä.

Suomen vahvat alat, kuten metsä- ja metalliteollisuus, perustuvat paitsi vahvaan osaamiseen

ja ammattitaitoon myös huipputeknologian käyttöön. Kotimaassa tapahtuvan jalostuksen lisäksi suomalaisella teknologialla on kysyntää maailmanmarkkinoilla, sillä teknologiaamme pohjautuvat koneet ja laitteet ovat yleensä osoittautuneet luotettaviksi jo kotimaisen teollisuuden käytössä.

Suomalainen teollisuus on oivaltanut, että automatisointi ja tekniikan hyväksikäyttö parantavat tehokkaimmin ja tasaisimmin tuottavuutta. Kuten välikysyjätkin toteavat, voidaan automatisoinnilla parantaa merkittävästi työn laatua, niin viihtyvyyttä kuin työturvallisuuttakin. Työntekijöiden työolosuhteista voidaan kuitenkin huolehtia riittävästi vain silloin, kun teollisuus on tuottavaa ja taloudellisesti kannattavaa. Esimerkiksi kehitysmaiden ja entisten sosialistimaiden kannattamattomalla teollisuudella ei ole ollut mahdollisuutta huolehtia työntekijöidensä tarpeista.

Yrityksen investoinnit koneisiin ja laitteisiin liittyvät aina kilpailukykyyn ja tuottavuuteen sekä teknologisiin tekijöihin. Ne eivät ole mitään välikysyjien manaamaa veronkiertoa.

Jos verotuskäytäntöä muutetaan teknistä kehitystä ja teknologiainvestointeja rajoittavaksi, uhkaa se väistämättä teollisuuden ja ainakin välillisesti myös muiden elinkeinojen tuottavuutta ja siten myös taloudellista kannattavuutta. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä vain kannattava teollisuus ja sen rinnalla toimiva muu elinkeinotoiminta voi kantaa vastuuta työntekijöidensä hyvinvoinnista.

Välikysymyksestä on vedettävissä se johtopäätös, että välikysyjät todella haluavat kääntää teknologisen kehityksen pyörää. Onko todella niin, että välikysyjät haluavat viedä Suomen risusavottayhteiskuntaan?

Välikysyjät eivät ole löytäneet hallituksen talousarvioesityksestä näkemystä, kuinka tästä taloudellisesta kurimuksista päästään irti. Tämä ei olekaan ihme, koska välikysyjät pitävät taloudellista kasvua vastuuttomana. Kokoomuksen eduskuntaryhmä lähtee kuitenkin siitä tosiasiaista, että työllisyyttä ja hyvinvointia pidetään yllä nimenomaan talouden kasvun kautta. Jotta talous palautuisi kasvu-uralle, tarvitaan kokonaisvaltaista talous-, teollisuus- ja työvoimapolitiikkaa. Emme voi mitenkään ymmärtää, miten tämä olisi mahdotonta ja vastuutonta. Hoitamaton talous- ja elinkeinopolitiikka sitä sen sijaan olisi. Sitä paitsi esimerkiksi metsäteollisuus toimii jo nykyään kestävästi kehityksen periaatteiden mukaisesti, ja sen laajentumi-

nen on mahdollista, koska se käyttää uusiutuvia luonnonvaroja.

Kun meidän luonnollisena tavoitteenamme on ollut palauttaa talouskasvu ja sitä kautta parempi työllisyys, on tämä edellyttänyt teollisuustuotannon ja viennin osuuden lisäämistä bruttokansantuotteesta. Vain näin voidaan saada hallintaan ulkomainen velkaantumiskehitys, jotta ylipäänsä voidaan luoda edellytyksiä kotimaisen kysynnän kasvulle ja markkinoiden elpymiselle.

Ulkomaisen velan tuntuva pienentäminen vaatii viennin voimakasta kasvua jatkossakin. Se puolestaan edellyttää teollisuuden investointien käynnistämistä. Valitettavasti vain maamme teollisuusyritykset ovat suhteessa kilpailijamaihinkin velkaantuneita eikä niiden rahoitusrakenne ole riittävän kilpailukykyinen. Kansantalouden kannalta aivan olennaiset laajennusinvestoinnit voivatkin käynnistyä vasta, kun yritysten tulorahoitus, rahoitushuolto ja hintakilpailukyky ovat kunnossa.

Koko kansantalous ja erityisesti työttömät kaipaavat kipeästi investointeja. Oleellinen investointeja lisäävä tekijä on korkotason alentuminen, jonka viimekojen suotuisan kehityksen kaikki tiedämme.

Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa sosialidemokraatteja heidän varjobudjetissaan esittämästään väitteestä, ettei hallituksella ole mitään tekemistä korkojen alentamisen kanssa. Toki korkojen laskuun ovat vaikuttaneet kansainvälinen korkokehitys, Suomen Pankin toiminta ja työmarkkinoiden oikean suuntaiset sopimukset. Vähintään yhtä tärkeää on kuitenkin ollut hallituksen sitoutuminen tiettyihin valtiontalouden menokehyksiin. Suomen Pankin rahapolitiikka ei olisi voinut keventyä, mikäli hallitus ei olisi tehnyt säästötoimia.

Välikysymyksessä vaaditaan Suomen siirtämistä jälkiteolliseen palveluyhteiskuntaan. Tämän kaltainen suora harppaus unohtaen teollisuuden keskeinen merkitys ei ole mahdollista. Tästä meillä on kokemuksia viime vuosikymmeneltä.

Kun toisen maailmansodan jälkeen maa oli jälleenrakennettava, on nyt maa uusteollistettava. Lähtölaukaus maamme uusteollistamiselle oli uusteollistamistyöryhmän talvella 92 julkaisema raportti. Hallitus on toteuttanut tämän raportin esitykset kattavasti lukuun ottamatta ydinvoimapäätöstä, jonka tämä eduskunta hylkäsi.

Hallituksen muutkin toimenpiteet teollisuuden merkityksen korostamisessa ja sen todellisen

kilpailukyvyn parantamisessa ovat olleet perusvoimakysymyksen toteuttamista lukuun ottamatta merkittäviä ja kokonaisvaltaisia. On laadittu kansallinen teollisuusstrategia ja pk-yrityspoliittinen ohjelma, on toteutettu pääoma- ja yritysverouudistus, on turvattu tutkimuksen ja tuotekehityksen voimavarat, mutta lisäpanostusta tähän tarvitaan. Tutkimukseen ja tuotekehitykseen suunnattujen varojen tuloksellisuudesta on hyvä esimerkki sähköteollisuus, jonka vienti edustaa jo noin puolta metsäteollisuuden viennistä.

Välikysymyksessä todetaan, että ”Suomessa talouskasvu loi uusia työpaikkoja pitempään kuin monissa muissa läntisissä teollisuusmaissa, joskin työpaikkojen määrä kasvoi paljon hitaammin kuin kansantuote.” Tämä on totta, mutta ongelma on vain siinä, että Suomessa talouskasvun aikana luotiin valtaosa työpaikoista julkiselle sektorille, jonka liian suuri koko on syventänyt lamaa ja aiheuttanut rakenteellisia vaikeuksia.

Vaikka suurteollisuuden merkitys kansantaloudelle on aivan keskeinen, siitä ei ole merkittävässä määrin työllistäjäksi. Apua ei löydy myöskään maataloudesta eikä nyt myöskään julkisesta sektorista.

Työllisyystilanteen paraneminen onkin leimallisesti pk-yritysten varassa. Tarvitaan pikaisesti uusyrittäjyysaaltoa, jotta saataisiin tähän maahan mahdollisimman monta uutta yritystä. Kookoomuksen eduskuntaryhmässä uskomme, että tämä tosiasia tunnustetaan laajalti myös vasemmisto-opposition piirissä, jolle menestyvä pk-yrittäjä oli vielä muutama vuosi sitten varsin vaikeasti hyväksyttävä käsite.

Herra puhemies! Yrittäjyyden käsite on pysyttävä määrittelemään mahdollisimman yksiselitteisesti niin, että eri viranomaisten tulkinnat ovat yhdenmukaisia.

Pk-yritysten menestyminen edellyttää, että hallituksen on yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa löydettävä keinoja työmarkkinoiden joustavuuden lisäämiseksi. Työn tekoon ja työllistämiseen liittyvää kaikkinaista byrokraatiaa ja esteitä on purettava. Näitä muuten on useita satoja. Työllistämiskynnystä on alennettava. Ala- ja yritys kohtaista sopimista on lisättävä. Työnteko on tehtävä kaikissa olosuhteissa kannattavamaksi kuin muut vaihtoehdot. Lisäksi palkan on perustuttava entistä enemmän tehtyyn työhön.

Erityisesti riskirahoituksen saatavuus on pk-yritysten kansainvälistymistä ja kasvua rajoittava tekijä. Edellyttämme hallitukselta toimenpitei-

tä pk-yrityksiin suuntautuvan riskirahoittamisen saamiseksi houkuttelevammaksi. Yrityksen perustamislainajärjestelmää tulee kehittää edelleen.

Maatalouden työpaikkojen menetystä voidaan kompensoida liittäen linkeineilla, joilla puhtaiden suomalaisten alkutuotteiden jatkojalostus tehdään maataloilla nykyistä helpommaksi ja houkuttelevammaksi.

Ei voi liiaksi korostaa maltillisen työmarkkinaratkaisun merkitystä työllisyyden hoitamisessa. Jos työmarkkinaratkaisun nähdään muodostuvan maltilliseksi, hallitukselle syntyy mahdollisuus keventää budjettiriihessä jätetyn lausuman mukaisesti palkansaajien tuloverotusta.

Mikään ei ole muuttunut siitä ammattiyhdistysliikkeen edessä olevasta solidaarisuustestistä työmarkkinoilla, jota kokoomuksen eduskuntaryhmä peräänkuulutti ryhmäpuheenvuorossa talousarvion lähetekeskustelussa: ”Paitsi että palkankorotukset olisivat kotimaista kysyntää vähemmän kuin veronkevennykset, ne olisivat myös ratkaisevasti epäsolidaarisempi vaihtoehto. Palkankorotukset koskisivat nimittäin joka tapauksessa vain pientä osaa palkansaajista julkisen puolen palkkojen samanaikaisesti jopa laskeessa, kun taas veronkevennykset koskisivat kaikkia.”

Tulopoliittisen selvitystoimikunnan vastikään julkaisemat laskelmat osoittavat sen, ettei veronkiristyksiin ole enää varaa. Onkin ilahduttavaa havaita, että kokoomuksen eduskuntaryhmän kesäiseen vaatimukseen tuloverotuksen keventämisestä on yhtynyt myös pääministeri Aho. Olemme pääministerin kanssa samaa mieltä siitä, että veroelvytyksen elementit voivat olla tuloveroasteikkoihin tehtävä inflaatiotarkistus, pakkolainan poisto ja verovähennysten poiston kompensoiminen lapsiperheille lapsilisiä korottamalla. Väläkysymyksenkin kuvataan ansiotulojen verotuksen ongelmia oikean suuntaisesti ja nähdään sen yhteys työllisyyteen.

Myös muualla Euroopassa uskotaan veroelvytyksen tehoon työllistämässä. Ei tarvitse mennä kuin Tanskaan, jossa sosialidemokraattinen hallitus on käynnistänyt tuloverotuksen uudistamisen, johon kuuluu tuloveroasteikkojen keventäminen usealla prosenttiyksiköllä. Ranskassakin toteutetaan lähemmäs 19 miljardin markan veronkevennysohjelma kotimarkkinoiden piristämiseksi.

Väläkysyjät kysyvät, aikooko hallitus ryhtyä muuttamaan Suomen kansantalouden rakenteita työntekoa ja työllistämistä suosiviksi, jotta kansalaistemme työkyky ja luova panos saataisiin

käyttöön kansantaloutemme hyväksi. Väläkysyjät pyrkisivät itse tähän tavoitteeseen verotuksen rakenteita muuttamalla.

Väläkysyjät ovat aivan oikeassa siinä, että välillisten työvoimakustannusten alentamisella on aivan olennainen merkitys työllisyydelle. Välillisiä työvoimakustannuksia on hallituksen jo tekemien päätösten lisäksi edelleen pyrittävä kaikin tavoin alentamaan. Jotta näiden kustannusten alentamisessa voidaan tehdä kestäviä ratkaisuja, on voitava puuttua mm. etuuksien tasoon, tiukennettava saantikriteerejä ja laajennettava rahoituspohjaa.

Välillisten työvoimakustannusten nousukehitys viime vuosina selittyy lähinnä TEL-maksun ja viime vuosina suurtyöttömyydestä johtuneella työttömyysvakuutusmaksun kohoamisella. Heinäkuun alusta lukien työnantajan kansaneläkemaksua päätettiin porrastaa, jotta työttömyysvakuutusmaksun kasvukehitys voitiin katkaista. Toimenpiteellä edistettiin pienten työvoimavalttaisten yritysten asemaa. Porrastus lisää kuitenkin suurempien ja pääomavalttaisten yritysten sosiaalivakuutusrasitusta huomattavasti.

Budjettiriihessä tehdyn linjauksen mukaisesti hallituksen piirissä ollaan käynnistämässä laaja mutta konkreettinen selvitystyö sosiaalivakuutusjärjestelmän rahoituksesta ja keruupohjasta. Tämän kokonais selvityksen keskeinen tavoite tulee olla alentaa kaikkien yritysten maksurasitusta. Sosiaaliturvamaksujen osalta arvonlisäveroon pohjautuva järjestelmä on huolellisen selvittämisen arvoinen.

Väläkysymyksessä ristiriitaisesti toisaalta kritisoidaan hallituksen kaavailmaa arvonlisäveroa ja toisaalta vaaditaan työnantajamaksujen perustaksi palkkojen sijasta arvon lisäystä. Näin ollen kysyjät toisaalta arvostelevat arvon lisäyksen perustuvaa verotusta ja toisaalta ovat vaatimassa sitä lisää. Olemme väläkysyjien kanssa samaa mieltä siitä, että ainakin työeläkemaksujen keräämisen tulee säilyä palkkaperusteisena. Onhan TEL-maksu tavallaan myöhennettyä palkkaa.

Hallitus on jo uudistanut yritystukilainsäädäntöä. Vuoden 94 alusta tulee voimaan yritystukilaki, jolla selkeytetään pk-yritysten tukimuotoja ja lisätään pk-yritysten tukirahoituksen käytännön joustavuutta. Painopiste siirtyy ja keskittyy entistä voimakkaammin nimenomaan pk-yritysten kehittämiseen.

Liiallisten yritystukien poistaminen ja vastaavien varojen käyttäminen työnantajamaksujen alentamiseen on järkevää. Tämä väläkysyjien

esittämä ajatus ei ole sinänsä kuitenkaan mikään uusi tai mullistava, ja nimenomaan tähän suuntaan hallitus on pyrkimässäkin. Yksittäisille yrittäjille tai elinkeinonhaaroille suunnatuista tuista on tarkoitus pitkälti päästä eroon lähivuosina ja käyttää näin vapautuvia varoja mm. työnantajamaksujen alentamiseen.

Välikysymyksessä peräänkuulutetaan ympäristöystävällistä tekniikkaa energian tuotannossa. Kaikkein ympäristöystävällisimmän tekniikan eduskunta kuitenkin torjui ydinvoimalle kielteisellä päätöksellä. Samoin torjuttiin ne kiistatta ilman valtion lisälainantoa syntyvät myönteiset työllisyysvaikutukset, jotka päätös ydinvoiman lisärakentamisesta olisi tuonut. Ydinvoiman hylkääminen oli sama kuin ei työllisyydelle, ei laman lopettamiselle ja ei ympäristöystävälliselle energiatekniikalle. Sopii kysyä, miksi esimerkiksi SDP:n ryhmän enemmistö petti työmiehen asian, olihan koko ay-liike ydinvoiman takana.

Kun eduskunta hylkäsi ydinvoimavaihtoehdon, on myös tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä oleva energiaverotuksen uudistus otettava uudelleen tarkasteltavaksi. Energiaverotuksen peruslähtökohdassa kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ei ole kuitenkaan tarvetta merkittäviin uudelleenarviointeihin.

Talousvaliokunta toteaa energiapoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä, että ympäristöverot on otettava käyttöön kansainvälisen käytännön mukaisesti. Ympäristövaatimusten tulee olla linjassa kilpailijamaiden kanssa ja vieläpä erittäin hyvällä sijalla. Mutta johtuen vientiteollisuuden aivan keskeisestä merkityksestä kansalaistemme hyvinvoinnille meillä ei ole kerta kaikkiaan varaa uhkarohkeaan, kilpailijamaisamme merkittävästi poikkeavaan sooloiluun ympäristöverojen käyttöönnotossa.

Välikysymyksessä on sinänsä aivan oikein kiinnitetty huomiota ns. pimeän työn määrän lisääntymiseen laman myötä. Näin aiheutetaan kansantaloudelle useiden miljardien markkojen tappiot, jotka vain lisäävät työssä olevien jo muutenkin kohtuuttomaksi käyvää verorasitusta.

Hallitus on jo reagoinut tähän ongelmaan. Hallitus tulee aivan lähiaikoina antamaan eduskunnalle esityksen työttömyysturvain 5 luvun muuttamisesta. Esityksessä yhteensovitaan työttömyysturvasta saatava tulo ja toisaalta lyhennetystä työajasta, osa-aikatyöstä ja sivutyöstä sekä satunnaisesta työstä saatu tulo.

Lisäksi on jo olemassa näyttöä siitä, että erityyppiset väärinkäytökset ja vuodot ovat lisään-

tyneet työttömyysturvajärjestelmässä. Työministeriö onkin jo asettanut asiaa selvittämään työryhmän. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kiirehtii työryhmän työtä. Mahdolliset lainsäädäntömuutokset on tehtävä pikaisesti. Valtaosa työttömistä on työtä vailla ilman omaa syytään, ja he eivät käytä järjestelmää väärin.

Arvoisa puhemies! Työttömyys ei ole vain Suomen vaan koko läntisen Euroopan kipeä ongelma. Työttömyyden kasvun pysäyttämisen ja kääntämisen laskuun tulee itsestäänselvästi olla hallituksen talouspolitiikan ensisijaisena päämääränä.

Vaikka valtion budjetin kautta ei työttömyyttä kyetä ratkaisemaan, on nyt eduskuntaan tullessa talousarvioesityksessä tehty voitavissa oleva työllisyystilanteen helpottamiseksi.

Työllistämisen avaimet ovat pitkälti nyt työmarkkinajärjestöjen käsissä. Toivottavasti työmarkkinajärjestöt kääntävät avaimiaan samaan suuntaan, jotta työttömyyden lukkoa saadaan avattua.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiehen ehdotukseen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

Edustajat Laurila ja Vihriälä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Suomea ravisuttavaan suurtyöttömyyteen ei saada pysyvää korjausta, ellei ihmistyön käyttöä tehdä nykyistä kannattavammaksi. Emme tarkoita tällä sitä, että palkkoja tulee alentaa, vaan tuemme SAK:n palkankorotusvaatimusta ja verotuksen keventämistä nimenomaan vakuutettujen veroluonteisia sosiaaliturvamaksuja alentamalla.

Ed. Savela vaati juuri edellä tuloveroasteikon alentamista, mutta silloin pienituloisille ei anneta mitään helpotusta. Peruspäivärahaa saava työtön soitti minulle viime viikonloppuna ja ihmetteli, joutuuko hän todella maksamaan peruspäivärahastaan 20 prosenttia veroa. Se on valitettava tosiasia, että näin on. Hän ei maksa penniäkään valtion veroa. Hän maksaa kunnallisveroa, kansaneläkemaksua ja sairausvakuutusmaksua, joten näitä maksuja tulisi häneltä alentaa ja nimenomaan kyseisessä tuloluokassa maksut tulisi poistaa kokonaan.

Siis me emme tue kokoomuksen tuloveroasteikon keventämistavoitetta. Toivon, että myös-

kään keskusta ei lähde tähän mukaan. Keskusta saa oppositiosta tukea sille, että jos ja kun verotusta ilmeisesti avataan siitä, mitä budjettiesityksessä on ehdotettu, niin se tapahtuu nimenomaan niin, että se suosii kaikkein pienituloisimpia ja myös keskituloisia.

Työllistämistä tulee kannustaa siten, että työnantajan maksamia palkkaperusteisia sosiaaliturvamaksuja korvataan työvoiman käyttöä suosivilla maksuperusteilla.

Tuotannon tehokkuuden kasvu merkitsee aina vain enemmän tavaraa aina vain pienemmillä työvoimalla. Tekniikan kehitystä ei ole syytä jarruttaa, mutta sen tulokset on jaettava entistä tasaisemmin.

Jollei työttömyysongelman ratkaisuun tartuta nyt voimakkaasti, jää meille vuosikausiksi sietämättömän korkea yli 10 prosentin, jopa yli 15 prosentin työttömyys. Suomeen syntyy pysyvästi parinsadantuhannen ihmisen joukko, jolle ei löydy työtä.

Viimeistään nyt on hylättävä puheet siitä, ettei valtio voi luopua kulutuskysynnän leikkaamisesta ja ryhtyä panostamaan esimerkiksi julkisiin investointeihin korkean valtion velan takia. Työttömyyden paisuminen ja pitkittyminen vain nostaa tuota velkaa. Lisäbudjetin tarkemmasta sisällöstä meillä ei vielä ole tietoa, mutta ne tiedot, jotka ovat, kertovat, että lisäbudjetti ei riitä näihin tavoitteisiin.

Väläkysymyksellä on haluttu saada hallitukselta ehdotus rakenteellisista muutoksista, joilla työntekoa ja työllistämistä alettaisiin suosia, jotta kansalaisten työkyky ja luova panos saataisiin hyödyttämään koko kansantaloutta. Ministeri Kanervan valinta vastaajaksi osoittaa, että hallitus ei edelleenkään pidä työllisyyden hoitoa koko talouspolitiikan keskeisenä tavoitteena. Työministeriössä ei valmistella talouspolitiikan suuntaa koskevia ratkaisuja sen paremmin kuin sosiaaliturvaa, sen rahoitusta tai verotusta koskevia ehdotuksia. Valinta osoittaa, miten välinpitämättömästi pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen suhtautuvat työttömien hätään, ja myös se, että he eivät ole vaivautuneet olemaan paikalla, vain käyneet hätäisesti ja kääntyneet pois. Työttömien hätä on kasvamassa sitä mukaa kuin kymmeniätuhansia työntekijöitä putoaa työttömyysturvan ulkopuolelle. Työmarkkinatuki ei ole vastaus ihmisten hätään. Olen kuitenkin tyytyväinen, että ministeri Huuhtanen on ilmestynyt paikalle. Jo pidemmän aikaa hän on istunut paikalla.

Suhdannelanne vaatii myös muutoksia.

Markan ulkoisen arvon korjaantuminen — vastoin hallituksen ja Suomen Pankin tahtoa — on alentanut tappavaa korkotasoa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä on edelleen tarpeen alentaa korkotasoa sekä keventää rahapolitiikkaa ja käynnistää taloutta elvytyksellä.

Tulopoliittisen selvitystoimikunnan mukaan palkansaajien käytettävissä olevat reaalitytulot supistuvat tänä vuonna 6 prosenttia ja ensi vuonna romahtavat vielä 8 prosenttia. Ostovoimaa pienentävät työpaikkojen väheneminen ja reaaliansioiden lasku, joten pieni- ja keskituloisten verotusta ei ole varaa enää kiristää.

Hallituksesta huolimatta tapahtunut markan devalvoituminen ja peräkkäiset nollassoiset tulo- ja palkkasopimukset ovat parantaneet viedin kilpailukykyä huikeasti sekä parin vuoden takaiseen tilanteeseen että myös pitkän ajanjakson keskiarvoon nähden. Suomen palkkataso ei ole kilpailun este. Vienti ei ole ongelma vaan se, että vienti ei vedä kotimarkkinoita ahdingosta. Päivittäistavaroiden myynnin lasku ensi kerran sodan jälkeen on hälyttävää. Arvonlisäveron käyttöönotto olisi nyt myrkyä kotimarkkinoille.

Lisätalousarviossa ja ensi vuoden talousarviossa pitää aikaistaa ympäristöinvestointeja ja elinkeinoimintaa hyödyttäviä perusinvestointeja.

Herra puhemies! On aika miettiä uudestaan sosiaaliturvan rahoituksen keräämistä ja työllisyyden suhdetta.

Sosiaalimenot nousevat tänä vuonna lähes 180 miljardiin markkaan. Luvussa ovat mukana myös käyttäjien omat osuudet. Summa on suuri. Sosiaalimenosta valtaosa on lakisääteisiä, mutta valtion budjetissa niistä näkyy vain runsaat 50 miljardia markkaa. Kahden vuoden aikana sosiaalimenoja on leikattu jo parikymmentä miljardia markkaa, mutta tehdyillä ratkaisuilla on tulevia menoja leikattu kymmeniä ja taas kymmeniä miljardeja markkoja. On selvää, että sosiaaliturvan ylläpitäminen edellyttää ennen kaikkea talouden tervehdyttämistä.

Vielä vuonna 1990 sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta oli vajaa 26 prosenttia, kun sen arvioidaan nousevan tänä vuonna jo 38 prosenttiin. Selitys löytyy kahdesta tekijästä. Bruttokansantuote on supistunut ja työttömyysturvamenot ovat kasvaneet moninkertaisiksi eli noin 25 miljardiin markkaan tänä vuonna, kun mukana ovat myös palkkaturva, erorahat, aikuiskoulutuslisä ja työeläkkeiden työttömyyslisä.

Samaan aikaan, kun työttömyysturvamenot ovat kasvaneet, on palkkasumma, jonka perusteella varoja etuuksien rahoitukseen on kerätty, pienentynyt, niin kuin täällä jo useassa yhteydessä on mainittu. Palkkasumman arvioidaan jäävän tänä vuonna noin 200 miljardiin markkaan. Se oli suurimmillaan noin 235 miljardia markkaa. Näistä kahdesta tekijästä, siitä, että työttömyysturvamenot ovat kasvaneet ja palkkasumma on pienentynyt, on seurannut myös se, mitä useassa puheenvuorossa on jo käsitelty, että työnantajien työttömyysvakuutusmaksu on kymmenkertaitunut vuodesta 1990, jolloin se oli 0,6 prosenttia. Tänä vuonna se on 6 prosenttia.

Ensi vuonna aiotaan jatkaa nyt heinäkuun alusta voimaan tullutta helpotusta pienyrityksille, jota sosiaalivaliokunta on vaatinut, kun se on käsitellyt sosiaaliturva- ja työttömyysvakuutusmaksua. Hallitus on tältä osin toteuttanut eduskunnan vaatimuksen, eikä suinkaan itsestään, vaan näistä asioista on puhuttu tässä talossa 15 vuotta. Mutta nyt erityisen voimakkaasti on vaadittu, että maksujärjestelmää pitää muuttaa työvoimavaltaisia ja pieniä yrityksiä suosivaan suuntaan. Meille juuri eilen viimeksi sanottiin, että tämä muutos tapahtui nimenomaan eduskunnan kannanoton perusteella.

Miljoonan markan ylittävältä osalta maksu on arviolta 6,5 prosenttia ensi vuonna, joten maksu edelleen on suuri. Myös palkansaajien maksuosuutta esitetään nostettavaksi. Työttömyyskasnan jäsenmaksun lisäksi tänä vuonna on peritty 0,2 prosenttia palkasta, ja sitä hallitus esittää korotettavaksi 1,87 prosenttiin.

Työttömyysturvan rahoituksessa näkyvät kärjistyneimmin rahoitusjärjestelmien ongelmat. Hyvänä aikana niin työntekijän kuin työnantajan maksuosuus on ollut pieni, kun mitään rahastointia ei ole ollut. Kun taloudellinen lama kasvattaa työttömyyttä, kasvavat myös maksut. Kuitenkin työttömyyden kasvaessa pitäisi maksujärjestelmän tukea yritysten työllistämismahdollisuuksia ja kansalaisten ostovoimaa. Nyt on käynyt juuri päinvastoin.

Palkkaperusteisten sosiaaliturvamaksujen työvoimavaltaista yritystoimintaa rasittava luonne ei suinkaan ole tullut kansanedustuslaitoksemme tietoon vasta nykyisen laman aikana, niin kuin jo totesin. Eduskunta on aktiivisesti ottanut kantaa sosiaaliturvamaksujen kohdentumiseen muistaakseni, jos sanon tarkan vuosiluvun, vuodesta 1977 alkaen. Sitä ennen itse olin pari vuotta täällä, ja tämä alkoi siinä 1977 tienoilta. En tiedä, oliko sitten jo aikaisemmin otettu

kantaa, mutta kahtena ensimmäisenä vuonna tähän ei puututtu, mutta joka vuosi, kun näitä asioita on käsitelty sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa niitä lausuntoasiana edelleen käsitellään, vaikka valtiovarainvaliokunta nyt tekee varsinaiset päätökset, olemme aina yksimielisesti vaatineet, että maksujärjestelmää on muutettava. Kyllä kovin hitaita ovat olleet hallituksen toimenpiteet. Useissa tilanteissa hallitus on toimintuuri päinvastoin kuin eduskunta on edellyttänyt.

Sosiaaliturvamaksujen kohdentumiseen voidaan vaikuttaa useilla keinoilla. Optimaalisen maksuperusteen löytäminen ei ole mitenkään helppoa. Vielä vaikeampaa on päästä yksimielisyyteen siitä, mikä malli parhaiten toteuttaisi pienten ja työvoimavaltainen yritysten suosimiseen tähtäävät tavoitteet.

Kannattaa muistaa, että työnantajat rahoittavat ensi vuonna sosiaalimenoista vajaan kolmannuksen, noin 48 miljardia markkaa, siis tästä 180 miljardista markasta. Nekin maksut, jotka työnantaja suorittaa maksamiensa palkkojen perusteella, ovat yleensä jollain tulokierroksella sovitut palkankorotusten sijasta. Ne ovat siinä mielessä osa työntekijän palkkaa.

Sosiaalimenot muodostavat keskeisen tulojen uudelleenjaon välineen. Sosiaalietuudet ja -palvelut muodostavat niin moninaisen verkon, että myöskään niiden rahoittamiseen ei voi olla yhtä ainoaa keinoa. Maksuperusteita määriteltäessä onkin olennaista, että ne toteuttaisivat tulonjakoa oikeudenmukaisella tavalla. Suomalaiset hyväksyvät pitkälle sen, että sosiaaliturvaa rahoitetaan verovaroilla. Verot ja veronluoteiset maksut ovat, ja niiden pitää jatkossakin olla, keskeinen sosiaaliturvan rahoituksen muoto. Verotusta kohdentamalla pitäisi hakea oikeudenmukainen malli, eli kerätääkö varat valtion tuloverolla, kunnallisverolla, vakuutettujen veroluonteisilla maksuilla, välillisillä veroilla, työnantajamaksuilla vai ympäristöveroilla. Tämän kirjon eri osia on käytettävä toisiinsa yhdisteltyinä.

Sosiaaliturvamaksujen porrastus on ollut keino, jolla kohdentumiseen on yritetty vaikuttaa. Porrastusta on käytetty liian vähän. Työeläkemaksuissa porrastusta on ollut yrityksen suuruuden mukaan, mutta viime vuosina työnantajat ovat oppineet yhä näppärämmin pilkkomaan yrityksiään niin, että eläkemaksuissa on saatu mahdollisimman alhainen taso. Myös työeläkemaksujärjestelmässä on viilaamisen varaa. Valtion ja kunnan eläkkeiden rahastointihan on vielä alkutekijöissään. Se on aloitettu vasta varsin myö-

hään. Eläkemenot olivat viime vuonna noin 67 miljardia markkaa eli suurin yksittäinen sosiaaliturvan lohko.

Tässä 67 miljardissa markassa on mukana 19 miljardia markkaa kansaneläkkeitä, jotka ovat suomalaisen sosiaaliturvan omintakeinen muoto, koska ne turvaavat myös kotiäidille eläkkeen, vaikkakin vaatimattoman. Kansaneläkejärjestelmässä tulee säilyttää kansanvakuutuksen luonne. Etuuksien piiriin kuuluvat kaikki, ja rahoitukseen tulee saada kaikki vakuutetut osallistumaan maksukyvyyn mukaan porrastettuna, kuten olemme jo parin vuoden ajan esittäneet lakeja tehtäessä.

Työnantajien ja vakuutettujen maksuilla kerätään tänä vuonna vain 11 miljardia markkaa. Kuntien rahoitusosuus on kohtuuton. Liikevaihtoveron tuottoa käytetään ensi kerran kansaneläkkeisiin. Liikevaihtoveron käyttö, ministerit Kanerva ja Huuhtanen, merkitsee vientiteollisuuden vapauttamista maksusta, ja maksurasitus, voi sanoa, kun kuntien osuutta viime vuonna lisättiin voimakkaasti ja sitä jatketaan tänä vuonna, on siirretty kunnille. Jos se johtaa kunnan veroäyrin korotukseen, rasitus siirtyy tätä kautta raskaimpina pienituloisille kuntalaisille.

Työnantajien kansaneläkemaksuissa palautettiin heinäkuussa porrastus sosiaalivaliokunnan ja eduskunnan monien vaatimusten jälkeen, kun se oli ollut kaksi vuotta poissa. Me vasemmistoliitossa olimme tätä voimakkaasti vaatimassa, joten tältä osin olemme tyytyväisiä, että otettiin askel oikeaan suuntaan. Vaikka porrastuksen tuotto on ensi vuonna noin miljardi markkaa, niin askel on kuitenkin liian pieni, ja työnantajat osaavat tehdä yritysjärjestelyjä tämänkin maksun pienentämiseksi. Kun tupo-setossa on juuri selvitetty tehdasteollisuuden kannattavuutta, niin ei pidä unohtaa, kun puhutaan näistä maksuista, sitä, että tehdasteollisuuden kannattavuus on nyt korkeammalla kuin se on ollut 20 vuoteen. Myös tehdasteollisuuden velkaantuneisuus on alimmillaan 20 vuoteen. Sieltä varmasti löytyy jonkin verran mistä ottaa, ja silloin tämä porrastus on juuri oikea tapa.

Sairausvakuutuksen menot ovat noin 12 miljardia markkaa, ja niitä on jo leikattu useita miljardeja markkoja nimenomaan etuuksia heikentämällä. Vakuutetut itse maksavat noin kaksi kertaa niin paljon kuin työnantajat. Jos hallituksen esitys ensi vuoden budjetiksi hyväksytään, niin eläkeläiset maksavat ensi vuonna 3 penniä suurempaa sairausvakuutusmaksua veroäyriltä kuin palkansaajat. Sairausvakuutusmaksujen

kohdalla, siis nimenomaan työnantajamaksujen kohdalla, kannattaa muistaa, että työnantajien maksamat maksut ensi vuonna ovat noin 4 miljardia markkaa ja työnantajat saavat suurimman osan niistä takaisin, koska he saavat Kansaneläkelaitoksen korvauksen siltä ajalta, kun maksavat sairausajan palkkaa. Vakuutusmaksujen porrastus sairausvakuutuksessa niin vakuutettujen kuin työnantajien kohdalla olisi askel oikeaan suuntaan. Työnantajapuolellean porrastusta ei vielä ole otettu. Vakuutettujen osalta porras on 80 000 äyrin kohdalla. Portaita pitäisi olla useampia ja ensimmäisen portaan pitäisi olla korkeammalla.

Nykyaikana maksujärjestelmän tulisi tukea ihmistyövoiman käyttöä. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat yleensä työvoimavaltaisia. Ehkä voidaan mainita eräs porrastusta koskeva yksityiskohta, mikä ei ole tullut esille. Ykkösryhmään eli pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kuuluu 108 000 yritystä, kakkosryhmään, jossa on korkeampi maksu, kuuluu reilut 2 000 yritystä ja kolmosryhmään eli suuryrityksiin kuuluu 3 000 yritystä, joten ei tämä porrastus hirveän suurta yritysten määrää koske, mutta se koskee suuryrityksiä ja nimenomaan vientiyrityksiä. (Ministeri Kanerva: Eikö se ole ihan oikein?) — Aivan, juuri näin. — Pienet ja keskisuuret yrityksethän ovat työvoimavaltaisia, ja myös palveluyritykset nimensä mukaisesti palvelevat toisia ihmisiä nimenomaan ihmistyöllä. Tällöin työnantajan vakuutusmaksun perusteena pitäisi olla myös muut tuotantontekijät kuin maksetut palkat.

Palkkaperusteisten työnantajamaksujen työvoimavaltaisia aloja rasittava luonne vain korostuu, jos Suomessa siirrytään arvonlisäveroon. Silloin koneisiin, laitteisiin ja raaka-aineisiin käytetyt varat saa vähentää arvonlisäveroa määrättäessä, mutta ihmistyöllä, ruumiillisella tai henkiselällä, luotu arvo jää verotettavaksi. Muutos merkitsisi palveluammattien verotuksen kiristämistä ja hintojen nousua. Siksi arvostelemme arvonlisäveroa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on esittänyt jo kaksi vuotta sitten hallituksen pikaisesti selvitettäväksi käyttökattteen ottamista työnantajan sosiaaliturvamaksun perusteeksi palkkasumman sijasta. Käyttökattetta on vaikea muunnella kirjanpidollisilla tempuilla. Maksuperusteena se suosisi selvästi työvoimavaltaisia yrityksiä. Talonrakennusosalalla maksut pienenisivät huomattavasti mutta kemianteollisuudessa kasvaisivat suurin piirtein vastaavasti. Maksut pienentyisivät myös vähittäiskaupassa, metalli- ja

konepajateollisuudessa, tekstiiliteollisuudessa ja puutavaran valmistuksessa. Sosialidemokraatit ottivat kantaa, että kannattamattomia yrityksiä näin tuettaisiin. Mielestäni se oli ehkä vähän liian yksioikoinen kanta. Tätä varmaan voisi pohtia pidemmälle.

Juuri työttömyysvakuutusmaksu olisi meidän mielestämme oikea kohde käyttökatteen käytön kokeilulle. Ne yritykset, jotka laman aikana tekevät tulosta, kykenisivät parhaiten kantamaan työttömyyden hoidon rasitusta. Se palvelisi samaa tarkoituksperää, mikä vientiveron keräämisellä on haluttu aikaansaada. Käyttökate olisi kuitenkin täsmäase vientiveroon verrattuna.

Eduskunta on useaan kertaan kieltänyt sosiaaliturvamaksujen käytön suhdannepolitiikan välineenä, koska sen on katsottu vaarantavan sosiaaliturvan maksuvalmiuden. Suhdannepolitiikan kannalta käyttökate olisi järkevä maksuperuste. Jos maksuprosentti olisi vakaa, kerättäisiin taloudellisesti vaikeina aikoina automaattisesti vähemmän kuin noususuhdanteissa, mutta pitkällä ajalla maksut tasoittaisivat toisensa ja näin ollen juuri olisi vähän sitä puskuria, että kun tulee huono aika, niin silloin ei tarvitse nostaa maksuja niin kuin nyt on jouduttu tekemään, jotta kohonneet työttömyysturvamenot saadaan maksetuiksi.

Siinä määrin kuin sosiaaliturvaa siirretään rahoitettavaksi valtion talousarvion kautta, on perusteltua käyttää siihen kuten muidenkin valtion menojen katteeksi ympäristöveroja, joita en tässä yhteydessä erittele tarkemmin.

Sosiaaliturvan rahoitusperusteiden muutosten ohella tarvitaan myös muita rakenteellisia muutoksia. Kaikissa teollisuusmaissa on viime vuosikymmenen aikana huonosti koulutetun työvoiman kysyntä laskenut. Alat, joilla tällaisen työvoiman kysyntä on ollut suurta, ovat taantuneet. Korkeampaa koulutusta ja erikoisammattitaitoa vaativat alat ovat kasvaneet. Palkkaerot ovat kasvaneet. Lyhyen työkokemuksen ja matalan koulutuksen omaavien työntekijöiden realipalkat ovat laskeneet ja työttömyys kasvanut.

Kehitykselle on kaksi selitystä: muutokset teknologiassa ja kansainvälisessä työnjaossa. Toisaalta yhä tehokkaammat koneet ja toisaalta matalapalkkamaiden tuotannon laajeneminen ja kilpailu syövät perinteisten työvoimavaltaisten alojen työpaikkoja. Korkeimmatkaan kaupan esteet eivät turvaa työvoimavaltaisten alojen pitkäaikaista kilpailukykyä. Vaihtoehtoja vähenevään työhön on etsittävä muilta suunnilta.

Korkean koulutuksen saaminen niin monelle

kuin mahdollista on ensimmäinen vaihtoehto. Siihen liittyviä ongelmia on Suomessa kansantaloutemme pienuus ja yksipuolinen rakenne. Koulutuksen lisääminen on myös hidasvaikutteinen ratkaisu eikä yksin riitä rakenteellisen työttömyysongelman lääkkeeksi. Siitä huolimatta perusteellinen ajattelutavan muutos koulutuksen tavoiteasettelussa koskien sen laajuutta ja kaikkien kansalaisten tasavertaisia mahdollisuuksia on edellytys suomalaisen henkisen pääoman ja osaamisen kehitykselle. (Ed. Aittoniemi: Kyllä työmiehiäkin tarvitaan!) — Kyllä työmiestäkin voi kouluttaa. (Ed. Aittoniemi: Ei ole enää työmies!) — Kyllä se on työmies, kun se sorvia käyttä. Ne ovat niin monimutkaisia tietokoneella ohjattuja laitteita nykyään, että siihen tarvitaan aika hyvää koulutusta.

Toinen vaihtoehto on kansalaistulo, kansalaispalkka tai kansalaistyö, monta nimeä ja myös monta mallia. Kansalaistulo tai perustulo, jos niin halutaan sanoa, rakentuisi malliin, jossa jokainen saa osuuden kansallisvarallisuuden tuotosta riippumatta työpanoksestaan. Työpanoksella oma osuus kasvaa. (Ed. Aittoniemi: Paluu kommunismiin!) Kansalaispalkalla tarkoitan tässä järjestelmää, jossa työttömälle maksettaisiin kansalaispalkkaa hänen laatimansa tietyn suunnitelman, yleishyödyllisen tai järjestötyön, ympäristön parantamisen tähtäävän toiminnan, vapaaehtoisen kehitystyön tms. perusteella. Kun perinteisissä työllistämismalleissa tai sosiaaliturvamalleissa yhteiskunta takaa työttömäksi jääneelle toimeentulon tulonsiirtojen avulla, voitaisiin kansalaistyö-nimikkeellä kokeilla mallia, jossa sosiaaliturvan vastineeksi tulisikin luovuttaa yhteiskunnalle jonkin asteinen työpanos.

Ongelmattomia mallit eivät ole, ja epäilyjä on moneen suuntaan. Kansalaistyöjärjestelmästä on esimerkiksi varottava luomasta pakkotyösystemiä. Se saattaa viedä työpaikkoja jo työelämässä olevilta luomalla erilliset halpatyövoiman markkinat. Vaihtoehtoisten mallien testaamiseksi tulisi kuitenkin pikaisesti aloittaa kokeilutoiminta, jolla selvitetään, toimivatko ne, niin kuin kannattajat haluavat uskoa, vai eivätkö ne toimi, niin kuin vastustajat haluavat uskotella. Joka tapauksessa on järkevämpää etsiä vaihtoehtomalli nykytilanteelle, jossa työttömälle maksetaan siitä, että hän ehdottoman varmasti ei tee mitään hyödyllistä.

Velvoitetöyöllistämistä voidaan hyvin pitää kansalaistyön sukulaisena, vaikka velvoitetöy tarkoittikin nimenomaan julkiseen valtaan koh-

distunutta velvoitetta järjestää määrääjäksi työtä. Professori Kasvion esittämän mallin mukaan työttömälle syntyisi oikeus ja myös velvollisuus työhön tai ammatilliseen koulutukseen tietyn työttömyysjakson jälkeen. Ensimmäisenä kohteena olisi sellaisten työpajojen tai studioiden perustaminen, joissa luotaisiin määrätietoisesti edellytyksiä uusien kilpailukykyisten työpaikkojen aikaansaamiseen. Myytyjen tuotteiden ja palvelujen tuottamaa tuloa voitaisiin käyttää järjestelmän rahoittamiseen. Osa kansalaistyön piiriin tulevista työntekijöistä kannattaisi lähettää ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan jo olemassa oleviin työpaikkoihin.

Työmarkkinatukea, ministeri Kanerva, saatettaisiin kehittää tähän suuntaan, jos hallituksessa valmisteilla olevan ehdotuksen puutteet korjattaisiin. Niistä pääsemme yksityiskohtaisemmin keskustelemaan varmasti parin viikon sisällä, mutta hallituksen kannattaisi kuunnella oppositiota ennen kuin se antaa esityksen, koska tähän lakiehdotukseen, joka sisältää myös työmarkkinatukilain, sisältyy opposition mahdollisuus äänestää työttömyysturvalaki lepäämään.

Viime aikoina on ehkä eniten puhuttu työn uudelleenjakamisesta. Vasemmistoliitonkin toimesta on yritetty ylläpitää keskustelua ns. kaksivuoromallista elikkä Seppäsen mallista, professori Paavo Seppäsen mukaan.

Joustavuudesta työelämässä on puhuttu eniten työnantajan näkökulmasta, mutta työelämän joustavuutta voidaan myös tarkastella työntekijän näkökulmasta. Tällöin keskeisiksi tulevat ns. sapattivapaajärjestelmät, kimppatyö, elinkaaren eri vaiheisiin sijoittuvat erilaiset työelämään osallistumisen muodot.

Ehdottamamme luopumiseläkejärjestelmä on yksi malli, jolla tässä tilanteessa jaettaisiin työtä nuorten ja vanhempien kesken uudelleen molempien eduksi. Ministeri Kanerva, kun tämän päivän lehdistä luin kansliapäällikkö Sorsan ehdotuksen siitä, että työssä oleva voisi vaihtaa työpaikkaa työttömän kanssa ja sille, joka vaihtaa työpaikkaa, maksetaan ansioon sidottu päiväraha, miksei yhtä hyvin tätä vaihtoa voisi tehdä niin, että se 30—40 vuotta työelämässä mukana ollut, joka haluaisi eläkkeelle, pääsisi muutamaa vuotta aikaisemmin? Ei tästä aiheudu nykyistä suurempia kustannuksia. Päinvastoin se tulisi halvemmaksi. Toivoisin, että ministeri Kanerva ottaisi tämän ehdotuksemme vakavasti.

Työn uudelleenjakaminen on epäilemättä

välttämätöntä työntekomahdollisuuksien vähetessä. Tänäpä Suomessa tuotetaan sama määrä tavaroita ja palveluja kuin vuonna 1987, mutta siihen tarvitaan 400 000 työntekijää vähemmän. (Ed. Aittoniemi: Ja pysyvästi!)

Herra puhemies! Viinasen, Paloheimon ja Heikki S. von Hertzenin kaltaiset "humanistit" (Ed. Laine: Oikein herraseura!) ovat ryhtyneet ajamaan sosiaaliturvan leikkaamista valittaen, että työttömän peruspäivärahakin on liikaa. Kyse ei ole asiantuntija-arviosta vaan poliittisesta ja aatteellisesta valinnasta, "kaverille ei jätetä mitään" -ideologiasta. Tällä kylmällä itsekkyyden ja sosiaalidarwinismin ideologialla on Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa raunioitettu korttelikaupalla suurkaupunkeja, on raunioitettu miljoonien ihmisten elämä. Sitä kehitystä, sitä elämää ei kannata tavoitella tänne. Pääministerin Ahon reseptit ovat olleet vääriä. Niillä on riudutettu nälkään jo muutenkin hoikka Suomi-neito. Tarvitaan nopeita elvytystoimia. Jokainen kukaan on ratkaiseva.

Herra puhemies! Ehdotan perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että talouden rakenteiden muuttamiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi hallituksen on laadittava esitykset

1) välittömistä elvyttävistä toimista työllisyyden lisäämiseksi,

2) palkkaperusteisten sosiaaliturvamaksujen a) porrastamisesta suosien työvoimavaltaisia ja pieniä yrityksiä, b) keräämisestä osaksi muilla perusteilla kuten käyttökatteella ja c) korvaamisesta osittain ympäristöveroilla,

3) työn uudelleen jakamisesta sekä

4) nuorisotyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemisesta osoittamalla ainakin määrääjäksi työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka työttömälle tämän työllistymismahdollisuuksien ylläpitämiseksi ja oikeuden työttömyysturvaan palauttamiseksi,

ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Mikäli tämä meidän epäluottamuspontemme ei tule hyväksytyksi, joka tapauksessa, ministeri Kanerva, olemme varsin valmiit yhteistyöhön, jota puheessanne ehdotteitte sosiaaliturvamme rahoituksen perinpohjaiseksi tarkistamiseksi. Ehdotan, että myöskin oppositior ryhmien edustajat otettaisiin mukaan selvitystyöhön ja ratkaisumallien rakentamiseen. Näinhän ei tähän mennessä ole yleensä tapahtunut.

Edustajat Rauramo ja Lehtinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. E n e s t a m : Talman, herra puhemies! De gröna m.fl.:s interpellation om att ändra nationalekonomins strukturer så, att arbete och sysselsättning gynnas, är viktig. Då interpellationen dessutom i sin konstruktivitet på ett positivt sätt avviker från dem som denna riksdag hittills behandlat, är den värd att tas på allvar. Interpellanterna nöjer sig inte, såsom vanligt, med en populistisk kritik av regeringen. Interpellationen innehåller både analys av läget och förslag till konkreta åtgärder. Det hör till ovanligheterna att oppositionen har andra alternativ till regeringens politik än stimulans på skuld.

Det hör likaså till undantagen, att oppositionen blickar ut över landets gränser, då den analyserar ekonomin. Det är visserligen knappast någon större tröst för oss, att även andra länder har hög arbetslöshet, stora budgetunderskott och andra obalanser. Men det borde ändå leda oss, och alltså även oppositionen, till den elementära insikten, att allt inte kan vara Ahoregeringens fel. Denna insikt är en förutsättning för en konstruktiv problemlösning.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä taloutemme ongelmat ovat pääosin rakenteellisia. Tästä seuraa eräitä päätelmiä:

1) Vaikka julkisten menojen leikkaukset ovat olleet ja ovat välttämättömiä, ne eivät sinänsä ole ratkaisu vaikeuksiin. Juustohöylämenetelmä on lisäksi käytetty loppuun.

2) Verotus on nyt saavuttanut sellaiset mittasuhteet, että katto on tullut vastaan.

3) Ei edes kansainvälinen noususuhdanne pysty palauttamaan ennalleen taloutta ja työllisyyttä.

Johtopäätöksenä tästä on, että politiikkaa on huomattavasti nykyistä suuremmassa määrin suunnattava rakenteellisten uudistusten aikaansaamiseen. Myös Oecd peräänkuuluttaa viimeisimmässä Suomen taloutta koskevassa katsauksessaan rakenteellisten uudistusten jatkamista. Oecd pitää tervetulleena pääomaverouudistusta, ajankohtaista siirtymistä arvonlisäveroon, eläkejärjestelmän uudistuksia, kilpailulainsäädännön muutoksia ja pääoman liikkuvuutta koskevien määräysten liberalisointia. Rakenteellisia uudistuksia on kuitenkin jatkettava Oecd:n mielestä, ja järjestö kohdistaa katseensa erityisesti maatalouteen ja työmarkkinoihin.

Med hänsyn till ekonomin i allmänhet och sysselsättningen i synnerhet är höstens arbetsmarknadsuppställning av avgörande betydelse. Svenska riksdagsgruppen efterlyser en sådan uppställning, som beaktar de olika företagens och samfundens lönebetalningsförmåga. Endast så kan en ytterligare omedelbar försämring av sysselsättningsläget undvikas. Den totala köpkraften ökar inte av sådana lösningar som leder till uppsägningar eller permitteringar av de anställda, den minskar. Den flexibilitet i arbetsmarknadssystemet som även Oecd efterlyser är särskilt nödvändig nu.

Svenska riksdagsgruppen förfäktar uppfattningen att arbetsmarknadsorganisationerna har det primära ansvaret för uppställningen. Den historiska erfarenheten talar i allmänhet för att regeringen inte borde iklä sig en sådan roll att den på förhand lovar "köpa" en viss uppställning. Det är uppenbart bättre att regeringen aktivt följer underhandlingarna, håller sig informerad om läget, men utan att frånta arbetsmarknadsparterna det ansvar som de enligt vårt system bör ha.

Även om det primära ansvaret ligger — och bör ligga — hos arbetsmarknadsorganisationerna, betyder detta inte att regeringen skall stå passiv. Åtgärder från regeringens sida behövs. Dessa kan emellertid definieras först då parterna kommit överens. Enligt Svenska riksdagsgruppens uppfattning skall regeringens åtgärder ligga på beskattningens område, om arbetsmarknadsuppställningen får ett sådant innehåll, att den medger det.

Työllisyystilanteen parantamisen osalta on luonnollista kysyä, missä työllistämispotentiaalia on, ja tämän jälkeen kysyä, miksi tätä potentiaalia ei voida materialisoida. Avoimella sektorilla vastauksena on: pienet ja keskisuuret yritykset. Tärkeimpänä syynä siihen, että pienet ja keskisuuret yritykset välttävät uusien työntekijöiden ottamista, vaikka kysyntä sinänsä perustelisikin tämän, ovat välilliset palkkakustannukset. Koska pienet ja keskisuuret yritykset ovat työvoimavaltaisia, välilliset palkkakustannukset kohdistuvat erityisen kovasti niihin.

Välikysymyksen tekijät osuvat tämän vuoksi oikeaan puuttuessaan tapaan kerätä välillisiä palkkakustannuksia. Ottamatta kantaa välikysymyksen tekijöiden ehdotukseen siitä, että työeläkemaksuja lukuun ottamatta työnantajamaksujen perusteeksi otettaisiin palkkojen sijasta yrityksen tuottama arvon lisäys tai käyttökate, ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä hallituksen

tulisi kiireellisesti selvittää asia koko laajuudessaan.

Interpellanternas andra förslag om att höja miljöskatterna för användning av energi och andra icke förnyelsebara naturtillgångar samt utsläpp av föroreningar är i linje med den kläm riksdagen nyligen godkände då den sade ”Nej” till en utbyggnad av kärnkraften. En majoritet av Svenska riksdagsgruppen omfattade klämman.

Interpellanternas tredje förslag om att skära i företagsstöden omfattas rent principiellt av Svenska riksdagsgruppen. Att helt avskaffa stöden är dock inte enligt gruppens mening möjligt. En översyn av stöden och en sådan nyordning som leder till en effektivare användning av dem välkomnas.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä välikysymyksen tekijöiden ehdotukset ovat kannattavia ja ne tulee selvittää kiireellisesti. Työttömyyden parantamiseksi tarvitaan kuitenkin lisätoimenpiteitä. Tällaisia ovat:

1) Osa-aikatyön voimakas lisääminen. Suomi on pitkälti jäljessä muista Pohjoismaista.

2) Laaja siirtyminen vuorotyöhön esimerkiksi siten, että siellä missä se on mahdollista, sovellettaisiin kaksivuorotyötä, jossa kumpikin vuoro käsittäisi kuusi tuntia. Tuotantovälineitä, kuten koneita ja tiloja, käytettäisiin näin paljon tehokkaammin.

3) Työhönottokynnystä tulisi madaltaa sallimalla harjoittelupalkka, joka on työehtosopimusta alhaisempi ja jota maksettaisiin tietty aika ja tietyin ehdoin.

4) Toteutettaisiin työttömyysvoucheria koskeva kokeilu. Ajatuksena on, että nuori työtön voisi ostaa itselleen työn panostamalla työttömyyskorvauksensa. Työnantaja maksaisi työttömyyskorvauksen ja sopimuspalkan välisen erotuksen, ja työsuhte kestäisi tietyn ajan ja siihen sovellettaisiin tiettyjä ehtoja.

En proposition om arbetsmarknadsstöd kommer snart att ges till riksdagen. Detta stöd påminner delvis om systemet med ”arbetslöshetsvouchers”. Därför är Svenska riksdagsgruppen beredd att först pröva arbetsmarknadsstödet och inventera erfarenheterna av det, innan vi går vidare med ”voucheriden”.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on tietoinen kaikista näihin ehdotuksiin liittyvistä ongelmista. Tiukat tasa-arvonäkökohdat eivät puhu ehdo-

tusten puolesta. On olemassa vaara kilpailun vääristymisestä jne. Koska mitään yksinkertaisia ja miellyttäviä ratkaisuja ei ole olemassa työllisyysongelmaan, on valittava ratkaisuja, jotka olematta täydellisiä täyttävät vähiten huonoimman ratkaisun kriteerin. Kielteinen suhtautuminen ja kaikkien muutosten johdonmukainen vastustaminen ei johda pitkälle.

Valtion taloudellisen tilanteen huomioon ottaen ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa toistaa ehdotuksensa valtionyhtiöiden yksityistämisen käynnistämisestä nyt. Ajankohta, joka tähän saakka on aina torjuttu epäsovivana, on nyt sopiva. Pörssi on toipunut, ja se tarvitsisi uutta materiaalia. Yksityistämisestä saatavat tulot voitaisiin joko käyttää valtion velan lyhentämiseen ja/tai välttämättömiin työllistäviin infrastruktuuriinvestointeihin.

Herr talman! De åtgärder som Svenska riksdagsgruppen föreslår har även det gemensamt att de skulle ha en positiv psykologisk effekt. Den krismedvetenhet som regeringen hade all möda i att åstadkomma har nu rotats så väl hos medborgarna, att den har fått motsatt effekt. Finländarna behöver nu framförallt framtidstro, positiva åtgärder och nya fördomsfria grepp. Den snäva intressebevakningens tid är definitivt förbi.

Herra puhemies! Välikysymyksen perimmäinen tarkoitus on hallituksen kaataminen. Siitä huolimatta, että ruotsalainen eduskuntaryhmä suhtautuu pääosin myönteisesti välikysymyksen tekijöiden ehdottamiin toimenpiteisiin, ryhmä ei näe tarpeellisena hallituksen vaihtamista niiden toteuttamiseksi. Ryhmälle on lisäksi epäselvää, miltä vaihtoehtoinen hallituspohja näyttäisi, varsinkin kun sosialidemokraatit edelleen ovat halluttomia ottamaan hallitusvastuuta. Ryhmällä ei myöskään ole käsitystä siitä, millaista ohjelmaa vaihtoehtoinen hallitus haluaisi toteuttaa. Ryhmä pyrkii hallituksen kautta toteuttamaan selostettuja ehdotuksia ja toivoo aktiivista osallistumista välikysymyksen tekijöiltä ja muilta eduskunnassa.

Herra puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiehen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Herr talman! Interpellationens yttersta syfte är att fälla regeringen. Trots att Svenska riksdagsgruppen i huvudsak förhåller sig positivt till de åtgärder som interpellanterna föreslår, inser gruppen inte nödvändigheten i att för att förverk-

liga dem byta regering. För gruppen är det dessutom oklart hur en alternativ regeringsbas skulle se ut, i synnerhet som socialdemokraterna fortfarande är ovilliga att axla regeringsansvar. Inte heller har gruppen en uppfattning om vilket program en alternativ regering skulle önska förverkliga.

Gruppen strävar till att via regeringen förverkliga de relaterade förslagen och hoppas på aktiv medverkan från interpellanterna och övriga i riksdagen.

Talman! Svenska riksdagsgruppen ansluter sig till talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Alussa oli suo, markka ja Esko. Nyt Suomi on suossa, markka kelluu ja Eskon hallitus lilluu. Maassa on puoli miljoonaa työtöntä, valtio on tupeetaan myöten velassa, ja tunnelin päässä kajastava valo on jälleen kerran osoittautunut vastaantulevaksi junaksi. Jos istuva, toistan istuva hallitus vielä jatkaa, Suomella on lopullisesti takanaan loistava tulevaisuus. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ole lopullisesti!)

Suomen voi nostaa suosta vain talouden rakennemuutos. Holkerin hallitus yritti toteuttaa hallittua rakennemuutosta, mutta jätti sen hokemisen asteelle. Ahon hallitus puolestaan on toimillaan vain vahvistanut talouden vanhoja rakenteita devalvoimalla markan ja suosimalla pääomavaltaista vientiteollisuutta työvaltaisten kotimarkkinayritysten kustannuksella.

Suomi on pieni avoin talous, joka on riippuvainen ulkomaankaupasta ja siten altis jyrkille suhdannevaihteluille. Maamme elinkeinorakenne on liian yksipuolinen, koska se nojaa vain kahteen jalkaan, metalliin ja puuhun. Tällainen savijaloilla kulkeva pikkujättiläinen on erittäin haavoittuva, ja koko talous kaatuu, jos sen toinen jalka murtuu.

Ahon hallitus on valinnut lempilapsikseen vientiteollisuuden ja pankit. Koko talouspolitiikan arsenaali on valjastettu niiden tukemiseen. Vientiteollisuudelle on järjestetty valtava hintakilpailuetu markan devalvoitumisen kautta, eikä sitä ole aiempien vuosien tapaan ulosmitattu pankankorotuksina eikä vientiverona. Siitä huolimatta vientiteollisuus on vähentänyt työvoimaansa. Vienti vetää niin, että rahtilaivat pullis-

televat. Valitettavasti vain viennin kilohinta on alhainen nykyisellä tuotantorakenteella. Ja valitettavasti tämä politiikka on johtanut kotimarkkinoilla toimivien pk-yritysten kuristumiseen.

Suomen elinkeinorakenne pitäisi monipuolistaa monijalkaisen hämähäkin tai tuhatjalkaisen mönkijän muotoon. Sellaisella mallilla talous pystyisi ketterästi liikkumaan muuttuvissakin olosuhteissa eikä jalan tai parin katkeaminen johtaisi katastrofiin. Paras ohjauskeino talouden rakenteen muuttamiseksi kestävämmälle pohjalle ja työllisyyttä suosivaksi on verotus. (Ed. Al-Nissilä: Verojen lisääminen!)

Arvoisa puhemies! Tie kestävään talouteen vie ympäristöverotuksen kautta. Työnantaja- ja työntekijäjärjestöt näyttävät löytäneen toisensa ympäristöverojen vastustamisessa. Eduskuntaan toimittamassaan yhteisessä kannanotossaan TT, SAK ja muut velikullat vaativat mm., että: "Suomen ei pidä edetä muita maita nopeammin energia- ja hiilidioksidiverojen käyttöönnotossa".

Yhdysvaltain presidentti Clintonin sanoja lainatakseni: "Meille on liian kauan sanottu, että meidän on valittava ympäristön tai talouden väliltä. Talous ei voi olla terve ilman tervettä ympäristöä".

Ympäristöverotus ei siis ole haitta taloudelle eikä hiekkaa sen rattaisiin. Päinvastoin, se maa, joka etenee ympäristökysymyksissä kilpailijamaitaan nopeammin, hoitaa myös taloutensa paremmin. Ympäristöverot tai jo tietoa niiden käytönnotosta muodostaa muutospaineen, joka tukee uuden ajan teknologian kehittämistä.

Ympäristönsuojeluteknologia on maailmanmarkkinoilla nopeimmin kasvava ala. Kyseessä on miljardiluokan bisnes, johon suomalaiset yritykset saivat kilpailuvaltin jo sillä, että omassa maassa oltaisiin kehityksen keulalla ympäristöverojen kanssa, varsinkin, kun Suomessa teolliset sarjat ovat yleensä pieniä ja soveltuvat siis parhaimmillaan ympäristönsuojeluinvestointeihin, jotka juuri ovat tuota uutta kaivattua teknologiaa.

Työmarkkinajärjestöjen esittämä kannanotto osoittaa syvää jälkeenjääneisyyttä, ja siitä voi vetää vain sen johtopäätöksen, että etujärjestöjen valta ei enää palvele yleistä etua. Itse asiassa olisi kiva, jos nämä ympäristökysymyksissä toisiinsa tarrautuneet työmarkkinaosapuolet löytäisivät toisensa myös tupopöydässä ilman, että valtion tarvitsee sotkeutua asiaan. Lisäksi nämä veljet voisivat yksissä tuumin nostaa myös naisten palkat miesten palkkojen tasolle.

Kestävän kehityksen käsitettä käytetään myös väärin, kliseemäisesti, jopa omien tarkoitukse-

rien mukaan. Esimerkiksi Norjan pääministeri Gro Harlem Brundtland, kuuluisa kestävä kehityksen keulanimi, on kornisti usuttanut Norjaa valaanpyyntiin. Kotoisen ministerimme Viinasen sanastossa taas kestävä kehitys tarkoittaa jatkuvaa kasvua.

Ympäristöuhat on otettava talouden kannalta vakavasti. Mitä myöhemmäksi ympäristöongelmien ratkaisut siirretään, sitä kalliimmiksi ne taloudelle tulevat.

Työn verottamisesta on siirryttävä haittojen verottamiseen. Tämä vihreä veromalli johtaa paitsi elinkeinorakenteen monipuolistumiseen myös lisää työllisyyttä, ja sivutuotteena saadaan puhtaampi ympäristö, kun talous saadaan kammetuksi kestävä kehityksen uralle.

Lama on juuri oivallinen aika lanseerata uudet ympäristöverot, koska investointitoiminta on jäissä, ja näin voidaan ajoissa kertoa yrityksille tulevan verotuksen suunta. Paras lopputulos kasvun, työllisyyden ja ympäristön kannalta saataneen Suomessa mallilla, jossa lisätään ympäristöveroja esimerkiksi 5 miljardilla markalla ja laskeetaan välillisiä työvoimakustannuksia samalla summalla. Mikäli sama 5 miljardin markan ympäristöveron lisäys käytettäisiin tuloverojen alentamiseen, ei tässä tilanteessa saavutettaisi läheskään yhtä hyvää lopputulosta, koska vallitseva epävarmuus talouden kehityksestä johtaisi säästämistä kasvuun. Työllisyyden kannalta huonoin vaihtoehto olisi upottaa kerätyt ympäristöverorahat vain valtion pohjattomaan kassaan.

Samanaikaisesti vihreän verouudistuksen kanssa tulee toteuttaa välillisten työvoimakulujen laskentaperusteen muutos palkkasummajaisesta joko liikevaihto- tai arvonlisäys- tai käyttökatepohjaiseksi. Tämä muutos ei lisää yritys-sektorin kustannuksia, koska siinä vain siirretään verorasitusta työvaltaisilta aloilta pääomavaltaisille aloille. Tilanteessa, jossa teollisuuden hintakilpailukyky on yksikkötyökustannuksilla mitattuna parantunut parissa viime vuodessa 60 prosentilla ja jossa pääomavaltainen vientisektori on saanut valtavan valuuttakurssiedun, on kohtuullista tasata kustannuksia yritysten kesken ja siirtää avoimen sektorin saamaa hyötyä suljetulle pk-sektorille. Tämän operaation jälkeen ei ole enää tarvetta erilliselle vientiverolle eikä tilaa avoimen sektorin ylimääräisille palkan- korotuksille.

Nyt eduskunnan käsittelyssä olevan polttoaine- verolain yhteydessä on tuhannen taalan paikka toteuttaa kattava ympäristöverojärjestelmä. Me

107 kansanedustajaa, jotka kaadoimme ydinvoiman, voimme yhdessä kääntää Suomen kehityksen keulalle muokkaamalla hallituksen esityksen elegantiksi ympäristöveroksi. Hallituksen esityshän on kaukana kunnollisesta, vaikka sitä markkinoitiinkin suurena haittaverouudistuksena. Ensinnäkin verotulolisäys olisi sen mukaan vain 330 miljoonaa markkaa. Toiseksi verolla olisi väärä rakenne, sehän perustuu 75-prosenttisesti hiilisisältöön ja vain 25-prosenttisesti energiaperusteelle, kun neutraali jako olisi fifty-fifty eli sama, mikä on EY:nkin tavoitteena. Kolmanneksi turve on määritelty uusiutuvaksi luonnonvaraksi luonnontiedettä uhmaten tuosta vain hallituksen päätöksellä. No, tokihan se uusiutuu, 4 000 vuodessa. Siinä ajassa Ahon hallituskin on jo ehtinyt uusiutua vähintään 1 000 kertaa.

Varsinaisten ympäristöhaittojen lisäksi ympäristöverotuksen tulisi kattaa täysimittaisesti myös energian kulutuksen yhteiskunnalliset kustannukset. Olennaisinta ei kuitenkaan ole valittava ympäristöverotuksen taso. Olennaisinta on, että talouden rakenteita oikaiseva järjestelmä otetaan käyttöön mahdollisimman nopeasti. Ympäristöverorasitusta voi sitten ajan mittaan nostaa asteittain yritysten kestäväksi salliessa.

Tässä yhteydessä kannattaa muistaa, että Suomessa on Euroopan alhaisin yritysverotus juuri uusitun pääomatuloverotuksen ansiosta. Sen vastapainona on varaa nostaa ympäristöverorasitusta. Ympäristöveron tuotto on Suomessa noin 1,5 miljardia markkaa, mikä on alle 1,5 prosenttia valtion vero- ja veroluonteisista tulosta ja varsin vaatimaton summa esimerkiksi 30 miljardin markan tuloverokertymään nähden. Ruotsissa ympäristö- ja energiaveroilla kerätään noin 50 miljardia kruunua eli 3 prosenttia bkt:stä. Samalla bkt-osuudella mitattuna Suomessa tulisi kerätä ympäristömaksuja ja -veroja noin 15 miljardilla markalla eli kymmenkertainen määrä nykyiseen verrattuna.

Arvoisa puhemies! Ylipäänsä valtion ja yritysten välinen suhde on nyt otettava uudelleenarviointiin. Vallitseva yritystukiidakko on purettava ja yksinkertaistettava. Nyt elinkeinotukea jakavat ainakin kauppa- ja teollisuusministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenneministeriö, työvoimaministeriö, ympäristöministeriö, Kera, Suomen Vientiluoitto, Sitra, Valtiontakuukeskus, Maatilat talouden kehittämisrahasto, Tekes, MEK, Suomen Ulkomaankauppaliitto, Keksintösäätiö ja PKT-säätiö. Ja itse tukimuotojen luetelo on vielä pitempi.

Tavoitteena tulee olla yksinkertainen, koordinoitu tukijärjestelmä, jossa perusinstrumentteina ovat korkotuki, takaukset ja innovaatioavustukset. Muuta ei tarvita. Ja tuen jakaminen on keskitettävä yhdelle luukulle, jotta voidaan myös taata sen koordinointi.

Tukihan tarkoittaa aina kilpailun vääristymistä ja sitä kautta terveiden yritysten toimintamahdollisuuksien heikentämistä. Markkinataloudessa ei ole valtion asia tukea yrityksiä suoraan vaan luoda yritystoiminnalle toimintamahdollisuuksia välttämällä turhia rajoituksia ja pitäytymällä kohtuuttomien kustannusten asettamisesta yrityksille.

Poikkeuksellisissa oloissa valtion suorakin tuki voi olla perusteltua, mutta silloin tuen kohteet ja muoto olisi harkittava huolellisemmin kuin nyt on tehty. Tuki- ja verotusmuodoilla tulisi vaikuttaa eri tuotannon tekijöiden suhteellisiin hintoihin. Jos tavoitteena kerran on työllisyyden ylläpito tai parantaminen, silloin työn suhteellista hintaa on alennettava. Työllistämistuki eli osallistuminen yritysten palkkakustannuksiin on tällainen keino. Toisin sanoen valtion tulisi luoda houkuttimia sille, että yritykset lisäävät työntekijöidensä määrää. Tämä koskee erityisesti pieniä ja keskiuuria yrityksiä, joiden arvo työllistäjinä on muualla Euroopassa oivallettu paremmin kuin Suomessa.

Kun tuetaan suurten, pääomaintensiivisten yritysten, kuten esimerkiksi Veitsiluodon, toimintaa siinä toivossa, että nämä yritykset lisäävät investointejaan, unohdetaan, että työllistämisaikutus rajoittuu vain kohteen rakentamisvaiheeseen. Sen jälkeen yritys tulee toimeen entistä pienemmällä työntekijämäärällä. Ongelmana ei ole nyt niinkään investointien vähyys vaan se, miten saataisiin jo olemassa oleva tuotantokapasiteetti tehokkaampaan käyttöön.

Tukimuodoista puhuttaessa on viime aikoina tahallisesti hämmärretty valtion takuiden tuki- luonne. Jos esimerkiksi Rauman sellutehdas- hankkeen rahoitus ei onnistu ilman valtion tukea, se osoittaa raadollisesti, että markkinat eivät usko investoinnin kannattavuuteen. Ja jos markkinat ovat oikeassa, takuut realisoituvat eli veronmaksajilla on Veitsiluodon lisäksi toinenkin metsäteollisuusyritys sylissä elätettävänä.

Vastaavasti työttömyys- ja muiden sosiaaliturvien kohdalla on uskallettava paljastaa keisarin uudet vaatteet. Monet meistä ovat törmänneet siihen, että työttömyysturva ja muut avustumuodot rankaisevat ihmisiä opiskelusta ja lyhyt-

kestoisten töiden vastaanottamisesta. On nurinkurista, että nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä pakottaa ihmisiä passiivisuuteen, houkuttelee tuen väärinkäyttöön ja mikä pahinta, jättää avuntarvitsijoita tuen ulkopuolelle.

Avustusviidakkoa on purettava ja tuet on yhtenäistettävä niin, että ihmisten kannattaa tehdä työtä ja opiskella lyhyempiäkin aikoja. On kehitettävä uusi perustukijärjestelmä, jossa tukimuodot on yhteensovitettu oikeudenmukaisesti. Samalla ne on sovittava yhteen myös verotuksen kanssa, jotta ihmisillä olisi myös taloudellinen houkutin tehdä työtä ja opiskella.

Julkinen sektori ei itse voi käyttää työvoimaansa tehokkaasti, ellei valtion ja kuntien keskinäistä työnjakoa ja niiden välisiä rahavirtoja selkiytetä. Mahdollisimman nopeasti tulisi verolajien tuotto jakaa valtion ja kuntien kesken siten, että tuloveron tuotto tulisi kokonaan kunnille. Samalla luovuttaisiin valtionosuuksista ja turhasta edestakaisesta valtion ja kuntien välisestä rahaliikenteestä. Näin päästäisiin eroon jatkuvasta kissanhännänvedosta valtion ja kuntien kesken ja voitaisiin lisätä kuntien taloudellista itsenäisyyttä. Samalla tulisi asettaa yksityisen ja julkisen sektorin välilliset työvoimakulut samalle tasolle, jolloin ne voisivat aidosti kilpailla keskenään palveluiden tuottamisessa.

Julkisella sektorilla voitaisiin lisätä työpaikkoja työn uudelleenjaolla. Nyt esimerkiksi opetuksessa vakinaiset viranhaltijat joutuvat tekemään tulkittomasti ylitöitä, kun aputyövoimaa ei sallita ottaa. Alentamalla tilapäistyön sosiaalikulannuksia tulisi kannattavammaksi tarjota työtä työttömille kuin pusertaa kaikki irti vakinaisesta työvoimasta.

Arvoisa puhemies! Suomen taloutta ei saada kuntoon velkaelvytyksellä eikä palkkaelvytyksellä. Molemmat ovat vippaskonsteja, joiden laskut, veronkorotukset tai inflaatio, ovat edessä enemmän tai myöhemmin. Korkoelvytyksään, jota hallitus on pitkin syksyä hokenut uutena mantranaan, ei hevin onnistu, koska sekä yritykset että kotitaloudet ovat raskaasti velkaantuneita. Tilanteessa, jossa talousyksiköt maksavat velkojaan ja pyrkivät parantamaan rahoitusasemaansa, ei riitä, että korko laskee. Rahalla ei voi työntää. Isojen investointien tapauksissa ongelmana eivät enää ole rahan saatavuus eikä hinta, siellä ongelmana ovat vakuudet.

Tavanomaiseen veroelvytykseenkään eli tulo- verojen alentamiseen valtiontalouden rahkeet eivät riitä. Siksi juuri nyt vihreän eduskuntaryh-

män ajama ns. vihreä verouudistus on paras ratkaisu, koska tämä malli ei vähentäisi valtion kokonaisverokertymää. Siinähen työn verottamisen keventäminen korvataan ympäristöverojen kiristämisellä.

Sinänsähän tuloveroaste on Suomessa jo nyt nostettu maailmanennätystasolle, mikä ylittää inhimillisen sietokyvyn, tappaa kaiken työmotivaation ja syventää lamaa entisestään. Kotitalouden kurjistumisen estämiseksi ja kotimaisen kysynnän lisäämiseksi olisi välttämätöntä keventää tuloverotusta. Toisaalta tässä taloustilanteessa tuloveroale valuisi säästämiseen, koska epävarmoissa oloissa ihmiset jemmaavat rahansa sakanvarteen. Ahon hallitushan on tehnyt kaikkensa lisätäkseen ihmisten epävarmuutta tulevaisuudesta, mikä on johtanut siihen, että ne suomalaiset, joilla vielä on työtä, eivät uskalla avata kukkaronnyörejä.

Vastaavasti tulossa olevaa arvonlisäverouudistusta on lykättävä laman yli nousukauden alkuun, jolloin sen haittavaikutukset voidaan minimoida. Tässä taloudellisessa tilanteessa kotimarkkinoilla toimivia yrityksiä ja palveluelinkeinoja rasittava vero vain syventää lamaa ja lisää työttömyyttä.

Virheinvestointeja ei kannata tehdä edes laman torjumiseksi eikä työllisyyden nimissä. Uuden sellutehtaan rakentaminen valtion avustuksella tilanteessa, jossa sellun maailmanlaajuinen ylijartonta on painanut sellun hinnan pohjamuutiin, ei ole järkevää.

Yksinkertaisesti Ahon hallitukselta puuttuu ote ja näkemys talouspolitiikasta. Hallitus on keskittynyt päivittäisiin perheriitoihinsa ja panniikipolitiikkaan, jossa tehdään päätöksiä vasta, kun veitsi on kurkulla. Pankkituki ja työttömyys on molemmat hoidettu kuin teatteri ilman käsikirjoitusta, ilman ohjaajaa ja ilman kustannusarviota. Ahon hallituksen kepulaisten ministereiden kiertonopeuskin on jo ylittänyt pääoman kiertonopeuden. Ja mikäli STT:n uutisiin on luottamista, tämä välikysymys on erittäin tarpeellinen ja hyödyllinen, koska on ilmennyt, että hallitus jo on rakoilemassa.

Arvoisa puhemies! Vihreän eduskuntaryhmän puolesta ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa: ”Kuultuaan hallituksen vastuksen eduskunta toteaa, että talouden rakenteiden muuttamiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi otetaan mahdollisimman nopeasti käyttöön kattava ympäristöverojärjestelmä, jonka tuotolla alennetaan välillisiä työvoimakustannuksia ja samalla muutetaan työnanta-

jamaksujen perustetta työvaltaisia aloja suosiavaksi, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Polvinen merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kallio: Arvoisa herra puhemies! Nyt keskusteluun tuodussa välikysymyksessä korostetaan aivan perustellusti niitä henkilökohtaisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia ongelmia, joita pitkään jatkuva suurtyöttömyys tuo mukanaan. Tästä ovat varmasti kaikki eduskuntaryhmät samaa mieltä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy myös välikysymyksessä esitettyyn väitteeseen työttömyyden aiheuttamista taloudellisista menetyksistä. Jos työllisyyttä voidaan parantaa välikysymyksen esittäjien näkemyksen mukaisesti verotuksen rakennetta muuttamalla, pitää siihen tietenkin ryhtyä. Kuitenkin samana päivänä, kun eduskunnassa luettiin tämä välikysymys, eli viime perjantaina, saivat kansanedustajat työmarkkinajärjestöiltä vetoituksen ryhtyä täysin päinvastaisiin toimenpiteisiin kuin mihin välikysymyksen allekirjoittajat kehottavat. Niin välikysymyksen esittäjät kuin työmarkkinajärjestökin perustelevat esitystään työllisyyden edistämiseksi. Molemmat tahot uskovat omiin esityksiinsä. Kuitenkaan molemmat eivät voi olla oikeassa.

Välikysymyksessä esitetään, että korotetaan ympäristöveroja, joiden perusteena ovat energian ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö sekä saastepäästöt. Energiaverojen korotusesityksestä SAK, TT, Metallityöväen Liitto, Paperiliitto, Metsäteollisuus, Puu- ja erityisalojen liitto, Rakennusteollisuuden Keskusliitto ja Rakennusliitto toteavat: ”Tuotantopanoksiin kohdistuvat ylimääräiset rasitukset ja kotitalouksiin kohdistettu lisääntyvä verorasitus vaikeuttavat lamasta nousua ja lisäävät työttömyyttä. Jos energiaveroja on pakko korottaa, ajoitus ei voisi olla huonompi kuin vaikean laman aikana.” (Eduskunnasta: Päinvastoin!) Siis näin toteavat äsken mainitut liitot. (Välihuutoja) — No, kannattaa siterata ja kannattaa kuunnella loppuun.

Edellä mainittuja välikysymyksen allekirjoittajien esityksen kielteisiä seuraamuksia lieventää hieman muttei kokonaan se, että he esittävät palkkaperusteisten työnantajamaksujen ja tuloverojen alentamista ympäristöverojen tuotolla.

(Ed. Hassi: Se lieventää moninkertaisesti niitä!) — Katsotaan, miten paljon.

Ehdotuksen kielteiset vaikutukset johtuvat siitä, että teollisuuden kustannusrakenne on erilainen kuin elinkeinoelämän muiden alojen kustannusrakenne. Energian ja palkkojen osuus tuotteen tai palvelun kokonaiskustannuksista on erilainen teollisuudessa kuin muilla aloilla. Näin välikysymyksen tekijöitten esitys lisäisi teollisuuden kustannuksia ja alentaisi muiden alojen kustannuksia. Tämä on ilmeisesti välikysymyksen tekijöiden tarkoituksin. (Ed. Hassi: Kyllä, työvoimavaltaisia aloja pitää suosia!) — No niin, hyvä, että seuraatte. Tulee tärkeitä tietoja hetken kuluttua.

On kuitenkin muistettava, että teollisuus on koko elinkeinoelämän moottori ja se, joka tuo maaillemme välttämätöntä valuuttatuloa ja joka joutuu kotimarkkinoilla kilpailemaan tuontivaroiden kanssa. Hieman liioitellen voidaan sanoa, että lama Suomessa syveni samassa tahdissa kuin teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta aleni.

Hallitus on määrätietoisesti parantanut teollisuuden ja ennen kaikkea vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä. Tätä oppositio on joskus jopa äänekkäästi moittinut. Hallituksen linja on kuitenkin ollut oikea ja välttämätön edellytys tulevalle nousulle. On syytä miettiä, millaisessa asemassa Suomi olisi, jos teollisuuden volyymin lasku olisi jatkunut. Teollisuustuotannon volyymi kääntyi laskuun viime vaalikaudella. Lasku pysäytettiin vuonna 1992, ja ensi vuonna ollaan todennäköisesti tasolla, josta vuonna 89 lähdettiin putoamaan. (Ed. Hassi: Ollaan nyt jo!) — Ei olla, vasta ensi vuonna, ed. Hassi, toivottavasti ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Ennen kuin kommentoin eräitä välikysymyksessä esitettyjä väitteitä, haluan mainita eräitä tärkeitä teollisuutta koskevia lukuja. Teollisuuden pörssiyhtiöiden yhteenlaskettu voitto tältä vuodelta noussee noin 1 miljardiin markkaan. Vuosina 1991 ja 92 niiden yhteenlaskettu tappio oli lähes 20 miljardia. Onkin turha kuvitella, että teollisuudelle voidaan asettaa lisää rasitteita ilman kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen. (Ed. Laine: Ei sitä tuolla voi perustella, on toisenlaisiakin pörssiyhtiöitä ja muita yhtiöitä!) — Toisenlaisia pörssiyhtiöitä? Minä kerron niistä ihan hetken kuluttua.

Nämä tiedot koskivat pörssinoteerattuja teollisuusyhtiöitä. Mutta, ed. Laine, myös muilla teollisuusyrityksillä oli vuosina 91 ja 92 suuria vaikeuksia. Noin puolet kaikista teollisuusyri-

tyksistä toimi viime vuonna tappiollisesti — puolet. Tilanne muilla sektoreilla on vieläkin huonompi, vaikkakin paranemaan päin. Kaikkien pörssiyhtiöiden tappio oli ainoastaan viime vuonna noin 17 miljardia markkaa. Tänä vuonna tappiot jäänevät johonkin 3—4 miljardiin, ja vasta ensi vuonna päästään voiton puolelle edellyttäen tietenkin, ettei uusia kustannusrasitteita yrityksille aseteta. Nämä luvut olisi syytä pitää mielessä talouspolitiikasta päätettäessä.

Niin kuin alussa totesin, aiheutuu työttömyydestä valtaiset kustannukset. Se, onko menetys 100 000 markkaa työntekijää kohti eli 50 miljardia 500 000 työtöntä kohti, riippuu tietenkin siitä, järjestyisikö työttömälle järkevää ja kannattavaa työtä. Jos työn arvo on 100 000 markkaa mutta työkustannukset 400 000 markkaa vuodessa, syntyy tällä laskukaavalla 150 miljardin markan vuotuinen tappio. (Ed. Rinne: Missä sellaisia yrityksiä on?) — No, niitä on, niitä löytyy. Toivottavasti ei ole ja toivottavasti ei sellaisia perusteta, mutta kyllähän työkustannukset muodostuvat muusta kuin itse palkasta, ja voi todella syntyä enemmän kustannuksia kuin työn arvo. (Ed. Rinne: Virheinvestointi!) — Aivan oikein, virheinvestointi, ja siitähän tulevat nämä tappiot.

Joka tapauksessa voimme olla varmoja, että yhteiskunnasta löytyy riittävästi tekemätöntä, taloudellisestikin kannattavaa työtä. Näiden töiden järjestäminen edellyttää yhteiskunnan eri tahojen saumatonta yhteistyötä. Tulen myöhemmin esittämään, miten kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä tähän tilanteeseen pitäisi tarttua.

Keksinnöt ja innovaatiot palvelevat ihmiskuntaa monella tavalla. Koneiden avulla työ tulee fyysisesti kevyemmäksi, ja pienemmällä työpanoksella voidaan tuottaa enemmän. Tämän ns. tuottavuuden paraneminen vähentää työvoiman tarvetta, mutta se ei koskaan tule poistamaan eikä edes merkittävällä tavalla vähentämään sitä. Tekemätöntä työtä tulee aina olemaan.

Välikysymyksestä henkii kielteinen asenne innovaatioita ja talouskasvua kohtaan, mikä on valitettavaa, sillä innovaatioiden kautta syntynyt talouskasvu ei välttämättä merkitse minkään tuotannontekijän riistoa vaan on kestäväen kehityksen edellytys. Mikäli talouskasvusta saatu hyöty jaetaan oikealla tavalla, ei siitä seuraa mitään kielteistä. (Ed. Hassi: Mutta miten se jaetaan?) — Oikealla tavalla.

Suomessa olemme tehneet virheen jakaessamme vuosittain enemmän kuin talouskasvu olisi edellyttänyt. Lisäksi olemme jakaneet sen väärin.

Haluan muistuttaa meitä siitä, että vuoden 1970 jälkeen olemme vain kerran kansakuntana syöneet vähemmän kuin olemme tienanneet. Vuotta 1978 lukuun ottamatta vaihtotase on ollut kaikkina muina vuosina alijäämäinen. (Ed. Rinne: Miten täällä voidaan elää sitten, kun ei sapuska riitä?) — Ed. Rinne tietää, että on hirveä velka ulkomaille. (Ed. Rinne: Se on tullut tämän hallituksen aikana, oli Luxemburgin jälkeen vähiten valtionvelkaa!) — Ed. Rinne tietää taatusti, että me olemme kaikkina muina vuosina paitsi vuonna 78 syöneet enemmän kuin me olemme tienanneet, koska vaihtotase on kaikkina muina vuosina ollut alijäämäinen.

Taluskasvu ei sinänsä luo välttämättä uusia työpaikkoja, mutta se mahdollistaa uusien työpaikkojen rahoittamisen muille sektoreille. Väläkysymyksessä kiinnitetään huomiota oikeastaan vain palkkaan sidottuihin työnantajamaksuihin, jotka alasta riippuen nousevat vajaan 30 prosenttiin. Nämä kustannukset työnantajat vielä hyvinkin kestäisivät, mutta kun eri lakien ja työehtosopimusten mukaan syntyy työnantajille paljon muita velvoitteita, nousevat välilliset palkkakustannukset noin 70 prosenttiin. Tässä onkin ongelman ydin. Tekemätöntä työtä on, mutta palkanmaksajia ei löydy.

Työnantajalle on yhdentekevää, mitkä osat palkkakustannuksista alenevat, kunhan kokonaiskustannukset alenevat. Enemmistö työntekijöistä haluaa lisätä käytettävissä olevan tulon määrää, ja heillekin pitäisi olla yhdentekevää, tapahtuuko se palkan nousun vai verojen tai maksujen alentamisen muodossa. Vain pieni vähemmistö lienee valmis jakamaan osan työstään ja tulostaan työttömien kanssa.

Eduskuntaryhmämme mielestä työpaikkaverotusta tulisi muuttaa lähinnä siten, että osa välillistä palkkamenosta siirretään työntekijöiden maksettaviksi ja osa työnantajamaksuista kateetaan yleisillä verovarjoilla.

Suomen ongelmat perustuvat pitkälle epärealistisiin oletuksiin talouden tulevasta kasvusta ja velalla elämiseen. Kasvu on ollut todella hurja. Ansiotasoindeksi, jonka peruslukumäärä sata on vuodelta 1985, oli 114,4 pistettä vuonna 87 ja peräti 160,6 pistettä vuonna 1992, eli seitsemässä vuodessa se on noussut 60,6 prosenttia. Palkkojen osuus bruttokansantuotteesta on jatkuvasti noussut. Tuo markkamäärä nousi vuodesta 1987 vuoteen 1992 peräti 41 miljardilla markalla ja oli 215 miljardia vuonna 1992. Verotuksen kautta tuloerot ovat kaventuneet, mutta epäsolidaarisen palkkapolitiikan johdosta sadattuhannet ovat

työttömyyden takia menettäneet koko palkkansa.

Ratkaisut nousun aikana perustuivat epärealistisiin, mutta samaa voidaan sanoa tämän päivän menosta. Merkittävä lohtu on kuitenkin se, ettemme enää ensi vuonna velkaannu lisää ulkomaille. Vaihtotase kääntyyneen ylijäämäiseksi, ja se antanee jonkin verran liikkumatilaa jopa valtion finanssipolitiikassa. Realiteetteja ei kuitenkaan saa unohtaa. Sekä kunnilla että valtiolla on suuria leikkauksia edessään. Valtion menojen rakenne osoittaa selvästi, että leikkaukset tulevat kohdistamaan tulonsiirtoihin, jotka ylittävät verotulojen kokonaismäärän. Valtion verotulot eivät siis riitä edes siirtomenoihin. Valtionosuuksien leikkaaminen merkitsee kunnille asukasta kohti noin tuhat markkaa, ja budjetin tasapainoon saattaminen edellyttäisi lisää leikkauksia noin 14 000 markkaa asukasta kohti. Näin ei tietenkään voi jatkua.

Valtion pitää sekä saada lisätuloja että leikata menojaan. Kun verotuksessa olemme saavuttaneet ylärajan emmekä halua tulonsiirtoja itsellemme vähentää, jää ainoaksi vaihtoehdoksi panna tuleva sukupolvi maksumieheksi. Tätä linjaa ei yksikään eduskuntaryhmä halua ajaa, mutta käytännössä ollaan esittämässä vaatimuksia, jotka sitä vahvistavat.

Arvoisa puhemies! Eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä selvittää ja tarpeen vaatiessa muuttaa verotulojen rakennetta kuitenkin niin, että valtion verotulot eivät ainakaan laske. Jos arvioidaan tietyn verohelpotuksen piristävän taloutta, tulee siihen ryhtyä. Pitää myös uskaltaa keskustella joidenkin verojen korottamisesta, kuten väläkysymyksessä esitetään. Korotukset eivät kuitenkaan saa, kuten alussa totesin, vaikeuttaa koko yhteiskunnalle tärkeän teollisuuden elpymistä. Tuloveron alentaminen on varmasti parempi vaihtoehto kuin palkankorotus.

Nykyisen työttömyystilanteen myötä olemme varmasti tulleet pisteeseen, jossa on pakko miettiä työn uudelleenjakamista. Kilpailukyvyyn säilyttämisen takia tämä merkitsee myös tulojen alentumista samassa suhteessa. Työttömyysrahan kohdistaminen aktiivisempaan käyttöön on vaikea toteuttaa hallinnollisesti, ja siksi onkin etsittävä uusia menetelmiä tämän tavoitteen toteutumiseksi. Osa työnantajan ja työntekijöiden maksamista työttömyysvakuutusmaksuista menee hallintokuluihin ja vain osa työttömyysrahan työttömälle.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää ensiarvoisen tärkeänä, jopa välttämättömänä, että

työnantajan maksama 6 prosentin työttömyysvakuutusmaksu voidaan käyttää suoraan työllistämiseen. Tuo raha menee nykyisin kassan kautta työttömälle, mutta lähes jokainen työnantaja käyttäisi maksua mieluummin työllistämiseen. Työnantajat maksavat työttömyysvakuutusmaksuja vuosittain yli 10 miljardia markkaa. Sil- lä rahalla työllistettäisiin 100 000 markan palkal- la 100 000 työtöntä. Työllistäminen alkaisi välit- tömästi, kun tämä mahdollistettaisiin.

Erilaisesta sapattivapaasta on keskusteltu jo kuukausia. Yhtenä vaihtoehtona on ollut työttö- mien ja työssä olevien vuorottelu. Tämä järjestel- mää ei lisää työpaikkoja eikä merkittävällä tavalla alenna työttömyyden kustannuksia. Järjestel- mässä on kuitenkin hyvin paljon etuja. Loppuun palanut työntekijä pääsee pitkäähkölle lomalle, ja työtön pääsee työhön. Lomalle lähtevä saa ansi- oon sidotun päivärahahan tai ainakin suurimman osan siitä, ja työttömän tulotaso nousee huomattavasti. Molemmat saavat mitä toivovat, ja yhteiskuntakin saattaa vähän säästää. Järjestelmän voimaantuloa pitäisi kiirehtiä ja mahdolliset esteet sen voimaantulemiseksi poistaa. (Ed. Rinne: Se on hallituksesta kiinni!) — Se ei ole hallituksesta kiinni. Se on parasta aikaa ilmeisesti työministeriössä tai sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä, (Ed. Hurskainen: Silloinhan se on hallituksesta kiinni!) ja kesällä kuulin, että se tulisi voimaan ensi vuoden alusta, mutta nyt on tullut jotain ongelmia, että se ilmeisesti saadaan hyväksytyksi vasta maaliskuussa, ja silloin se astuu voimaan valitettavasti vasta 1.1.95, mutta jos ed. Rinne ja ed. Kallis voisivat myötävaikuttaa siihen, että nämä esteet poistettaisiin, niin ehkä se voisi astua voimaan jo ensi vuonna. (Ed. Rinne: Mieli tekisi kyllä, mutta vallan kanssa on vähän niin ja näin!) — Joo, mutta minä olen kyllä ymmärtänyt, että se ei yksinomaan hallituksesta johdu, koska hallituksen tavoitteena on päästä tähän. Mutta kun hallitus neuvottelee muitten tahojen kanssa, ja muut tahot tässä ilmeisesti hieman ... (Ed. Rinne: Mitkä ovat ne tahot?) — Talon ulkopuolella on myös semmoisia tahoja, jotka eivät näe tässä yksinomaan myönteisiä tekijöitä, niin näin siinä sitten on tullut ongelmia. Ei se työnantajastakaan ole kiinni! (Ed. Hurskainen: Kenestä se on kiinni?) — Pitää kysyä työministeriltä.

Sapattivapaamallista olisi helppo kehittää py- syvämpi malli, jonka rahoittamiseen osallistuisi- vat valtio, työnantaja ja työntekijä. Esimerkiksi yleinen kuuden kuukauden sapattivapaa kuuden työvuoden jälkeen vaikuttaisi työllisyyteen huomattavasti. Sen teoreettinen vaikutus olisi lähes 8

prosenttia eli noin 200 000 työntekijää. Lomapal- kan ollessa puolet normaalipalkasta ja kaikkien osapuolten osallistuessa rahoitukseen tämä mer- kitsisi noin 1,3 prosentin vakuutusmaksua kulle- kin osapuolelle eli valtiolle 1,3 prosenttia, työn- antajalle 1,3 prosenttia ja työntekijälle 1,3 pro- senttia. Näin siis järjestettäisiin 200 000 työpaik- kaa.

Arvoisa puhemies! Edellä mainittujen kahden toimenpiteen teoreettinen työllistävä vaikutus on yli 300 000 työntekijää. Eduskuntaryhmämme tulee jatkuvasti jankuttamaan näihin toimenpi- teisiin ryhtymisestä kunnes niihin ryhdytään tai meille osoitetaan, ettei ole järkevää niihin ryhtyä. (Ed. Hurskainen: Teillä on ministeri hallitukses- sa!) Tulemme jankuttamaan siihen saakka, kun- nes nämä toteutetaan tai osoitetaan, ettei ole jär- kevää ryhtyä niihin. Epäilemme kuitenkin suu- resti, löytyykö perusteita näiden esitysten kaata- miseksi.

Yleisessä keskustelussa on esitetty lukuisia muitakin työttömyyttä vähentäviä keinoja, jotka tulisi ennakkoluulottomasti panna täytäntöön. Mainitsen vielä muutaman esityksen. Yksityis- henkilön maksamat palkkamenot tulisi tehdä tiettyyn rajaan asti vähennyskelpoisiksi. Eräs mahdollisuus on myös eräänlaisten maksusetel- lien, voucherien, antaminen työttömälle työttö- myyskorvauksen sijasta. Näiden maksusetelien avulla hän voisi ostaa työnantajalta työtä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskun- taryhmän mielestä on jatkuvasti haettava keinoja työllisyyden parantamiseksi ja ennakkoluulto- masti toteutettava niitä.

Ryhmä kannattaa yksinkertaista päiväjärjes- tykseen siirtymistä.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Työttö- myys ei osoita Suomessa alentumisen merkkejä, vaan sekä ennustet että toteutunut kehitys viit- taavat päinvastaiseen. Pessimistisimpien arvioi- den mukaan työttömyys tulee ensi talvena saa- vuttamaan 600 000 työttömän rajan, mikä mer- kitsee jo lähelle 25 prosentin työttömyysastetta. Lisäksi on odotettavissa, ettei työttömyys hellitä vielä ensi vuodenkaan kuluessa vaan jatkuu vielä vuoden 1995 puolelle yhtä vaikeana.

Työttömyys on siis virallistenkin tietojen mu- kaan musertava. Mikäli työttömyysaste lasket- taisiin vanhan tavan mukaan eli työttömien määrässä otettaisiin huomioon myös työllistä- mistoimilla työllistetyt ja erilaisessa työllisyys- koulutuksessa olevat henkilöt, nousisi työttömi- en määrä vielä useilla kymmenillä tuhansilla.

Tällöin ylitettäisiin jo 25 prosentin työttömyysasteen raja.

Pahimmilla työttömyysalueilla on jo noin 40 prosenttia työkäisestä väestöstä ilman työtä. Käytännössä vallitseva tilanne aiheuttaa sen, että yhteiskuntamme talous on halvaantuneessa tilassa, ja on vaarassa syntyä paikoin jopa täydellinen kuolio, mikä uhkaa aina verenkierron pysähtymistä.

Tämä talouden verenkierto on rahan liikkuminen, jota tällä hetkellä ei riittävässä määrin tapahdu. Rahan kiertämisen pysähtyminen on puolestaan seurausta monista eri tekijöistä. Korkea työttömyys alentaa jatkuvasti kansalaisten mahdollisuuksia ostaa tuotteita, eli kotimarkkinakysyntä vähenee. Kysynnän alentuessa ja alentumisen kohdistuessa vielä valtaosaltaan kotimaassa tuotettuihin tavaroihin vähenevät teollisuuden ja muun tuotantoelämän mahdollisuudet työllistää ihmisiä edelleen. Tämä aiheuttaa jälleen uusia irtisanomisia ja lisää työttömyyttä, mikä alentaa jälleen kulutuskysyntää.

Kun työttömien määrä jatkuvasti nousee, yrityksiä menee nurin ja toimivienkin yritysten talous heikkenee, alentuvat myös kuntien ja valtion verokertymät merkittävästi. Hyvänä esimerkkinä tästä on Helsingin kaupunki, jossa yrityksiltä saadun kunnallisveron kertymä on pudonnut murto-osaan hyvien vuosien tasosta.

Kun tämän lisäksi luonnollisten henkilöiden maksama tulovero on sekin romahtanut suurtyöttömyyden vuoksi, ovat sekä kunnat että valtiontalous vaikeuksissa. Tästä puolestaan aiheutuu myös välikysymyksessä mainittu julkisen sektorin työpaikkojen väheneminen irtisanomisten johdosta. Tämä kehitys on jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla laajenemassa, ja huippu saavutetaan vasta ensi vuonna tai vuonna 1995. Karkkilan esimerkin tapaisia kuntia tullee lähitulevaisuudessa muitakin, mikä merkitsee monien tuhansien ellei kymmenientuhansien julkisen sektorin työpaikkojen nopeaa häviämistä.

Kun siis sekä tuotantoelämä että julkinen sektori vähentävät työntekijöitään aiheuttaen lisätyöttömyyttä, vähenee myös palvelujen kysyntä. Ihmisillä ei ole enää varaa käyttää ravintolapalveluja, liikennepalveluja, parturi- ja kampaamopalveluja jne. Tämä puolestaan heikentää tuntuvasti palveluelinkeinon työllistämismahdollisuutta aiheuttaen jälleen lisätyöttömyyttä.

Kaiken huippuna hallitus on antanut eduskunnalle esityksen uudeksi arvonlisäverolaiksi. Toteutuessaan tämä uusi laki tulisi merkitsemään, varsinkin palveluelinkeinoissa, tuntuva

hintojen korotuspainetta. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita parturi-kampaamot, joiden hintojen korotuspaine arvonlisäveron toteutuessa olisi arviolta 10—20 prosentin luokkaa.

Voidaan vain kuvitella, mitä esimerkiksi parturimaksun nouseminen 75 markasta lähelle 100 markkaa vaikuttaisi peruspäivärahalla olevan työttömän mahdollisuuteen käyttää kyseistä palvelua hyväkseen. Käytännössä korotus tekisi sen mahdottomaksi. Mummunaikaiset keritsimet ovat pian arvotavaraa monen työttömän perheessä.

Näköpiirissä on siis pelkkää harmautta, ellei peräti sysimustaa, niin talouden kehityksen kuin ennen kaikkea työttömyydenkin osalta. Mitä hallitus on sitten tehnyt tämän kehityksen pysäyttämiseksi ja muutoksen saamiseksi parempaan suuntaan? Kuten välikysymyksen perusteissa todetaan, hallituksen politiikkaa vaivaa syvä näköalattomuus ja ennen kaikkea toivottomuus ja kyvyttömyys.

Olisi kuitenkin liian helppoa ja yksisilmäistä arvostella ongelmaista vain työministeri Kanervaa, sillä koko hallitus kantaa vastuun omakustusta asioiden hoidon linjasta. Samoin on epäilyllistä syyttää viidettä ydinvoimalaa vastustaneita kansanedustajia työllistämisen estäjiksi.

Koko toimintansa aikana Ahon — Viinasen hallitus ei ole pystynyt esittämään käytännössä minkäänlaisia reseptejä suurtyöttömyyden alentamiseksi tai edes sen kasvun pysäyttämiseksi. Ainoa keino, johon hallitus on toistuvasti luottanut, on vientiteollisuuden kilpailukyvyyn parantaminen ja kauppataseen ja vaihtotaseen tätä kautta korjaaminen.

Totuus on kuitenkin valitettavasti se, ettei pitkälti suurteollisuuteen perustuva vientiteollisuus jo toteutuneenkaan erittäin rajun kilpailukyvyyn kasvun ja viennin lisääntymisen kautta ole pystynyt lisäämään työpaikkoja. Päinvastoin, teollisuus automatisoi ja rationalisoi entistä kiivaammin vähentääkseen vielä olemassa oleviakin työpaikkoja.

Tämä johtuu pitkälti siitä, ettei hallituksen mieleen ole juolahtanut se tosiasia, että omilla toimillaan, kuten esimerkiksi niin kutsuttuja välillisiä työvoimakustannuksia nostamalla, se aiheuttaa työpaikkojen häviämistä edelleen. Jokainen työllistetty työntekijä maksaa työnantajalle lähes kaksinkertaisesti varsinaisen palkkansa verran. Työnantajalle koituvat välilliset työvoimakustannukset ovat eurooppalaisittain katsottuna ennätysluokkaa. Pitkälti tästä johtuu, ettei työnantajien kannata rakentaa tuotantonsa kas-

vua ja kehittämistä työntekijöiden ja työllistämisen varaan vaan päinvastoin työntekijöiden vähentämisen ja automatisoinnin varaan. Automatisointiahan hallitus on jo vuosikausia tukenut erilaisilla verohelpotuksilla ja avustuksilla, eli käytännössä näin on tuettu työpaikkojen vähentämistä ja veronkiertämistä. Ei ole siis mikään ihme, etteivät suomalaiset yritykset ole nykyisin erittäin hyvän kansainvälisen kilpailukykynsäkään aikana pystyneet sanottavasti lisäämään työntekijämääräänsä.

Arvoisa puhemies! Vihreiden aloitteesta jätetyssä välikysymyksessä on puututtu moniin ratkaisevaa laatua oleviin rakenteellisiin ongelmiin. Eräs tällainen on jo edellä mainitsemani kansantaloudessamme vallitseva oravanpyörä, joka on seurausta työttömyyden kasvusta ja siitä johtuvasta kulutuskysynnän alenemisesta, sen seurauksena aiheutuvasta verotulojen alenemisesta ja työttömyyden hoitokulujen kasvusta, niistä johtuvasta valtion ja kuntien tarpeesta korottaa verojaan ja maksujaan niin työntekijöille kuin työnantajillekin, sekä kaikista edellä olevista tekijöistä jälleen aiheutuvasta kulutuskysynnän edelleen alenemisesta ja työpaikkojen vähenemisestä.

Kehitys siis ruokkii itse itseään yhä kiihtyvällä vauhdilla. Tilanteesta ei ole mahdollista päästä irti muutoin kuin rakenteellisilla muutoksilla, joilla oravanpyörän pyörimisvauhti saadaan hidastumaan ja pysähtymään sekä lopulta kääntymään päinvastaiseen suuntaan. Näitä rakenteellisia keinoja hallitus ei ole kuitenkaan keksinyt tai ainakaan halunnut käyttää. Hallitus on tyytynyt leikkelemään työttömien, lapsiperheiden ja sairaiden etuisuuksia puuttumatta rakenteellisiin ongelmiin ja hakematta uusia, aiemmin kokeilemattomia ratkaisumalleja. Vähentämällä jo muutenkin pienituloisten henkilöiden sosiaalisia etuisuuksia alennetaan kaikkein tehokkaimmin kulutuskysyntää entisestään. Köyhän on pakko kuluttaa kaikki hänelle kertyvät tulonsa jokapäiväiseen elämiseensä. Mikäli pienituloisten käytettävissä olevia varoja lisättäisiin, vaikutettaisiin kaikkein tehokkaimmin myös kulutuskysyntään.

Toinen rakenteellinen virhe hallituksen politiikassa on jo edellä mainitsemiä työnantajien välillisten työvoimakustannusten jatkuva korottaminen. Työn hinta työnantajalle on tehty palkkojen reaaliarvojen alenemisesta huolimatta liian korkeaksi. SMP on jo viimeisen kymmenen vuoden ajan esittänyt vuosittain työnantajan sosiaaliturvamaksukäytännön todellista uudistamista. Nykyinen maksettuihin palkkoihin perustuva

maksujen määräytyminen rasittaa kaikkein eniten työvoimavaltaista pk-teollisuutta. Tämä rasitus aiheuttaa puolestaan suurta kustannuspainetta ja vallitsevan heikon kysynnän aikana kaaattaa pieniä yrityksiä poistaen runsaasti työpaikkoja.

Olemme esittäneet, että työnantajan sosiaaliturvamaksujen määräytymisperusteet uudistettaisiin siten, että maksut perittäisiin ainakin osittain liikevaihdon mukaan määräytyvinä. Tällöin suurta liikevaihtoa pyörittävät mutta vähän työllistävät yritykset joutuisivat maksamaan merkittävästi nykyistä suurempaa sosiaaliturvamaksuosuutta. Vastaavasti runsaasti työpaikkoja tarjoavat mutta työntekijää kohden pienellä liikevaihdolla toimivat yritykset selviäisivät merkittävästi alhaisemmalla maksutasolla. Mikäli tämän kaltaisen uudistus suoritettaisiin, parantuisivat pk-yritysten työllistämisedellytykset olennaisesti ja toisaalta pääomavaltaiset suuryritykset joutuisivat maksamaan niille kuuluvan oikeudenmukaisen osuuden kansantalouden välttämättömistä sosiaaliturvakuluista.

Jostain syystä tämä ajatus ei ole istunut sen paremmin Sorsan, Holkerin kuin Ahonkaan hallituksen talous- ja sosiaalipoliittisiin kuvioihin. Emme ymmärrä miksi, sillä uudistus olisi olennainen ratkaisu vallitsevaan sosiaaliturvan rahoituskriisiin ja työpaikkojen syntymisen kustannuksiin.

SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että esittämämme sosiaaliturvamaksujen osittaiseen liikevaihdon mukaiseen perintään siirtyminen tulee pikaisesti ja ennakkoluulottomasti selvittää ja tarvittavat muutosesitykset antaa eduskunnalle jo lähimpien kuukausien kuluessa. Tällä tavoin voitaisiin jo ensi vuoden aikana saada aikaan merkittävä kustannushelpotus nimenomaan työllistävälle pk-sektorille. Suuria vientivoittoja keräävät pääomavaltaiset yritykset eivät puolestaan kaatuisi kohoaviin työnantajan sosiaaliturvakustannuksiin, sillä niiden liikevaihdosta palkkakustannukset ja myös tulevat kohonneet sosiaaliturvamaksut muodostaisivat edelleenkin suhteellisen pienen osuuden.

Samassa yhteydessä tulisi myös harkita vientiteollisuudelle määrättävää määrääikaista vientiveroa, jolla pystyttäisiin keräämään varoja kotimarkkinoiden virkistämiseen ja uusien työpaikkojen luomiseen. Ei ole mitään järkeä siinä, että muutama kymmenen suurinta vientiteollisuutta harjoittavaa yritystä korjaa koko kansan läpikäymän ja edelleen jatkuvan matokuurin hedelmät. Tämä on erittäin epäoikeudenmukaista ja

tuomittavaa siksikin, että ne ovat siirtäneet ja edelleenkin siirtävät osan voitoistaan työpaikkojen luomiseen ulkomaille.

Arvoisa puhemies! Hallitus on koko toimikautensa ajan harjoittanut verojen kiristyksen linjaa. Vuoden 1994 talousarviossa nostetaan jälleen palkansaajien verotusta tuntuvasti. Pääosa lisärsituksesta lankeaa tällä kertaa lapsiperheiden maksettavaksi. Tämä johtuu ennen kaikkea sekä kunnallisen että valtionverotuksen lapsivähennysten poistamisesta. Suurimman taakan kohonneesta verotuksesta kärsivät yksi- ja kaksilapsiset perheet, joille lapsilisien korotus ei korvaa verotuksessa kärsittyjä menetyksiä. Heidän kuukaudessa käteen jäävät tulonsa alenevat arviolta 300—600 markkaa. Vuositasolla tämä tarkoittaa noin 5 000 markan suuruista tulojen alennusta. Kun tähän yhdistetään vielä muut työntekijöiden verojen ja maksujen korotukset ja todennäköisesti parhaimmista tapauksista ennallaan pysyvä palkkataso, on odotettavissa jälleen yksi reaaliensioiden alenemisvuosi. Monissa perheissä, jotka ovat arvioineet menonsa kahden kolmen vuoden takaisten tulojen mukaisiksi, eletään jo tällä hetkellä nollarajalla. Uusien toimenpiteiden ansiosta perheiden talous monissa tuhansissa ellei kymmenissä tuhansissa tapauksissa on vaarana luisua miinuksen puolelle. Joudutaan siis elämään velaksi. Kuinka sitten, jos tätä velkaa ei olekaan enää saatavissa?

Välttämättömistä elinkustannuksista ja useimmilla perheillä olevista asunto- ym. lainanhoidokustannuksista on enää vaikea tinkiä, kun pankitkaan eivät hae muuta kuin tilaisuutta lainojen vakuutena olevan omaisuuden eli kodin pakkomyyntiin. Perheitä ollaan siis ajamassa taloudelliseen ahdinkoon ja elämäntilanteen umpikujaan.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tuoda esiin erään jo muutaman kertaan esillä olleen ajatuksemme, joka ei kuitenkaan valitettavasti ole saavuttanut myötätuntoa muiden puolueiden eikä hallituksenkaan piirissä. Kysymys on kotitalouksien asunto- ym. lainojen määräaikaisesta ja osittaisesta anteeksiannosta. SMP:n eduskuntaryhmä jätti asiaa koskevan lakialoitteen kesäkuussa 92. Tämä tapahtui siis jo noin puolitoista vuotta sitten. Asian tiimoilta ei ole kuitenkaan ryhdytty minkäänlaisiin selvitys- tai lainsäätämistöimiin, vaan esitys makaa edelleenkin valiokunnan pöydällä. Tämä on varsin eriskummallista, kun ajatellaan, kuinka suuri määrä suomalaisia kotitalouksia riutuu tällä hetkellä lähes ylitsepääsemättömien lainaongelmien kourissa.

Mikäli toteutettaisiin edes jossakin muodossa esittämämme kahden tai kolmen vuoden pituinen kotitalouksien velkojen osittainen armahdus, helpotettaisiin perheiden elämää huomattavasti. Jos kotitaloudet pääsisivät irti edellä mainitsemakseni ajaksi lainojensa korko- ja lyhennyskustannuksista, voisivat ne keskittyä muiden lyhempiäikaisten velkojensa hoitamiseen ja taloutensa tasapainoon saattamiseen. Lisäksi ne voisivat kohtuullisella viipeellä lisätä tai paremminkin normalisoida kulutuskyntänsä ja tätä kautta aikaansaada kotimarkkinatuotannolle kaivatun piristysruiskeen. Tämän piristysruiskeen avulla kotimarkkinateollisuus ja palveluelinkeino voisivat jälleen ryhtyä työllistämään ja tätä kautta lisäämään työntekijöidensä ja tuotantonsa määrää. Oravanpyörä saataisiin siis pyörimään toiseen eli terveeseen suuntaan.

Valtiovallalle tämä toimenpide ei aiheuttaisi nykyistä pankkitukea suurempia kustannuksia, sillä pankit saisivat saman rahamäärän kuin tälläkin hetkellä sillä erolla, että raha kiertäisi velallisten kautta suoran pankkituen sijasta. Mielestämme on täysin päätön ajatus, että pankeille syydetään jopa kymmeniä miljardeja markkoja epämääräisellä takaisinmaksuvelvoitteella samaan aikaan, kun ongelman todelliset aiheuttajat ja uhrat eli velalliset jäävät samaan tai jopa entistä heikompaan asemaan. Miksi on niin mahdotonta ymmärtää se tosiasia, että auttamalla esittämällämme tavalla velallisia autetaan myös pankkeja? Ero olisi vain siinä, että voitaisiin lyödä kaksi kärkeä yhdellä iskulla ja samalla edesautettaisiin kansantalouttamme tasapainoon ja normaaliin elämänrytmiin.

Arvoisa puhemies! Vaikea ja moraalisesti suuri ongelma työttömyydessä on se, että useissa tapauksissa nykyisten säännösten mukaan on kannattavampaa olla työttömänä kuin yrittää työllistää itsensä, näin varsinkin lyhytaikaisten työsuhteiden osalta. Työttömistä monet olisivat valmiit tekemään työttömyyskorvauksensa vastineeksi työtä suhteutettuna korvauksen määrään. Nykyisten säännösten mukaan se ei ole mahdollista, mutta halukkaita työpanoksen vastaanottajia kyllä löytyy. Näin voitaisiin korvata monia talkootyöllä hoidettavia hankkeita ja tehtäviä sekä esimerkiksi parantaa monien vanhusten ja vammaisten elämänlaatua. Varsinkin nuorille työttömille työn saaminen edes lyhyeksi aikaa olisi ensiarvoisen tärkeätä elämän sisällön rikastuttamiseksi, arvomaailman oikeana pitämiseksi sekä juuri hankitun ammattitaidon ylläpitämiseksi. Myös itsensä työllistämiseksi on vielä

liikaa säännösteitä ja nihkeyttä alkutuen saamisissa.

SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että Ahon hallitukselle nyt esitetty välikysymys on erittäin aiheellinen ja pureutuu monilta kohdiltaan vaikeimpiin kansantaloudeksamme ja yhteiskunnassamme vallitseviin ongelmiin. Ahon hallitus ei ole pystynyt toteuttamaan tarvittavia uudistuksia ja toimenpiteitä, joilla työttömyyttä olisi voitu alentaa ja saada kansantalouttamme tasapainoon. Tämän takia hallituksen ohjelmaa ja ennen kaikkea sen toteuttamaa politiikkaa olisi pikaisesti muutettava tai mieluummin hallitusta ja hallituksessa olevia puolueita vaihdettava.

Suomella ei ole enää varaa elää monta vuotta Ahon — Viinasen valitseman kovan markkinatalouden tiellä. Tarvitaan inhimillisempää talous- ja sosiaalipoliittisesti uudistunutta ajattelutapaa, jonka avulla kaikkien kansalaisten reaalitytulot saadaan jälleen kasvamaan, sitä kautta kulutus lisääntymään ja lopulta elinkeinoelämämme pyörät jälleen pyörimään ja työttömyys alenemaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että hallitus on täydellisesti epäonnistunut yrityksissään alentaa työttömyyttä, samalla kun maassamme on ajauduttu kansalaisten reaalitytuloiden jatkuvaan alenemiseen, kulutuskeskityksen laskemiseen, verojen ja maksujen korottamiseen sekä yritysten laajamittaisiin konkurssiin, minkä lisäksi hallitus ei ole pystynyt suuressa mittaisessa pankkituen yhteydessä lainkaan helpottamaan ylivelkaantuneiden kotitalouksien asemaa, ja

toteaa, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta, ja

siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Tämänkertainen välikysymys on erinomainen. Siinä ei puututa nippeleihin vaan käydään suoraan rakenteisiin. Tätä tosiasiaa ministeri Kanerva ei vastauspuheenvuorossaan huomannut. Sinänsä arvokkaassa vastauksessa toki puututtiin hoitokeinoihin mutta ei siihen, millä tavalla talouden rakenteita pitäisi muuttaa. Välikysymyksen kiikkottomuus ja asiaperusteisiin pureutuva argumentointi oli myös syy siihen, että allekirjoitin sen. Olen näet vakaasti sitä mieltä, ettei hallitus ole edes yrittänyt tehdä mitään todellista yrittäjyyden esteiden poistamiseksi. Sen vuoksi maa

tarvitsisi uuden yrittäjyystävällisen hallituksen. Toinen asia on, saataisiinko nykyisistä väärteistä eli nykyisestä eduskunnasta yhtään tämänhetkistä hallitusta yrittäjyystävällisempää aikaiseksi.

Olen monissa asioissa samaa mieltä välikysyjien kanssa: Työtä ja työllistämistä verotetaan järjettömästi. Työntekijän palkan lisäksi työnantajan on maksettava sotu- ja muita maksuja 60—80 prosenttia työntekijän bruttopalkasta. Jos maksuja vertaa nettopalkkaan, niin työntekijän hinta yritykselle kaksinkertaistuu. Siksi yrittäjät tekevät kaikkensa vähentääkseen työntekijöiden määrää. Muutamassa vuodessa on kadonnut lähes 130 000 teollista työpaikkaa. Toisten arvioiden mukaan työpaikkojen menetyks on ollut lähes 400 000. Määrä on hurja.

Palkansaajien verotus on ylittämässä ihmisten sietokyvyn. Pimeä työnteko on kohta enemmän sääntö kuin poikkeus, ja kaiken lisäksi se alkaa olla yleisesti hyväksyttyä. Vaikka sosiaaliturvaa on leikattu, on esimerkkejä, tosin yksittäisiä, joita ei saisi yleistää, joissa tukiaisilla saa enemmän puhtaana käteen kuin rehellistä työtä tekemällä. Työttömyysturvajärjestelmää ei ole onnistuttu muokkaamaan sellaiseksi, että se aktivoisi ihmistä etsimään työtä ja kouluttamaan itsensä samalla, kun se myös varmistaisi ihmiselle perustoi-mentulon.

Vaikka Suomi ei nouse kuin uusyrityäjyyden kautta, yrittämisestä on kadonnut moraalit. Ilmeisesti yritykset eivät ole koskaan tulleet toimeen omillaan, eivät ainakaan pitkään aikaan. Markkinatalouteen liittyvää aitoa kilpailua ei ole ollut. On ollut monopoleja ja kartelleja, jotka ovat valtiovallan ja poliitikkojen siunauksella nyhtäneet kuluttajat kuiviin. Hyvä esimerkki on pellervolainen osuusliike, joka nyt haluaa poikkeuksia kilpailulakiin säilyttääkseen monopolille kuuluvat etuoikeudet.

On suuryrityksiä, jotka ovat syöneet pienet kilpailijansa markkinoilta lisäämällä niiden rasitukseksi kustannuksia, hyväksymällä tuposopimuksessa määräyksiä ja hallinnollista byrokraatia. Suuret yritykset kyllä selviävät näistä rasituksista hetkessä, mutta nämä nujertavat pienet yritykset. Ei niillä ole varaa palkata lakimiesarmeijaa tutkimaan lainsäädännön, normien ja työehtosopimusten pykälä. Kun suuryrityksillä on mennyt huonosti, aina on löytynyt apu poliitikoista, on devalvoitu, inflatoitu ja taas devalvoitu, loputtomasti. On vaadittu verohelpotuksia ja tukipolitiikkaa, ja hallitukset ovat tehneet niin kuin on käsketty. Hallitukset ovat parin vuosikymmenen aikana tehtaillleet tähän maahan yri-

tyksille mielettömän tuki-, apu- ja holhousviidakon, josta monet asiat vääristävät kilpailua ja ajavat vaikeuksiin nekin yritykset, jotka aiemmin tulivat toimeen omillaan.

Nyt erityisesti pankkituen varjolla pidetään pystyssä monia elinkelvottomia yrityksiä ja saatetaan terveetkin yritykset voimaan pahoin. Moni yritys lyö hanskat tiskiin ja liittyy tukijonoon. Vaikka Ahon hallitus onkin luvannut perata tukiviidakkoa, todelliseen yrittäjyyttä tukevaan perusteisiin käyvään remonttiin ei ole ryhdytty.

Ministeri Isohookana-Asunmaa ansaitsee tunnustuksen siitä, että on hiljattain Kalevan haastattelussa rohkeasti puuttunut yrittäjien loputtomiin ja alituisiin tukivaatimuksiin. Ahon hallitus on todella ollut avokätinen. Yrityksille on pumpattu ainakin 25 miljardia markkaa. Niillä on maailman alhaisin yritysvero, on tukea ja avustusta pilvin pimein, mutta mikään ei riitä. Valitetaan ja valitetaan ja käsketään poliitikkoja antamaan lisää ja lisää. Kaiken lisäksi meille on syntynyt loisyrittäjien joukko, johon kuuluu monta nimekästä suuryritystäkin. Nämä yrittäjät ja yritykset eivät suinkaan vastaa omista virheistään vaan pistävät ne kylmän rauhallisesti veronmaksajien piikkiin pankkituen kautta. Kuitenkin näiden yritysten johtajat omaavat omasta mielestään sellaisen viisauden lähteen, josta riittää ammennettavaksi neuvoja tyhmillä poliitikoille, kuinka asioita tulisi maassa hoitaa. Pitäisikö heidät ottaa vakavasti, kun eivät ole pystyneet viisauksillaan hoitamaan edes omia yrityksiään? Miksi meidän on annettava Rauman Sellulle avustuksia? Jos se ei pysty tekemään suurinvestointia ilman tukiaisia, niin olkoon sitten tekemättä. Miksi meidän on annettava aluetukea yrittäjälle, joka ei edes toimi kehitysalueella?

Yritysten ahneus on mennyt mielettömyyksiin. Meillä ei ole ainuttakaan yritysala, jota valtio ei jollain lailla tukisi. Mutta eihän valtio ole markkinataloudessa sitä varten, että se ottaa hoitaakseen yritystoiminnan ja kantaa kaikki yrittämisestä aiheutuneet riskit. Valtio on markkinataloudessa sitä varten, että se luo sellaisen lainsäädännön ja toimintaympäristön, jossa yrittäjät pystyvät yrittämään ja toimimaan. Yrittäjien ainoa puolustus on se, etteivät suomalaiset poliitikot ole pystyneet tällaista ympäristöä luomaan. Yrittäjyydelle ei ole annettu kunnollisia edellytyksiä, vaikka muuta tehtävää yritystoiminnassa ei valtiolla markkinataloudessa pidä eikä saa olla.

Ministeri Isohookana-Asunmaa paljasti sa-

maisessa haastattelussa toisenkin mielenkiintoisen asian. Kemiran hallintoneuvoston jäsenenä hänellä olisi ollut mahdollista pistää stoppi mielettömälle kansainvälistymiselle, josta ei ole ollut muuta iloa kuin menoja veronmaksajille, mutta eipä pystynyt. Mitä varten meillä ylläpidetään poliitikoista koostuvia hallintoneuvostoja, kun ne eivät kuitenkaan pysty tekemään mitään? Miksi poliitikot eivät sanoudu irti kaikista yrityskytännöistä, kun poliitikot ovat hallintoneuvostossa vain höpönassuina ja eduskunnassa ”meidän yrityksen” etujen ajajina? (Ed. Hurskainen: Ei pidä yleistää!)

Yksi yrityskulttuurin piinaava syöpä on valvojen eli poliitikkojen ja huippuvirkamiesten istuminen samassa pöydässä valvottavien kanssa. Tällainen kyllä sopii johonkin banaanasavaltaan, mutta ei demokraattiseen Suomeen, jossa poliitikoilla on oma tehtävänsä ja yrittäjillä oma.

Ei ihme, että yrityskulttuurimme on rähmäinen. Missä ovat yritykset ja yrittäjät, jotka maksavat rehellisesti veronsa ja jotka pitävät kunniasiana tehdä niin hyviä tuotteita, että yritys menestyy ilman tukijalkoja? Missä ovat yritykset, jotka kunnioittavat työntekijöitä niin, että ottavat heidät mukaan päättämään asioista, maksavat kunnan työstä kunnan palkan, jakavat voittonsa omistajien ja työntekijöiden kesken vapaaehtoisesti? Meillä on vain muutama yritys, joka täyttää tässä mielessä kansainväliset mitat. Vaikka ymmärrän täysin yrittäjien ahdingon laman aikana, en voi hyväksyä sitä, että järjestelmiä käytetään härskisti hyväksi. En voi hyväksyä sitä, että yritykset saneeraavat itseään eurokuntoon työntekijöitä irtisanomalla ja teettämällä jäljelle jääneillä töitä niska limassa ilman korvauksia. Vaikka syynä olisi se, että yrittäjyyden esteet ovat tällä hetkellä aivan mahdollittomia, lakeja, norveja, sopimuksia, säädöksiä ja myös työehtosopimuksia on noudatettava niin kauan kunnes järjestelmät tehdään järkevimmiksi. Kepulointi on tässäkin asiassa kertakaikkisen tuomittavaa.

Mitä pitäisi tehdä, että Suomesta tulisi sellainen valtio, jossa voi ja kannattaa yrittää? Miten yrittäjyyttä voidaan ja pitää edistää? Mitä on tehtävä, että yrittämisen edellytykset parantuvat? Mitä on tehtävä, jotta saisimme 600 000 uutta työpaikkaa, jotta selviäisimme lamasta? Tämähän edellyttäisi 60 000 pk-yritystä, jotka työllistävät keskimäärin kymmenen ihmistä. Seuraavassa esitän oman seitsemän kohdan ohjelmani.

1) Työnantajamaksut on saatava alemmaksi niin, ettei työntekijä maksa yrityksille lähes kak-

sinkertaisesti nettopalkkansa verran. Asetetaan tavoitteeksi se, etteivät työnantajamaksut saa olla enempää kuin kolmasosa työntekijän bruttopalkasta.

Me kaikki myönnämme, että työnantajaveroja kerätään sitä varten, että voisimme maksaa eläkkeet, sairausvakuutukset, työttömyysturvan jne. Tämä alue, sosiaalilainsäädännön alue on perattava, jotta päällekkäisistä tukijärjestelmistä päästään eron, jotta heikot ja kyvyttömät eivät tipahda perusturvan ulkopuolelle, mutta on lopetettava niiden paapominen, jotka eivät tue ka tarvitse. Tämä alue edellyttää perusteellista uudelleenarviointia, ja sen tulee olla viimeistään seuraavan hallituksen suurin tehtävä, jolloin myös kansalaispalkan mahdollisuudet on selvitettävä.

Nopeamminkin tehoavia lääkkeitä työnantajamaksujen alentamiseen on. Hyväksyn periaatteessa — sanon periaatteessa — kaikki ne kolme keinoa, jotka on mainittu välikysymyksessä. Ensiksi otetaan maksujen perustaksi palkan sijasta käyttökate, jota voidaan tarvittaessa painottaa liikevaihdolla. Toiseksi korotetaan ympäristöveroja, mutta maltillisesti ja tasatahtiin muiden kanssa, ja alennetaan tuotolla palkkaperusteisia työnantajamaksuja ja tuloveroja. Vihreät ovat kyllä oikeassa suunnassa, mutta he ovat niin kiilusilmäisiä tämän veronsa kanssa ja esittävät sen voimaantuloa väärään aikaan, että siksi minä suhtaudun heidän puheisiinsa hyvinkin varauksellisesti tässä suhteessa. (Ed. Laine: Eikö kiilusilmäinen ole halventava nimitys?) Rahaa työnantajamaksujen alentamiseen saadaan myös ns. vientiverolla, josta yritys voisi välttyä vain investoimalla eli luomalla uusia työpaikkoja. Kolmas keino rahan saamiseksi välikysymyksessä oli yritystukien karsiminen. Kannatan tätäkin. — Arvoisa puhemies! Ilmeisesti minun olisi pitänyt sittenkin puhua oikeiston puolella.

2) Muutetaan verojärjestelmä sellaiseksi, että se suosii yrittämistä, työn teettämistä ja tekemistä. Yritysverotus on maailman alhaisin. Siihen ei siis tarvitse puuttua. Sen sijaan pitää perusteellisesti harkita, missä vaiheessa arvonnäkövero otetaan käyttöön. Nyt uhkaavat tuhoutua pienet palveluyritykset. Palkansaajien verorasitus on tällä hetkellä maailmanennätysluokkaa. Sitä on laskettava reippaasti. Alkuvaiheessa voidaan ottaa tavoitteeksi edes Ruotsin taso.

3) Panostetaan koulutukseen, tutkimukseen, ideointiin ja innovointiin. Mielettömällä säästämällä koulutuksessa ja tutkimuksessa Suomi tuhoaa lopullisesti yrittämisen mahdollisuudet.

Tähän lohkoon kuuluu myös se, että koulutus vastaa kysyntää. On järjestöntä kouluttaa työttömiksi ihmisiä julkisella sektorilla aloille, joilla ihmisiä jo nyt on liikaa. Tällaisia aloja ja tällaista koulutusta tässä maassa yhä edelleen on. Nämä ryhmät pitävät tiukasti kiinni siitä, että koulutus-tasojen on pysyttävä nykyisellään.

4) Tuetaan yrittäjien omatoimisuutta ja yhteistoimintaa synnyttämällä yritysryppäitä, yritysverkkoja, jotka mahdollistavat vientiprojektien toteuttamisen. Markkinointi on monille yrittäjille se kompastuskivi, joka katkaisee yrityksen elämän. Olipa tuote miten hyvä tahansa, yritys ei menesty, ellei tuotetta myydä. Markkinoinnin tukeminen on oikeaa yritystukea eli yrittämisen edellytysten luomista. On kehitettävä yhteistyötä yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Kun yrityksiä tuetaan, sen on tapahduttava siinä vaiheessa, jolloin yrityksen rahoitus ja toiminta muutenkin ovat ns. kriittisessä pisteessä. Lainat ja takaukset ovat oikeaa ja kannattavaa yritystukea. Sen sijaan toiminnan jatkuvassa katteettomassa tukemisessa ei ole järkeä. Se valuu keinottelijoille ja sitä kautta veronmaksajien vastuulle.

5) Romutetaan kahlitseva ja holhoava lainsäädäntö, turhat normit ja valvontamääräykset. Ravintola-alan yrittäjällä, jolla on anniskeluoikeudet, on ristinään 38 lakia, säädöstä, normia ja pysyväämääräystä, yhteensä 471 pykälää. Näitä pykäläiä valvovat 12 eri tarkastajaa. Tähän pykälämäärään ei kuulu alan työehtosopimus, joka käsittää 118 sivua sopimusta ja sovellutusohjetta elikkä uusia pykäläiä.

Tällainen on mieletöntä. Kuinka yrittäjä voi yrittää, kun ristinä on pykäläviidakko? Aika menee määräysten täyttämiseen. Milloin Suomessa päästään siihen, ettei ihminen, jollainen yrittäjäkin on, tarvitse muita lupia kuin passin, ajokortin ja metsästyslupaa? Minä en tarvitse edes metsästyslupaa. Milloin Ahon hallitus aikoo ryhtyä romuttamaan yrittäjyyden esteenä olevaa lainsäädäntöä? Suomi on vapaa maa, mutta elinkeinovapautta meillä ei ole. Vähintään on päästävä siihen, että pienet yritykset on vapautettava turhista hallinnollisista ja byrokraattisista velvoitteista, joista suuret selviävät käden käänteessä. Esimerkiksi Itävalta on vapauttanut tietyt pienet yritykset jopa kirjanpitovelvollisuudesta. Annetaan myös kotitalouksille todellinen mahdollisuus työllistää, toisin sanoen rinnastetaan kotitaloudet yrittäjiin silloin, kun ne palkkaavat kotiinsa työntekijän, olipa hän sitten remonttimies tai lastenhoitaja. Tähän suuntaanhan hallitus onkin

jo tässä budjettiesityksessään toimimassa, mutta pitemmälle pitäisi mennä.

6) Mahdollistetaan ihmisten, etenkin työttömien omatoiminen työllistämisen. Tämä liittyy edelliseen kohtaan sikäli, että jos yrityksille kasatut hallinnolliset ja byrokraattiset esteet romutetaan, uskaltavat ihmiset työllistää itsensä. Yksi keino on kaventaa toiminimen saamiseen vaikuttavan ennakkoveropäätöksen harkinnanvaraisuutta, tai kannattaa harkita peräti tämän ennakkoveropäätöksen poistamista. On siis selkeytettävä palkan käsite sekä tulkinta siitä, mitä on pidettävä yrittäjän tulona.

7) Järkeistetään tes-politiikka. Tämä ei oikeastaan kuuluisi tähän keskusteluun. Eihän asia eduskunnalle kuulu paitsi siltä osin, että eduskunnan vallassa on säätää työläinsäädäntö eikä niin kuin nyt, että työmarkkinajärjestöt sanelevat, mitä tämä talo saa säätää. Työelämän lakien joustavoittaminen on kuitenkin avainasemassa, jos halutaan todella parantaa yrittäjyyden edellytyksiä. Siksi siihen on myös puututtava. Joustavuutta tarvitaan työaika-, loma- ja kauppojen aukiololainsäädäntöön sekä nuorten työllistämiseen. Lainsäädäntöä tarvitaan vähimmäistasoon, mutta yritykset sopikoot niin hyvistä ehtoista työntekijöitten kanssa kuin sielu ja rahat kestävät.

Kiistatta SAK on nyt osoittanut vaatimuksissaan enemmän järkeä kuin kertaakaan sen kahden ja puolen vuoden aikana, jolloin olen ollut eduskunnassa. Jos samanlaista joustoa olisi osoitettu alun alkaen vuonna 1991 syksyllä, Suomi ei olisi tässä suossa. Sen sijaan hallitukselle nyt esitetyt vaatimukset merkitsivät 10 miljardia markkaa lisää valtion velkaa. Ei tällaista voida hyväksyä. Sen sijaan en vaadi palkkojen alentamista, koska kotitalouksien ostovoima on laskenut jatkuvasti ja laskee myös ensi vuonna, kuten tulopoliittinen selvitystoimikunta on todennut.

Työehtosopimukset olisi kuitenkin tehtävä sellaisiksi, niin selkeiksi ja yksiselitteisiksi, että niistä selviää tavallisella järjellä. Jos pientä yritystä rasitetaan 200 sivun pumaskalla, niin yrittäjähän tulee hulluksi. Pykälähulluus on tes-politiikassa lainsäädäntöäkin pahempi, mutta tämä ei ole kyllä eduskunnan vika.

Monet pienet yrittäjät vaativat ns. yleissitovuuspykälän poistamista lainsäädännöstä. En ole kannattamassa pykälän ehdotonta romuttamista. Sen sijaan kannatan sellaista järjestelmää, että yrityksissä yhteisesti sovitaan väliaikaisista poikkeuksista työehtosopimuksiin, jos työpaikojen varmistaminen ja yrityksen taloudellinen

tila sitä edellyttävät. Näinhän nyt hyvin monissa yrityksissä tapahtuukin, toisin sanoen siellä kyllä rikotaan lakia. Laiton tilanne tulisi eduskunnan laillistaa.

Työntekijät on kuitenkin monissa yrityksissä pantu pakon eteen. Tiedän tapauksia, joissa yritykset painostavat työntekijöitä uhkaamalla pistää koko porukan pellolle elleivät he suostu ehtojensa huonontamiseen. Meidän yrityskulttuurimme on valitettavasti sellainen, ettei yhteistoiinnasta tahdo tulla mitään. Se on käskytystä puolin ja toisin.

Jos työntekijät yhteisesti suostuvat työehtojensa heikennyksiin, pitäisi heillä olla myös taкуut siitä, että tilanteen parantuessa palataan entiseen olotilaan ja että työntekijät saavat myöhemmin osansa yrityksen tuloksesta, voitosta. Tämä ei onnistu, ellei samalla, kun luovuttaisiin väliaikaisesti yleissitovuudesta, luovuta myös työnantajan yksinvaltaisesta direktio-oikeudesta. Minusta tämä olisi oikeus ja kohtuus elikkä merkitsi joustamista puolin ja toisin.

On yrityksiä, joissa yrityskulttuuri on nykyaikainen, työntekijöitä kunnioittava, ja joissa työntekijät ovat mukana johtoryhmissä tai hallituksessa, päättävät omista työoloistaan, tinkivät silloin, kun yritys on vaarassa, ja saavat myös ylimääräisen osansa yrityksen voitosta silloin, kun sitä runsaasti tulee. On yrityksiä, joissa pompotamista ja määräämistä ei enää harrasteta, (Ed. Hurskainen: Missä?) vaan työntekijät itse vastaavat työnsä tahdista, tekevät töitä silloin, kun töitä on ja huilivat täydellä palkalla silloin, kun töitä ei ole. — Jos seuraa tiedotusvälineitä, niin näitä voi nimetä montakin yritystä. — Näissä yrityksissä vähät piitataan tesin ja työlakien pilkuntarkeista määräyksistä, mutta näitä nykyaikaisia yrityksiä on valitettavan vähän.

Yksi tärkeimmistä yrittäjyyden esteiden poistamisista on luoda sellainen lainsäädäntö, joka sallisi vapauden yrityksille, työnantajille ja työntekijöille. Kysymys on vain siitä, sallitaanko se. Kysymys on siitä, uskaltaako eduskunta ottaa tässä asiassa aloitteen itselleen.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on esitetty monia hyviä puheenvuoroja yrittäjyyden puolesta. Miksi poliitikot, ay-liike, työnantajapalatsissa palvelevat palkkasoturit eivät heitä kuule? Toivon, että jokainen teistä etsii käsiinsä Suomen Kuvalehden numeron 32, jossa Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessori Risto Harisalo ja Ensto-yhtiöiden hallituksen puheenjohtaja Ensio Miettinen etsivät yrittäjyyden menetettyä voimaa. Heiltä minun käsittääkseni on

tänä syksynä tulossa tästä asiasta myös yhteinen kirja.

Kun yrittäjyys hylätään, seuraukset ovat traagiset. Ei tarvitse kuin vilkaista itänaapuriin. Suomessakin yrittäjyys on nähty suorastaan kansallisenä uhkana, joka on nitistettävä. Yrittäjiä vastaan on suojauduttu mittaamattomalla määrällä valvontaa ja byrokratiaa. Onko tietoa, kuinka monta elinkelpoista yritystä verottaja ja pankit ovat tietien tahtoen teurastaneet, ministeri Kanerva?

Siunatuksi lopuksi lainaan Harisalon ja Mietisen kirjoitusta: ”Työttömyys ei ole yrittäjyyden seuraus, se on seuraus yrittäjyyden vaikeuttamisesta ja vähättelystä. Se on seuraus siitä, että yrittäjyys on alistettu saalistajien riistaksi. — Maamme on täynnä tekemätöntä työtä, mutta myös innostusta, osaamista ja aktiivisia yksilöitä. Eikö olisi jo aika testata näiden voimaa?”

Arvoisa puhemies! Jotta pääsisimme eroon yrittäjyyden vähättelystä, markkinasosialistisesta holhouksesta, suuruuden ja keskittämisen ihannoinnista, sääntelyn ja pykälien mielivallasta, on luotettava yksilöön. Suomi nousee lamasta vain, jos luovumme rakkaista järjestelmistämme ja uskomme yksilön ainutlaatuisuuteen ja luovuuteen.

Arvoisa puhemies! Ensiksi ajattelin kannattaa ed. Luukkaisen esittämää sanamuotoa perusteluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi. Olen kyllä tullut toiseen aatokseen, toiseen tulokseen. Vihreiden ponsi kattavasta ympäristöverojen korotuksesta on liian ehdoton ja tulee väärään aikaan. Toiseksi tässä ponnassa ei puututa lainkaan yrittäjyyden todellisten esteiden eli lainsäädännön, pykäläviidakon karsimiseen. Siksi ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että talouden rakenteiden muuttamiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi ryhdytään purkamaan yrittäjyyden esteenä olevaa lainsäädäntöä, otetaan väliaikaisesti käyttöön vientivero, josta voidaan välttyä luomalla uusia työpaikkoja ja jonka tuotto käytetään alentamaan välillisiä työvoimakustannuksia, ja samalla muutetaan työantajamaksujen perustetta työvaltaisia aloja suosivaksi, ja

siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! En halua paljon mennä välikysymyksen substanssiin, mikä liittyy työllisyystilanteeseen, vaikka olemme yksimielisiä siitä, että ongelma on

vakava. Perustelen kantaani sillä, että olen toistuvasti esittänyt varsin pitkästikin oman käsitykseni siitä, mikä työttömyyden syy on, mutta olen ymmärtänyt niin, ettei eduskunnassa ole minikäänlaista viehtymystä siihen suuntaan. Olen systemaattisesti puhunut siitä, kuinka Suomen taloudellisia ongelmia ja siihen liittyviä työttömyysongelmia ei voida enää ratkaista Suomesta käsin. Suomi on menettänyt kaikki talouspolitiikan ohjaukseen ja työväliseen, koska Suomi on sitoutunut kansainväliseen integraatioon ja siten menettänyt taloudellisen itsenäisyytensä.

Nähdäkseni työllisyyden kannalta ovat niitä harvoja mahdollisia keinoja nämä keskustelut, mitä eduskunnassa käydään. Toisaalta: mikäli ne olisivat toimivia keinoja, Suomi olisi jo kauan ollut paratiisi työllisyyden kannalta. Kun Suomelta puuttuvat kaikki talouden ohjaukseen, johtaa se siihen, että puhutaan täällä kuinka kurniisti tahansa työllisyyden puolesta, niin emme voi tehdä sellaisia radikaaleja ratkaisuja, joita tarvittaisiin, että Suomessa voitaisiin tehdä työtä.

Arvoisa puhemieskin varmasti muistaa, kun olisin erään puheeni yhteydessä halunnut hieman demonstroidakin omaa ajatustani. Nyt vain totean, että Suomessa ei voi olla työtä kaikille niin kauan kuin työn teettäminen rajan takana on olennaisesti halvempaa, tekeekö työn suomalainen vai rajan takana oleva venäläinen. Ratkaisevaa on tietenkin, mitkä ovat työvoimakustannukset.

Täällä tietysti voidaan ajatella ja joku ajattelee, että meidän pitäisi kilpailla työvoimakustannuksissa venäläisten tai taiwanilaisten kanssa. Tiedämme, että tämänkin olisi lohduton kehitys Suomen kannalta, koska sitä mukaa kuin työntekijöiden palkat romahtavat, sitä mukaa myös verotulot romahtavat, ja ymmärrämme, mihin tämä johtaa.

Olen siis sitä mieltä, että kansainvälinen kauppa, joka on täysin kontrolloimatonta, on syy työllisyystilanteeseen. Suomessa ei ole enää tuotteita, joita voitaisiin valmistaa kilpailukykyisesti. Suomeen voidaan tuoda kaikki mahdolliset tuotteet lähtien lyijykynistä, grillihiilistä, päätyen mihin tahansa tuotteeseen, joka voitaisiin sinänsä valmistaa Suomessa, ja mikäli se valmistettaisiin Suomessa, siihen tarvittaisiin luonnollisesti työvoimaa. (Ed. Vähänäkki: Kyllä paperi menee aika hyvin kaupaksi!)

On itsestäänselvää, että on joitakin asioita, joissa Suomella on etua omista luonnonvaroitistaan, mutta se ei lohduta lainkaan. Mitä se hyödyttää, jos paperi menee hyvin kaupaksi, jos silti

on 500 000 työtöntä? Olisi onnellisempaa, että paperi menisi huonosti tänä päivänä kaupaksi ja voisimme ajatella, että kunhan paperi jonain päivänä menee hyvin kaupaksi, niin sitten nämä 500 000 ihmistä työllistettäisiin. Mutta me tiedämme, että Suomella menee juuri niin lujaa viennin kannalta kuin voi mennä, mutta silti työllistävä vaikutus jää uupumaan.

Arvoisa herra puhemies! Ennen kaikkea haluan vakaumukseni perusteella tuoda ilmi sen yksinkertaisen perusajatuksen, että en ylipääntänsä usko siihen, että eduskunta tai hallitukseen olisi millään tavalla kompetentti ratkaisemaan niitä ongelmia, joissa Suomi tällä hetkellä painii.

Oma kantani perustuu Jumalan sanaan. Mutta on muitakin, jotka epäilevät päättäjien kykyä ratkaista suuria ongelmia. Tältä osin lainaan Helsingin yliopiston rehtorin professori Risto Ihamuotilan 10.9.1993 pitämää puhetta, jonka otsikona on "Vaikeuksista voittoon". Puheen väliotsikkona on "Päättäjät, valtakuntamme heikkous?" Ihamuotila pohtii, miten voitaisiin selviytyä ongelmista, ja hän toteaa, että tulevaisuutemme menestystekijöistä riippuu, miten me voimme ratkaista ongelmia. Lainaan erään kappaleen kokonaisuudessaan:

"Ratkaiseva vaikutusmahdollisuus edellä mainittuun asiaan on valtakuntamme päättäjillä ja poliitikoilla. Poliittinen päätöksentekojärjestelmämme ja päättäjät itse näyttävät olevan eräs nykyisistä heikkouksistamme. Poliitikot eivät pysty työskentelemään yhtä vaalikautta kauempana olevien tavoitteiden hyväksi. Esimerkiksi tutkimus- ja koulutuspoliittiset ratkaisut tuottavat tulosta usein vasta pitkällä aikavälillä. Meillä on myös tulevaisuuden ongelmia, kuten väestöemme ikärakenteesta johtuva eläkkeellä olevien ikäluokkien kasvu, mikä vaatisi poliitikoilta jo nyt päätöksentekoa. Poliitikkojen kyky ja tahto nähdä tulevaisuuteen on siis niin Suomen kuin koko maailmankin ongelmien ratkaisun eräs perusedellytys. Kuuluisa amerikkalainen taloustieteilijä Henry George totesi toistasataa vuotta sitten: 'We cannot safely leave politics to politicians.' Asia taitaa edelleenkin olla niin."

Tässä Ihamuotila siis viestittää arvoisille kansanedustajille, että tärkeintä olisi kyky ja tahto nähdä tulevaisuuteen. Ihamuotila tosin jättää kertomatta, kenellä on tällainen kyky nähdä tulevaisuuteen. Ymmärrän, että senkin alan yrittäjiä on olemassa, mutta mitä tulee ennustajiin ja muihin alan yrittäjiin, heidän toimintansa on ainakin tällä hetkellä vielä kriminalisoitu. Olen syvästi vakuuttunut siitä, että Suomen kansalaisilla ja

ylipäättänsä kenelläkään ihmisellä, oli hän sitten presidentti Clinton tai kuka muu tahansa, ei ole mitään muuta tietoa tulevaisuudesta kuin se, mikä Jumalan sanasta löytyy. Tämä sanoma on minusta aivan yksiselitteinen.

Raamatun valossa niin Suomen kuin minkä kansakunnan tahansa taloudellinen tilanne, tulevaisuus ylipäättänsä, riippuu täydellisesti siitä, miten kansakunta noudattaa Jumalan käskyjä ja lakeja ja miten Jumala siunaa tällaista kansakuntaa.

Olen yhä vakuuttuneempi siitä, että tämä on ainoa todellinen ratkaisu Suomen kansan ongelmiin, ja vakaumukseni mukaan olen tietoisesti pidättäytynyt muunlaisesta älyllisestä pohdiskelestusta tai argumentoinnista, koska uskon, että tämän tosiasian edessä Suomen kansa joko kaatuu lopullisesti tai nousee pystyyn. Olen vakuuttunut siitä, että tämä olisi se asia, johon jokaisen kansanedustajankin tulisi nöyrytyä. Emme me voi omassa viisaudessaamme ja ymmärryksessämme ratkaista näitä asioita, mutta me voimme saavuttaa tälle kansalle siunausta, mikäli päättäjät ja itse asiassa koko kansa nöyrytyvät elävän Jumalan eteen.

Mitä sitten tulee, arvoisa puhemies, tähän luottamuslauseeseen, vaikuttaa tähänkin muutokseni suhtautumisessani hallitukseen ja eduskuntaan ja ylipäättänsä poliittiseen päätöksentekojärjestelmään. Tällä hetkellä ajattelen niin, että en halua olla hallitusta vastaan, mutta en halua olla myöskään hallituksen puolella. En kerta kaikkiaan halua ottaa kantaa tähän kysymykseen, pitäisikö tämän hallituksen jatkaa vai pitäisikö muodostaa uusi hallitus, koska vakaumukseni perusteella en näe mitään eroa siinä suhteessa, ketkä näistä 200:sta ovat ministereitä, ketkä ovat hallituspuolueen kansanedustajia ja ketkä ovat oppositiopuolueen kansanedustajia. Eräässä mielessä, kun otetaan huomioon se mahdollisuus, että Raamattu todella pitää paikkansa, tämä kaikki on täydellistä teatteria ja täydellistä virhearviointia siitä, mitkä seikat vaikuttavat Suomen kansan tulevaisuuteen. Itse uskon todella siihen, että tällaisilla asioilla ei ole mitään merkitystä Suomen tulevaisuudelle, ja näin ollen tietoisesti haluan pidättäytyä niistä toimista, jotka osaltaan tukevat tätä järjestelmää.

Ed. R i i h i j ä r v i : Herra puhemies! Tämän päivän pääkaupungin lehdestä olemme saaneet lukea: Yritykset myyvät asuntoja itselleen ja saavat ison valtion korkotuen siitä. Kun yhteiset varat, kansallisarallisuus tällä tavalla yhdessä

pankkituen kanssa joutuvat väärään käyttöön ja hävitetyiksi, se synnyttää kansalaisten keskuudessa oikeutettua katkeruutta.

Kansalaisten työn tulokset on hävitetty. Pääomat, jotka yhdessä kansalaisten työn kanssa luovat kansallista varallisuutta, on viety maasta ulos tai ovat edellä sanotulla tavalla sitoutuneet pääomia omistavien keskinäiseen peliin. Suomea voidaan verrata vesilastissa olevaan laivaan. Lastin siirrolla, verotuksella, maksuilla tilannetta ei enää voida parantaa. Vain kansalaisten työllä voidaan saada laiva jälleen pinnalle.

Ed. Ukkolalle toteaisin, että pitämäni puhe oli erittäin hyvä. Se olisi vain täytynyt pitää 60- ja 70-luvuilla. Silloin korjauksilla vielä olisi ollut merkitystä. Nyt olemme kuitenkin jo siinä tilanteessa, että hyvillä korjauksilla, jotka ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia, ei enää voida saada aikaan mitään, koska laiva on täysin vesilastissa. Teimme sitä taikka tätä, aina tulee lisää vettä sisään. Kansakunnan uppoamisen tila on hyvin lähellä.

Meillä on 500 000 työtöntä, he ovat kuvannollisesti sanoen, jos kauniisti sanotaan, kaulaansa myöten vedessä. Nyt ei ole muuta mahdollisuutta kuin se, että nämä voimavarat on saatava jälleen tuottavaan työhön. 500 000 ihmisen työpanos saa ihmeitä aikaan. Rahassa mitattuna se on ainakin 50 miljardia vuodessa.

Perustuslain 6 §:ssä sanotaan, että kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeleuksessa. Tätä perustuslain kohtaa ei nykyinen hallitus pidä millään tavalla arvossa eikä voimassa vaan rikkoo sitä törkeästi. Hallitus odottaa, että tapahtuisi jokin ihme. Hallitus selittää vuolaasti mutta odottaa ihmettä, ja suuren toivonsa se on asettanut niihin loputtomiin neuvotteluihin, joita käydään Euroopan unioniin pääsemiseksi.

Hirveätä nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, joka on johtanut kansalaiset ahdinkoon, on se, että valtionyhtiöt etunenässä, kuten Kemira ja Neste, ovat merkittävästi synnyttäneet nykyisen deflaation eli pääomien ulosviennin ja hävittämisen. Tätä on jatkunut jo kauan, ainakin 60-luvun puolivälistä lähtien. Kemira monopoliyhtiönä piti väkilannoitteiden hinnoilla myös ruoan kulluttajahinnan korkeana, ja samoin Neste on pitänyt polttoaineiden hinnat korkealla. Näin ne ovat koonneet pääomia, jotka sitten sijoittivat ulkomaille täysin kannattamattomiin yrityksiin.

Tästä kaikesta saavat kansalaiset jälleen maksaa laskua. Turhat hukkayritykset ovat tulleet kansalaisille todella kalliiksi. Voidaan sanoa, että

kansalaisille on tuotettu kaksinkertainen vahinko. Ensin on pidetty ruoan ja polttoaineen hinnat korkealla ja kansalaiset köyhinä. Siis se kansallisvarallisuuden kasvu, jonka olisi pitänyt toteutua niin, että kansalaisten oma varallisuus olisi lisääntynyt, on valtionyhtiöidenkin toimesta estetty, ja näin kansalaiset ovat pysyneet jatkuvasti köyhinä, velallisia ja nöyrinä, ja nyt sitten he vielä joutuvat maksamaan sen, että heitä itseään on köyhdytetty, pankkituen muodossa. Tämä on törkeätä.

Työttömyys ei suinkaan Suomessa johdu ensisijaisesti työvoiman kalleudesta vaan pääomien täysin väärästä käyttämisestä, pääomien puutteesta ja pääomien kalleudesta eli korkeasta korosta. Tätä ei keskustelussa mielestäni ole ainkaan liian paljon korostettu. Pääomakustannukset ovat olleet ne, jotka ovat meidän yritystoimintaamme, nimenomaan pientä ja keskisuurta yritystoimintaa, koko ajan syöneet. Tämä on todettava erikoisesti alleviivaten, koska hallituksen taholta on haluttu tehdä kaikista työntekijöistä, niin kunnan, valtion kuin yksityisten yritystenkin palveluksessa olevista työntekijöistä, syyllisiä nykyiseen ahdinkoon. Ei se, jos työmies ajaa Ladalla ja joku virkamies jollakin japanilaisella, ole syynä, vaan ne ovat toiset miehet ja toiset voimat, jotka ovat pääomat vieneet ulos ja sillä tavalla tuhonneet kansallisvarallisuutemme.

Kansalaisia on pyritty pitämään nöyrinä, herä työministeri. Jotta nöyryytys olisi täydellinen, jokaisen työttömän on viiden viikon välein vietävä työvoimatoimistoon kaavake, joka on täytettävä niin, että jokaisen päivän kohdalle on kirjoitettava ”työtön”. Ei riitä, että laittaisi yhdysmerkit, vaan on joka päivä muistettava, että olen työtön. Tämä on kuulkaa samanlaista kuin oli silloin, kun mentiin Neuvostoliittoon, kun piti aina tulliselvityskaavakkeessa olla, että ei ole kultaesineitä, ei ole aseita eikä ole ammuksia, ei ole, ei ole, eikä riittänyt viivan vetäminen. Tällä halutaan vain muistuttaa työttömälle, että varmaan olet työtön.

Minä voisin sanoa, kun on puhuttu niin paljon koulukiusaamisesta, että tällä kaikella kiusataan kansalaisia. Työttömyydellä kiusataan kansalaisia ja juuri syyllistämällä. Kuitenkin kansalaisten pitäisi saada myös hallituksen taholta kannustusta.

On todettava, että hallitus ei hallitse nykyistä tilannetta. Sen pitäisi myös itse se rehellisesti tunnustaa. Olen varma siitä, ettei järki ole suinkaan Suomesta vielä kokonaan kadonnut. Poliittisilta puolueilta järki on kadonnut jo ajat sitten. Sen

tähden poliittiset puolueet vetelevät varmasti viimeisiään nykyisessä muodossa, sellaisena instituutiona, jollainen tähän maahan puolueista on rakentunut erikoisesti puoluetuen avulla. Puolueet tuottavat meikäläisiä keskinkertaisuuksia, jotka hyvissä olosuhteissa pystyvät asioita jollakin tavalla hoitamaan, mutta kriisiaikoina eivät taidot eivätkä tiedot riitä. Nyt tarvittaisiin maahan sellainen hallitus, joka olisi koottu parhaista voimista ja jolla olisi tietoa, taitoa ja kokemusta. Minä olen aivan varma, että yleensä elämän tuntemuksella on paljon suurempi merkitys kriisiaikojen ongelmia ratkottaessa kuin poliittisen pelin tuntemisella. Nyt tarvittaisiin kokonaan uusia ajatuksia ja uutta voimaa. Sen tähden minä olen esimerkiksi eronnut puolueesta, koska näen, että puolueiden päivät ovat luetut.

Hallitus ei hallitse, ei kykene tekemään muuta kuin kansalaisia rasittavia päätöksiä. Työttömyys lisääntyy, niin kuin on todettu lukuisissa puheenvuoroissa. Tässä tilanteessa herääkin kysymys, eikö esimerkiksi asunovelallisille ja pienyrittäjille voitaisi kerta kaikkiaan antaa velat anteeksi. Mitä se kiusaaminen hyödyttää? Nyt hirveän monimutkaisella järjestelmällä pankkitukien kautta jotenkin asiaa hoidetaan, ja varat menevät aivan varmasti väärin taskuihin. Mielestäni olisi täysin oikein, että kun kotitalouksien ja asunovelallisten hoitamattomat velat ovat noin 10 miljardia, annettaisiin ne anteeksi. Tämä synnyttäisi ahdingosta vapautuneissa ihmisissä halun myös omalta osaltaan vaikuttaa myönteisesti yhteiskunnan kehittämiseen. Talouselämän pyöratkin varmasti lähtisivät sillä pyörimään. Hallituksen esittämä pankkituki tekee kansalaisista nyt täysin sivullisia, jotka kelpaavat vain maksajiksi.

Herra puhemies! Näin ei voi jatkaa. Jos palkkoja ei nosteta, myös maksut ja verot on jäädytettävä. Arvonlisävero tulee johtamaan yhä suurempaan työttömyyteen. Nyt on unohdettava kaikki haaveet Etasta ja Euroopan unionista ja keskityttävä ainoastaan maan omien vaikeitten asioiden ratkaisemiseen. Hallituksesta on kai liki puolet joka viikko Brysselissä selvittelemässä suhdanteita, ja omat asiat jäävät hoitamatta. Näinhän se on, että naapurin pellolla on paljon helpompi olla töissä kuin omalla pellolla. Siellä ei ahdistu niin paljon, kun ovat omat vastuut ja vaivat vähän kauempana.

Niin kuin sanoin, hinnat on jäädytettävä nykyiselle tasolle ja pääomien virtaaminen ulkomaille on estettävä. Minua aivan nolottaa, kun minun täytyy hallitusherrojen edessä ruveta kou-

lumentariksi, enkä halua väittää, että minun lääkkeeni olisivat parhaita, mutta nämä ovat kuitenkin niitä karvaimia lääkkeitä, joihin ennen pitkää joudutaan turvautumaan.

Ulkomaisen velan sijasta hallituksen tulee ottaa velkaa Suomen Pankilta. Me olemme niin huonossa tilassa, että enää ei ole jäljellä mitään hyviä keinoja, joilla tästä selvittäisiin. Mutta nämäkin karvaat lääkkeet kannattaa niellä, sillä yhteiskuntamme rakenteet ovat vielä kuitenkin jotakuinkin kunnossa.

Vihreitten alulle panema väläkysymys, herra puhemies, on erittäin aiheellinen. En voi kuitenkaan siihen sanamuotoon yhtyä, koska siellä mm. juuri polttoaineverojen korotuksilla ja näillä energiaverojen korotuksilla saatetaan vain ihmiset yhä suurempaan ahdinkoon. Siksi suomalaisen rintaman edustajana ehdotankin päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen suomalaisen rintaman eduskuntaryhmä toteaa, että hallitus ei ole noudattanut perustuslain 6 §:ää, kansalaisten työvoima on valtiiovallan erikoisessa suojeluksessa, eikä nauti siten eduskunnan luottamusta,

ja eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Häkämies merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Muutamaa täällä esitettyyn, sanoisiko tällaiseen ei kai kovasti kiistanalaiseen aihealueeseen, joissa arvovaruksellisuudella ei ole sijaa, tässä aluksi kiinnittäisin huomion sellaisiin, joista hie-män tässä keskustelussa yllätyin.

En nyt tarkoita erityisesti kohdistaa puheenvuoroani esimerkiksi ed. Hurskaiselle, mutta kun hän mm. viittasi tähän asiaan ehkä kaikkein konkreettisimmin ja pisimmälle asiaa perustellen, haluan siitä muutaman seikan sanoa eli siltä osin, mikä on meidän taloudessamme kuitenkin sellaista, johon kannattaa myös tulevaisuutta koskien rakentaa talouden tervehtyminen, toisin sanoen myös työllisyyden parempien mahdollisuuksien löytäminen. Se on tietysti viennin puolella, enkä suinkaan käytä mitään taikasanaa, mitään mantraa sen nimissä, että vienti tämän asian ratkaisisi. Mutta kyllä se on välttämätön ehto tasapainon saavuttamisessa tietäessämme kuitenkin erinomaisen hyvin sen, että kotimarkkinoiden osalta sillä on ratkaiseva pääpaino ennen muuta työllisyyden hoitoa ajatellen.

Mutta kun sanotaan, että vienti meillä oikeastaan ei edes kasvaisi, niin se ei tietysti ole yhtä totuuden kanssa, siis kun sanotaan, että vain markkamääräisesti se on ollut nousussa, Länsi-Euroopan alueelle jopa mahdollisesti vähentynyt. Näinhän ei ole asianlaita, vaan vientihän on vetänyt ja vetää varsin hyvin syistä, joihin täällä ansiokkaasti eräissä ryhmäpuheenvuoroissa viitattiin. (Ed. Tennilä: Entäpä viennin työllistävää vaikutus?) Se on kasvanut vuoden alkupuoliskolla vielä nelisentoista prosenttia itse asiassa aikaisemman hyvän vauhdin päälle, ja pääosa kasvusta suuntautuu kyllä muuanne kuin vanhalle mantereelle, kehitysmaihin. Se suuntautuu Kaukoidän maihin, ja se suuntautuu tietysti entisiin Sevmaihien samoin kuin Yhdysvaltoihin.

Viennin veto näkyy tietysti nopeana tuotannon kasvuna. Se näkyy metallipuolella niin kuin me tiedämme. Se näkyy puu- ja paperipuolen teollisuudessa yhtä lailla jopa tuollaisena 10 prosentin kasvuvauhtina. Tässä suhteessa on kiintoisaa, että teollisten työpaikkojen supistuminen, johon täällä kiinnitettiin huomiota ryhmäpuheenvuoroissa, mikä on tärkeää, niin tämä puoli on kyllä nyt selvästi trendiltään muuttumassa, sillä ensi vuonna teollisten työpaikkojen määrä on näillä trendeillä ajettaessa kuitenkin kasvussa. Ainakin Etlan tämän hetken tuoreen arvion mukaan maassa tätä kautta syntyisi 10 000 uutta pysyvää normaalia työpaikkaa.

Teollisuuden kasvu näkyy myös ministeriön suunnassa sillä tavoin, kun meillä on tietysti monia mittareita, joita seuraamme, että työnvälityksen määrä on selvästi positiivisempi kuin se on ollut aikoihin. Vuoden alkupuoliskolla on täytetty noin 12 000 teollisuuden työpaikkaa, mikä on neljänneksen enemmän kuin vastaavana ajanjaksona vuosi aikaisemmin. Ne ovat semmoisia kohtuullisen herkkiä, mutta luultavasti myös samalla aika lailla oikeita mittareita siitä, miten tässä suhteessa ollaan menemässä. Tämä kuitenkin kaikki siitä huolimatta, että kuulun niihin arviointisijoihin, jotka eivät ole ollenkaan kitapurje levällään rintoihinsa lyömässä ja toteamassa, että Suomella menisi hyvin kaikkein vähiten työllisyyden hoidon kanssa. Mutta tämän kuvan sanoisiko oikeaisemiksi tai sen totuudelliselle pohjalle saattamiseksi katson tämän olevan aiheellista todeta. Tähän sisältyy meidän talouspolitiikkamme olennainen peruselementti, johon ryhmäpuheenvuoroissa ymmärrettävästi ei kyetty kiinnittämään paljoa huomiota, eli siihen, mikä oli puheenvuorossani ainakin omasta mielestäni jatkoa silmällä pitäen olennaisinta, että tämä tar-

joaa vaihtosuhteen tasapainottamisnäkömän itse asiassa hyvin lyhyessä ajassa. Meidän vaihtotaseemme on tasapainottumassa. Me toisin sanoen emme tässä suhteessa enää syö enemmän kuin tienaamme. Se on hyvin merkittävä peruselementti tietysti tässä talouden kuvassa.

Se, mihin yritin puheenvuorossani viitata, on, että tämä antaa työllisyyden hoidolle, aktiivisemmalle panostukselle työllisyyden hoidossa, enemmän liikkumatilaa. Se on mielestäni erittäin ratkaiseva saumakohta, ja ehkä en saanut tässä katsojien viestiäni riittävästi perille tai ilmaista. Toisin sanoen tietyn tyyppisen elvytyksen liikkumavara kasvaa. Korkoelvytys vaatii jatkokseen veroelvytystä ja välillisten työvoimakustannusten alentamista. Kuinka se toteutetaan ja missä mitassa se on mahdollista tehdä, riippuu tietysti ei vain vaihtotaseen tasapainottumiskehityksestä vaan useista muista tekijöistä, näin muodoin myöskin siitä tietyn luonteisesta konsensuksen mitasta, jolla työmarkkinajärjestöjen ja talouskehityksen muiden indikaattoreiden välillä voidaan päästä yhteisille aaltopituuksille. Tämä tarkoittaa sitä, että työttömyyttä alentavalle politiikalle on uskoakseni tämän talvikauden myötä parempia mahdollisuuksia kuin mitä tämä varsin piukassa paikassa, varsin ahtailla mahdollisuuksilla varustettu mahdollisuuksien kenttä on tähän saakka antanut edellytykset. Tämä on asia, jota en halua olla, sanoisiko pääkysymyksenä, ryhmäpuheenvuoroihin viitaten toteamatta.

Ryhmäpuheenvuorot sinänsä edustivat minusta varsin hyvin paneutunutta asennoitumista tähän problematiikkaan. Kuuntelin suurella mielihyvällä sitä asennoitumista kaikki poliittinenkin heristys huomioon ottaen, mikä niihin oli ladattu. Tulemme työministeriössä niitä kyllä käymään luopin kanssa läpi toisenkin kerran. Enkä halua tässä nyt kovinkaan paljon erikseen puuttua tämän vihreiden hyvin virittämän keskustelun yksityiskohtiin, mutta erääseen punaiseen lankaan koetan tässä kuitenkin palata, sillä olin löytävinäni jonkinlaisen palmikointioption mahdollisuuden näkömän siitä, miten talouskasvu ei sittenkään olisi niin paha asia, jos työllisyyden hoitoa pidetään keskeisenä yhteiskuntapolitiikan tavoitteena.

Talouskasvu ryhmäpuheenvuorot kuultuani ei ainakaan valtaosin sulje pois kestävästä kehitystä. Se on meille suomalaisille eräs sellainen kansallisen konsensuksen linjanvetopaikka, että me voisimme löytää yhteisen kansallisen, kohtuullisesti edes yhteisen näkömän siitä, miten kestävä kehitys ja talouskasvu yhdistetään, koska kyl-

lä edelleen insistoin vahvasti sitä, että talouskasvu on näiden rakennemuutosten kanssa yhdessä työllisyyden hoidon välttämätön ehto.

Meidän yhteiskuntajärjestelmämme sisäiset elementit kaipaavat remonttia. En oikeastaan huomannut ainuttakaan puheenvuoroa, jossa siihen ei olisi välillisesti tai suoraan viitattu. Joustavuutta työelämän rakenteisiin vaadittiin. Olen samaa mieltä. Joustavuutta yrityksiin vaadittiin. Olen samaa mieltä. Joustavuutta työn tekemisen malleihin laajasti yhteiskunnassa vaadittiin. Olen samaa mieltä.

Verotuksen osuus tässä kaikessa työllistämässä, työn tekemisessä kannustavaan suuntaan on seikka, joka oli selvästi läpikäytyä teemana kai kaikissakin käytetyissä puheenvuoroissa. Niissä viitattiin myös siihen, mihin välikysymystekstissä viitattiin ja mihin vastauksessani viittasin, ja se on kyllä se kohtalonyhteys, joka on ankaralla tuloverotuksella ja lisääntyvällä pimeän työn tekemisen määrällä. Se on meillä yhteiskunnassamme asia, jolla ei syyllistetä ketään, mutta joka on kovan moraalisen paikka. Kyllä lähdän siitä, että tällaisen asian rehti selvittäminen kuuluu tähän aikaan ja selvään yhteiskuntamoraalin puolella olevaan välttämättömyyteen.

Välillisten työvoimakustannusten kasvun noidankehän katkaiseminen oli näissä puheenvuoroissa keskeisesti esillä. Siinä on tietysti aina vastattava siihen jatkokysymykseen, millä sosiaaliturva rahoitetaan, sillä kaikki täällä ovat olleet varsin selvästi vaatimassa työnantajan sosiaaliskustannusten alentamista, mutta kenelle se rasitus sitten siirtyy? (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei kaikkien työnantajien!) Kenelle se sitten siirtyy vai puututaanko sitten turvan tasoon? Kaikki täällä varmasti, jotka nyt varsinkin ovat salissa, ovat asiaan paneutuneita ja varsin hyvin tietävät, että tämä on yhtälö, joka täytyy kyetä tasapainottamaan.

Työn uudelleenjakaminen edellyttää eittämättä tietysti meiltä, joilla on tänä päivänä työtä, edelleenkin selvästi solidaarisuutta työttömien suuntaan, heitä kohtaan. En nyt viittaa ryhmäpuheenvuoroihin, mutta tiedämme jokainen tässä salissa, että elämme kuitenkin vielä asenteellisesti Suomessa semmoista aikaa, jossa mieluummin irtisanomiset kuin mahdolliset työpaikkaa turvaavat ratkaisut työvoimakustannusten alentamisena ovat lähempänä kuin näihin alennuksiin turvautuminen tai niiden vaihtoehtojen käyttäminen.

Minä en halua lainkaan haastaa riitaa, koska yleissaldo on näin selvästi positiivinen hyvän pe-

tauksen jälkeen, joka välikysymyksessä sinänsä oli, mutta tietysti hiukan joskus jää kuuntelemaan sitä, että samassa puheenvuorossa ensin haukutaan yrittäjät tukiaisten saalistajiksi ja sitten pari kappaletta myöhemmin kuitenkin äidytään vaatimaan kaikkea mahdollista ymmärtämystä yrittäjyyttä kohtaan. Tässä suhteessa pitäisi tietysti puheen kirjoittajan omaakin sisältöanalyysiä tehdä. Joskus jää kuulijaa vaivaamaan, miten palat lokahtavat kohdalleen.

Taloudellisen kasvun mahdollista sopusointua tai sopusoinnuttamista luonnon kanssa perättiin kaikessa, ja niin kuin aikaisemmin sanoin, se on meille tärkeää, että me Suomessa tätä nimenomaista välikysymyskeskustelua voimme tämän asian arviointiin käyttää. Sen aiheen tärkeys on tuon keskustelun väärti.

Meidän tarkoituksemme on siis rakentaa pohjoismaista hyvinvointivaltiota. En oikein näe muuta mahdollisuutta kuin tuoda tähän hyvinvointiajatteluun mukaan näitä ekologisia, kestävä kehityksen elementtejä mutta myös samanaikaisesti taloudellista kasvua. Se on vaikea haaste, hankala yhtälö, mutta ei kai nyt sentään valistuneelle yhteiskuntapolitiikalle ylivoimainen. Toivon, että tämä on tästä keskustelusta jonkunlainen ulostulo, joka yhteisesti eduskunnassa sinälään löytyy.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On hyvä, että ministeri Kanerva näyttää edes vähän vihreää valoa sen suuntaisille muutoksille, joita välikysymyksessä esitetään. Toivottavasti nämä lupaukset eivät osoittaudu yhtä katteettomiksi kuin monet aikaisemmat ministeri Kanervan lupaukset.

Pidän erittäin mielenkiintoisena sitä, että jo ryhmäpuheenvuorot ovat tuoneet esiin lähes kaikki eduskuntaryhmät lävistävän jaon. Tämä näyttää olevan sellainen kysymys, jossa se ajattelu, johon välikysymys pohjautuu, saa ymmärtämystä kaikissa eduskuntaryhmissä, mutta myös melkein jokaisesta ryhmästä näyttää löytyvän ihmisiä, jotka eivät tätä perusajatusta tajua. Yllättävän moni ryhmäpuhuja mielestäni hoki kuin koululäksyä sitä, että ainoa tapa parantaa työllisyyttä on saada bruttokansantuote vähintään 3 prosentin kasvuun. Tämä on juuri yksi niistä perinteisistä dogmeista, joita pitäisi päästä murtamaan. Kasvu ei riitä strategiaksi, ja oleellista on, mistä se kasvu, mikäli sitä saadaan aikaan, koostuu.

Moni on myös väittänyt, että lama olisi väärä ajankohta energiaverotuksen toteuttamiselle. Si-

teeraan ympäristöaloustoimikunnan mietintöä, jossa todetaan: ”Vaikka Suomi yksin korottaisi ympäristöveroja ilman mitään kansainvälistä yhteistoimintaa, niin jos tämä tehdään siten, että vastaavasti alennetaan sosiaaliturvamaksuja, niin silloin kotitalouksien ostovoima kasvaa, yksityinen kulutus nousee selvästi. Julkisen sektorin työvoimakustannukset alenevat ja erityisesti työllisten määrä kasvaa julkisessa sektorissa. Vienti supistuu tästä ympäristöverorasituksesta johtuen vain lievästi ja lähinnä energiavaltaisilla aloilla.” Toivoisin, että jokainen, joka on esittänyt, että energiaverotukseen siirtymisen väärä ajankohta on laman pohja, tutustuisi mm. ympäristöaloustoimikunnan mietintöön.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva esitti täällä, että vienti olisi kasvanut muutenkin kuin markkamääräisesti. Puheenvuorossani puutuinkin tähän asiaan ja perustin tietoni juuri julkistettuun työnantajien ja teollisuuden tiedotteeseen, jossa sanotaan: ”Vienti on kasvanut lähinnä vain markkamääräisesti. Vientimäärät ja viennin valuuttamääräiset hinnat ovat pysyneet ennallaan. Koko Länsi-Euroopan alueella vientimme on itse asiassa laskenut.”

Toiseksi ministeri Kanerva puuttui myös työvoimakustannuksiin ja niiden alentamiseen ja kyseli, kenelle rasitusta voisi siirtää. Minun mielestäni vaihtoehtoja on tietysti useitakin, ja minä esitin puheenvuorossani niitä. Yhtenä keinona tietysti pääomavaltaiten yrittysten kohdalla voidaan toki rasituksia lisätä.

Mutta puuttuisin tässä samalla vielä ed. Ukkolan puheenvuoroon. Hän puuttui siihen, että työttömyysturva ei aktivoi työllistämiseen, koska työttömyysturva on usein korkeampi kuin palkka. Mielestäni ed. Ukkolan lähtökohtana tuntuu olevan se, että työttömyyden jatkuminen on lähinnä rahasta kiinni eli työttömät valitsevat työttömyyden rahan takia. Väitän, että työttömät ottavat työtä vastaan, jos heille sitä on tarjolla. Minusta on vaarallista tehdä tällaisia yleistyksiä yksittäistapausten takia.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin ensinnäkin yhtyä siihen, että työttömyyden hoitamisessa tarvitaan Suomessa välttämättä edelleen vientivetoista kasvustrategiaa, korko- ja investointielvytystä, ja talouden kasvu kuuluu siihen väistämättä.

Tähän veropoliittiseen keskusteluun liittyen on syytä todeta, että meillä on verotuksessa kaksi

erittäin suurta ongelmaa, todellakin työn verottamisen ongelma ja sitten toisena on velkarajoite, joka tekee verotuksessa suuret uudistukset varsin ahtaiksi.

Mitä tulee siihen, että työn verottamisen ongelmaa meillä ratkaistaisiin, niin sitä toki kannatan. Nythän meillä täytyy kuitenkin erottaa ansiosidonnainen sosiaaliturva ja perusturva. On aivan oikein, että perusturvaa jo rahoitetaan liikevaihtoverolla 1,8 miljardia, niin kuin ministeri Kanerva täällä totesi. Tässä suhteessa pitäisi edelleen etsiä keinoja edetä perusturvan rahoittamisessa muulla perusteella kuin tällä hetkellä eli palkkasidonnaisesti.

Sen sijaan ansiosidonnaisella työttömyysturvalla on oltava tietty sidonnaisuus ansioon, ja siinä on myös edettävä niin, että sitä kannetaan vakuutusluonteisesti entistä enemmän. Muuten me emme pysty sitä meillä kestäväällä tavalla tulevaisuudessa rahoittamaan.

Siis kannatan työn verottamisen ongelman ratkaisua näillä periaatteilla. Se on erittäin tärkeä asia. Valitettavasti me olemme siinä sidoksissa aika paljon kansainväliseen kehitykseen myös, mutta silti Suomessa voidaan siinä varmasti edetä.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva toi selvästi esiin, että meidän vientiteollisuutemme tulokset ovat suoraan verrannolliset hyvinvointimme tulevaisuuteen. Olen samaa mieltä mutta muistutan, että työpaikkoja luotaessa kuitenkin tulevaisuudessa pkt-yrittäjät ovat avainasemassa niin Euroopassa kuin meilläkin. Siellä tapahtuu jo tänä päivänä joustoja, ja täällä on tullut esiin myös yrittäjien sosiaaliturva. Se ei ole samaa luokkaa kuin palkalla eläjän.

Täällä tuli ed. Riihijärven puheenvuorossa esiin selvä kannanotto siihen suuntaan, että meidän ei pitäisi EY-neuvotteluja käydä. Kuitenkin siitä päivästä lähtien, kun Suomi jätti EY-jäsenanomuksen, on luotto Suomeen lisääntynyt ja ulkomaista rahaa on tullut 37 miljardia Suomeen. (Ed. Luukkainen: Valtio sen on tuonut!) Se antaa meille mahdollisuuksia investointeihin ja taloutemme nostamiseen.

Yksi asia vielä: On aivan unohdettu koko elintarviketeollisuusketju, joka työllistää yli 300 000 suomalaista. Kunhan saadaan rajat auki, myös suomalaisilla puhtailla elintarvikkeilla on varmaan kysyntää Euroopassa. Tästä on esimerkkejä, mutta nythän siellä on 30 prosentin tullimerkiksi suomalaisille puhtailla tomaateille, joita meni vaikka kuinka paljon kaupaksi, joten EY-

jäsenyys on se, millä me saamme suomalaista taloutta nousuun.

Ed. Stenius - Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosiaalimenojen rahoitus on iso ongelma. Se vaatii paljon rahaa. Mutta tässä nyt koko ajan oikeastaan unohtuu se puoli, että julkisesti järjestetyt sosiaalivakuutus-etuudet ja myös sosiaaliavustukset ja toisaalta julkisesti järjestetyt palvelut ovat edullisempia. Yhdysvalloista on hyvä esimerkki siitä sairausvakuutuksen osalta, että se se vasta kallista on, kun ei ole tällaista julkisesti järjestettyä järjestelmää, ja varsinkin se johtaa epäoikeudenmukaiseen tulokseen, koska monet jäävät kokonaan tämän turvan ulkopuolelle.

Kun meillä ihmisillä on valmiutta maksaa sosiaaliturvasta, niin kyllä näitä varoja täytyy kerätä, ja se tietysti, mistä me keskustelemme, on se, miten jaetaan oikeudenmukaisesti se, miltä eri tahoilta nämä kerätään. Mutta minä en kannata sitä, että lähdetään sosiaaliturvan tasoon enempää puuttumaan, mitä tähän asti on jo tehty, koska se on johtanut hyvin monen ihmisen kohdalla tilanteen todelliseen ahdinkoon.

Jos sanotaan lyhyesti, niin kyllä sosiaaliturvan ylläpitäminen tarkoittaa sitä, että jonkun on rakastettava veroja. Mutta se on loppujen lopuksi halvempaa kuin se, että jokainen omasta pussistaan yrittää kaivaa niitä markkoja. Kaikilla niitä ei ole.

Ministeri kovasti pyysi oppositiolta yhteistyötä, mutta hän ei itse sitten omassa puheenvuorossaan vastannut mitenkään niihin yhteistyövalmiuden ilmaisuihin, mitä tuli. Ehkä on sitten niin, että kannatamme ed. Saarion pontta huomenna ja kaadamme tämän hallituksen, ja katsotaan sitten, jos tätä yhteistyötä löytyy uudelta pohjalta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva päivällä vastauspuheenvuoronsa starttasi Brundtlandin komission raportista, josta hän kaivoi taloudellista kasvua tukevan lausuman ja on sitten siihen nojannut kaikki nämä myöhemmät puheenvuorot, myös viimeksi kuullun.

On hyvä muistaa yksi asia. Brundtlandin komissiohan oli kollegio, joka äänesti mietinnöstään noin 200 kertaa ja myös tästä keskeisestä periaatteesta, johon ministeri Kanerva on tämän koko vastauspuheenvuorosarjansa rakentanut. Ylipäätään se, että yleensä syntyi komission raportti tältä pohjalta, mitä enemmistö sitten edus-

ti, mahdollistui sillä, että ns. taloudellisen kasvun lisäosuus, joka näin syntyisi, käytettäisiin kehitysmaiden hyväksi ja näiden ihmisten elintason parantamiseen. Tämä on mukava muistaa silloin, kun tällaisen option rakentaa.

Viimeksi kuullussa puheenvuorossa ministeri Kanerva totesi hyvin mielenkiintoisen asian, sen, että nyt kun vaihtotase on tasapainotettu, työllisyyden hoitamiseen on tullut parempi mahdollisuus kuin on ollut sinä aikana, kun arvoisa ministeri nykytehtävässä on ollut. Tässä suhteessa tämä väläkysymys siis ajoittuu loistavan hyvään aikaan. Toivoisin vihreitten ryhmään kuuluvana, että arvoisa ministeri vaikuttaisi niin, että rakenteellisesti päästäisiin niihin tuloksiin, jotka perustellusti väläkysymyksen perusteluissa on esitetty, niin että se poikisi myös tuloksia siinä tilanteessa, kun vaihtosuhte heikkenee edelleen, kun vaihtotaseen alijäämä pyrkii kasvamaan kansainvälisen laman tuloksena.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harjoitettu talouspolitiikka näkyy keskeisesti tällä hetkellä työttömyyden lisäyksenä, nimenomaan palvelualojen ja naistyöttömyyden kasvuna kotimarkkinoiden ostovoiman heiketessä. Kun opposition kommentteja tästä noidankehästä irtipääsemiseksi ei ole hallitus ottanut huomioon, niin miten on, ministeri Kanerva, eivätkö hallitusta yhtään hetkauttaneet Suomen Pankin kansainvälisten asiantuntijoiden kommentit, mm. ruotsalaisen Söderströmin, joka viittasi siihen, että on kerta kaikkiaan lähdeittävä kotimarkkinoiden ostovoiman elvyttämiseen ja julkisen sektorin työllisyyden turvaamiseen kuin myös tämän noidankehän katkaisemiseen verotuloja lisäämällä? Hänhän totesi, että talouspolitiikan uskottavuudesta ei voi puhua 20 prosentin työttömyyden vallitessa demokraattisessa yhteiskunnassa. Se oli kyllä aika terävästi sanottu.

Tilanne on todella paha, kuten ministeri tietysti itse tietää. Elokuun lopussa maassamme oli jo 19,8 prosentin työttömyysaste, kun ensi vuoden budjettitavoite on 19. Jos otetaan mukaan työttömyyseläkkeellä olevat, työvoimahallinnon toimenpitein työllistetyt, siis määräaikaaisesti työllistetyt, koulutuksessa olevat ja lyhennettyä työaikaa tekevät, niin maassamme oli elokuun lopulla työttömänä tai vastaavassa tilanteessa 658 597 ihmistä, yli 100 000 alle 25-vuotiasta työttömänä ja lähes 100 000 pitkäaikaistyöttömänä. Ilman työttömyysturvaa oli 114 312 ihmistä. Kyllä tämän täytyisi jo ilman konsultteja johtaa aivan olennaiseen suunnan muutokseen.

EY-maistakin enää Espanja on vähän meitä edellä työttömyyden korkeudessa. Ja kun työttömyysaste ja alueellinen bkt ovat EY:n tukikriteereitä, niin kyllä hallitus on turhan rivakasti ja perusteellista työtä tehnyt siinä, että olemme nyt eurokunnossa. Me olemme todella nettosaa-ja EY:ssä tällä tavalla, mutta hinta on liian kova.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva totesi puheenvuorossaan, että nykytila antaa työllisyyden aktiivisemmalle hoidolle enemmän liikkumavaraa. Ydinkysymys on, käyttääkö hallitus tätä liikkumavaraa. Tähän mennessä ei ole käyttänyt. Ydinkysymys on se, nostaako hallitus vihdoin työllisyyden hoidon talouspolitiikkansa ykkösiaksi. Tähän mennessä ei ole nostanut. Valitettavasti hallitukselta on mennyt varsin runsaasti uskottavuutta tässä asiassa kansalaisten mielestä, ja ennusteet työttömyyden nousuksi ovat huikeita edelleenkin.

Ministerin nykyisessä kotikaupungissa arvelaan työttömyyden nousevan talvella 25 prosenttiin ja ministerin entisessä kotikaupungissa Uudessa kaupungissa peräti lähes 40 prosenttiin. Hallitukselta edellytetään todella paljon pontevampia tekoja, elvyttäviä sysäyksiä työllisyyden parantamiseksi. Keinoja esitteli esimerkiksi ed. Stenius-Kaukonen varsin ansiokkaasti puheenvuorossaan.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sanakubismin mestari ei ole menettänyt teränsä. Se on tietysti näinä ankeina aikoina aika paljon, että sanapalmikointi kaikkinen polveiluineen on edelleen täydessä terässä. Se on hyvin ansiokasta.

Ministeri kysyi, miksi ei viennin vetoon niin kauheasti ole kiinnitetty huomiota näissä puheenvuoroissa. Varmaankin siksi, kun se oli pakkovalvaatio, pakkokellutus, siis se tapahtui hallituksen tahdon vastaisesti, markkinavoimat pelastivat työllistämisvaran.

Mutta kysymys, johon varsinaisesti halusin puuttua ja jota todella pelkään, on se, että tässä käy seuraavana vaiheena sillä tavalla, että kun kotimaisten yritysten konkurssikierre saadaan aivan mahdolltomaksi, silloin pitää ulkomaisia tuotteita tuoda tänne ainakin jossakin määrin kattamaan syntyvää kuoppaa. Se raha, mitä viennillä on saatu, uppoaa tähän itse aiheutettuun ja kaivettuun kuoppaan, eli seuraava vaihe on entistä kurjempi tilanne.

Ed. Vähsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tässä on käyty tyypillinen työllisyyskeskustelu: Paljon on puhuttu hyvistä asioista, mutta mitä tästä lienee jäänyt työtömän käteen. Tuskin mitään.

Yksimielisyys on minusta ollut kahdesta asiasta: siitä, että työttömyys on tällä hetkellä suurin kansallinen ongelmamme, ja siitä, että pelkäämme sen yhä kasvavan. Lupauksia siitä, että parempaa olisi edessäpäin, on myöskin saatu, mutta niitä on saatu aiemminkin parin vuoden ajan. Jälleen työtön näkee, että häntä se ei ole millään tavalla kosketanut positiivisesti.

Tilanne on minusta sikäli outo, että peräämme yhteisvastuuta tilanteen laukaisemiseksi. Se on aivan oikein, mutta emmehan me pääse edes samaan pöytään keskustelemaan keinoista työttömän hätätilanteen laukaisemiseksi. Hallituksella on omat asiansa, ja se näkee, että vain niiden kautta valoa on näkyvissä. Oppositiolla on omat asiansa, mutta sen näkemyksiä ei oteta edes keskustelun kohteeksi. Minusta tuntuu, että vanhat kangistuneet tavat käsitellä täällä asioita ovat tässä pahana jarrutekijänä, emmekä pääse sen vuoksi todelliseen keskusteluun. Miksi, ministeri Kanerva, hallitus ei voisi astua ulos tornistaan ja käynnistää todellisia keskusteluja työllisyydestä opposition kanssa? Minusta ei riitä, että kosketus tapahtuu tällä tasolla, missä nyt olemme, eduskunnan täysistunnossa. Täällä on paikalla yksi ministeri ja kourallinen kansanedustajia. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kaksi kolme kourallista!) — No, ehkä tällä hetkellä parikin, mutta pitkän aikaa mahtuivat varmasti kahden käden sormiin. — Aika kuluu tällä tavalla, ja mitään ei tapahdu. Työtön ihminen ei voi ymmärtää tällaista tilannetta, että hänen elämänsä suurimpaan ongelmaan näin suhtaudutaan. He odottavat tekoja, ja minusta heillä on oikeus niitä odottaa, mutta tapa, miten me suhtaudumme vakavaan asiaan, ei voi olla oikea.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sanoisin niin, että välikyösyjät ovat kyllä oikeilla jäljillä tässä työllisyyskysymyksessä. Täällä on esitetty monia aika hyviä vaihtoehtoja, miten voitaisiin työllistämistä edistää. Siksi ihmettelenkin ministeri Kanervan kysymystä siitä, kenelle sosiaaliturvarahoitus voidaan siirtää. Minä en kyllä ymmärrä tätä ja kysyisin, miten sosiaaliturvan rahoitus pohja yleensä

voidaan turvata nykyisellä systeemillä. Nykyinen tilannehan on se, että ne yritykset, jotka pyrkivät työllistämään, vaikka tekevät miinusmerkkistä käyttökattetta, pitävät yllä sosiaaliturvan rahoituspohjaa. Tämähän on aivan kestävä pohja. Ei sellaisen yrityksen tuloksesta, joka on miinusmerkkinen jo käyttökatteessa, voida kovin pitkälle rahoittaa meidän nykyistä sosiaaliturvaamme.

Eli kyllä nyt on kerta kaikkiaan ajateltava, mistä terveempi pohja voitaisiin saada. Nythän on niin, että ne yritykset, jotka tekevät käyttökattetta, teettävät työnsä ulkomailla tai tuovat tavaran suoraan ulkomailta ja tekevät positiivista tulosta, eivät pidä yllä sosiaaliturvan rahoituspohjaa. Tämä on kestävä tilanne. Ei työllisyys ainakaan näillä eväillä korjaannu, herra ministeri. Minun mielestäni maksut täytyy todella kerätä sieltä, missä syntyy tulosta. Yksi on käyttökateajattelu, arvonnäköajattelu, tai on kerättävä niiltä, joilla on varaa kuluttaa, ja se liittyy ympäristöhaitta-vero- ja jne.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Argumentointi, että työnantajamaksujen pitää olla palkkasidonnaisia sen takia, että sosiaaliturvasta niin suuri osa on ansiosidonnaisista, kuulostaa kyllä loogiselta, mutta työeläkemaksuhan on ainoa työnantajamaksuista, joka menee suoraan työntekijälle itselleen, tosin myöhemmin hänen elämässään. Kaikki muut ovat yleisen sosiaaliturvan rahoittamista. Mielestäni myös tämä, että ansiosidonnaisen sosiaaliturvan rahoittamisen ainoa tapa ovat palkkasidonnaiset maksut, on yksi niistä dogmeista, joka pitäisi purkaa, kun käytännön tilanne on juuri se, mitä ed. Laivoranta äsken kuvasi. Jos ajatellaan esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksua ja aiheuttamisperiaatetta, niin tämähän menee aivan täydellisesti väärin päin. Jos meillä teollisuustuotanto on sama kuin se oli huipussaan — minä tarkistin, että se käppyrä, josta tämän tiedon olen saanut, on Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitolta saatu — niin työntekijöitä on 126 000 vähemmän. Teollisuus on pystynyt siirtämään muille työnantajille näiden 126 000 ihmisen työttömyydestä aiheutuvan työttömyysvakuutusmaksun nousun. Tämähän on kerta kaikkiaan aivan väärin. Eli tässä ongelman maksajat ovat niit, jotka sitä vähiten ovat aiheuttaneet.

Lisäksi haluaisin huomauttaa, että monien tutkimusten mukaan pieni ja keskisuuri yritystoiminta on paras innovaatioiden lähde. Jos me innovaatioita haluamme tukea tässä maassa,

meidän täytyy tehdä sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka tukevat pientä ja keskisuurta yritystoimintaa.

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Virheellisen talous- ja työllisyyspolitiikan seurauksena on muutaman vuoden aikana menetetty maastamme noin 400 000 teollista työpaikkaa. Olisi pitänyt hälytyskellojen soida voimakkaasti, varsinkin kun tiedämme, että vasta 3 prosentin bkt:n kasvulla voidaan saada se kehitys aikaan, että työttömyys kääntyy laskuun. Tällaista kehitystä ei ole näkyvissä.

Ministeri viittasi solidaarisuuteen. Tässä on solidaarista työllisyyspolitiikkaa koetettu hoitaa tekemällä useita nollaratkaisuja, mutta jokaisen ratkaisun seurauksena on ollut 100 000 työtöntä lisää. Eli se ei ole ollut ongelman ratkaisu. Tällä hetkellä ollaan tekemässä sellaisia sopimusehdotuksia, joita hallitus voimakkaasti tukee, että julkiselta sektorilta poistuisi noin 50 000 työpaikkaa. Työpaikkojen turvaamisen nimissä palkkoja pyritään alentamaan 10,5 prosentilla. Jos ei palkkoja alenneta, se tekee valtiolta ja kunnilta 50 000 työpaikkaa, jotka aiotaan vähentää.

Meillä on tällä hetkellä tilanne valitettavasti niin, että meillä viedään määrää mutta ei laatua. Tähän ei kiinnitetä huomiota, ja sen vuoksi teollinen rakenne on pohjaltaan kapea.

Ministeri totesi puheenvuorossaan, että hallituksen taholta toivotaan pienimuotoisia ratkaisuja työllistämisen edistämiseksi. Hän toteaa, että ne toimenpiteet ovat työllistämiskynnyksen alentaminen ja työn jakaminen. Herra ministeri, nämä eivät ole pieniä toimenpiteitä, vaan ne ovat todella suuria toimenpiteitä, mutta vastaus näiltä osin kuvastaa sitä asennetta, että nämä asiat, joihin pitäisi löytää kansallista konsensusta, jotta voitaisiin työtä todella jakaa ja saada ihmisille työtä, te kuittaatte vain niin, että nämä ovat pienimuotoisia toimia. Ne ovat todella suuria ja merkittäviä yhteiskuntapoliittisia asioita, joihin vaadittaisiin ihan suoraan sanoen kansallista hätätilaohjelmaa ja konsensusta, jotta näitä toimia voitaisiin tehdä, jotta turvattaisiin suomalaisille työ tulevaisuudessa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ymmärrä täällä esitettyjä puheenvuoroja, joiden esittäjien joukkoon myös ministeri Kanerva liittyi ja joissa on annettu ymmärtää, että välikysyjät olisivat vaatimassa talouskasvun pysähtyttämistä. Se on merkittävä johtopäätös siitä analyysistä, joka välikysymyk-

sessä läpikäydään lähivuosien historiasta. Talouskasvua tarvitaan, mutta väite kuuluu, että tuskin merkittäväkään kasvu poistaa työttömyyttä. Tarvitaan entistä terävämpiä muitakin keinoja.

Työttömyys on kansallinen ongelma, mutta mielestäni työttömyyden torjunnasta ei vielä ole tullut kansallista kysymystä. Jos sellainen se olisi, työnantajat olisivat kiinnostuneita työllistämään edes silloin, kun niille ei aiheudu asiasta lisäkustannuksia. Edes palkattomia virkavapaita ja sapativapaita ei korvata työllistämällä työttömiä sijaan. Päinvastoin näistä vapaista on tullut yrityksille ja työnantajille uusi ansaintakeino, niistäkin.

Ministeri Kanerva kysyi, miksi hänen vientiteoriaansa ei ole paremmin uskottu. Siihen on saatu yksi hyvä vastaus ed. Hurskaiselta. Nythän on niin, että hallitus on itse ahkerasti pyrkinyt todistamaan kaikissa käänteissä, kuinka sen valitsema talouspoliittinen linja viennin tukemisesta tuottaa lopulta tulosta. Nyt kaikki tuki on annettu ja työllisyys uhrattu, mutta siitä huolimatta ongelmat eivät ole selvinneet. Eli tässä tämä kupla nyt puhkeaa suuren talouspoliittisen linjan osalta.

Lopuksi vielä sanoisin, että näitä ristiriitaisia toimia on kovin paljon. Nykyisin esimerkiksi yrittäjien ymmärtäminen ei ole läpitukenvea periaate meidän yhteiskunnassamme. Verottajathan eivät anna yritysten syntyä, eivät hyväksy esimerkiksi, että pieniä yhtiöitä perustetaan, vaan väittävät, että siinä vain kierretään veroja. Toivoisin, että kiinnitettäisiin huomiota ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva vastauspuheenvuorossaan kiinnitti huomiota siihen, että pitäisi saada aikaan osa-aikatyötä enemmän. Suomessa se on vain 7 prosenttia. Kysyisin ministeri Kanervalta, onko työministeriössä kiinnitetty huomiota siihen, että työnantajapuolelle saataisiin halukkuutta järjestää osa-aikatyömarkkinoita. Minun tiedossani on, että siellä päin se haluttomuus on paljon suurempaa kuin työntekijäpuolella. Meillä on osa-aikatyötä nyt tuo 7 prosenttia. Siitä suurin osa varmasti on esimerkiksi kaupan alan ihmisiä, ja hyvin iso osa näistä on siinä työssä vasten tahtoaan, koska heidän ansiotasonsa on niin alhainen, että he eivät osa-aikatyöllä tule toimeen.

Olisin kiinnittänyt huomiota ministerin täällä esiin ottamaan työmarkkinatukeen, joka on kohdittainen uusi asia, kun hän toi esiin sen yhtenä aktiivivana toimenpiteenä. Kysyisin, miten mielestänne aktivoi työtöntä, esimerkiksi pitkän ammattiuran tehnyttä ammattimiestä se, että hän 500 ansiosidonnaisen työttömyyspäivän jälkeen joutuisi ilman työsuhdetta työharjoitteluun. Työttömät ihmiset ovat tästä erittäin huolestuneita. Päivärahahan olisi tuo 116 markkaa ja todella ilman työsuhdetta, millä saataisiin aikaan vielä se, että työtön ihminen ei pääsisi koskaan takaisin ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Sitä pitäisi kohtuullisena, että tällä tavoin saataisiin nuorten ensimmäinen työkosketus aikaan, mutta siinäkin on korjattavaa.

Mitä tulee työttömyyteen vielä, niin on hyvin valitettavaa se, että hallituksen ensi vuoden budjetilla lisätään työttömyyttä äärettömän paljon.

Ed. Korkeoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vihreiden välikysymyksessä on keskeisesti kiinnitetty huomiota verotuspuoleen. Ministeri Kanervan vastauksessa ja tässä keskustelussa painotus on liikkunut taloudellisen kasvun tärkeyden korostamisessa. On ehdottoman välttämätöntä, että talouden kasvu saadaan vähintään 3 prosentin tasolle; paljon yli siitä tuskin on mahdollista mennä ilman haittavaikutuksia, mutta sille tasolle se pitäisi saada. Se on työllisyyden hoidon kannalta välttämätöntä. Paitsi pientä ja keskisuurta teollisuutta kasvun aikaansaamiseen tarvitaan suurteollisuutta, kaikkea sitä, mitä meillä on. Tämä on tärkeätä sen takia, että sieltä tulee se tulo, jolla pidetään julkisia palveluja yllä ja rahoitetaan sitä puolta, joka puolestaan työllistää.

Vähemmän on kiinnitetty huomiota keskustelussa siihen, mikä minusta vihreiden välikysymyksessä on oleellisin, eli kysymys verotuksen rakenteesta. Tässä totean, että minusta hallituksen suurin ongelma on se, että valtiovarainhoito on yhden ministerin harteilla. Näinä aikoina se on kyllä liian paljon yhdelle ministerille. Me tarvisimme veroministerin. Kauppalehdessä puhuttiin jo lähes vuosi sitten, että maailmalla orastaa jo uusi verovallankumous, eli koko verotuksen ja sosiaaliturvarahoitusjärjestelmän uudistamista pohditaan kaikkialla maailmassa. Kyllä meidän pitäisi päästä Suomessakin liikkeelle siltä pohjalta, mitä välikysymyksessäkin ehdotetaan, että työn tekemistä ja teettämistä verotetaan vähemmän.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva korosti vastauspuheenvuorossaan sitä, että vaihtotaseen tasapainottaminen antaa tulevaisuudessa liikkumatilaa työllisyyden hoidolle. Kyllä, mutta vain sillä ehdolla, että VM:n ennusteet viennin kehityksestä toteutuvat. Ja tässä se heikkous onkin. Kuten muistamme, VM:n ennusteiden viimeaikainen osuvuus on ollut aika heikko. Jos katsellaan vientinennusteita, niin tähän todella perustuu siihen, että ensi vuoden viennille VM ennustaa volyymille 12 prosentin kasvua ja hinnalle 7 prosentin. Tässä on suuri kysymysmerkki: Entä jos näin ei olekaan? Nimittäin Etlä ennustaa samasta asiasta eli viennin volyymille ensi vuodelle 8 prosentin kasvua ja hinnalle vain 1 prosentin. Tässä tulee valtavan suuri ero viennin arvoon eli niihin markkamääriin, jotka nimenomaan vaikuttavat vaihtotaseeseen. Eli jos tämä pohja prakkaa, ei ole liikkumavaraa työllisyyden hoidossa, mikä tätä kautta voisi tulla.

Kuten tiedämme, Suomen kansantaloudessa on tällä hetkellä kolme epätasapainoa. Yksi on vaihtotaseen vaje, toinen on valtiontalouden alijäämä, ja kolmas on työmarkkinaepätasapaino. Eli tälläkin yhtälöllä voidaan poistaa vain yksi näistä tasapainotekijöistä, ja senkin poistaminen on epävarmaa.

Toinen seikka, jonka ministeri Kanerva otti esiin, oli se, millä välillisten työvoimakustannusten alentaminen rahoitetaan. Tämä asia on ratkaistu vihreiden ryhmäpuheenvuorossa, vihreiden väläkysymyksessä ja vihreän verouudistuksen mallissa. Siinä sen mallin eleganssi juuri onkin, että se ei vaadi valtiolta lisää rahaa, ja yrityssektoria se sinänsä kohtelee neutraalisti. Se, mitä ympäristöverolla kerätään, sama summa alentaa välillisiä työvoimakustannuksia. Yrityspuolella taas kustannusten jako tasautuu työvaltaisten ja pääomavalttaisten yritysten kesken.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Kallis ehdotti puheenvuorossaan, että työttömyysturva jaettaisiin työttömille esimerkiksi voucherin muodossa eli että työtön menisi työnantajan luo voucher kourassa ja tarjoaisi hänelle työtään ja voucherin siis työnsä lisäksi, jotta hän saisi työpaikan. Toivoisin ed. Kallikselta hieman työn ja työntekijöiden arvostusta. Eiköhän vielä pidetä voimassa se, että

työnantaja maksaa työntekijöille palkkaa ja työntekijä antaa työtänsä työnantajalle.

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Päinvastoin kuin ed. Hassi, minä en näe, että kiulu olisi kovin ammottava läpi ryhmien ja ryhmästä toiseen siirtyvässä katsannossa, miten kasvuun suhtaudutaan. Kyllä ymmärrän, että edes väläkysymyksen laatijat eivät pitäneet sitä tuomittavana, mikäli taloudellista kasvua saadaan aikaan.

Se, minkä olen yrittänyt täällä tästä 3 prosentista kertoa, on se, että se on taso, joka ei vielä itse asiassa paranna välittömästi työllisyytilannetta, sillä tuotannon muutokset teknologian kehityksen kautta ovat siinä määrin rajuja, että vasta 3 prosenttia on sen kaltainen taso, joka ei pahenna oletettavasti työttömyyttä. Tämä ei ole suomalainen totuus, vaan tämä on Oecd-tyyppinen yrkiskisäntö, johon tämä näkökohta rakentuu. En minäkään toivo, että tästä tulee dogmia tai hokemaa. Emme me sillä kovin pitkälle pääse.

Niin kuin sanoin, kovin monista seikoista bruttokansantuotteen kasvu voi kohdistua laadullisesti. Ei ole olemassa vain yhtä ja ainuttakaan tapaa 3 prosentin kasvun aikaansaamiseksi, vaan niitäkin on tietysti kovin toisistaan poikkeavia riippuen siitä, minkä tyyppisiä resursseja, mahdollisuuksia ja yhteiskunnan tahtopolitiikkaa siinä noudatetaan, mitä halutaan tavoitella.

Ed. Stenius-Kaukosen, anteeksi, en erikseen maininnut teidän puheenvuoroanne, ryhmäpuheenvuorossa oli tehty paljon ansiokasta työtä. Sen haluan vilpittömästi tunnustaa. Tässä ei kannata kyllä jenkkeihin verrata meitä. Joku muikin viittasi Yhdysvaltoihin puheenvuorossaan. Itse asiassa minä haluaisin ed. Rajamäelle samassa yhteydessä vastata.

Saatoin kesällä Yhdysvalloissa käydessäni nähdä hieman, miten heidän järjestelmänsä pelaa sekä paperilla että käytännössä, enkä kehottaisi ottamaan mallia sen enempää sosiaaliturvajärjestelmän osalta kuin myöskään työttömyyttä koskevassa katsannossa. Taannoin joku edustaja kehui sitä, kuinka Suomessa on surkea työttömyystilanne, kun Yhdysvalloissakin on työttömyys vain 6 prosentin tasolla. (Ed. Stenius-Kaukosen välihuuto) — Ei, ed. Stenius-Kaukonen, en sitä tarkoittanutkaan. — Kun kysyin heiltä, miten tämä 6 prosentin työttömyys rakentuu, kävi ilmi, mikä oli ainakin minulle yllätys, en tiedä, onko teille, että Yhdysvalloissa työttömäksi kirjataan vain henkilö, joka joutuu pois työelämästä ja on siitä seuraavat kuusi kuukautta työttömä-

nä. Jo seitsemäntenä kuukautena hän ei enää ole työtön, hän on jossakin aivan muussa tilastossa mukana. Nuoret, opiskelijat eivät tule lainkaan mukaan eivätkä tämän tyyppiset ryhmät. Kun minä kysyin heiltä, että kun Suomessa lasketaan työttömyys näin ja näin, niin voisinko saada virkamiesselvityksen heiltä siitä, mitä heillä vastaan kaltaisella tavalla arvioituna työttömyys tulisi olemaan, niin he sanoivat, että 25 prosentin pahemmalla puolella. (Ed. Rinne: Siellä on kovin paljon köyhyysrajan alapuolellakin väkeä!) — Aivan oikein, juuri näin on asianlaita, ihmisiä, jotka eivät kuulu minkään työttömyysturvajärjestelmän piiriin. — Minä kovasti varoisin sitä, ettei meillä kukaan missään huumassa ottaisi mallia sellaisista maista, jotka eivät ole tässä katsannossa kansalaisilleen hyvinvointiyhteiskuntapalveluja tasaisesti ja turvallisesti ja oikeudenmukaisesti turvaavia.

Brundtlandin komitean arvio, josta ed. Pulliainen puhui — joutui lähtemään näemmä salista — on vain Brundtlandin komitean kanta. Vaikka haluttaisiinkin nähdä, että sitä käytettäisiin kehitysmaitten hyväksi, niin siten Suomikin haluaa nähdä. Eihän ole kauhean iloinen asia olla niillä penkeillä, joihin esimerkiksi YK kykenee syyttävää sormeaan osoittamaan, niin kuin olemme saattaneet havaita. Mutta yhtä lailla vaikeaa on tietysti meille mennä työttömälle tai sosiaaliturvajärjestelmän varassa muutoin elävälle ihmiselle sanomaan, että me vaikeutamme sosiaaliturvajärjestelmämme rahoitusta entisestään lisäämällä ulkomaista velanottoa, jotta me sillä ulkomaisella lisääntyvällä velanotolla kykenemme vastaamaan hyvien aikojen aikana asetetusta tavoitteesta kehitysmaapolitiikan suhteen.

Kyllä tämä hyvin vaikea moraalinen kysymys on, enkä epäile lainkaan, etteikö Suomessa ole varmasti eduskunnassa täysimittainen tahto hyvinkin selvästi palata sille kehitysyhteistyöpolitiikan linjaukselle, jota me hyvinä vuosina kykenimme turvaamaan tai sille yltämään, kun meillä ovat asiat siinä järjestyksessä, jota myös taloudellinen kasvu ja siihen liittyvät rakenteelliset uudistukset matkaansaattaisivat.

Suomen Pankin asiantuntijoitien kotimaista ostovoimaa lisäävä näkemys on tuttu. Ei se uutukaisuudella häikäise meitä ketään, se on tietysti ilman muuta selvää. Kysymys on nyt vain siitä, miten tätä ostovoiman kasvupoliittikkaa tänä syksynä tehdään. Ed. Rajamäki on hyvin perillä siitä, minkälaisia erilaisia vaihtoehtoja sen lisäämisessä on olemassa, ja toivon, että käsityksemme eivät paljon siinä poikkeaisi toisistaan. Mai-

nitsen tämän sen vuoksi, että esititte vastauspuheenvuorossanne luvun työttömien määrästä, ja vastauksessani mainitsin sitten Yhdysvaltain tavan myös. Ei tehdä inhorealismia tästä asiasta myöskään, sillä kyllä työministeriön mahdollisuus puuttua työvoiman suunnassa työttömyyskauden katkaisuun on huomattava, eikä kai kukaan täällä halua vähätellä sitä panosta, johon työasiainhallinto sinänsä yltää niillä resursseilla, joita taas budjettipolitiikan ja muun politiikan varassa työvoimahallinnolle osoitetaan.

Meillä on vuositasona noin miljoona asiakasta työvoimahallinnossa, noin miljoona asiakasta. Me kykenemme järjestämään koulutusta tai työtä 300 000 ihmiselle per vuosi. Se on jotakin sentään niillä resursseilla, jotka meidän työvoimahallintomme on saanut. Aikaisemmin tilanne oli se, että yhtä työvoimavirkailijaa kohti oli noin 70 tapausta, tänä päivänä tapausten määrä vastaavalla tavalla on lähemmäksi 300. Siis työpaine on aivan hirvittävästi noussut. (Ed. Rinne: Ja väkeä vähennetään!) — Ei sentään kai siinä päässä, missä työvoimahallinto ja työtön kohtaavat, vaan paremmin täällä keskushallinnon päässä koetamme rutistaa ne säästöt aikaiseksi, joita suinkin on tässä mielessä saatavissa. On väärin supistaa siellä, missä paine on kaikkein kovin. Varmaan sielläkin joitakin rationalisointeja joudutaan tekemään, mutta kyllä linja on se, että työvoimatoimistojen palveluja ei jouduttaisi karsimaan.

Ed. Astala kysyy, käyttääkö hallitus liikkumavaraa. Kun sanoin, että tätä liikkumavaraa vaihtotaseen tasapainottuminen on lisäämässä, ei se ollut vain työministerin henkilökohtainen mielipide, vaan kyllä hallitus vakain tuumin tässä linjassa on yhteisesti mukana.

Pakkodevalvaatio saattoi noissa tilanteissa olla joillekin tehty ratkaisu, jotkut saattoivat sitä enemmän tai vähemmän aktiivisesti välillisesti tai suoraan tavoitella. Ed. Rinne tietää jakokulman kyllä varsin hyvin.

Näinhän se on, että kun talouskasvu lähtee liikkeelle meillä, totta kai silloin myöskin tuonti aika nopeasti räpsähtää liikkeelle. Mutta sen pelossa ei tietenkään pidä jättää tekemättä pyrkimyksiä, jotka katsotaan tänä päivänä välttämättömiksi.

Ed. Vähäkangas, arvostan erittäin korkealle kunniaakasta edustajauranne, mutta ei tämä tyyppillinen välikysymyskeskustelu ole. Minusta tämä on paljon hyvähenkisempi, vuorovaikutus on parempi ja aidompi kuin pitkään, pitkään aikaan. Mitkä ovat ne eduskunnan tavat päästä

näistä asioista eteenpäin? Minulla ei ole ainaakaan mitään sitä vastaan, että päästään tämän kaltaisiin yhteyksiin, joita esimerkiksi työministeriö nyt on rakentamassa ensimmäkin keskeisten ministeriöiden kanssa, jotka pehmeällä yhteiskuntapolitiikan puolella ovat ennen muuta sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö ja ympäristöministeriö ja kovalla puolella valtiovarainministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö. Sen lisäksi on päästy hyvään työryhmäyhteistyöhön keskeisissä saumakohtissa työmarkkinajärjestöjen kanssa, viimeksi palkansaajajärjestöjen kanssa käydyn keskustelun tuloksena. Ei ole mitään estettä sille, etteikö myös poliittinen oppositio jossakin mitassa näissä talkoissa ole mukana silloin, kun on todella kysymys siitä, että luodaan uutta linjaa. En näe sellaista oppositio — hallitus-rajaa, että joihinkin kummallisiin ns. valtiosalaisuuksiin siinä muka vihulainen pääsisi perehtymään. Ei näin voi enää nykypäivänä ajatella. Kyllä nämä työllisyysmurheet ovat siinä mitassa kansallisia, että oppositio ääni on täysivaltainen ääni tässä kansallisessa keskustelussa.

Sosiaaliturvamaksujen rahoituksessa viittaen siihen, mihin puheenvuorossani kohdistin huomioni, eli tämän asian perinpohjainen tarkistaminen, selvittely, on välttämätöntä. Se on huikea viidakkko, joka pitäisi kyetä linjaamaan, mutta se vaatii, niin kuin sanoin, ei vain hallituksen linjasta, sillä me emme tule saamaan näitä uudistuksia, niin mittavia ne ovat, yksinään läpi, eikä hallituksen kannata yksin siihen lähteä, vaan se on tyypillisesti sellaista aluetta, jolla täytyy olla paitsi työmarkkinakenttää myös oppositiota mukaan, mutta myös sillä tavalla, että sitten myös tarkoitetaan sitä, mitä sanotaan, ja sitoudutaan siihen, mistä voidaan olla kohtuudella samaa mieltä. Täytyy olla asioita, joista voidaan yli hallitus — oppositio-ajan, yli hallitus — työmarkkinat-rajajon päästä yksimielisyyteen, jos aiotaan tässä suhteessa päästä terveempiin ratkaisuihin työmarkkinaosapuolten ja poliittisen puolen välillä.

Ed. Laaksonen, on ilman muuta selvää, että 50 000 työpaikan vähentäminen julkiselta sektorilta, kunnilta, valtiolta, on toimenpide, johon ei pidä tietoisesti ajautua. Ei pidä ajautua, ja siinä uskoakseni löytyy kohtuullista ymmärtämystä myös työmarkkinajärjestöjen suunnalla. Jollei löydy, silloin kysyn, missä solidaarisuus sitten on. Minulla on eiliseltä päivältä viimeksi erään palkansaajajärjestön kanssa käyty keskustelu tästä kysymyksestä, enkä pidä ollenkaan mahdotto-

mana, etteikö tässä päästäisi ratkaisuun, joka ei johtaisi julkisella puolella irtisanomisiin.

Työn jakamista ehkä aiheettomasti sanoin toimenpiteeksi, joka ei ole kertaluokaltaan hallitseva. Olen sitä mieltä, että työn jakaminen ei merkittävästi luo uutta varallisuutta kansakuntaan. Vain työ sinänsä elvyttää. Vain työ luo uutta hyvinvointia yhteiskuntaan, joten työtä pitää saada lisää. Työn jakaminen on eräs keino, jolla voidaan keskinäistä solidaarisuutta tietysti saada aikaiseksi, ja sellaisenaan hyvä, mutta se ei ole sillä tavalla raskaan sarjan keino. Sitä vain haluan sanoa tarkoitaneeni.

Ed. Vehkaojalle vain sanon sen, että ongelma on se, että ainoa jousto, joka yhteiskunnassa aidosti on ollut, on ollut työvoiman määrä. Se on se seikka, joka tietysti on irvikuva, kun puhutaan joustojen aikaansaamisen tärkeydestä, välttämättömyydestä, kuinka hankalaa se on ollut. Siinä on ollut tervan juonnan maku monella tavalla. Koetetaan päästä ihmismäisemmin siinä eteenpäin. Jotakin minäkin kuvittelen viime keväästä oppineeni.

Osa-aikatyössä, ed. Rimmi, on niin, kuten sanoin, ettei sen aikaansaamisen tuska ole ollenkaan vain yhdessä osoitteessa. Työnantajapuolella on siinä omia epäilyjä, mitä suurimmassa määrin. Sitä en ymmärtänyt, miten budjetti lisää työttömyyttä, mutta ehkä siihen kuulen jossakin yhteydessä perustellun tai analyttisemmän arvon tältä puolen.

Ed. Luukkaisen puheenvuorossa oli eräs sellainen seikka, johon haluaisin tässä yhteydessä puuttua, kun hän puhui tasapainottomuuksista, valtion julkisen velan ja vaihtotaseen tasapainotomuudesta ja työmarkkinoiden tasapainotomuudesta. Olin tilaisuudessa pari viikkoa sitten tapaamaan Oecd:n pääekonomistia, japanilaista ekonomistia, jonka arvio oli aika tyly. Se liittyi ed. Hurskaisen puheenvuoroon. Se arvio on se, että Suomi ei tule saamaan Euroopasta mitään taloudellisen kasvun vetoapua vaan koko Eurooppa on tänä päivänä sellaisessa tilassa, Saksat ja muut vahvat kansantaloudet mukaan lukien, ettei talous lähde nousuun. Pahaa pelkään tuon japanilaisen ekonomistin, Oecd:n pääekonomistin, arvioita kuunneltuani, että taitaa tuo kelmi olla oikeassa. Pahaa pelkään. En toivo sitä, mutta näin se näyttäisi olevan, ja kun hänen hypoteesiaan on koettanut parin viikon aikana seurata erilaisista julkaisuista ja ilmiöistä Euroopassa, niin pahalta näyttää, että tämä Oecd:n arvio on oikeassa ja vetoapu ei ole vanhassa mantereessa, vaan vanhan mantereen koko taloudelliset hyvin-

vointiyhteiskuntaan liittyvät lataukset ovat suhteelliselta merkitykseltään heikkenemässä, jopa rapautumassa.

Kasvun vetovoimaa löytyy tietysti maailmasta, löytyy Kauko-Aasiasta, sitä löytyy jossakin mitassa jopa kehitysmaista ja pienessä mitassa Yhdysvalloista, mutta vanhalla mantereella ei tänä päivänä ole kasvupotentiaalia. Se on kova paikka tietysti, joka kaikessa arvioissa pitää ottaa huomioon, ja siinä viitataan vientiteollisuuden näkymiin, joista ed. Hurskainen puhui.

Omalta kohdaltani ed. Luukkaisen puheenvuoroon sanoisin vain sen, että jos me satsaamme siihen, että nostamme myönteisten vaikutusten aikaansaamiseksi energia- ja sitten myös pääomaverotusta, niin me emme pääse siitä mihinkään, että sillä nykyajattelun mukaan nyt ainakin näyttäisi olevan kuluttajahintoihin aika lailla inflatorinen vaikutus. Kaikilla ratkaisuilla on tämän tyyppisiä varjopuolia, kun ei tahdo oikein löytää sellaista lanttia, jossa olisi vain kruunaa. Kaikissa tahtoo olla myös klaava mukana.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri kaipasi kommentteja valtion talousarvion työttömyyttä lisäävistä vaikutuksista. Ne lähtevät liikkeelle tietysti verojen korotusten ja valtionosuusleikkausten kautta. Ne lisäävät välittömästi ja välillisesti työttömyyttä, mutta myös työministeriön oma pääluokka lisää sitä. Työllisyysmäärärahoihin toteutettavat toimenpiteet: siellä analysoidaan palkkaperusteisten toimenpiteiden ja työllisyysperusteisten valtionapuinvestointien vaikutusta, ja sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi ensi vuoden talousarvioissa verrattuna kuluvan vuoden talousarvioon merkitsevät 950 miljoonan markan vähennystä. Työministeriön piirissä on arvioitu sen merkitsevän 3 300 henkilötyövuotta vähemmän kuin tämän vuoden talousarvioissa. Oikeastaan kaikki toiveet jäävät työharjoittelun ja koulutuksen kasvun puolelle, missä taas on epärealistisuutta. Ilmeisesti ne eivät sellaisinaan pysty toteutumaan.

Valitettavasti nämä eväät työministeriölle itselleen on hallituksen sisäisissä kahinoissa jätetty, eli jopa työministeriö itse työllistää vähemmän työllisyysmääräraha-vaikutustensa osalta. Toivottavasti tietysti työministeri pystyy kamppailemaan valtiovarainministeriön ja hallituksen piirissä sitten lisää voimavaroja.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen syvästi pettynyt ministeri Ka-

nervan kahteen vastauspuheenvuoroon. Minä pahoin pelkään, että eduskunnan keskustelukin menee nippeliasioihin, joissa ministeri Kanervan puheenvuorot ovat nyt pari kertaa liikkuneet. Toivon, että edustajat jaksaisivat pureutua tässä asiassa rakenteisiin eivätkä nippeleihin, joista on kaksi ja puoli vuotta keskusteltu, eli rakenteellisiin yrittäjyyden esteisiin. Verotus on yksi. Minä olen tässä asiassa samaa mieltä, vaikka en ole yhtä innokas energiaveron toteuttaja kuin vihreät ovat, mutta siitä huolimatta olen sitä mieltä, että se on yksi näistä rakenteellisista esteistä.

Ilmeisesti ministeri Kanerva on viime keväästä niin paljon oppinut ja saanut sen verran piiskan-sivalluksia palkansaajajärjestöjen keskusteluissa, että hän ei uskalla enää sanoa yhtään mitään. Missä viiptyvät ne remontit, joilla työelämää joustavoitetaan ja yrittäjyyden esteitä poistetaan? Jos työelämään ja palkansaajien keskusjärjestöjen asioihin ei uskalleta puuttua, onhan niitä nyt hyvänen aika muitakin lakeja. Onko toimikunta perkaamassa lainsäädäntöä, jolla yrittäjiä rasitetaan? Niin kuin minä kerroin juuri, ed. Kyösti Toivonen on omakohtaisesti laskenut, kuinka montaa pykälää hän yrittäjänä joutui noudattamaan ja toteuttamaan. Eikö tähän laki- ja pykäläviidakkoon saa minkäänlaista tolkkua? Mielestäni tämä on yksi pahimpia esteitä, joita yrittäjillä on. Kun lait ovat esteenä eikä pysty yrittämään, sitten tullaan ja vongutaan ministeriön eteisessä, että antakaa tukea, antakaa tukea, kun ei voi yrittää.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanervalle toteaisin, että budjetti vaikuttaa työttömyyteen sillä tavalla, että jos nyt kuuluisat valtion ja kuntien palkka-alet, jotka on laskettu 10 prosentiksi, ne eivät toteudu ja palkkoja ei alenneta, se tietää sitä, että valtiolta jouduttaisiin vähentämään henkilökuntaa 15 000 ja kunnilta 40 000. Se on 55 000 työpaikkaa. Jos se taas toteutetaan esimerkiksi lomautuksina, jokaisen työntekijän pitäisi olla 36 päivää lomautettuna työstään. Miten se on tässä systeemissä mahdollista, kun muutenkin on jo tiukoilla henkilöstö?

Sitten kaipasin ministeri Kanervalta vastausta esittämäni kysymyksen, miten hän suhtautuu työmarkkinatukijärjestelmään.

Ed. R o s s i: Herra puhemies! Hyvät edustajat! Näiden valtiopäivien kolmas välilyksymys, tällä kertaa vihreiden alulle panema, kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja

työllistämistä suosiviksi edustaa piristävää poikkeusta. On selvästikin haluttu puuttua rakenteisiin ja hakea niihin vaihtoehtoisia vastauksia. Käyty keskustelu ei ole ollut tällä kertaa ainoastaan suoraa huutoa, kuten presidentti Koivisto valtiopäivien avajaisissa totesi silloisesta keskustelusta.

Ahon hallituksen kohtuuttomasta tölvimisestä huolimatta voin yhtyä perusajatukseen välillisten työnantajamaksujen painopisteen siirtämisestä tuotantoon, automaatioon ja liikevaihdon suuntaan. Nykyiset järjestelmät sortavat todellakin kauttaaltaan työn teettämistä ja suosivat koneistamista. Se ei voi olla oikein.

Puheen alkuun haluan kommentoida muuttaman edustajan puheenvuoroa, ensimmäisen allekirjoittajan, ed. Hassin kohdalta ensinnäkin. Ed. Hassi totesi, että viennin suuryrityksistä on tullut tyrannijoukko, joka terrorisoi muita yrityksiä. On huomattava, että myös vientiteollisuus on ylivelkaantunut ja myös vientiteollisuus on joutunut kärsimään samat kurssitappiot devalvaation ja markan kellutuksen myötä. Ei tuokaan teollisuus ole päässyt niistä laskuista ulos, joihin on viitattu. On totta, että kilpailukyky on parantunut vientiteollisuuden osalta, mutta ei kai siinä ole mitään kadehtimista. Päinvastoin luulen, että se on koko suomalaisen talouden ehdoton etu.

Pankinjohtaja Sorsan nimissä kulkenut yhteiskuntasopimus kaadettiin syksyllä 91 ammattiyhdistysliikkeen ja mm. Metalliliiton toimesta. Tuolloin Esko Ahon hallitus tavoitteli sopimusta, joka olisi jakanut laman tasaisemmin koko kansantalouden puitteissa. Yhteiskuntasopimuksen kaatajat ovat mielestäni se tyrannijoukko, joka pyrkii vielä nyt hyödyntämään devalvaation ja markan kellutuksen palkankorotuksina. Sanoisinpa vain, että uskomatonta röyhkeyttä.

Keskustelun aikana ed. Hurskainen totesi, että Suomi tarvitsee kasvusysäyksen sosialidemokraattien viimeaikaisten oppien mukaisesti. Tuo kasvusysäys ei voi kuitenkaan perustua bluffille, joka johtaisi velan lisäämisen myötä laskun siirtämiseen ensi vuosituhannelle tämän päivän nuorison maksettavaksi. Sitäkö sosialidemokraatit haluavat, että ensi vuosituhannen nuoriso maksaa tämän vuosikymmenen maksut? Tämä ohjelma heikentäisi lupaavaa korkotason kehitystä, vauhdittaisi valtiontalouden alijäämää, joka nytkin edustaa jo kolmannesta valtiontaloudesta, ja johtaisi lisääntyvän velanoton hoitokulujen kestämättömään tasoon. (Ed. Rinne: Suomi velkaantuu työttömyyden johdosta!)

Socialidemokraattinen budjettipäällikkö Raimo Sailas on tosin maalannut kauhuskenaarioita valtionvelan hoitomenojen nousemisesta toiseksi suurimmaksi menoeräksi sosiaali- ja terveydenhuollon jälkeen. Kaukanahan se ei ole nytkään, mutta SDP:n ohjelma takaisi tuon kauhunäytelmän toteutumisen kirkkaasti ja vuorenvarmasti.

Työllisyyden kannalta on tehokkainta pienten ja keskisuurten yritysten eläke- ja sosiaaliturvamaksujen alentaminen ja ylipäättänsäkin yrityspuolen kohtelevaaminen niin, että meillä tulevaisuudessa on yrittäjyydelle sijaa ja mahdollisuuksia. Muutoin käytännössä olen iloinen siitä, että sosialidemokraattien arsenaalissa joustoilla on yhä enemmän sijaa, koska jos me emme nyt joustaa, niin kaikki tiedämme aineen lain mukaan, että joustamattomuus johtaa murtumiseen, ja tuota murtumista suomalainen yhteiskunta ei missään tapauksessa kestä.

Eräs uskomattomimpia väitteitä, mitä sinälänsä mielenkiintoisessa ed. Hurskaisen puheenvuorossa oli, oli kohta, jossa viitattiin EY-jäsenyyshakemukseen ja siellä käytäviin neuvotteluihin. Tuossa puheenvuorossa todettiin aika suoraan, että EY-jäsenyydestä ennen kaikkea on tehty tukiaisten metsästäminen projekti. (Ed. Laaksonen: Sitähän se on!) Ihmetyttää, millä lailla sosialidemokraatit miettivät mahdollista jäsenyyttä Euroopan yhteisössä, ininkö, että me menemme sujona Eurooppaan ilman, että saamme myös Euroopasta jotain takaisin?

Käytännössä kuitenkin on niin, että maatalouden, aluepolitiikan ja hankekohtaisten projektien kautta Suomi voi saada Euroopan yhteisön jäsenyydestä jäsenyyssmaksuaan takaisin tänne Suomeen. On totta tietysti, että maatalous ja aluepolitiikka eivät osu pääkaupunkiseudulle, mutta erilaisten korkean teknologian projektien kautta Suomen on mahdollisuus hyödyntää tuota jäsenmaksuaan myös siltä osin. Siinä ne meidän mahdollisuutemme ovat. Haluaako SDP toisin sanoen sitä, että meillä tulisi maatalouden sektorikin ajaa alas ja että me emme edes näissä neuvotteluissa pyrkisi saamaan sitä rahaa Suomeen, mitä meillä on mahdollisuus saada? Se johtaisi käytännössä pahimmillaan 500 000 ihmisen elintarvikeketjun rapautumiseen ja alasajoon ennen pitkää. Sitäkö SDP haluaa?

Herra puhemies! Suomi nousee talouslamasta vain työllä. Esimerkiksi pakkolomat tai lomarahojen maksaminen lisälomina eivät paranna talouttamme, vaan epävarmuus ja kaaos pyrkivät lisääntymään. Asioita onkin tarkasteltava terveen ja kannattavan tuotannon edellytyksien pa-

rantamisen kannalta. Tässä muutamia kohtia, millä työajan ja joustojen kautta voidaan vaikuttaa positiivisesti työttömyyden vähentämiseen ja työllisyyden parantamiseen.

Suomessa on siirryttävä 8 tunnin työpäiviin. Se tarkoittaa luopumista kaikista ns. pekkasvaipaista ja työajan lyhennyksistä. Se on todellista elvytystä, jossa me itse omalla työllämme, omalla panoksellamme, lisäämme myös yritysten kannattavuutta ja näin olemme edistämässä koko kansantaloutemme kasvua.

Meidän on luovuttava, ainakin toistaiseksi, lomarahoista eli 13. kuukauden palkasta, johon meillä on ollut varaa hyvinä vuosina mutta ei nyt. Lomarahakysymys on ollut eduskunnalle varsin vaikea, mutta on toivottava, että yhteiskunnassa voimme toimia esimerkkinä, vaikka mm. ed. Rinne sitä on niin paljon pelännytkin, että eduskunta omat lomarahansa poistaessaan toimi esimerkkinä tässä asiassa. Niin toivon todellakin olevan. Uskomatonta on se, että uusitsekkyys elää vielä eduskunnassakin. Ed. Rinne kyllä sen päätöksen kohdalla näytti jostakin syystä olleen poissa silloin, mutta 17 edustajaa oli kuitenkin sitä mieltä, että kunhan kansanedustajilla menee hyvin, niin työntekijöistä viis, suomalaisesta yhteiskunnasta ja tuotannosta viis. Näin se käytännössä on. (Ed. Rinne: On todella härskiä hurskastelua!)

Työttömyysvakuutusmaksujärjestelmä on remontoitava. Hallitus on aloittanut tuon työn, ja sitä tulee jatkaa. Nyt työnantaja rangaistaan edelleen työllistämisestä. Kuten alussa totesin, se ei voi olla oikein. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miksi tehdään näin?)

Julkisen sektorin byrokratian purkamista on jatkettava. Tämä ei ole kuitenkaan sitä, että vihaissimme tai vihaisin julkista sektoria. Me tarvitsemme niitä palveluja. Aivan kuten täällä on aiemmin todettu myös vientisektori ja tuotannollinen puoli elävät sillä, että palvelut ovat yhteiskunnassa kunnossa. Mutta niiden täytyy olla oikeassa suhteessa. Tällä hetkellä tuo tilanne ei ole sitä. Tämä edellyttää uutta asennoitumista työelämässä. Palvelulaitoksissa työnkuvat on pystyttävä muuttamaan niin, että mahdollisimman monet tekevät useampaa työtä, tiukoista ammattinimikkeistä ja rajoista on päästävä eroon. Eikä se ole, edelleenkin toistan, työntekijöiden edun vastaista, vaan se on nimenomaan kaikkien edun mukaista, koska näin pystytään takamaan työpaikkoja ja turvaamaan talouden kehitystä.

Suomalainen pääosin vuodelta 1946 peräisin oleva työaikalaki on jäänyt pahasti jälkeen kehityksestä. Nyt järjestöissä lausunnolla oleva työ-

aikalainsäädäntökomitean uudistusesitys tarjoaa hyvän pohjan yhden keskeisen elämänosan eli työajan kehittämiseksi. Ed. Ukkola kyseli aiemmin, missä työaikalainsäädäntökomitean esitys on meneillään. Se on tällä hetkellä järjestöjen käsiteltävänä. Valitettavasti edelleenkin on olemassa kaksi erimielistä linjaa työaikanormiston kehittämisessä, säilyttävä ja joustava. Lähinnä työntekijäjärjestöjen edustajat ovat konservatiivisen eli säilyttävän linjan kannalla ja elinkeinoelämä joustavan työajan kannalla. Pohjaksi on muistettava, että peräti 80 prosenttia ansiotyössä käyvistä suomalaisista on valmiina sopimaan työajoista paikallisesti työnantajansa kanssa. Saman Taloustutkimus Oy:n viime vuoden lokaussa tekemän tutkimuksen mukaan 77 prosenttia työntekijöistä uskoo paikallisen sopimisen työajoista ja palkkauksesta parantavan työmotivaatiota ja työn tuottavuutta.

Varsinkin taloudellisesti vaikeina aikoina on aivan ymmärrettävää, että töitä tehdään silloin kun niitä on. Siksipä on toivottavaa, että lakia väljennetään joustavuuden suuntaan, jolloin työaika voisi olla enimmillään 12 tuntia. Samoin on varsin kannatettavaa, että lisä- ja ylityöistä maksettava korvaus olisi mahdollista saada myös vapaana joko irrallaan tai vuosiloman yhteyteen liitettynä. Ylityökorvauksemme ovat kansainvälisesti korkealla tasolla. (Ed. Laaksonen: Pitäisi olla vieläkin korkeammalla, jotta päästäisiin ylityöstä eroon!) Totta kai jokainen on palkkansa ansainnut, kansanedustajatkkin. Esimerkiksi Ruotsissa ylityöprosentit ovat 30:stä 70:een, kun ne meillä Suomessa ovat 50:stä 100:aan prosenttiin. Komitean esittämä 50 prosenttia ylityökorvausten enimmäismääräksi edustaisi tavallaan kultaista keskitietä, joka olisi yritystenkin kannalta siedettävä. Samassa yhteydessä on todettava palkansaajien näkövinkkelistä, että tuloverotusta on rukattava samalla työn tekemistä kannustavaksi. Nythän se ei tee sitä.

Suomalainen työaika on lyhentynyt nopeassa tahdissa. Jo pelkästään ns. pekkaspäivät ovat lyhentäneet teollisuuden vuosityöaikaa viime vuosikymmenellä 100 tunnilla. Niinpä vuosityöaikamme onkin laskenut jo teollisuusmaiden lyhimpien joukkoon. Eihän tässä kenenkään pitäisi tuki työhullu olla, mutta sekin on selvää, ettei taloutemme lomaimallakaan kohene eikä varsinkaan velaksi.

Meidän on kaikkien syytä muistaa, että ainut varma työpaikka on kannattava ja kilpailukykyinen työpaikka. Suomessa työläinsäädäntöön vaikuttaminen on ollut liiankin pitkälle työmarkki-

naosapuolten keskinäisen sopimisen varassa. Varsinkin suurteollisuuden johdolla on tehty paljon ratkaisuja, joita pienirytykset eivät kestä. Onkin toivottavaa, että myös pk-sektori pystyy olemaan päättämässä niistä asioista, joilla todella vaikutetaan työelämään. Tällä hetkellä pienirytykset joutuvat tyytymään isompien saneluihin.

Ammattiyhdistysliike on taas puolestaan varjellut mustasukkaisesti oikeuttaan olla neuvottelemassa kaikista mahdollista asioista. Luulisi joskus eduskunnan vasemmistonkin miettivän sitä, että onko todella niin, että ay-liike päättää myös sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton puolesta, ja sitten te hyväksytte kaiken, mitä tänne eteen kannetaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ole!)

Ay-liikkeellä, työnantajajärjestöillä, hallituksella ja eduskunnalla on ainutlaatuinen tilaisuus näyttää, että uudesta työaikalainsäädännöstä voidaan tehdä paikalliset sopimukset mahdollistava, joustavasti työntekijän ja yrityksen tarpeet huomioiva puitelaki, joka lisää samalla yritysten tehokkuutta, kannustaa työntekijöiden palkkaamiseen ja vähentää työttömyyttä.

Herra puhemies! Nuorisotyöttömyys on työttömyyden vaikein kohta, koska se voi johtaa yhteiskunnan keltasta putoamiseen. Nyt on aika arvioida, pidämmekö nuorisotyöttömyyttä vain yhtenä osana yleistä työttömyyttä vai haluammeko me vähentää ja lieventää erityisesti nuorisoon kohdistuvia taloudellisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia paineita. Mielestäni nuorisotyöttömyyden edessä ei saa lannistua, vaan se on nostettava erääksi keskeiseksi kansalliseksi kysymykseksi.

Myös Pohjoismaissa on tehty useita selvityksiä erityisesti nuorten työllistämisestä, mutta tehokkaita toimenpiteitä ongelman hoitamiseksi ei ole saatu aikaan. Positiivista oli kuulla työministeri Kanervalta niistä toimenpiteistä, mitä hallitus on jo tehnyt ja on tekemässä nuorten työllistämiseksi ja kouluttamiseksi. Esimerkiksi palkkojen jousto nuorten osalta ei ole toimenpide, jolla pyritään nuorten riistämiseen, vaan se on yksinkertaisesti toimenpide, jolla pyritään luomaan nuorille uusia avautuvia työpaikkoja niin, että nuoret myös pääsevät työelämään. Tällä hetkellä jäykkyys johtaa eittämättä siihen, että meille on syntymässä kortistosukupolvi, ja sitten kysyn vain, kun seuraaviakin hallituksia ajan myötä on jälleen toiminnassa ja hallinnassa ja hallitsee tätä maata, millä tavalla niitäkin laskuja maksetaan.

Nuorten osalta on luovuttava tiukoista työmarkkinasopimuksista, jotka estävät nuorten työllistämisen joustavimmilla ehdoilla. Nuorille

on luotava oma harjoittelijajärjestelmä. Nyt monet nuoret jäävät vaille työpaikkaa ja harjoittelu-paikkaa, koska usein ammatilliseen opiskeluun pakollisena liittyvä työharjoittelu jää saamatta ja näin ammattiin valmistuminen siirtyy. (Ed. Rajamäki: Noilla opeilla se on mansikan poimintaa!) Ensi kesästä on tulossa vähintään yhtä karmea kuin menneestä kesästä, ja tässä suhteessa onkin toivottavaa, että myös kunnissa nyt budjettien laatimisen yhteydessä pystytään panostamaan siihen, löytyykö kunnilta vähäisistäkin resursseista voimavaroja nuorten työpaikkojen luomiseksi ja aikaansaamiseksi. Työnantajien maksamat sivukulut on porrastettava myös nuoria suosiviksi. Ne ovat kaikki kysymyksiä, jotka konkreettisesti vaikuttavat siihen, työllistetäänkö nuoria vai ei.

Työttömyyskorvausten vastikkeettomuudesta on päästävä eroon. Mielestäni työttömyyskorvaus ei voi langeta terveille, työkykyisille ihmisille kuin manulle illallinen. (Ed. Rinne: Mitä he sitten tekevät, jos ei töitä saa?) Tämä ei ole mikään ihmisoikeuskysymys, niin kuin olen kuullut sen joskus tulkittavan. Ei voi olla oikein, että suuri osa väestöstä, puoli miljoonaa, voi olla ikään kuin jouten ja yhteiskunta on valmis sen jollakin lailla työttömyyskorvausten kautta rahoittamaan. Tämäkin on kysymys, josta keskusteluun käsittääkseni ei ole oltu todella valmiita eikä halukkaita, vaan on katsottu, että työttömyyskorvaus kuuluu niiden perusetuisuuksien pariin, jotka on saatava vastikkeetta. Työttömyyskorvausta vastaan onkin edellytettävä esimerkiksi yhteiskuntapalvelusta ainakin nuoremmilta ikäluokilta, esimerkiksi 21 ikävuoteen saakka.

Ed. Hurskainen on ollut käsittääkseni Pohjoismaiden neuvostossa puhumassa myös eräänlaisen yhteiskuntapalvelun suuntaan ja kannattanut tämän tyyppisiä näkökulmia, joten tässä kantamme kyllä yhtyvät. Yhteiskuntapalvelu voisi tapahtua muutaman tunnin työrupeamana julkisella sektorilla tai yrityksissä. Näin nuoret työttömät pääsisivät helpommin mukaan työelämään ja samalla vaara yhteiskunnan keltasta tipahtamisesta vähenisi. Joustoissa ei ole todellakaan kysymys nuorten riistämisestä vaan auttamisesta työelämään. Erityisesti vetoankin ammattiyhdistysliikkeeseen ja työnantajiin nuorten työllisyyskysymyksen parantamiseksi.

Samoin on toivottavaa, että kun ensi vuoden tiukkenavia talousarvioita tehdään, jokaisessa kunnassa mietittäisiin tämä kysymys vielä aivan erikseen. Mahdollisuuksia, jos tahtoa on, on aina olemassa. Tämä pätee tietysti myös Ahon halli-

tukseen aivan samalla lailla. (Ed. Rajamäen ym. välihuutoja) Uskon ja toivon, että Varkauden kaupunki samoin kuin myös Suomenjoen kaupunki tähän asiaan tulevat panostamaan. Joulukuussa tiedämme vastaukset.

80-luvun loppupuoli jää kuitenkin historiaan räikeän saalistuksen aikana. Samoin 90-luvun alku näyttää jatkavan tätä kehitystä, koska meidän työllistettyjen on niin vaikea luopua saavutetuista eduista. Tämä sirkus nähtiin todellakin täällä eduskunnassa lomarahakysymyksemme aikana. Jotkut sanoivat, että se on populismia. Se on sitä esimerkkiä, jota eduskunnan ja kansanedustajien on voitava näyttää. Tämän vuosikymmenen loppupuolella ja ensi vuosituhaten alkupuolella tullaan kysymään monta kertaa, miksi te ette hillinneet enemmän lainanottoa. (Välihuutoja) — Ed. Rajamäki tuntee maatalousbudjettia sosialistiksi yllättävän hyvin ja tietää tismalleen sen, että 4 miljardia vähemmän on maatalousbudjetissa rahaa. Jos se ei ole säästämistä, niin mitä se sitten on, verrattuna 1992:een? (Puhemies: 20 minuuttia!) Näin ollen on todettava, että se väite, että ei maatalous ole säästännyt eikä sen kautta ole hillitty lainanottoa, ei pidä missään tapauksessa paikkaansa. — Sosialidemokraatit haluavat siirtää ongelmia, mutta toivon sisimmässäni ja käytännössäkin, että Ahon hallitus saa liikkeelle ne reformit ja rakenteiden uudistukset, jotka ovat välttämättömiä koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Helsingin yliopiston rehtori, professori Risto Ihmuotila totesi lukuvuoden avajaisissa: ”Politiikot eivät pysty työskentelemään yhtä vaalikautta kauempana olevien tavoitteiden hyväksi.” Herra puhemies, toivon, että sekä tämä että tulevaisuusselontekokeskustelu tulevat osoittamaan, oliko rehtori oikeassa vai ei.

—————
Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

—————
Ed. T. Roos merkitään läsnä olevaksi.

—————
Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ihmetyttää, että ed. Rossi ei kuunnellut, mitä minä puhuin, ja siteerasi minua aivan väärin. Ed. Rossi väitti, että me haluamme velanotolla kasvusysäyksen. Näin suinkaan en sanonut, vaan kasvusysäyksen rahoittamiseksi me sosialidemokraatit esitämme 7

miljardin markan sisäisiä siirtoja budjetin menoihin ja tuloihin. Kasvua ja työllisyyttä tukevat toimet vähentävät työttömyydestä aiheutuvia menoja noin 2 miljardilla sekä pankkituen tarvetta myös 2 miljardilla, verotulot vahvistuvat noin 1,5—2 miljardilla markalla. Investointien aikais-taminen säästää tulevien vuosien valtion menoja. Lisäksi ed. Rossin puheessa oli hieman irvokasta, että hän ei myönnä sitä, että maamme EY-neuvottelujen painopiste on todella tällä hetkellä maatalouden tukiaisissa. Tätä hallitusta eivät näy erityisemmin kiinnostavan muut osa-alueet EY-neuvotteluissa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rossin puheenvuoro oli täynnä hyvin patavanhoillisia asenteita. Minä puutun ainoastaan joihinkin hänen esittämiinsä kysymyksiin.

Hän käsitteli työaikaa ja vaati sitä pidennettäväksi. Minusta Suomessa ei voida tästä aiheesta käydä keskustelua ilman, että otetaan kotitalouksien taso mukaan. Jos näin menetellään, huomataan helposti, että yhteenlaskettu kotitalouksien antama työaikapanos Suomessa on suurempi kuin Keski-Euroopassa. Japanin tyyppistä miesten uhrautumista vain työlle me naiset emme Suomessa hyväksy. Jos Suomessa lisättäisiin esimerkiksi päivittäistä työaikaa nykyisestä, aiheuttaisi se tullessaan monia ongelmia, ei vähiten lastenhoidon suhteen. Mielestäni lapsille 10 tunnin hoitopäivä päiväkodissa on ihan riittävä määrä. Näin pitkä aikahan siitä tulee monissa paikoissa työmatkojen johdosta.

Ed. Rossi puhui myös ylityökorvauksista, mutta oikeastaan itse ylitöistä hän ei puhunutkaan, ja se vähän hämmästytti, koska sopiminen siitä, että ylitöistä luovuttaisiin laman ja suurtyöttömyyden johdosta välittömästi, olisi hyvä keino työllistää työttömiä vaikka määräaikaissa työsuhteissa. Ihmettelen, että tällaisesta ehdotuksesta ei ole julkista keskustelua juurikaan käyty. Se on nopein ja yksi tehokas tapa välittömästi jakaa työtä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En halua sukeltaa ed. Rossin ansiokkaan ristiriitaiseen puheenvuoroon kuin siltä osin, kun hän MTK:n johtaman hallituksen uskollisena soturina tarkasteli EY-jäsenyysneuvottelutavoitteita. Maatalouden osalta ne perustuvat Tanskan mallin matkimiseen, ylituotantoon, jopa sen lisäämiseen, mikä tulee merkitsemään budjettitaloudellisesti voimakasta sitoutu-

mista kansallisesti, viljelijöiden tilojen kiintiöjärjestelmän ja kehittämisen estoa, vientimarkkinointimaksujen voimakasta kasvua. Se, ed. Rossi, että näennäisesti kolmen viime vuoden aikana on pientä laskua tapahtunut budjetin vientitukivarjoissa, johtuu täsmälleen siitä, että on lykätty vientiä viljapuolella ylivarastoimalla. Siitä löytyvät tilastot Valtion viljavarastoa myöten.

Aluepolitiikan osalta hankekohtaisilla projekteilla ym. totta kai tulee edetä. Mutta EY:ssä tällä hetkellä vain Espanjassa on korkeampi työttömyys kuin meillä. Ja nimenomaan, koska EY:n aluepoliittinen tuki määräytyy aluebkt:n ja työttömyysasteen mukaan, Suomi on erityisesti tämän vakavan työttömyystilanteen takia tällä hetkellä EY:n tukikriteerien piirissä niin voimakkaasti, että me olemme nettosaaja. Mutta me olemme nettosaaja vain siksi, että me olemme rupukunnossa, ei minkään muun takia. Tilanne on kolmessa vuodessa muuttunut.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajatoveri Rossi hyökkäsi hyvin voimakkaasti pekkaspäiviä vastaan. Tasapuolisuuden vuoksi on sanottava, että esimerkiksi viljatilalla on kylvöjä kaksi viikkoa keväällä ja syksyllä korjuuta kaksi viikkoa eli ns. haavistovaapaata on 11 kuukautta. On aivan kohtuuton tämä hyökkäys, joka osoittaa näinkin nuorelta mieheltä vanhaa isäntämiesmentaliteettia. Se tuntuu aivan kauhealta. (Ed. Rossi: Historia toistuu!) — Historia näyttää toistuvan, vuosisadan alun henget puhuvat taas keskuudessamme.

Myös lomatalpaluurahoissa on se sävy, että syyllistetään nimenomaan palkansaajat. Metalliliitto taisteli suurin uhrauksin lomarahaa. Sitten me, hyvät ihmiset, annamme esimerkin monille pienipalkkaisille palkkatyöläisille: Luopukaa lomatalpaluurahostanne.

Minä lopetan tähän, ettei tule taas vaikeuksia niin kuin viime kerralla, kun asiaa käsiteltiin, koska monet eläinvertauokset nousevat mieleen.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rossi toivoi Ahon hallitukselta joitakin uusia keinoja. On myönnettävä, niin kuin täällä aikaisemmin on todettu, että hänen puheensa oli minunkin mielestäni sangen risiriitainen.

Ensinnäkin hän puhui varsin ansiokkaasti nuorisotyöttömyydestä, mutta unohti sen, että Ahon hallitushan on ihan hiljakkoin romuttanut työllisyyslain siltä osin, että taattiin nuorille edes jonkinlainen mahdollisuus tehdä työtä edes muu-

taman kuukauden. Puheenvuorossaan hän unohti tämän täysin.

Mielestäni aika omituinen oli myös vertaus siitä, että työttömyyskorvaus ei saa tulla kuin manulle illallinen, mikäli muistan oikein termin, mitä hän käytti. On muistettava myös se, että silloin, kun hallitusmuodon 6 §:ää remontoitiin ja puhuttiin nimenomaan työn oikeudesta, periaate oli myös se, että jos ei pystytä tarjoamaan työtä, taataan jonkinlainen työttömyysturva henkilölle.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että nuorisotyöttömyys on varmasti yksi tämän yhteiskunnan kaikkein pahimpia ongelmia. Mutta se ei kyllä silläkään parane, että nuoria ihan talkootöillä työllistettäisiin. Haluaisin tietää, minkälaisella palkkatasolla ed. Rossi olisi valmis työllistämään nuoria ihmisiä. (Ed. Rinne: Ruokapalkalla!) Monissa työehtosopimuksissa on jo pitkään ollut nuorten palkat, harjoittelupalkat, ja muistutan vielä kerran, että ne ovat ensimmäisen palkkaryhmän, siis alimman palkkaryhmän, palkoista 60—70 prosenttia. Minä en mitenkään usko, että ne olisivat esteenä nuorten työllistämiseksi.

Nyhdän on uusi työmarkkinatukiesitys. Siinä lähdetään siitä, että ilman työsuhdetta saa 116 markkaa päivässä ja jos asuu vanhempiensa taloudessa, vain 60 prosenttia siitä palkasta. Totesin jo aikaisemmassa puheenvuorossani, että tässä asiassa on jotakin itua, mutta tämä vaatii kyllä korjauksia.

Sitten joustamisesta, jota ed. Rossi peräänkuulutti, haluan todeta, että suomalainen työelämä tänä päivänä joustaa todella paljon. Meillä on hyvin liukuvat työajat ja pitkä vuosilomakausi. Mutta se, mihin minä haluan ennen kaikkea kiinnittää huomiota, on se, että meillä tehdään aivan uskomattoman paljon ylitöitä. Jostain näin sellaisen kirjoituksen, että 100 000 työpaikkaa voitaisiin saada aikaan, jos näistä ylitöistä luovuttaisiin, ja ihmiset joutuvat, arvoisat kollegat, tekemään niitä ylitöitä hyvin usein vasten tahtoaan työnantajan kiristyksen kohteena. He eivät uskalla yksinkertaisesti kieltäytyä, ja työhuonekunnat eivät voi tehdä päätöksiä, koska se katsotaan työtaistelutoimenpiteeksi, jos tehdään yhteinen päätös.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lohdutukseksi niille, jotka kummastelivat puhettani, tulkoon todettua, että joka sana omia sanoja.

Ensinnäkin sanon ed. Hurskaiselle, kun hän totesi, että irvokasta oli kuunnella EY-asioihin liittyvää kannanottoani, samoin myös ed. Rajamäelle, että onko sitten kovin kummallista ja irvokasta, jos Suomi tältäkin osin pitää huolen kansallisista eduistaan. Kyllä maaseutu ja maatalous ovat yksi osa sitä kaikkea. Eta-sopimuksen jälkeen maaseutu, maatalous ja aluepolitiikka ovat keskeisiä asioita.

Ed. Vehkaojalle sanoisin, että pienten lasten vanhempien kohdalla tulisikin toteuttaa (Ed. Vehkaoja: En puhunut pienistä lapsista!) lasten ja vanhempien kannalta joustavampia ratkaisuja. Se on eräs mahdollisuus juuri silloin. Siinä suhteessa kyllä katson, että tämän kaltaisia malleja voidaan todeta eikä vetää ihan rajaa poikki joka kohdassa, vaan nähdä, että kun on tarvetta joustavuuteen esimerkiksi lastenhoidon suhteen, yhteiskunta luo siihen mahdollisuuksia.

Ed. Rinteelle totean, että tulee aina mieleen, kun edustaja avaa suunsa, että ikään kuin Karjalan rajajääkäri aloittaa puheensa ja ampuu kaikkea, mikä liikkuu, varsinkin jos on kysymys maataloudesta tai maatalouteen liittyvistä kysymyksistä. Se on sinänsä virkistävää kuunneltavaa, mutta ei se vie näitä asioita kyllä eteenpäin. En minä ole syyllistämässä palkansaajia millään lailla, vaan minä syyllistän niitä palkansaaja johtajia, jotka vievät tätä maata tuohon syyttämällä koko ajan vain toisia eikä katsomalla, että vastaus löytyy joskus myös sieltä peilinkin puolelta. Siinä mielessä on omituista edelleenkin, että ei nähdä lähemmäksi, vaikka pitäisi.

Ed. Rimmille vielä sanon, että työnantajat ja työntekijät voivat sopia keskenään palkoista. Tällöin minä uskon, että nuortenkin kohdalla löytyy se oikea ja sopiva palkkataso, millä nuoria voidaan työllistää.

Ed. Haasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän hiukan semantiikkana tätä kiistelyä lomarahjoista ja pekkaspäivistä. Pidän tietynlaisena temppuna sitä, että työnantajapuoli laskee nämä välillisiin työvoimakustannuksiin, koska muodollisesti nämä eivät ole tehdyn työn palkkoja. En nyt sitä tarkoita, etteikö lomarahojen ja pekkaspäivienkin poistamisesta voisi löytyä ratkaisuja lama-ajan ongelmiin. Mutta kuitenkin pidän edelleen varsinaisena ongelmana erotusta työvoimakustannuksen ja työntekijän käteen jäävän palkan välillä. Nämä pekkaspäivät ja lomarahat tuovat myös työntekijän käteen rahaa eli ovat työntekijän palkkaa, ja on vain nimityskysymys, että niillä on eri nimi. Okei, voidaan

päätyä siihen, että tarvitaan palkanalennus. Jos sitä tarvitaan, niin silloin esimerkiksi näihin puuttumiseen saattaa olla ihan järkevää, mutta puhutaan silloin palkanalennuksesta, jos niin tehdään.

Mitä tulee työaikaan, niin itse kannattaisin kyllä pikemminkin sitä, että sosiaaliturva tukisi työn jakamista. Esimerkiksi ed. Vanhanen keskustan ryhmäpuheenvuorossa puolestaan esitti sosiaaliturvan uudelleenjärjestämisestä aika radikaaleja ajatuksia, jotka loisivat ihmisille käytännön mahdollisuuksia jakaa työaika keskenään paljon enemmän kuin nyt. Ed. Rossi taas esitti vähän päinvastaista linjaa. Tämäkin on minusta yksi esimerkki siitä, että me liikumme nyt sellaisissa kysymyksissä, joissa aivan selvästi eduskuntaryhmissäkin ollaan ihan eri linjoilla.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Hallituksen eli ministeri Kanervan vastaus välikysymyksen olisi ollut ihan kohtuullinen, jos me olisimme esimerkiksi kahden ja puolen vuoden takaisessa tilanteessa, jos meillä olisi työttömyys pahenemassa 5 prosentista 7 prosenttiin tai 100 000 työttömästä 150 000 työttömään. Mutta kun eletään jättityöttömyyden yhteiskunnassa kolminkertaisissa lukemissa, nuo toimet ovat täysin riittämättömiä. (Ed. Aittoniemi: Mikä on demarien vaihtoehto?)

Tilastokeskuksen hyvinvointikatsauksessa Pekka Parkkinen on kirjoittanut jättityöttömyyden yhteiskunnasta mielenkiintoisen artikkelin, jossa hän tarkastelee juuri näitä taloudellisen kasvun ja työllisyyden yhtymäkohtia. Jos vanha luku eli työttömyyden koheneminen vasta yli 3 prosentin talouskasvulla pitää jatkossakin paikkansa, Suomessa olisi hyvän talouspolitiikan ja talouskasvun kautta vielä vuonna 2005 neljännesmiljoona työtöntä, aivan kohtuuttomasti ja siis lähes 15 vuoden kuluttua.

Jos taas menee huonosti, niin toinen Pekka, presidenttiehdokas Pekka Tiainen näkyy päivätyössään laskeskelleen, kuinka valtaviin työttömyyslukuihin joudutaan, jos me joudumme tyytymään nollakasvuun tai parin prosentin talouskasvuun. Vaikka näissä kauhisteluluvuissa olisi jotain presidenttiehdokaslisääkin, niin on selvää, että tällaisista työttömyysluvuista ei selvitä vanhoilla konsteilla.

60-luvulla Suomi selvisi jättimäisellä muutto- liikkeellä Ruotsiin. Sitä olivat edeltäneet työajan lyhentämisen työllisyysvaikutukset lauantaipäivien poistuessa normaaleista työvuorolistoista. Edelleen 70-luvulla ja vielä 80-luvun alkupuolella julkinen sektori työllisti todella nopeasti lisää vä-

keä, ja nyt ollaan osaltaan näitä julkisen talouden ongelmia kokemassa, jotka siitä kasvusta aiheutuivat.

Yleinen lääke, jota esitetään, on eläkkeelle siirtymisen lisääminen. Eläkelaitosten tilastot ovat sinänsä oikeita: me joudumme hyvin kalliisti maksamaan siitä, että tämä ns. eläköityminen Suomessa tapahtuu kovin aikaisin. Eläkerahastojen vajeet osaltaan johtavat siihen, että jo normaalieläkkeiden maksamisessa on aivan riittävästi ongelmia tulevaisuudessa.

Tilanne on yksinkertaisesti sellainen, että julkisen sektorin toiminnot, sen paremmin sosiaaliturva kuin eläketurvakaan, eivät kestä tällaista 500 000:n tai 600 000:n työttömän tasoa. Tämä johtaa siihen, että lääkkeetkin täytyisi kaivaa hyvin poikkeuksellisista toimenpiteistä.

Hallituksen ensi vuoden budjetti lisää työttömyyttä, niin kuin täällä todettiin. Taloudellisen kehityksen arvio, joka budjetin pohjana on, näyttää valitettavasti jo tänään, noin kuukausi budjetin laatimisen jälkeen, aivan liian optimistiselta. Palkansaajien Tutkimuslaitos on juuri tänään saattanut julkisuuteen arvionsa siitä, että kokonaistuotanto supistuu vielä ensi vuonnakin. Vaikka vienti tämän vuoden suotuisan kasvun jälkeen vielä ensi vuonna jatkuisi kasvavana, niin laman pahenemiseen vaikuttaa aivan ratkaisevasti yksityisen kulutuksen aleneminen.

Tänä vuonna yksityinen kulutus supistuu 5—6 prosenttia kotitalouksien ostovoiman voimakkaan putoamisen takia. Ensi vuonna koko yksityinen kulutus vähenee ainakin 5 prosentilla. Palkansaajien osaltahan tulopoliittinen selvitystoimikunta on laskenut tuon aleneman jopa 8 prosentiksi. Kotitalouksien käytettävissä olevia reaalityuloja supistaa ennen kaikkea verotuksen huomattava kiristyminen. Tämän ja ensi vuoden aikana kotitalouksien ostovoima tulee laskemaan yhteensä noin 12 prosenttia. Kun aikaisempi kehitys otetaan huomioon, kotitalouksien ostovoima on siis ensi vuoden lopulla alentunut enemmän kuin koko kansantuotteen.

Kokonaistuotannon supistumiseen auttamatta liittyy voimakas työllisyyden heikkeneminen ja työttömyyden kasvu. Palkansaajien Tutkimuslaitos arvioi työttömyyden kasvavan nykytasolta vielä 60 000:lla ensi vuonna. Ehkä pahimpina vuoden jaksoina lähestytään 600 000:ta työtöntä. Nämä viimeiset luvut, vaikka työministeri Kanerva aina muutaman viikon välein väittää, että nyt se työttömyyden kasvun selkä on taittunut, osoittavat juuri tätä kovin murheellista kehityskulkua.

Miten sitten kotitalouksien rokottaminen ensi vuonna tapahtuu? Sehän on tuttua tälle salille, mutta kerrataan verotuksen kautta tapahtuvat leikkaukset: 1) veroasteikkoon jätetään tekemättä 2,5 prosentin inflaatiotarkistus, 2) perhepoliittiset vähennykset poistetaan ja korvataan vain osittain lapsilisien korotuksella, 3) palkansaajan sairausvakuutusmaksua korotetaan 0,4 pennillä äyryltä 80 000 markkaa ylittävältä tulon osalta, 4) työttömyysvakuutusmaksun kohottaminen 1,87 prosenttiin, 5) lainaveron perinnän jatkaminen, 6) aiemmin päätetty ylimääräisen korkovähennysprosentin aleneminen, 7) keskimääräinen kunnallisveroäyrin hinta nousee vähintään 0,3, todennäköisemmin ehkä lähes 0,5 penniä. Edelleen otetaan käyttöön televero ja autonkäyttömaksu, lähdeveroa korotetaan, ja arvonnlisäverouudistus astunee voimaan opposition ponnekaista pyrkimyksistä huolimatta kesken tulevaa vuotta. Tämä kysynnän leikkaaminen todella jyrkentää pahasti lamaa ja vaikeuttaa työttömyyttä. Yhteensä laskien kotitalouksien ostovoimaa heikennetään budjetin muodossa noin 20 miljardilla markalla, kun otetaan huomioon vielä veronpalaituksen lykkäytyminen. Yhtä kireää finanssipoliittikkaa ei Suomessa ole nähty sitten vuoden 1976, jolloin se lamaannutti kansantalouden pitkäksi aikaa. Näin uhkaa Palkansaajien Tutkimuslaitoksen arvion mukaan käydä nytkin.

En lähde toistamaan sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa viitoitettua talouspoliittista vaihtoehtoa, joka toisi nopeasti joitakin kymmeniätuhansia työpaikkoja enemmän hallituksen talous- ja finanssipoliittiseen linjaan verrattuna, (Ed. Aittoniemi: Joko Lipponen on löytänyt rahat?) mutta puutun joihinkin keskeisiin kohtiin tässä käydyssä keskustelussa. (Ed. Ala-Nissilä: Joitakin ehdotuksia!) — Ed. Ala-Nissilä kaipaa näitä ehdotuksia siitä huolimatta, että ne on toki esitetty useasti.

Itse tiivistäisin ne kolmeen kohtaan: 1) talous- ja veropoliittikan oikaiseminen, 2) tehostetut työllistämistoimet ja 3) rakenteelliset ratkaisut. Itse asiassa väläkysymys oli tehty tästä kolmannelta ryhmästä, ja se kattaa osan tarvittavista rakenteellisista ratkaisuista.

Talous- ja veropoliittikka hyvinkään hoidettuihin eivät auta kuin muutaman prosenttiyksikön verran työttömyyteen. Jotta päästäisiin kohtuullisiin lukemiin, alle 10 prosentin työttömyyteen, tarvitaan hyvin poikkeuksellisia ja rakenteellisia ratkaisuja. Tuollainen veropoliittikan tarkentaminen, johon väläkysymyksessä on viitattu, vaikuttaa suhteellisen hitaasti eikä poista läheskään

riittävästi tätä rakenteellista työttömyysongelmaa.

Julkisen talouden kautta työllistäminen on kallis malli, tapahtui se Rinteen nimellä tai millä hyvänsä. Satojatuhansia ihmisiä ei voida yksinkertaisesti järkevästi työllistää julkisella sektorilla eikä siihen saada rahoitusta. Jos verotusta kiristetään, se taas lyö taloudellista kasvua päähän ja johtaa ongelmiin sitä kautta. Mutta työvoimapolitiikassa on toki tehostamista, ja sillä voidaan ehkä muutaman kymmentuhannen työttömän verran vähentää myös työttömyyttä, niin kuin sosialidemokraattien budjettivaihtoehdossa on esitetty.

Mutta sitten nämä rakenteelliset ratkaisut. Tulopoliittiset neuvottelut tänä syksynä ovat erinomaisen tärkeät työllisyyskehitystä ajatellen. SAK ja muut palkansaajajärjestöt ovat tarjonneet liki veljenkättä hallitukselle ja työnantaja-puolelle. On ensimmäisen kerran puhuttu selkeästi työllisyyspöytäkirjoista tai solidaarisuussovituksesta, niin kuin sosialidemokraattien eduskuntaryhmän puolelta on tätä ajatusta lanseerattu. Haluttaisiin vaihtaa palkankorotuksia, palkkakustannusten kasvua, työpaikoiksi. Selvä asennemuutos on näkynyt erilaisissa mielipidemittauksissa. Pikkuhiljaa se vaikuttaa myös ammattiyhdistyskentän ja ammattiliittojohtajien näkemyksiin. Ongelmahan on siinä se, että halutaan takeita siitä, että tällainen solidaarinen palkan osasta luopuminen näkyisi konkreettisinä työpaikkoina, uusina työtilaisuuksina juuri niillä työpaikoilla, niissä yrityksissä, niissä kunnissa, niissä valtion laitoksissa, joissa palkkakustannuksia alennettaisiin.

Otetaan nyt esimerkiksi äskeisessä keskustelussa mainittu lomarahana. Sen vaihtaminen uusiksi työtilaisuuksiksi olisi ehkä helpompia malleja juuri sen takia, että se ei vaikuttaisi kuukausittaiseen palkansaajan, työntekijän, rahavirtaan. Jos lasketaan, että lomarahojen osuus on noin 4 prosenttia koko palkkapotista, ja jos vastaava summa käytettäisiin uuden työntekijän palkkaamiseen ja ensimmäisen kuuden kuukauden ajaksi saataisiin työllistämistukea, voitaisiin hyvinkin kymmentä työntekijää kohti palkata uusi työntekijä joko kolmen neljäsosan tai täysaikaiseen työsuhteeseen.

Massalukuinahan tämä voisi merkitä sitä, että syntyisi 100 000 uutta työpaikkaa kattavalla solidaarisuus-työllisyyspöytäkirjalla. Toki tämä edellyttäisi sitä, että ratkaisua tuettaisiin veropolitiikan muodossa esimerkiksi poistamalla työttömyysvakuutusmaksu, vajaat 2 prosenttia, jol-

loin osa ansioiden alenemasta korvautuisi julkisen vallan toimenpitein. Tässähän valtiolta säästytisi huomattava määrä työttömyysturvamenoja.

Henkilökohtaisesti minusta tuntuu, että tämän tyypillisillä ratkaisuilla olisi mahdollisuuksia edetä tämän syksyn työmarkkinailmapiiirissä, mutta se vaatisi hallitukselta ja tietysti työmarkkinaosapuolilta tulopoliittista viisautta. Aikaisemmissa vaiheissa Ahon hallitus ei tällaisia taipumuksia tulopoliittiseen viisauteen ole osoittanut, mutta niin kuin ministeri Kanerva antoi ymmärtää, aikaisemmat kokemukset ovat ehkä tässä suhteessa olleet opiksi niin pääministerille, valtiovarainministerille kuin työministerillekin.

Tällainen ajatusharjoitus, jonka lomarahana osalta esitin, toki huomattavasti helpommin vielä voisi löytyä esimerkiksi ylitöiden osalta, joihin äskeisessä keskustelussa viitattiin, tai sitten palkankorotusten sijasta, niin kuin suoraviivaisemmin SAK on neuvottelutarjouksessa esittänyt.

Jos meillä olisi talous- ja tulopoliittiestikin edes kohtuullisen kykenevä hallitus, työmarkkinoilla osoitettua valmiutta työllisyyskonsensuskseen käytettäisiin hyväksi ja käytettäisiin nopeasti hyväksi. Poliittinen oppositio olisi valmis edesauttamaan juuri siinä tarkoituksessa, että tällaiset väliaikaiset ratkaisut näyttäisivät tietä yli tämän tavattoman synkän virran, jonka muutoin pysyväksi muodostuva puolen miljoonan ihmisen työttömyys muodostaisi.

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä toteen ed. Koskiselle, että kun kuuntelin parisen viikkoa sitten pääministeri Ahon ja puoluejohtaja Lipposen keskustelua tulevaisuudesta ja siitä, mistä saataisiin rahaa elvytykseen ja uusiin työpaikkoihin, Lipponen pitkän miettimisen jälkeen löysi maatalouden, josta voitaisiin vielä nyhtää, ja toiseksi sen, että budjetin sisällä voitaisiin tehdä siirtoja. Minä totean, ed. Koskinen, että teillä sosialidemokraateilla ei ole nykyiseen tilanteeseen mitään vaihtoehtoa, jolla voitaisiin työllisyyttä parantaa, koska tyhjistä ei voi nyhjäistä.

Mitä tulee solidaarisuuteen, katsotaan sinne työpaikoille, jossa teillä on ammattiyhdistysliike. Esimerkiksi metallin ulosvientifirmat, jotka ovat puolet työntekijöistään heittäneet pois, mutta tilauskanta on jo parempi kuin ennen lamaa, siellä

teetetään mielettömästi ylitöitä työntekijöillä ja otetaan selkänahasta. He tienaaavat kaksinkertaisia summia, kun toiset ovat ulkopuolella pian peruspäivärahalta odottelemassa sisäänpääsyä. Missä se ammattiyhdistysliike ja solidaarisuus ovat? Nythän se solidaarisuus on vähän sama kuin solisaliratti Ilmari Kiannon kirjassa Punainen viiva. Näin tämä asia on.

Ainoa viime aikojen kohta, jossa meillä olisi ollut mahdollisuus jossain määrin työllistää, olisi ollut ydinvoimaratkaisu. Vaikka vähän ylimitotetusti täällä esitettiin tietysti nämä miestyövuodet, joka tapauksessa siitä olisi saatu jonkin verran elvyttävää vaikutusta sekä välittömästi että myöhemmässä vaiheessa ilman, että valtio olisi joutunut siihen osallistumaan. Nämä muut hommat ovat täysin huithapelia, herra puhemies.

Ed. S a v e l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Koskisen puheenvuorossa oli monia hyviä tunnustuksia, joita minä mielenkiinnolla kuuntelin. Olisin vain toivonut, että ed. Koskinen olisi myös tarkastellut meidän yhteiskuntamme rakennetta lähtien ei ainoastaan 60-luvun rakenteista vaan myös 70-luvulta alkaneesta lainsäädännöllisestä jäykistämisestä, joka päättyi joskus 80-luvun puolella ja jolla meidän yhteiskuntamme talous jäykistettiin todella tönköksi. Kun sen lisäksi meillä on vielä erilaisin sopimuksin ym. tavalla taloutemme tönköys varmistettu, on selvää, että kansantulon ja menoautomaatiikan väliin syntyy valtavan suuri aukko, joka näkyy mahtavana velkasaldona ja työttömien lukuna. Tämä on tosiasiaa. Tämän purkaminen ja rakenteiden korjaaminen eivät ole hetkessä toteutettavissa. Tässä mielessä toimenpiteet, joita hallitus on lähtenyt toteuttamaan, ovat jollakin tavalla suuntaa antavia, mihin tässä pitäisi tulla.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi ehkä keskittyi presidentinvaalikampanjaansa eikä kuunnellut tarkkaavaisesti. Minä nimenomaan lähdin siitä, että kentällä ja jäsenistössä olisi suurempaa valmiutta kuin ehkä ammattiliittojen johdossa tällaisiin solidaarisuussopimuksiin, jos vain löydetään oikeat tavat. Esimerkissäni edelleen viittasin valtakunnalliseen sopimukseen esimerkiksi lomarahosta sen takia, että silloin pystyttäisiin myös heikompia työpaikkoja ja heikommin palkattuja aloja ajatellen varmemmin takaamaan se, että ei tehdä tällaisia sopimuksia taas työnantajan ehdoilla, vaan pystyttäisiin tasapuolisesti varmistamaan se, että ne johtaisivat uusiin työpaik-

koihin ja uusiin työtilaisuuksiin paikallisissa työllistämissopimuksissa.

Yhteistoimintalakiinhan viime hallituksen aikana lisättiin henkilöstön koulutus- ja työllisyysuunnitelma, joka olisi juuri se keino, jolla paikalliset yrityskohtaiset sopimukset uusista työtilaisuuksista voitaisiin tehdä.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Pidän lyhyen puheenvuoron ministeri Kanervan hallituksen puolesta pitämän pääpuheenvuoron lisäksi. Täydennän sitä yhdeksi osin, joka koskee välillisiä työvoimakustannuksia, joiden olen huomannut keskusteluttavan eduskuntaa hyvinkin paljon. Kun otan esille tämän asian, välilliset työvoimakustannukset, täytyy muistaa, että sen toinen puolihan on aina sosiaaliturvan rahoitus, ja sen vuoksi tämä on sosiaali- ja terveysministeriölle erinomaisen tärkeä asia.

Palautan eduskunnan mieliin toukokuun tuposopimuksen, jossa työntekijät, työnantajat ja hallitus sopivat merkittävästä linjauksesta tulevaisuutta ajatellen, jo tätä vuotta ajatellen ja ensi vuotta ajatellen. Tähän linjaukseen kuului välillisten työvoimakustannusten nousun ehkäiseminen, tähän kuului samanaikaisesti valtiontalouden pakottavien säästöjen valinta, ja näitä asioita ratkottiin lähinnä työttömyysturvan etuustasoon puuttumisella, rahoituksen uudelleenjärjestelyllä ja vastuuvajausten lisäämisen hyväksymisellä.

Niinpä budjetissa, joka on eduskunnalle esitelty vuotta 94 koskien, on välillisiin työvoimakustannuksiin työnantajan puolella enemmän alennuksia kuin aikoihin. Työeläkemaksuja ei päästetty nousemaan, ja näin estettiin noin 4 prosentin nousupaine. Pienten työnantajien työttömyysvakuutusmaksu alennettiin 3 prosentin tasolle, ja kokonaisuudessaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun nousu asiallisesti ehkäisti nostamalla työntekijöiden työttömyysturvamaksu 0,2 prosentista 1,87 prosenttiin. Eli yhteensä on estetty 5,5 prosenttiyksikön nousupaineen toteutuminen työnantajan maksuissa. Tämä on mielestäni hyvin merkittävä teko.

Lisäksi on muistettava, että työntekijät maksavat tänä vuonna työeläkemaksuja 3 prosenttia, mikä vastaavasti keventää työnantajan maksua.

Haluan vielä kertaalleen palauttaa mieliin, että kaikki tämä on tehty yhteisesti sopien palkansaajajärjestöjen ja työnantajajärjestöjen kanssa.

Täällä keskustelussa on esitetty välillisille, palkkaan sidotuille työvoimakustannuksille eri-

laisia vaihtoehtoja. Nämä vaihtoehdot toki ovat kaikki tuttuja hallitukselle. Olemme niitä punninneet hyvinkin tarkkaan ja kuitenkin päätyneet esityksiin, jotka kaikilla on tiedossa. Kuitenkin voi kysyä, miksi hallitus ei ole esittänyt sitten korvaavia vaihtoehtoja.

Yksi syy on se, että liikevaihtoveron puolella on käynnissä siirtyminen arvonlisäveroon, ja sen vaikutukset tulisivat entistä ankarampina nimenomaan työllistävän palvelualan maksettavaksi, jos vakuutusmaksupaineet ohjattaisiin arvonlisäveroon. Vienti saisi helpotusta, koska senkin työvoimakustannukset alenisivat, ja vastaava paine suuntautuisi vaikeuksissa olevalle kotimarkkina-sektorille. Onhan vienti vapautettu liikevaihtoverosta ja arvonlisäverosta. Myöskin kiinteistövero on tuottanut jo näillä tiedoilla sopeutumisongelmia. Myös energian verotuksen edelleen kiristämisen väitetään heikentävän tuotannollisia edellytyksiä.

Vaatimuksiin, joissa on lähdetty siitä, että sosiaaliturvan rahoitusta tulisi kuitenkin hoitaa palkkoihin sidottujen välillisten työvoimakustannusten ulkopuolisin keinoin, voi todeta, että tulevaan budjettiin on sosiaaliturvan rahoitukseen suunnattu 1,8 miljardin markan verran liikevaihtoverotuottoa. Tässä suhteessa on pää avattu.

Eräs syy pidättäytymiselle pitemmälle menevästä välillisten työvoimakustannusten alentamisesta on se tosiasia, että ministeriön kokemusten mukaan työnantajan maksujen keveneminen korvautuu muutamassa vuodessa vastaavilla palkankorotuksilla. Vaikka alennus on pysyvä, se tosiasiaa syödään hyvinä aikoina, joita nytkin tietysti odotamme olevan edessä, kohoavina palkkoina.

Yleinen usko, että Suomessa välilliset työvoimakustannukset olisivat erityisen korkeat, on osittain väärä. Toistan: maksut eivät Suomessa ole poikkeuksellisen korkeita. On olemassa maita, joissa ne ovat vielä paljon korkeampia. Mutta on myönnettävä, että on myös olemassa maita, joissa ne ovat matalampia. Mutta olemme hyvää keskitasoa.

Oma käsitykseni on, että kilpailukykyä ei ole menetetty välillisten työvoimakustannusten takia vaan varsinaisten palkkakustannusten nousun takia taloudellisesti hyvinä aikoina.

Eräs ongelma on kuitenkin kotitalouksien hankkimat palvelut ja työpanokset. Jos välilliset työvoimakustannukset olisivat alemmat, kotitaloudet todennäköisesti työllistäisivät enemmän. Tätä nimenomaista seikkaa selvittelään parhail-

laan. Vaihtoehtoja tähän pääsemiseksi on useampia. Kuitenkaan massiiviset uudelleenjärjestelyt eivät kenties osoittaudu parhaiksi. Valikoivamallalla otteella tuotetaan vähemmän häiriötä ja saavutetaan kuitenkin sama työllistämisaika.

Olen samaa mieltä monien puhujien kanssa siitä, että rahoitusta on nopeasti arvioitava uudelleen. Sitä olemme juuri tekemässä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Nyt olemme kyenneet patoamaan nousupaineita, ja seuraava asia onkin ratkaista, miten nämä puretaan. Tästäkin olemme laajalti samaa mieltä. Olen halunnut osoittaa, että mikä tahansa uusi vero synnyttää ongelmia. On helppo vaatia maksujen alentamista. Vaikeampi on seisoa ryhdikkäästi uusien verojen takana. Toivottavasti takana ei ole sellainen ajatus, että rahoitusta purkamalla voidaan samalla romuttaa sosiaaliturva.

Tämä keskustelu on hyvin osoittanut yhteisen huolemme tästä asiasta. Viivytelyyn ei ole varaa mutta ei myöskään helppohintaiseen pisteiden keräämiseen. Hallitus on budjetin yhteydessä päättänyt selvityksen perusteella korjata epäkohdat, ja tämä työ on parhaillaan menossa. Tässä mielessä keskustelu on antanut myöskin sosiaali- ja terveystieteille arvokasta tukea.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen sivusi puheenvuorossaan kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia mutta puhui tästä asiasta mielestäni niin yleisellä tasolla, etten minä ainakaan saanut selvää, mitä hän tarkoitti sillä, että näitä työllistämismahdollisuuksia helpotettaisiin.

Välilyksymyksessähän kiinnitetään huomiota siihen, että yhteiskunnassa myös harmaa sektori on kasvanut ja kasvaa sen vuoksi, että erilaiset pimeät työpanokset yleistyvät mm. sen takia, että on karensisäännöksiä. Jos saa laillista työtä, menettää korvauksia, ei voida tehdä lyhytaikaisia työkeikkoja. Tämä merkitsee myös yhteiskunnan verokertymän pienentymistä, kun työtä tehdään harmaalla tai pimeällä puolella.

Olisin halunnut jotakin selkeätä vastausta siihen, mitä hallituksessa aiotaan tämän ongelman ratkaisemiseksi tehdä, miten saadaan kotitalouksien järkevät työllistämismahdollisuudet tässä tilanteessa käyttöön, olivatpa ne sitten sosiaalipuolella erilaisina auttamistehtävinä, kotiaputehtävinä tai yksinkertaisesti erilaisina remontteina tai muina, jotka varmasti tällä hetkellä lisääisivät huomattavasti tarjotun työn määrää, jos ne oikein hyödynnettäisiin.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka siinä yhteydessä, kun ministeri HUUHTANEN aloitti vastauspuheenvuoron, esitin huomautuksen, että ministeri Kanerva esitti paljon vakuuttavammin hallituksen linjan ja perustelut sille, mitä pienyritystoiminnan hyväksi on tehty, on myönnettävä, että ministeri HUUHTANEN paransi puheenvuorossaan selkeyttä ja varmuutta. Hän siis selvästi kertoi siitä, mitä on tehty sosiaaliturvamaksujen suhteen pienyritysten osalta.

Mutta, ministeri HUUHTANEN, mistä johtuu, että sosiaaliturvamaksujen varsinaista porrastusta, josta eduskunta on monta kertaa puhunut, ei ole ryhdytty toteuttamaan? Sellaisena en pidä sitä, jolla nyt palataan kansaneläkevakuutusmaksun osalta parin vuoden takaiseen ja sitä aikaisempaan käytäntöön. Miksi ei pienyrityksille makseta kantopalkkiota siitä, että ne keräävät liikevaihtoveron valtion puolesta? Jos kaikki on niin hyvin kuin ministerit ovat vakuuttaneet, miksi konkurssiaalto ei pysähdy vaan jatkuu ja kiihtyy?

Vaikka minä olen useimmissa asioissa eri mieltä ed. Saarion kanssa ja vain harvoissa yhtä mieltä, minua häiritsee se, että eduskuntasalissa usean tunnin ajan on yritetty estellä ed. Saarion puheenvuoron käyttö ja painostaa tavalla, joka estää ed. Saariota toteuttamasta sitä, mitä valtiopäiväjestyksen 11 § sanoo. Tämän sanon nimenomaan kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajaa ja vähän muitakin ajatellen, jotka ovat häärineet ed. Saarion ympärillä ja yrittäneet vaikuttaa hänen tulevaan puheenvuoroonsa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri HUUHTANEN kertoi työttömyysvakuutusmaksun osalta tuporatkaisussa toukokuussa tehdyistä päätöksistä. Siinä ratkaisussa todettiin, että työnantajien yleinen maksuprosentti säilyy 6 prosentissa, että se ei nouse. Nythän ensimmäisen miljoonan osalta se on 3 prosenttia, ja kun me valiokunnassa kuuntelimme asioita hallituksen esityksen osalta, meille kerrottiin, että yli miljoonan palkkamarkan osalta tämä maksu tulee tämän hetken arvion mukaan olemaan 6,5 prosenttia, eli asia ei ole ihan niin hyvällä mallilla kuin ministeri antoi ymmärtää.

Ministeriltä toivoisin myös vastausta siihen, miten oppositio otetaan mukaan keskusteluihin. Ministeri Kanerva esitti varsin suurta valmiutta tähän, mutta ministeri HUUHTANEN kertoo vain siitä, miten työmarkkinajärjestöjen kanssa asiat

ratkotaan. Mutta kun eduskunta meillä edelleen on lainsäädäntöä säättävä elin, eikö olisi paikallaan, että täällä, missä asiat ratkaistaan ja missä kokonaisvastuu valtionaloudesta ja laajemminkin maan taloudesta pitäisi kantaa, asioista yhdessä keskusteltaisiin ja varsinkin, kun on myös sellaisia esityksiä, joita, vaikka kuinka tupossa sovittaisiin, hallitus ei saa läpi, ellei eduskunta ole valmis niitä hyväksymään? Viittaan tulevaan työttömyysturvalakiesitykseen. Minua häiritsee se, että ministerin asenne on se, että täällä vain joku irtopisteitä keräämällä puhuisi näistä asioista. Mielestäni tämä on aika vakavaa keskustelua.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri HUUHTANEN puhui kotitalouksien työllistämismahdollisuuksista erittäin myönteisesti. Aiemmin oli voimassa lastenhoitajien palkkauksen verovähennysoikeus, joka aikoinaan hyväksyttiin eduskunnassa aloitteeni pohjalta. Jos hallitus palauttaisi tämän verovähennysoikeuden lastenhoitajien palkkaukseen, uskoisin, että työttömiä työllistyisi tätä kautta monin verroin nykyistä enemmän kotitalouksissa.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Haaviston kysymykseen, mitä kotitalouksien työllistäminen saattaisi olla ja mitä hallitus tällä tarkoittaa: Olemme tehneet periaatepäätöksen ja valmistelemme asiaa siltä pohjalta, että kotitaloudet voisivat saada käyttöönsä voucher- tai palvelurahamenetelmän, jolla kotitaloudet voisivat maksaa ainakin osittain mutta mieluusti kokonaankin johonkin markkamäärään nähden sosiaaliturvamaksuveloitteensa. Palveluseteliä, palvelurahavoucheria voitaisiin käyttää tässä tarkoituksessa, ja ne työt, jotka kotitaloudessa tulisivat kyseeseen, ovat lähinnä hoivatyötä ja perusparannustyötä aivan niin kuin ed. Haavisto toivoi tai totesi. Tietysti tämä tarkoittaa sitä, että kotitaloudet työllistävät nimenomaan työttömän, mikä sinänsä vaikuttaisi myönteisesti työttömyyslukuihin. Tämä on peruskaavailu asialle, josta valmistelutyö on luonnollisesti vielä kesken, mutta uskon, että se tulee olemaan hyvin pitkälti tämän suuntaista. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Se tulee tämän syksyn aikana valmiiksi, ed. Aittoniemi.

Ed. Laine toivoi sosiaaliturvamaksujen porrastusta, ja voin todeta, että todellakin viime kevään tuuposopimuksen yhtenä osana palattiin takaisin kansaneläkevakuutusmaksun porrastukseen. Se oli tietynlainen avaus tähän suuntaan, ja

kun totesin, että me joudumme joka tapauksessa miettimään välillisten työvoimakustannusten suhteen uusia ratkaisuja, se voi olla yhtenä vaihtoehtona mukana.

Ed. Stenius-Kaukonen, keväällä lähdimme olettamuksesta, kun teimme tuposopimusta, että työttömyys olisi 17,5 prosentin tasolla vuoden 1994 aikana. Nyt kuitenkin tilanne on heikentynyt ja ennuste on noussut 19 prosenttiin. Tästä on johtunut työttömyysvakuutusmaksun nousupaine. Onko se sitten 6,3 tai jotakin muuta, se aikaan selviää, kun esitys tehdään eduskuntaan välillisesti.

Miten oppositio tulee olemaan päätöksenteossa mukana? On aivan selvää, että ensin hallituksen tulee tehdä esitys eduskunnalle käsiteltävistä asioista. Sen jälkeen toki meillä ei ole uutta, että olemme myös opposition kanssa istuneet yhteiseen pöytään keskustelemaan asioista. Olemme tehneet sen mm. ed. Stenius-Kaukosenkin kanssa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ne kaikki ovat olleet käskynjakotilaisuuksia, ministeri Huuhtanen!)

Ed. Hurskainen kysyi kotiapulaisen verovähennysoikeudesta. Kun minä tulin eduskuntaan vuonna 87, sain huomata, että sinipunahallitus nimenomaan poisti tämän oikeuden koskien sosiaaliturvamaksua. Tämä oli mielestäni huono päätös, mutta emme voineet siihen vaikuttaa. Nyt kotitalouksien mahdollisuuteen työllistää mm. kotiapulainen löytyy ratkaisu mallista, jonka esittelin ed. Haaviston kysymykseen. Se voi palvella myös tässä tarkoituksessa.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Lama uhkaa saartaa Suomen. Me esitämme kysymyksen: Miten päästä ulos motista? Vaihtoehtoja ei epäilemättä ole kovinkaan monta. On olemassa odottamisen tie, sellaisen odottamisen tie, joka merkitsee käytännössä sitä, että me ikään kuin odotamme maailmalla tapahtuvan sellaisia muutoksia, joihin me myöhemmin, millaisessa kunnossa olemmekin, pääsisimme mukaan; tahi toinen tie, joka merkitsee välineiden ja aloitteellisuuden ottamista omiin käsiin.

Valinta näiden välillä ei varmaankaan ole kovin helppoa, sillä meille on tarjottu suhteellisen vähän liikkumatilaa. Kun hallitus on valinnut tietynlaisen odottelun linjan, se on epäilemättä tehnyt sen varsin vakain tuumin ja oikeaan tilanalanalyysiin perustuen lähtien liikkeelle siitä, että Suomen vääristynyt teollinen pohja pitää saada oikaistuksi. Ulkomaisista kumppaneista riippuvaisen maan on saatava vientinsä kuntoon. Mutta tähän on jo truisia, jota on salissa

käsitelty ties kuinka monta kertaa. Viennin tehtäväksi on annettu hoitaa huolto mottiin, jossa olemisen pituudesta ei meillä ole tietoa.

On selvää, että valtiontalouden näköalat sellaisinaan eivät juuri anna mahdollisuuksia uudenlaisten keinojen käyttöönottoon. Kun hallitus epäilemättä huolissaan valtiontaloudesta tarkastelee mm. budjettitalouden alijäämää, on selvää, että kun tulot ovat 120 miljardia ja menot 190 miljardia, tuo gappi on huikea. Jo sinänsä löytyy perusteita sille, että hengen pidättämisen tie, kaiken säästämisen tie, ikään kuin kurjistamisen tie olisi oikea. Mutta samanaikaisesti meidän on muistettava, että budjettia, budjettigappia elää suuri joukko suomalaisia, yrityksiä ja yksityisiä kansalaisia, joilla mielestäni on aivan selvä oikeus kysyä, onko tässä maassa sellaista, joka olisi kiinnostunut heidän ongelmistaan. Kansalaiset eivät ole rakentaneet budjettialijäämää, se on syntynyt muista syistä. Kansalaiset joutuvat tämän budjettigapin kuitenkin elämään.

Tähän asti harjoitettu strategia on lähtenyt siis siitä, että viennille tehdyt varsin merkittävät palvelukset, osin tahalliset, osin tahattomat, johtivat meidät parempaan tulevaisuuteen. Mutta kestäkö muu Suomi? Tätä olen kysynyt monen muun edustajan tavoin useaan otteeseen. Miten on suhtauduttava niihin keskeisten vientitoimintaa harjoittavien yritysjohtajien lausuntoihin, jotka ovat varsin tuoreena tuoneet eteemme tilanteen, jonka mukaan viennille ei voisi asettaa sellaisia kansantalouden strategian kannalta keskeisiä tavoitteita, joita sille eduskunnassa ja ehkä ennen muuta hallituksessa on asetettu. Jos tämä huoltotie siis tukkeutuisi, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuisi?

Budjettikirjan selostusosassa on viileähkö analyysi kotimarkkinoiden tilanteesta. Siinä sanotaan jotenkin tähän tyyliin, että kulutuksesta ja rakentamistoiminnasta riippuvainen yritystoiminta sopeutuu vallitseviin olosuhteisiin. Se on todella tyylikkäästi sanottu melkoisesta kuolinkamppailusta, jota suomalainen yritystoiminta käy tässä maassa parhaillaan. Tähän on sopeuduttu sillä tavalla, että meillä on muutaman vuoden aikana parikymmentätuhatta konkurssia, meillä on tuhansia yrittäjiä, jotka eivät ole kyenneet viemään vastuitaan pankkituen kautta yhteiskunnan hoidettaviksi vaan joiden velka ei mätäne, jotka joutuvat elämään kykenemättä hyödyntämään omaa ammattitaitoaan oman velkansa vankeina. Tällä tavalla joustaa suomalainen ja kotimarkkinayritystoiminta, olletikin, että

tyylikkään talouspoliittisen linjan näkökulmasta tätä kaikkea yritteliäisyyttä on liikaa.

Mutta kuka meistä uskaltaa ottaa läpiviedäkseen sellaista Linkolan selviämisen talousmallia, joka merkitsee sitä, että täällä on hirmuisen suuren osan yrityksistä ja yritysten palveluksessa olevasta henkilökunnasta ”kuoltava”? Yritysten on loputtava. Ihmisten on jätävä työttömiksi. Ammattitaidon on tuhouduttava.

Tämän laman hinta on varsin korkea. Se merkitsee 60 miljardin kustannuksia työvoimakuluna. Se merkitsee noin 14 miljardin ylimääräisiä kustannuksia yritystoiminnalle. Ja jos tätä verrataan kansantulon odotusarvoihin, niin me menetämme vuositason noin 120 miljardia, mikä tietysti on vain yksi oletus, menetämme sellaista, mihin me muissa olosuhteissa ehkä olisimme voineet päätyä. Hallitus on joutunut mielettömän vaikean tehtävän eteen.

Suurtyöttömyys pitää yllä sietämättömän korkeata verotusta sekä korkeita työvoimakustannuksia. Näiden seurauksena suomalainen investointikyky ja -halu ovat nollassa. Meitä, jotka mielellämme uskomme kaikenlaisiin mantroihin, elähdytti tieto siitä, että korot ovat tulleet alas. Alhainen korkotaso toki hyödyttää niitä, jotka voivat maksaa velkaansa hieman alemmalla korolla, mutta kansantalouteen se ei sellaisenaan tuo lisää aktiivisuutta, sillä alhaiset korot voivat muuttua todellisuudeksi vasta sellaisten yritysten kohdalla, joilla on riittävästi vakuuksia asettaa lainan saamisen ehdoksi. Tällaisia vakuuksia tässä maassa ei monellakaan ole. Sen lisäksi markkinaodotukset, jotka muodostavat keskeisen elementin siinä, haluavatko yrittäjät ja yritykset investoida, eivät näytä kovin lupaavilta.

Hallituksen ja eduskunnan tehtävänä on luoda joitakin näköaloja tähän maisemaan. Me emme kykene muuttamaan markkinoita, mutta me emme voi todeta itseämme niin kykenemättömiksi, ettemme toimillamme voisi vaikuttaa jonhonkin suuntaan.

Totean vielä korkoelvytyksestä, että se ei ole muuttunut todeksi niin kauan kuin alhaiset korot eivät kohdistu suoraan lainan saajaan vaan näkyvät esimerkiksi, tietysti myönteistä sekin, alentuvana pankkitukitarpeena. On todettava, että esimerkiksi Keralla on noin 3,5 miljardin potti peruskorkosidonnaista lainaa, jonka korot eivät ole alentuneet sitä mukaa kuin korkotaso muualla on laskenut. (Ed. Laine: Parempi, että korot kuitenkin alentuvat eivätkä nouse!) — Olen erittäin tyytyväinen sinänsä tästä.

Aina milloin me, jotka mieluusti olemme otta-

neet kohteeksemme eräänlaisia huolen kohteita yhteiskunnassa, esitämme kannanoton tai ratkaisun, jonka lopullisista vaikutuksista emme ole aivan varmoja, sanomme, että tärkeintä on kuitenkin, että tämä ei saa vaikuttaa negatiivisesti eläkeläisten, lapsiperheiden tai joidenkin muiden ryhmien kohdalla. Me emme enää ilmeisesti ilkeä käyttää näitä ryhmiä bulvaaneina, vaan nykyään me olemme alkaneet kiinnittää huomiota pk-yritystoimintaan. Pk-yritysten hyvinvointi on muodostanut ikään kuin uuden mantran suomalaisille päättäjille. Hallitus on osoittanut sinänsä varsin kiitettävää mielenkiintoa pk-yrityksiä kohtaan. Yrittäjyydestä puhutaan hallitusohjelmassa, ja hallituksen toimesta on laadittu lukuisia selvityksiä siitä, millä tavoin pk-yritykset saataisiin — sillä niinhän me uskomme, pk-yritysten tulisi vetää Suomi kuiville — toimimaan tavalla, joka merkitsisi aktiivisuutta työvoiman otossa. Ja ihan syystäkin. Niin sanotut pienyritykset työllistävät yli 600 000 ihmistä tässä maassa vielä.

Myös väläkysyjät ovat osoittaneet mielenkiintoa pk-yritysten tulevaisuuteen. Jatkossa saanen tarkastella muutamalla sanalla myös sitä.

Kun hallitus on sanonut, että se on tehnyt pk-sektorille paljon, se pitää osin paikkansa. Onhan meillä muutettu verorakenteita tavalla, joka suosii yrittämistä. Mutta samalla kun meillä on Euroopan moderaateimpia pääomatulojen verotuksia, meidän on muistettava, että tämä verouudistus osui varsin kipeästi sellaisiin yrityksiin, joiden pääomarakenne on vääristynyt, kun pk-yrityksistä suuri osa on juuri niitä yrityksiä, joilla on negatiivista pääomaa ja jotka kamppailevat itse asiassa selviytymisvaikeuksien kanssa. Me lanseeraamme arvonlisäveroa, joka sellaisenaan on teollisuuden pitkäaikainen tavoite, mutta sen rekyyli siinä vaiheessa, jolloin se astuu voimaan suunnitelmien mukaan, tulee olemaan nimenomaan kotimarkkinoilla toimiville pienyrityksille erittäin raskas pala. Tämä täytyy vain tietää samalla, kun me puhumme siitä, että me teemme paljon hyvää pienyrityksille Suomessa.

Eivät pelkästään yritykset, jotka ovat vaikeuksissa, vaan myös varsin terveet yritykset joutuvat erityisesti ensi vuonna varsin uudenlaisen ja vaikean tilanteen eteen. Veroratkaisusta näet johtuu, että varauksia ei voida purkaa omaan pääomaan. Kun varauksia on syntynyt ja jäänyt yrityksiin, jotka eivät ole voineet investoida tahi uskaltaneet investoida, tämä merkitsee sinänsä veronsaajan kannalta myönteistä mutta näiden yritysten kannalta erinomaisen vaikean tilanteen syntymistä. Yritysten keskeinen ongelma pk-

alueella ovat henkilösivukulut, sosiaaliturvamaksut, joiden kohdalla faktisesti on tapahtunut ankara kiristyminen, jos kohta palkkakustannuksia joillakin aloilla on saatu alennetuiksi.

Ilmeisesti pk-sektorista puhuttaessa joitakin tuntuu elähdyttävän ajatus siitä, että pieni on kaunista. Pienyrityksenä voin sanoa, ettei pienuus ole yrityksen tavoite. Yrityksen tavoite on toimia kannattavasti. Pieni voi olla erittäin rumaa, jos se on kannattamatonta. Se voi olla tuskallista niille tuhansille yrittäjille, jotka esimerkiksi eivät kykene kunniallisesti lopettamaan yritystään sen vuoksi, etteivät tämän järjestelmän lainsäädäntöviidakossa ja erilaisten vastuiden viidakossa pääse yrityksestensä irti. Siinä on meille erityistä pk-yrittävyyttä. Eikä kysymys ole näistä yrittäjistä yksistään. Kysymys on niistä ihmisistä, jotka saavat leipänsä näiden yritysten toimesta.

Kaunista on kannattavuus, olipa se pienen tai suuren yrityksen kohdalla. Tätä me emme pk-politiikassamme, jota mielestäni ei edes kovin laajassa mitassa ole ollut, ole ymmärtäneet. Me yhä edelleen sallimme, vaikka budjetit ovat äärimmäisen tiukoilla, kannattamattoman yritystoiminnan tukemisen ikään kuin aluepoliittisin ehdoin. En väheksy alueellisten vaikutusten olemassaoloa, mutta mikäli me aiomme selviytyä kilpailussa, meidän täytyy asettaa askelmerkkimme varsin eri tavoin.

Suomalaiset yritykset ja myös hallitus epäilemättä uskoivat hyvään lopputulokseen tähdätessään perusenergiaratkaisussa viidennen ydinvoimalan saamiseen. Kun tämä romuttui, romuttui varsin pitkälle se teollistamispolitiikka, jolle hallitus oli ainakin hallitusohjelman mukaisesti paljon laskenut. Se merkitsi myös pk-yrityksille takaiskua, sillä sen pk-yrittäjyyden näkökulmasta, jota minä pidän Suomen kannalta välttämättömänä, me menetimme sellaista mahdollisuutta päästä mukaan korkean teknologian osaamiseen, joka olisi edesauttanut Suomea. Kattilan paikkaus on sinänsä ihan sympaattista, mutta kattilanpaikkaajia ei tässä maassa lopultakaan tarvita, toivon, että ei tarvita niin paljon kuin idyllistit ehkä ajattelevat. Me tarvitsemme korkeaan osaamiseen perustuvaa pientä yrittäjyyttä ja suurta yrittäjyyttä, rakenteellisesti joustavaa, nopeasti markkinoihin reagoivaa yritystoimintaa. Me emme tarvitse sellaista yritystoimintaa, joka elää almuista tahi käyttää almuja, mutta on selvää, että suomalaisen yhteiskunnan tuen tulee kohdistua johonkin. Se oikea johonkin on panostus tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja markkinointiin. Näillä asioilla Suomi selviää.

Välikysyjät ovat esittäneet kiinnostustaan myös suomalaisen verotuskäytännön muuttamiseksi työntekoa ja yrittämistä rohkaisevaan suuntaan. Kun välikysyjät toisaalta edesauttoivat sellaisen ratkaisun syntymistä, jossa ydinvoimala hylättiin ja suomalainen yritystoiminta joutuu hakemaan kilpailukykyä käyttäen muita energialähteitä, tuntuu tämä huolenaihe jossakin määrin liioitellulta tai epätodelta. Toivottavasti olen väärässä kummassakin väitteessä. Jos näet ajatellaan, että massiivinen työllistäminen, jota mm. vihreiden välikysymyksessä esitetään, tapahtuisi yritystoiminnan kautta, se merkitsee sitä, että meidän on panostettava energiatuotantoon, joka perustuu edullisimpaan mahdolliseen saatavilla olevaan. Se tarkoittaa hiiltä. Jos ympäristöverot, kuten ymmärrän, tulevat kohdistumaan varsin raskaasti tähän energian tuotannon muotoon, se merkitsee jonkin syntyvän kustannuksia. Mielestäni sellaisen energiaratkaisun, joka Suomelle oli tarjolla, hylkääminen merkitsi kyllä kannanottoa elintason laskemisen puolesta. Tämän olisi pitänyt itse asiassa sisältyä siihen päätökseen, joka eduskunnassa tehtiin.

Herra puhemies! Oppositio ei ole hallituksen matkaa helpottanut. Oppositio ei ole edesauttanut hallitusta, kun hallitus on pyrkinyt esimerkiksi työlainsäädännön keventämiseen tahi normipurkuun, jotka kummatkin ovat varsin keskeisiä kysymyksiä haettaessa väljyyttä yritystoiminnalle, haettaessa väljyyttä kentälle.

Hallitusta ei myöskään ole helpottanut hallituksen omien neuvonantajien tahi ulkopuolisten gurujen toiminta, sillä jos niiden neuvojen pohjalta pitäisi ratkaisuja tehdä, ei hallitus olisi epäilemättä päässyt näinkään hyvään lopputulokseen, sillä hallitus ei ole lopultakaan kaikessa epäonnistunut, (Ed. Laine: Ei kaikessa!) minkä ed. Nikulakin mietittyään tulee huomaamaan. Mutta maailma ei ole reilu, ja hallitus on vastuussa myös sellaisesta, minkä se olisi halunnut tehdä, mutta mihin se ei ole kyennyt. Se joutuu vastaamaan, halusipa tahi ei, energiapolitiikan epäonnistumisesta. Se joutuu vastaamaan siitä, että suomalainen yhteiskunta yhä edelleen on ns. avustustenkäykoyhteiskunta. Se joutuu vastaamaan siitä, että maataloutta ei ole rationalisoitu tavalla, joka olisi paitsi kansantalouden myös maatalouden itsensä kannalta oikea ratkaisu. Näistä hallitukselle asetuu ankara vastuu, ja epäilemättä hallitus sen myös kantaa.

Herra puhemies! Itse kannatan odottelun asemesta toimeen tarttumista. Se tarkoittaa sitä, että hallituksen on käytettävä se vähäinenkin liikku-

mavara (Puhemies: 20 minuuttia!) ja tehtävä sitä liikkumavaraa, joka sille edes teoriassa on mahdollista. Se tarkoittaa uusia avauksia, ja, herra puhemies, uudet avaukset tulevat esille seuraavassa ehdotuksessani päiväjärjestykseen siirtymiseksi:

”Hallitus ei ole kyennyt rohkaisemaan investointeja eikä katkaisemaan kansantaloutta lamaannuttavaa suurtyöttömyyttä. Eduskunta edellyttää hallitukselta pikaisia toimenpiteitä työllistämisen aineettomien esteiden purkamiseksi sekä budjettitalouden hoitamista siten, että syntyvä liikkumavara käytetään työllistämisen esteenä olevien välillisten työvoimakustannusten alentamiseen sekä verotuksen asteittaiseen keventämiseen, ja siirtyy näin yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.”

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario monin tavoin ansiokkaassa puheenvuorossaan yhtyi niiden kuoroon, jotka jaksavat valittaa eduskunnan ydinvoimala-asiasa tekemää päätöstä. Olen edelleenkin sitä mieltä, että verotuksen rakennemuutos, jota välikysymyksessä esitetään, edesauttaa sekä työllisyyttä että järkevää energiapolitiikkaa.

Luen uudestaan ympäristötaloustoimikunnan tänä vuonna ilmestyneestä mietinnöstä tuloksen, minkä tämä toimikunta on tekemissään laskelmissa saanut siitä, mitä seuraisi, jos energian hintaa nostettaisiin ympäristöveroilla ja tämä verkertymä käytettäisiin sosiaaliturvamaksujen alentamiseen. Ympäristötaloustoimikunta päätyy siihen, että vaikka tämä tehtäisiin yksipuolisesti ilman, että kilpailijamaissa tehtäisiin sama, niin kotitalouksien ostovoima kasvaa ja yksityinen kulutus nousee, mikä osaltaan helpottaa mm. pienyritysten asemaa. Julkisen sektorin työvoimakustannukset alenevat, ja julkisen sektorin mahdollisuudet työllistää paranevat. Vienti supistuu vain energiavaltaisilla aloilla, eli toisin sanoen muilla aloilla viennin mahdollisuudet itse asiassa paranevat.

Esimerkki siitä, millaiseen yhteiskuntaan päädytään, kun päästrategia on halpa sähkö, on entinen Neuvostoliitto ja koko Itä-Eurooppa. Tämä on esimerkki myös siitä, mitä seuraa, kun jätetään käyttämättä nimenomaan markkinatalouden tarjoamat keinot ympäristöpolitiikan terävöittämiseksi.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Henkilön, joka on huolissaan pk-yritysten tilasta ja tulevaisuudesta lama-Suo-

nessa, täytyykin puhua varmasti aivan niin kuin ed. Saario tässä äsken puhui. Sinänsä hyvässä puheenvuorossa oli kuitenkin yksi kohta, jota minä oululaisena en kyllä millään tavalla voinut ymmärtää. Se oli high techin kytkeminen ydinvoimalla tuotettuun sähköön ja siitä seuraava hänen yhtälönsä mukainen energian ja sähkön halpa hinta. Jos ajatellaan paikkakuntaa, jossa on nimenomaan high techin avulla luotu tuhansia uusia työpaikkoja viime vuosien aikana, niin näissä yrityksissä sähkön hinnan osuus tuotteen hinnassa on minimaalinen, koska se high tech perustuu sekä tuotantoprosessiltaan että itse tuotteen käytöltä mahdollisimman pieneen energian ja aineen käyttöön, siis kummankin osalta. Se on sitä korkeaa osaamista, elikkä kun muutoin ymmärrän erinomaisen hyvin ed. Saarion puheenvuoron, niin näiltä osin nyt totean, että olemme absoluuttisesti eri linjoilla havaintojemme perusteella.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika harvinaista, että hallituspuolueiden omasta keskuudesta tulee tällainen epäluottamusponneksi tulkittava lausumaehdotus. Kuuntelin hyvin tarkkaan ed. Saarion puheen. Ei pelkästään se, että pienille yrittäjille tai yrittäjyydelle on luotu Suomessa esteitä, joita tämä hallitus ei pysty eikä ehkä ole halunnutkaan täysin purkaa, ole tietenkään pelkästään ollut syy tälle ponnelle, vaan ponsi liittyi energiapolitiisiin tapahtumiin ja ydinvoimapäätökseen, joka joku aika sitten eduskunnassa tehtiin.

On vahinko, ettei hallituksen pääministeri ole täällä paikalla. On kyllä käsittämätöntä, että enemmistö päätöksellä tehtyä ratkaisua pääministeri ei pystynyt hyväksymään, vaan hän äänesteli niin kuin itse henkilökohtaisesti tahtoi ja halusi. Jos hallitus nyt kaatuu, mikä ei erityisen suuri vahinko ole, niin kyllä siitä pääministeri saa syyttää aika pitkälle itseään.

Jos tästä nyt poliittisia seurauksia on, niin tervetuloa vaan ed. Saario liberaalien ryhmään. (Ed. Aitonniemi: Aikamoinen alamäki edessä!) Itse asiassa kovin suuria erimielisyyksiä ei ole. Päinvastoin, olemme ihan samoilla linjoilla pieneen ja keskiisuureen yrittäjyyteen liittyvissä asioissa, nimenomaan yrittäjyyden esteiden poistamisessa, mihin hallitus ei ole kyennyt.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähes kaikki ne argumentit, jotka ed. Saario esitti puheenvuoronsa alkupuolella, tukevat sitä näkemystä, joka esitettiin vih-

reiden välikysymyksessä ja myös omassa ryhmäpuheenvuorossani, eli työn verottamisen alentamista. Erona on vain se, että ed. Saarion mallissa tälle veroalalle ei esitetä minkäänlaista rahoitusratkaisua. Vihreiden veromalli on tässä suhteessa täydellisempi, koska siinä välillisten työvoimakustannusten alentamiseen on myös rahoitusratkaisu valmiina. Se on neutraali paitsi valtiontalouden kannalta myös yrityssektorin osalta kokonaisuutena.

Ed. Saarion puheenvuoron loppuosasta kuului kyllä erittäin vahvasti sävy, että Ahon hallitus on jo arkkukamaa.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario esitti mielestäni hyvän analyysin suomalaisten pienyritysten tilasta ja vaikeuksista. Siihen analyysiin oli helppo yhtyä ja varsinkin siihen, miten paljon tietotaitoa nyt hukataan, kun yrittäjät ovat tavallaan tuuliajolla vaikeuksiensa kanssa ja mahdollisuudet jatkaa ovat hyvin olemattomat niin monella yrittäjällä.

Sen sijaan ei ole yllätys, että olen eri mieltä hänen puheensa energiapoliittisesta osasta. Silloin kun ydinvoimapäätös täällä tehtiin, niin ajattelin, että ydinvoimapiikistä tulee varmaan hyvin pitkä, että siihen pannaan kaikenlaista tässä lähitulevaisuudessa, ja siinä mielessä en tietysti ylläty, jos siihen pannaan se, ettei Suomessa ole jatkossa korkean teknologian osaamista eikä sitä eikä tätä ja muuta. Mielestäni on huonoa, että tämän asian ympärille luodaan keinotekoisia viholliskuvia. Jos löytyy täällä eduskunnassa melko suuri yksimielisyys esimerkiksi pienyritysten tukemisesta, minusta ed. Saario, sitä yksimielisyyttä kannattaisi käyttää hyväksi. Se on kuitenkin poliittinen voimavara täällä eduskunnassa. Jos löytyy yksimielisyyttä tutkimukseen, tuotekehittelyyn, markkinoinnin tukemiseen, sitäkin kannattaisi käyttää hyväksi eikä rakennella tavallaan keinotekoisia rajoja joidenkin muiden kriteerien perusteella, joiksi luen esimerkiksi energiapoliittiset ratkaisut, joissa oli erilaisia perusteltuja vaihtoehtoja.

Lopuksi haluan todeta, että kun hallituksen puolelta niin usein on hyvin turhautuneesti suhtauduttu välikysymyksiin ja jopa todettu, että instituutio on vanhentunut, vaikka siinä alkupe räisen tarkoituksen mukaan punnitaan hallituksen luottamusta, niin minusta ed. Saarion puheenvuoro ja sen kaltaiset puheenvuorot tietysti osoittavat, että kyllä tällainenkin instituutio tarvitaan eduskunnassa. Uskon, että tällaisella keskustelulla, jossa on tullut mielestäni paljon argu-

mentteja, myös ed. Saarion puheenvuorossa, on todella merkitystä sen osalta, kun arvioidaan, voiko hallitus uskottavasti jatkaa sillä tiellä, jonka se on valinnut, vai pitäisikö eduskunnan osoittaa hallitukselle epäluottamusta tässä vaiheessa.

Ed. A s t l a : Herra puhemies! Istuntoosalissa oli harvinaisen hiljaista edellisen varsinaisen puheenvuoron aikana, mutta elämä jatkuu kaikesta huolimatta.

Herra puhemies! Minä kannatan ed. Marjatta Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta. (Ed. Laine: Se oli parempi kuin Saarion!)

Viime keskiviikkona eduskunnassa puhuttiin kulttuurin yhteydessä humanismista, ja varsinkin yleisesti tavoiteltiin humanistista sivistystä. Sitä pidettiin kansakunnan voimavarana ja selviytymisstrategiana. Tänään keskustelemme kansakunnan suurimmasta ongelmasta ja häpeäpilkusta sekä siitä, mikä olisi ulospääsy jättiyttömyydestä ja kansallisesta kriisistä. Tänäänkin tarvitsemme kipeästi humanistista näkökulmaa ja sivistysvaltion painotuksia. Ihmisarvon kunnioittamisen näkökulmasta on korostettava kahta kokonaisuutta ylitse muiden, ensinnä työn ja toimeentulon turvaamista ihmisille sekä hyvinvointiyhteiskunnan pelastamista.

Porvarihallituksen tavoitteet tuntuvat olevan täysin muualla kuin ihmisten arkielämän inhimillistämässä. Rohkenen olla kyseistä mieltä mm. siksi, ettei tämäkään hallitus voi niin kyvytön olla, ettei se kykenisi paremmin tavoitteittensa toteuttamiseen. Mutta hallituksen tavoitteet ja keinot ovat virheellisiä ja väärin asetettuja. Porvarihallitus säästää itsensä ja koko kansakunnan hengiltä.

Liekö hallituksen yltiöliberalistisen talouspolitiikan nimenomaisena tarkoituksena ollutkin luoda työttömyyttä, pahaa pelkään. Siihen ainakin viittaa valtiovarainministeriön ylijohdajan Sixten Korkmanin tunnettu kirjoitus Postipankin julkaisemassa Suhdanteet ja rahoitusmarkkinat -katsauksessa syyskuussa 91. Erityisen tuomion Korkmanilta saa talouden elvytys, koska se vähentäisi työttömyyttä. Elvytyksen nimenomainen ongelma on Korkmanin mukaan, että se vähentää työttömyyttä ja hidastaa välttämätöntä kustannuspeutumista. Edes työttömyyden seurauksia ei saa lieventää. Sen sijaan työttömyyden on pakotettava palkkajoustavuuteen. Näin siis ylijohdaja Korkman syyskuussa 91.

Eikä hallitus ole juurikaan harjoittanut täsmäelvytystä, jota mm. vasemmistoliitto on vaatinut jo vuonna 91, ja työttömyysluvutkin ovat yli

500 000. Oikeastaan lähes 1 500 000 ihmistä on työttömyyden lähivaikutuspiirissä, siis perheenjäsenet mukaan lukien. Hallituksen työllisyyttä vähentävät keinot ovat valitettavan vähissä.

Ilmeisesti työttömyystilastojen kaunistamiseksi hallitus on päätenyt uuteen ns. täsmätempuun. Syyskuusta lähtien nimittäin ei enää määritellä työttömiksi niitä, jotka esimerkiksi julkinen sektori lomauttaa muutamaksi viikoksi, ehkä kuukaudeksi ns. ryhmälomautuksella. Nämä henkilöt eivät siis näkyisi työllisyytilastoissa. Näin kai ennakoidaan suuria lomautuksia julkiselle sektorille. Eräiden tietolähteiden mukaan Thatcherin Englannissa määriteltiin työttömyys uudestaan peräti 19 kertaa. Liekö meidän kulkuramme samaa rataa?

Joka tapauksessa tärkein tehtävämme on nyt se, että ryhdytään pikaisesti välttämättömiin toimiin. Tartutaan siis toimiin, joita ed. Saariokin äsken juuri vaati, toimiin, joilla suurtyöttömyyttä voidaan oleellisesti vähentää.

Hallitus uskoo viennin kasvun parantavan työllisyytilannetta. Näin ei ole käynyt. Työttömyys Suomessa on viisinkertaistunut vuoden 90 viimeiseen neljännekseen verrattuna, siis viisinkertaistunut. Hallitus uskoo myös ostovoiman leikkaamiseen. Tänä vuonna ostovoima vähenee 6 prosenttia ja ensi vuonna peräti 8. Se lienee negatiivisin saavutus kehittyneissä teollisuusmaissa. Tuloksena ovat kotimarkkinoiden lamaantumisen, konkurssit, suurtyöttömyyden kasvu ja satojentuhansien ihmisten henkiset ja aineelliset kärsimykset.

Olemmekin siirtymässä jyrkkään luokkayhteiskuntaan, jota leimaa eriarvoisuuden lisääntyminen ja turvattomuus monine lieveilmiöineen. Pian olemme kai tilanteessa, jossa vain varakkaat saavat sivistystä ja koulutusta. Terveyspalveluita saa vain lompalla. Raha tulee päivähoitopalvelujen peruspilariksi. Työttömyyden aikainen perusturva romutetaan.

Jo tällä hetkellä useat tuhannet opiskelijat joutuvat eri perustoimeentulojärjestelmien väliinputoajiksi. Ongelma johtuu nykyisistä opintotuki-, työttömyysturva- ja toimeentulotukisäädöksistä. Suomessa voi siis jo tänä päivänä jäädä heitteille ilman minkäänlaista yhteiskunnan tukea. Opiskelijat nimenomaan jäävät heitteille. Tämä tilanne pitäisi erittäin nopeasti korjata.

Hallituksen on muutettava budjettilinjaustaan ja lisättävä nykyistä enemmän investointi- ja kulutuskysyntää. Ammattiyhdistysliike on yksimielisesti tämän linjauksen kannalla. Jopa hallitusta lähinnä oleva keskusjärjestö Akava on asettanut

tulopoliittiseksi tavoitteekseen seuraavaa: ”Talouspolitiikassa tulee pääpaino panna katastrofaalisen työttömyystilanteen parantamiselle. Tämä on mahdollista vain katkaisemalla kotimaisen kysynnän ja sitä ylläpitävän ostovoiman supistumiskierre. Kotimaisen investointi- ja kulutuskysynnän lisääminen ja panostaminen tietotalouteen ovat tehokkain tapa työllistää ja elvyttää taloutta.” Näin siis keskusjärjestö Akava.

Vihreät ovat päätyneet esittämään välikysymyksessään, että työnantajamaksujen perusteeksi otetaan palkkojen sijasta mm. käyttökate. Vasemmistoliitossa ja jo sen edeltäjässä SKDL:ssä olemme monen vuoden aikana esittäneet vastaavaa ehdotusta. Ilahduttavaa, että vihreätkin ovat löytäneet tämän asiasisällön.

Työttömyystilanne on jatkuvasti vaikeutunut myös Turun työvoimapiirissä. Ennusteen mukaan ensi talvena työttömyysaste tulee olemaan 22 prosenttia. Tällä hetkellä vaikein tilanne on Uudessakaupungissa, jossa työttömyysaste talvikautena on ennusteen mukaan nousemassa lähes 40 prosenttiin. Turussa työttömyyden arvioidaan nousevan talvella 25 prosenttiin. Siis ennusteet ilmentävät suurta työttömyyden nousua.

Pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu on leimallista myöskin Varsinais-Suomessa. Uutena pitkäaikaistyöttömien ryhmänä ovat nuoret alle 25-vuotiaat. Nuorten työvoimasta 1/3 ei ole Turun työvoimapiirissä työssä. Nuorilla on vaikeuksia päästä edes ensimmäiseen työpaikkaansa. Viime keväänä tehdyssä selvityksessä ammatillisista oppilaitoksista valmistuneista 38 prosenttia ilmoittautui suoraan työttömiksi työnhakijoiksi. Vakituiseen työpaikan oli saanut 12 prosenttia ja tilapäisen 35 prosenttia. On vaara, että menetämme melko suuren osan nuorisotamme yhteiskunnan ulkopuolelle. Se olisi ja on tuhoisaa.

Valtiovarainministeriön budjettineuvos Erkki Virtanen viittasi Varsinais-Suomen liiton strategiaseminaarissa 29.9.1993 Turussa nuorten tilanteeseen ja totesi: ”Nuoret menetetään, menetetään jonnekin. En kyllä tiedä minne, kun en ole sosiologi.” Varsin paljastava toteamus. Taitaa yleisemminkin kuvata valtaa pitävien reaktioita. Tehdään esimerkiksi budjettileikkauksia, mutta ei tiedetä niiden kokonaisvaikutuksia. Ei tunneta ihmisten vaikeuksia eikä välitetä niistä tietäkään. Mutta ei myöskään uskota yhteiskuntatieteiden asiantuntijoita, jotka kertovat, minkälainen tulevaisuus meitä odottaa. Ihmiset tuntuvat kaiken kaikkiaan katoavan valtaa pitävien tietoisuudesta ja arkipäivästä. Inhimillisesti ja ekologi-

sesti kestäväää kehitystä varten meidän kaikkien tulisi kuitenkin toimia.

Herra puhemies! Sosiaalityöntekijät kunnissa ja työhallinnon henkilökunta tekevät työtään äärettömän suuressa paineessa. Jonot toimeentuloturvaluukulle ovat jopa kuuden viikon pituisia esimerkiksi Turussa. Kansalaisten oikeutta laadukkaisiin ja riittäviin sosiaalihuoltopalveluihin joudutaan siis rikkomaan. Virkailijat ovat täysin uupuneita. Sosiaalitoimistot ja työvoimapiirit ja -toimistot tarvitsevat välttämättä asiakastehtäviin lisää henkilökuntaa. Eikä se riitä, arvoisa työministeri, että voitaisiin ylläpitää nykyiset henkilöt asiakaspalvelussa. Mutta mitä hallitus aikoo tehdä? Nimittäin hallitus aikoo leikata myös työhallinnon toiminta- ja henkilöstökuluja peräti 13 prosenttia, jos tietoni oikea on. Toivotavasti olen väärässä, mutta pahinta pelkään.

Kuntien tehtäväksi valtio asettaa henkilöstön vähentämisen, siis myös sosiaalitoimistoista. Ei mitenkään voisi uskoa, että entisestään äärimmäisen vaikeitten palvelutehtävien hoitoa edelleen vaikeutetaan. Se on täysin käsittämätöntä. Ja minun mielestäni eduskunnan pitäisi yhdessä vedota sekä työministeri Kanervaan että sosiaali- ja terveysministeri Huuhtaseen: Tehkää nopeasti jotakin tämän asian korjaamiseksi, sillä inhimillisyyttä edellyttää sitä; nämä ihmiset eivät kestä vielä kauan enää!

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Saarion puheenvuorossa ja monissa muissakin on kiinnitetty huomiota vallitsevasa tilanteessa pk-sektoriin, sen ensiarvoisen suureen merkitykseen nimenomaan työttömyys- tai työllisyystilanteen hoitamisessa, ja kernaasti tuohon voi myös ihan henkilökohtaisesti yhtyä, pk-sektorin sanoisiko tärkeyden ja merkityksen arvioon. Yhdyn myös ed. Luukkaisen näkemykseen siitä, että tätä kysymystä käsitellessään ed. Saario oli hyvin pitkälti samoilla linjoilla kuin välikysymysteksti. Siinäkin yhdyn ed. Luukkaisen käsitykseen, että toisin kuin välikysyjien tekstissä ed. Saario ei anna vastausta siihen, mitä pitäisi tehdä. Hän purkaa tyytymättömyytensä hallitukseen sanomatta ratkaisuehdotusta konkreettisesti siihen, mitä pitäisi tehdä. Opposition edustajien, välikysymyksen allekirjoittaneiden, toimintatapa tässä on rehdimpi, suoraviivaisempi ja selkeämpi. Tunnustus siitä heille verrattuna nimenomaan siihen, mitä ed. Saario omassa sanoisiko perustelulausumassaan esittää.

Mitä tulee hänen analyysiinsä siitä, mitä kaikkea on tapahtunut tähän saakka, myös niiltä osin

voin sanoa, että välikysymyksen teksti on johdonmukaisempaa ja analyttisempaa. Ed. Saario unohti aika täydellisesti sen, mikä kaikki on jäänyt taakse viimeisten vuosien Suomen talouspolitiikan tiellä, mikä latu tässä on hiihdetty, unohti sen hullun elämän, sen talouspolitiikan, johon kaikki omalla tavallamme syyllistyiimme 80-luvun lopun aikana ja joka viime kädessä synnytti sen ongelmien patouman, joka oli ennen pitkää joka tapauksessa purkautuva.

Se purkautuminen alkoi, niin kuin kaikki tiedämme, ei joskus 1991 tai 1992 vaan vuoden 1989—90 vaihteessa. Kaikki talouden kehitystä kuvaavat olennaiset indikaattorit kertovat jälkikäteen katsellen ja arvioiden, että tuolloin jo alkoi se alastulo, jota aivan näihin päiviin asti on jatkunut, alastulo, jonka kuvaamisessa tämän hallituksen taipaleen kannalta minusta ei voi unohtaa ja jättää huomiotta sitä tosiseikkaa, että kun tämä hallitus taipaleensa aloitti, se oli tilanteessa, jossa kansakunta oli taloutensa osalta menettänyt kilpailukyyn. Nimenomaan sen talouden veturin voima ehtyi kaiken aikaa. Kansakunnan tulot tulivat alas, mutta samaan aikaan kuitenkin julkiset menot jatkoivat uljasta taivalustaan ylös sillä optimismilla, jolla 80-luvun aikana erilaiset menoautomaatit julkiselle sektorille oli säädetty.

Tämän voittaminen on ollut koko tämän hallituksen taipaleen suuri paradoksi, suuri voitettava ongelma, jota ei vielä kukaan kunnollisesti ole tietytikään kyetty voittamaan: Miten kääntää hurjassa kasvussa olleet julkiset menot siihen kansantalouden reaaliaperustan edellyttämään tasoon ja tilaan ja suuntaan, mihin ne kuuluvat, ja miten saada samalla talouden tuotannollinen puoli, talouden veturi, elpymään vetokykyyseksi vetämään niitä taakkoja, joita kansantalouden veturin täytyy aina kyetä terveessä taloudessa vetämään?

Tämän paradoksin ratkaiseminen on ollut todella vaikeaa. Alkuvaiheessa syyt olivat moninaiset, ne tiedämme, perustuslaeistakin johtuvat. Lakeja aikanaan muutettiin, niin kuin tiedetään, kesällä 1992. Ylipäänsä tämän ongelman ja paradoksin voittamisessa rajoitteita on ollut monia. Alkuvaiheessa hallitus nimenomaan erityisesti julkisesta taloudesta omaa aluettaan eli valtiontaloutta yritti hoitaa sillä, että se menojen ja tulojen välistä eroa jatkuvalla ja rajulla velanoton lisäämisellä yritti paikata tilanteessa, jossa vaatimukset erityisesti opposition puolelta tarkoittivat vielä kovempaa lisävelkaantumista.

Sillä tiellä ei kuitenkaan järjellisesti voitu jat-

kaa, ja siitähän markkinat pitivät huolen. Oikeastaan kun muistellaan, ei kovin kauas enää menenyt vaan aivan syksyä 1992, oli tultu tilanteeseen, jossa markkinat puhuivat jo kovaa kieltä. Nähdessään, että valtion velan määrä jatkuvasti kasvaa eikä valtion menoja saada hallintaan ja hillintään eikä jatkuvassa kasvussa olleita budjetin raameja taitettua, markkinat reagoivat: Korot nousivat niin, että ne lokakuussa 1992 olivat noin 17 prosenttia.

Tuossa vaiheessa hallitus tarttui niihin konsteihin ja keinoihin, mitä vain sen käsissä voi olla sen jälkeen, kun perustuslait oli muutettu. Tehtiin 14.10.1992 periaatepäätös siitä, että valtion velkaantuminen pysäytetään. Asetettiin numeraaliset raamit sille, miten seuraavien vuosien aikana valtion velka pysäytetään. Samassa periaatepäätöksessä asetettiin myös budjetin loppusummille kehystavoitteet tuleville vuosille 1994, 1995 ja hieman hämäämättä tavoitteet myös vielä vuodelle 1996. Nämä auttoivat omalta osaltaan siinä, että korot lähtivät laskemaan, ja kiitosta ansaitsi mielestäni myös työmarkkinakenttä siitä, että syksyllä 1992 osapuolet olivat valmiita tulemaan järjellisiin ratkaisuihin, jotka edesauttoivat sitä kehitystä, talouden hanksaan ja hallintaan saamista.

Tämän jälkeen 4.3. viime talvena 1993 valtioneuvosto tarkisti vielä kehyspäätöstään ja sanoi konkreetisti, millä konsteilla ja keinoilla valtion menot saadaan supistettua niihin raameihin, joista edellisenä syksynä, syksyllä 92 oli päätetty, sanoi konkreetit lainsäädännölliset toimet, millä tullaan menemään näihin raameihin, ja vielä täsmensi sitä, millä tavalla valtion velkaantuminen tullaan ottamaan kuriin. Näiden toimien seurauksena korkotasoa laskenut alle 7 prosenttiin. Lisäksi täytyy muistaa, että viime keväänä työmarkkinajärjestöt jälleen kerran olivat myönteisellä tavalla myötävaikuttamassa siihen, että toukokuun vaihteessa saatiin aikaan ratkaisu, jolla välillisiä työvoimakustannuksia laskettiin tavalla, jolla työmarkkinakenttä, työntekijäpuoli otti omalle kontolleen vissin määrän välillisiä työvoimakustannusrasitteita, mm. 1,87 prosentin suuruisen työttömyysvakuutusmaksuosuuden.

Tällä lähihistoriaan katsahtamisella haluan osoittaa ja kertoa sen, että yhtäältä kovin monta vaihtoehtoa ei ollut sille, että taloutta ehkä kaikista rajuimmalla tavalla koetteleva ilmiö, talouden tasapainottomuudesta kertova korkojen raju nousu, oli pakko ottaa hallintaan ja hillintään, ja se toimilla, joihin äsken viittasin, saatiin hallin-

taan ja hillintään. Käytännössä se samalla merkitsi sitä, että sellaista pelivaraa, joka olisi voitu käyttää joihinkin muihin elvytystoimiin, tai sellaista liikkumavaraa, jolla olisi voitu vielä enemmän alentaa välillisiä työvoimakustannuksia, valitettavasti ei tuossa tilanteessa enemmälti ollut. Se pelivara, mikä oli olemassa, käytettiin niihin toimiin, joiden seurauksena nyt on päästy siihen, että korot ovat laskeneet kutakuinkin eurooppalaisessa mielessä ja mitassa järjestelmälliselle tasolle.

Tätä samaa ideaa ja linjaa pyrkii myös ensi vuoden budjettiesitys jatkamaan omalta osaltaan, siis sitä linjaa, jossa valtion velkaantuminen yritetään laittaa kuriin ja hallintaan, ja samalla yritetään saada myös budjettimenot järjellisellä tavalla hallintaan. Edelleen budjetti pyrkii omalta osaltaan huolehtimaan siitä, että kun talouden veturi on kiistatta vahvistunut ja voimistunut, sen vahvistuminen ja voimistuminen voitaisiin taata ja turvata myös tästä edespäin. Tähän tuo budjettilinjaus omalta osaltaan pyrkii. Minä myönnän, että tämän jälkeen niitä välttämättömiä talouspoliittisia lisäaskeleita, joihin budjetin jälkeen on päästävä, on pakko kyetä ottamaan vielä tämän syksyn aikana.

Mutta tämän jälkeen, kun hallitus on budjettinsa eduskunnalle antanut, avainasemassa seuraavien askeleiden ottamisessa on tietysti työmarkkinakenttä, työmarkkinaosapuolet, oman tuponsa sanoisiko linjoittamisessa ja määrittelymisessä. Minusta sen jälkeen on hallituksen vuoro sanoa omat seuraavat sanansa, arvioida, mitä peli- ja liikkumavaraa jää muille talouspoliittisille toimenpiteille, joilla erityisesti pyritään nimenomaan taloutta vaivaavien suurimpien ongelmien, erityisesti rajun työttömyysongelman voittamiseen. Siinä tilanteessa toki tulee arvioida juuri ja erityisesti, niin kuin täällä on sanottu, pienen ja keskiuuden yritystoiminnan työllistämismahdollisuudet, se, millä tavalla niitä mahdollisuuksia voidaan vielä merkittävästi parantaa siihen nähden, mitä tähän saakka tässä mielessä on tehty.

Itse asiassa työmarkkinakentän käsissä onkin nyt paljon avaimet. Kysymys on siitä, syöäänkö vai hukataanko liikkumavara tuponeuvotteluissa vai tehdäänkö tulo ratkaisut nimenomaan kansantalouden ja myös valtioneuvoston, mutta erityisesti kansantalouden reaali tilanteen huomioon ottavalla tavalla ja jätetäänkö ja hyväksytäänkö liikkumavara niiden työllistämistoimien kohentamiseksi, joihin väistämättä ja välttämättä pitää kyetä ryhtymään työmarkkinajärjestöjen ja myös hallituksen yhteisin toimin. Tässä mieles-

sä pallo on aika paljossa tällä hetkellä nimenomaan työmarkkinajärjestöjen käsissä.

Mitä tulee siihen konkreettiin kysymykseen, josta lähdin liikkeelle ja joka täällä monissa puheenvuoroissa on esille noussut, mitä pitäisi nimenomaan pienille ja keskisuurille yrityksille tehdä, niin minusta on aivan selvää, että kaikki liikkumavara, joka tämän syksyn erilaisten talouspoliittisten ratkaisujen seurauksena jää, pitää pyrkiä käyttämään niin, että työttömyysongelmaa voidaan vähentää mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Se keino, joka tässä yhteydessä voi tulla kysymykseen, jos liikkumavaraa on käytettävissä, on varmasti välillisten työvoimakustannusten alentaminen. Siinä tilanteessa nimenomaan välillisten työvoimakustannusten alentaminen on varmasti työllisyyden kannalta yksi käyttökelpoisimmista keinoista.

Minulla on se käsitys, että hallituksen piirissä laajemminkin arvioidaan tähän tapaan. Itse asiassa olisin kuvitellut, että myös ed. Saario tämän tapaiset ajatukset ja niiden olemassaolon hallituksen piirissä tiedostaa ja tuntee. Siitä huolimatta hän on kuitenkin oman esiintymisensä täällä tehnyt, joka esiintyminen merkitsee ymmärtääkseni selvää kannanottoa hallitusta vastaan, nimenomaan hallituksen talouspoliittisia toimia vastaan. Korostan vielä, että uskon todella, että aika laajalti hallituksen piirissä, voi sanoa koko hallituksenkin piirissä, ajatellaan siitä periaatteessa samalla tavalla, että työttömyyttä on todella kovin toimin ja voimin voitava vähentää, että välillisten työvoimakustannusten alentaminen on tässä mielessä yksi käyttökelpoisimmista keinoista ja että tuporatkaisut merkitsevät aika paljon vastausta siihen kysymykseen, minkälaista liikkumavaraa tämän tyyppisille toimille ja ratkaisuille jää. Nimenomaan hallituspuolueiden piirissä olisi pitänyt olla ja pitäisi olla luottamusta siihen, että hallitus tähän tapaan ajattelee ja tähän tapaan myös käytännössä toimii. Tätä taustaa ja analyysia vasten todella joutuu ihmettelemään sitä, että nimenomaan kokoomuksen toimesta tämän tyyppinen esitys täällä esitetään, mitä ed. Saario puheenvuorossaan esitti.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Koistinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ensiksi ed. Luukkaisen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

Suomi on matkalla kohti absoluuttista nollapistettä. Se on —279,15 astetta eikä siinä tilassa enää värähdä atomikaan. En ole kansantalouden erikoislääkäri mutta tämän lamaparlamentin jäsenenä kuitenkin yleislääkäri. Pelkään, että alilämpöisyys on jo niin vakavaa, ettei käänne parempaan ole enää mahdollinen vanhoiin lääkkein tai edes tavanomaisella elvyttävällä hieronnalla.

Mutta siis kansantalouteen. Suomi on tuhonnut laman kestäessä yhtä monta työpaikkaa kuin 1970- ja 80-lukujen kuluessa kaikkiaan saatiin syntymään. Mikään ei näytä olevan vaikeampaa kuin uusien työpaikkojen luominen eikä mikään helpompaa kuin niiden tuhoaminen. Samaa on muuten sanottu maailman peltomaan humuskerroksesta. Kysymys on syökykierteestä tai noidankehästä, jonka monet puhujat ovat tänään tunnistaneeet. Työpaikkojen määrä vähenee, verotulot supistuvat, julkisten menojen vajetta paikataan työhön kohdistuvia veroja korottamalla ja työpaikkoja katoaa kiihtyvällä vauhdilla. Kasvu ei enää tuo työpaikkoja, kun verotuksella kannustetaan automaatioon ja tuottavuuden nousu peittoaa kysynnän kasvun.

Joillakin puhujilla on tänään ollut vahaa korvissaan. Emme me vihreät peräänkuuluta nollakasvua tai miinuskasvua. Esimerkiksi sosialidemokraattien ryhmäpuhuja Sinikka Hurskainen vähätteli välikysymystämme toteamalla, että se yhdistää vihreää nousukauden kasvukritiikkiä laman todellisuuteen tuotannon vastaisella tavalla. Tällä tavoin pahimmillaan ummistetaan paitsi korvat myös silmät ja menetetään viimeinen hetki tehdä diagnoosi ilmiöstä, joka olisi pitänyt tunnistaa heikkona signaalina jo vuosia ennen suomalaista lamaa lukuisista muista läntisistä teollisuusmaista.

Vihreänä määrittelen nyt suhteeni talouskasvuun. Pidän nykymaailmassa kyseenalaisena sellaista taloudellista toimintaa ja sellaisen taloudellisen toiminnan laajenemista, joka aiheuttaa haitallisia ympäristövaikutuksia mm. kuluttamalla uusiutumattomia luonnonvaroja. Ei muuta. Kyse on juuri siitä, mitä ministeri Kanerva kyseli tänään, onko mahdollista saada hyödykkeitä aikaan enemmän, tehokkaammin ja vähemmällä luonnon kuormituksella. Teoriassa kyllä, mutta käytännössä on varmaa, että hyvin hyvin monia tuotantoon ja kulutukseen liittyviä asioita joudutaan arvioimaan rankasti uudestaan.

Työpaikkojen hävittämistä kannustetaan te-

kemällä ihmistyöstä haitta, josta täytyy päästä eroon. Olen viime viikolla törmännyt Kajaani Oy:stä irtisanottuun työntekijään, joka tuntee itsensä yhtiön ongelmajätteenä. Toisella tavalla tämä ilmiö näkyy, kun jonotat palvelamattomassa ravintolassa itsepalvelua. Tunnen asiakkaana olevani aina väärässä.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että hallitus on antautunut ongelman edessä. Hallituksen käyttämät viralliset talousennusteet kertovat selkeää tarinaa siitä, että vaikka teollisuustuotanto kasvaisi huippuvauhtia ja vaikka vienti vetäisi kuin ei koskaan ennen, kolmen prosentin bkt-kasvullakin työttömyys olisi vuosikymmenen lopussa vielä 10 prosenttia. Erityisesti pitkäaikaisyöttömyys kasvaa, koska tässä trendissä hallitsevaa on nimenomaan yksinkertaisimpien työtehtävien poissiivoaminen.

Ministeri Kanerva esitti tänään joitakin lupauksia ja ilmoituksia siitä, kuinka tähän ilmiöön aiotaan varautua. Mielestäni ed. Hassi voi lukea ansiokseen ministerin ilmoituksen, että hallitus aikoo vapauttaa työttömän henkilön työllistävät kotitaloudet vuosina 94 ja 95 pakollisista sosiaalivakuutusmaksuista 1 000 markkaan asti kuuksaudessa. Tämä on toki rakentava ehdotus, ja muita tällaisia kaipaamme.

Ei ihme, että kun työpaikkoja tällä tavalla rakenteellisesti katoaa maailmantaloudesta ja Suomen taloudesta, Euroopan taloudesta, Belgian talusministeri parkaisi viime keväänä, että tarvitaan kansainvälistä robottiveroa. Me tosin tutkittuamme tätä ehdotusta suositamme, että vähemmän työllistävät talouden sektorit otetaan mukaan rahoittamaan sosiaaliturvaa esimerkiksi sitomalla yritysten välillisiä sosiaalikuluja palkkasumman sijasta liikevaihtoon tai muuhun vastaavaan.

Puhutaan ns. työtä luomattomasta kasvusta. Tämä ongelma ei suinkaan rajoitu vain teollistuneisiin länsimaihin. Se leviää vääjäämättä myös teollistumisen tiellä kulkeviin kehitysmaihiin, kun kehitys kehittyy. Voimme vain miettiä, mitä tapahtuu, kun kehitysmaiden valtavat nuoret ikäluokat astuvat työmarkkinoille. Ratkaistaanko tämäkin suosittamalla vientiponnistusten lisäämistä? Enpä usko siihen reseptiin.

Maailmanlaajuisesti suurimpiin haasteita on luoda strategia satojen ja taas satojen miljoonien kestävien työpaikkojen synnyttämiseksi, eikä vauraampien maiden malli näytä olevan tässä avuksi, päinvastoin.

Verotuksen painopisteen siirtäminen työn tekemisestä ja teettämisestä ympäristöhaittojen ve-

rottamiseen on olennainen osa globaalista strategiaa, jolla tervehdytetään talous ekologisesti ja jolla luodaan kestäviä työpaikkoja. Meidän ei pidä siksi täällä olla liian arkoja puhumaan sellaisen rakennemuutoksen puolesta.

Ministeri Kanervaa lainaan seuraavassa. Hän sanoi: "Jos meillä suomalaisessa yhteiskunnassa ollaan valmiita laajalti luopumaan kansainvälisen käytännön mukaisesta sosiaaliturvan vakuutusperiaatteesta, silloin sosiaaliturvan rahoitus voidaan ja on syytäkin tietysti hoitaa ensi sijassa muita tuotannon tekijöitä kuin työpanosta verottamalla. -- Olemmeko sittenkään siihen valmiita --?", ministeri Kanerva kysyi. Kyllä. Me olemme valmiit tähän.

Worldwatch-instituutin mukaan, ja nyt siteeraan: "Kaikista käytettävissä olevista keinoista tulo- ja muiden verojen osittainen korvaaminen ympäristöveroilla on selvästi tehokkain väline siirtää talous ympäristön kannalta kestävälle tielle." Samalla Worldwatch-instituutti kehottaa irtautumaan vanhentuneista tukiaisista. Suomalainen ympäristötaloustoimikuntakin näkee tällaisen jopa yksipuolisen, Suomen yksin toteuttaman rakennemuutoksen työllistävänä ja vientiä vain hitusen supistavana.

Verotuksen painopisteen muuttamisen ohella on muitakin tärkeitä keinoja, joilla vielä olemassa olevat työpaikat voidaan säilyttää ja uusia luoda. Työn uusjakoon on itse asiassa tuhansia tapoja, ja kaikki ne eivät vaadi hallituksen linjan muutosta, mutta sekin tarvitaan, ja sen ovat nyt täällä myöntäneet myös eräät hallituspuolueiden kansanedustajat.

Niitä keinoja, joihin ei välttämättä tarvita hallituksen eroa eikä hallituksen linjan muutosta, oli esimerkiksi se, että eduskunnassa vierailleet lääkärit kertoivat äskettäin jakavansa työtä nuorten lääkäreiden laillistumaan pääsemisen helpottamiseksi. Mielestäni tämä on todella hienoa.

Haluan myös uskoa, että SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen oli tosissaan, kun hän esitti, että mahdollinen palkankorotusvara ohjattaisiin sopimuksilla uusien työpaikkojen luomiseen. Oletan, että hän ei ole luopunut tästä vaatimuksesta, mutta varustan lauseeni kuitenkin kysymysmerkillä.

Kolmas esimerkki siitä, miten työtä voitaisiin jakaa uudestaan: Pitääkö ylitöiden tekemistä edelleen jumaloida? Mielestäni niistä on tullut pikemminkin este kuin asia, jota pitäisi kaikin tavoin esimerkiksi verotuksella edistää.

Hallituksen usko viennin kaikkivoipaan mahettiin ja täydellinen välinpitämättömyys kotimark-

kinoiden elpymisestä kiteytyy kaikessa järjenvastaisuudessaan sen takertumisessa arvonlisäveroudistuksen aikatauluun.

Hallituksen olisi myös tullut aktivoida työttömiä työllistymään tai muuhun yhteiskunnallisesti hyödylliseen toimintaan, mutta se on tehnyt päinvastoin. Suunnattoman kansantalouden voimavarojen tuhlauksen on nimenomaan aiheuttanut hallituksen politiikka, kun sadattuhannet ihmiset ovat poissa tekemästä työtä. Kun sitten tämän seurauksena työttömyysmenot ovat kasvaneet sietämättömiksi, hallitus aikoo nyt saattaa työmarkkinatuellaan kaikkein heikoimmassakin asemassa olevat pitkäaikaistyöttömät kunnallisen toimeentulotuen varaan. Tämä on mielestäni kestäväntöntä.

On aika ryhtyä keskustelemaan vakavasti useita sosiaaliturvan muotoja yhdistävästä kansalaisen perustulosta, kun näkymät ovat tällaisia ja työtä on jaettava ja ihmisten perustoimeentulo on taattava humaanilla tavalla. Ed. Vanhanen yllätti myönteisesti ottamalla perustulon esille keskustan ryhmäpuheenvuorossa. Sen soisi saavan aikaan keskustelua.

Perustulo ei kylläkään ole mikään portti työstä vapaaseen paratiisiin vaan pikemminkin yksi keino jakaa niukkenevaa palkkatyötä useammille. Perustulo auttaisi ihmisiä jäsentämään elämänsä eri vaiheita palkkatyöhön ja muuhun tarpeelliseen toimintaan, kuten opiskeluun ja kotitalouksien korvaamattomaan hoivatyöhön, jota ilman yhteiskunta ei kerta kaikkiaan tulisi toimeen.

Pidän perustuloa myös oikeudenmukaisena tulonsiirtona pienituloisimmille siinä tilanteessa, jossa uusien työpaikkojen luominen saattaa edellyttää sitä, että alhaisimpia palkkoja lasketaan, koska nimenomaan tämä maailmantalouden rakennemuutos on tuhonnut kaikkein vähiten koulutusta vaativia työpaikkoja. Emme tietenkään voi hyväksyä sitä, että pienituloisimmista tulee vielä pienituloisempia, mutta perustuloa voitaisiin käyttää nimenomaan tulonsiirtona.

Lukuisien yhteydenottojen kautta tiedän, että Suomessa on paljon valistuneita ihmisiä, jotka tajuavat perinpohjaisen muutoksen välttämättömäksi. He eivät takerru saavutettuihin etuihin eivätkä he kiistä, että omiakin uhrauksia tarvitaan, vieläpä vapaaehtoisia. Mutta heitä loukkaa syvästi se, että hallitus on tietoisesti hylännyt oikeudenmukaisuuden. Hallitus on asettanut kohta joka toisen suomalaisen kohtuuttomaan tilanteeseen, siis kun lasketaan yhteen työttömät, heidän perheensä ja ne mitä erilaisimmat väliinputoajaryhmät, jotka kärsivät hallituksen tem-

poilusta: lapsiperheet, yksinhuoltajat, asunto- ja opintovelalliset, yksinäiset alkoholistimiehetkin, alle 25-vuotiaat, kuka tahansa voi pudota väliin.

Tänään suomalaiset äänestäisivät toisenlaisen eduskunnan. Suomen saa virkoamaan alilämpöisydestä vain uusilla eduskuntavaaleilla aikaansaatava hallitus. Ehkä tämäkin maa tarvitsee yhdistetyt parlamentti- ja presidentinvaalit, jotta vanha poliittinen järjestelmä murtuisi.

Arvoisa puhemies! Tänä iltana hallitus vaikuttaa heikommalta kuin koskaan. Emme jää sitä suremaan, jos se kaatuu omaan mahdottomuuteensa. Tosiasiassa se saattaa hyvinkin kaatua ydinvoimapäätöksen aiheuttamaan rakoiluun ja tähän välikysymykseen, joka tekee vastuullisille hallituspuolueiden kansanedustajille vaikeaksi olla yhtymättä siihen, mitä täällä esitetään.

Se uusi hallitus, jota vihreätkin varmasti ovat valmiit rakentamaan, perustuu kaukokatseisuuteen, se perustuu rohkeuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Ja, arvoisa puhemies, se hallitus tarvitsee moderneja välineitä. Sen hallituksen täytyy ymmärtää, että vanha maailma on mennyt menojaan ja nyt tarvitaan uudenlaisia keinoja. Niitä me olemme halunneet tällä välikysymyksellä nostaa esiin.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Työttömyydestä ja siihen liittyvistä asioista on viimeisten kymmenen vuoden aikana puhuttu erittäin runsaasti. Sitä osoittaa myös tämäniltainen keskustelu jo tähän saakkakin: Kun toisella puhujakierroksella pääsee esiintymään, kello on lähes puoli yksitoista.

Vuonna 1987 juuri ennen vaaleja säädettiin pitkälti SMP:n sinnikkäistä vaatimuksista ja sektoriministerin ansiosta työllisyyslaki. Välittömästi käytyjen vaalien jälkeen alkoi kokoomuksen johtamana ja elinkeinoelämän tukemana kampanja kyseisen lain romuttamiseksi. Laki saatiin kuitenkin SMP:n sinnikkään puolustamisen ansiosta pidettyä vielä siedettävän toimivana myös eduskuntakauden 1987—1991.

SMP:n lähdettyä hallituksesta on työllisyyslakia ajettu nopealla vauhdilla alas. Käytännössä laista ei ole enää jäljellä kuin muisto. Tämä muisto on kuitenkin kaunis, sillä lain alkuvaiheessa se toimi erinomaisesti ja sen avulla saatiin työttömyyttä alennettua silloisesta tasostaan merkittävästi. Voi vain arvailla, miten laki olisi toiminut nykyisessä surkeassa työllisyystilanteessa. Se on kuitenkin varmaa, että alkuperäisessä asussaan työllisyyslaki olisi turvannut kymmenilletuhansille työttömille huomattavasti tämänhetkistä ih-

misarvoisemman elämän ja suonut ainakin katkaisun pitkään jatkuvaan työttömyyteen. Lisäksi nuorisotyöttömyys ei olisi päässyt paisumaan nykyisiin mittoihinsa.

Työttömyyslain vastustajat vetosivat koko ajan lain suuriin kustannuksiin. Totuus on kuitenkin se, että työllistämiseen ja työpaikkojen luomiseen sijoitettu raha tuottaa valtiolle suhteellisen lyhyessä ajassa itsensä takaisin poisjäävinä kustannuksina, lisääntyvinä verotuloina, välillisen työllistämisen aikaansaamana positiivisena kehityksenä jne. Tämän lisäksi valtion esimerkiksi rakennushankkeisiin sijoittamat varat aikaansaavat järkevää kehittämistä, kuten teitä, rautateitä ja rakennuksia.

On täysin järjetöntä, että työttömien annetaan tai paremminkin heidät pakotetaan makaamaan kotona toimettomina samaan aikaan, kun maassa on kuitenkin tekemätöntä työtä. Tämä työ ei välttämättä ole työtä sen perinteisessä tarkoituksessa eli palkallista tuottavaa työtä, mutta se voi olla yhteiskunnallisesti mielekästä työtä. Tämän kaltaista työtä voisi olla esimerkiksi erilaisissa järjestöissä tehtävä työ, vanhusten ja vammaisten auttamiseen liittyvä työ ja muut tämän kaltaiset tehtävät. Valitettavasti nykyiset säännökset eivät vain mahdollista työttömälle tämän kaltaista aktiiviteettia ilman työttömyysturvan menettämisen pelkoa.

Katson, että päinvastoin kuin hallitus menettelee eli estää työttömiä tekemästä työtä, tulisi työttömille vähintäänkin suoda mahdollisuus työttömyyskorvauksensa tasoon suhteutettuun työmäärään. Varsinkin nuorille tämän kaltainen työn tekeminen ja mahdollisesti ammattitaidon ylläpitäminen olisi tervetullutta elämän sisällön rikastuttamiseksi, asenteiden pitämiseksi työhön oikeana ja ennen kaikkea järkevämpää työttömyyskauden ajan täyttämistä.

Arvoisa puhemies! Pienet ja keskisuuret työvaltaiset yritykset ovat olleet ja ovat edelleenkin Suomen talouden selkäranka. Näin on myös EY-Euroopassa, vaikka jotkut piirit yrittävät toisin uskotellakin. Tämän takia kaikkein tärkeintä olisi ylläpitää pk-sektorin yritykset elossa hinnalla millä hyvänsä. Tähän asiaanhan täällä on tänä iltana useaankin eri otteeseen puututtu. Viimeksi ministeri Pekkarinen puolusteli myös pk-yrityksiä. Tämä ei suinkaan tarkoita kirjavan ja monisäikeisen tukiverkoston luomista vaan toimintaedellytysten mahdollistamista muulla tavoin. Nykyisinhän työntekijöitä paljon työllistävälle yksityiselle pk-yritykselle lankeavat erittäin suuret työntekijöiden palkkoihin sidotut työnanta-

jan sosiaaliturvamaksuvelvoitteet. On laskettu, että työntekijä maksaa työnantajalle lähes kaksinkertaisesti nimellispalkkansa verran kuukaudessa.

Näin ollen on erittäin kannattavaa saneerata työntekijöitä ulos ja korvata heitä koneilla. Koneiden hankinnallehan myönnetään valtiovallan toimesta avustuksia ja verohelpotuksia. Tällä toimenpiteellä hallitus käytännössä tukee työttömyyden lisäämistä ja omien työttömyyshotokustannusten nousemista. Tämä on, voi sanoa, kuin hölmöläisten touhua.

Me SMP:ssä olemme jatkuvasti korostaneet sitä, että työnantajan sosiaaliturvamaksut tulisi periä maksetuista palkoista laskemisen sijaan ainakin osin liikevaihdon mukaan määräytyvinä, kuten ed. Hautalakin edellä vihreitten kantana esitti. Tämä ei mahdollisesti onnistu aivan kaikissa tapauksissa, mutta periaatteeksi se kyllä kelpaa. Liikevaihtoon valtaosaltaan perustuva sosiaaliturvamaksujen määräytymisperuste käsittäisi samalla jollakin tavoin myös nk. robotiveron. Käytännössä hän pääomavaltainen tuotanto ja yritystoiminta aikaansaa korkean liikevaihdon kahdella eri tavalla: Yrityksessä on paljon koneita, jotka tuottavat suuren määrän hyödykkeitä ja liikevaihtoa, tai sitten yritys pyörittää käytännössä paperilla suuria rahamääriä. Nämä molemmat pääomavaltaiset yritysmuodot tulisi saada maksamaaan huomattavasti nykyistä oikeudenmukaisempi osuus sosiaaliturvan rahoituskakusta.

Vastaavasti pienet ja keskisuuret, työntekijöiden työpanokseen pitkälti perustuvat yritykset tulisi saada huomattavasti nykyistä vähäisemmälle maksurasitukselle. Tämä olisi kaikkein paras keino edistää työllisyyttä, kun yritysten toimintamahdollisuuksia parannettaisiin ja ennen kaikkea kustannuksia työllistämistä vähennettäisiin. Keino olisi huomattavasti erilaisia tukimuotoja tai muita verotuksellisia, vähennyksiin perustuvia tukemismenetelmiä parempi. Tietenkin on otettava aina huomioon se, että ennen kuin pk-yritykset pääsevät toimimaan, myös kansalaisilla täytyy olla ostovoimaa, että tavarat menevät kaupan.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän puheenvuorossa tuotiin esille useita näkökohtia, joita edellä olen lyhyesti esittänyt, ja olen niistä, joita ryhmäpuheenvuorossa esitettiin, samaa mieltä. Hallitus on totaalisesti epäonnistunut yrityksissään pysäyttämään työttömyyden kasvu ja nostaa Suomi syvästä lamasta. Tämä johtuu siitä, että hallituksen keinot ovat olleet erittäin yksisilmäiset perustuen pelkästään vientiteollisuuden

kilpailukyvyyn parantamiseen ja kansakunnan hipisaroiden kasaamiseen sen hyväksi. Näin ei Suomea lamasta yksin saada nostetuksi.

Herra puhemies! Tämän johdosta kannatan ed. Mäkelän ehdotusta perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Tilanne, jossa nyt ollaan työttömyyden kohdalla, ja päätökset, budjettiesitykset ja muut osoittavat ainakin, että tilanne tulee systemaattisella tavalla samalla trendillä pahenemaan. Pitkäaikaistyöttömyys tulee rajusti kasvamaan, samoin nuorisotyöttömyys. Minkäänlaista merkkiäkään muunlaisesta kehityksestä tämän hallituksen linjauksilla ei ole nähtävissä. Ei vielä aika helpokin oikeastaan, jos ulkomailta otettava velka olisi syömävelkaa. Se ei olisi niinkään pahaa. No, jos se olisi juomavelkaa, niin se nyt olisi vähän pahempaa mutta ei sekään paha. Kaikkein pahinta on se, että me nyt velkaannumme työvoiman ammattitaidon romuttamiseksi. Se on kaikkein vaarallisinta, koska meidän iskukykyimme kansainvälisessä kilpailussa heikkenee eritoten nuorisotyöttömyyden seurauksena. Se tässä on kaikkein pahinta.

Me elämme nyt tämän vuosisadan kolmatta porvarikomentoa. Ensimmäinen oli 1917, sitten oli 30-luvulla, ja nyt on tämä kolmas komento. Siihen näyttävät aina kuuluvan, niin on aikaisemminkin kerroilla kuulunut, soppajonot, aliravittujen lasten poskiluiden näkyminen, heijastuminen ohuen nahkan läpi. Tällaisia viestejä kertovat ne, jotka esimerkiksi pääkaupunkiseudulla joutuvat kohtaamaan ihmisiä, jotka joutuvat tinnimään ravitsevasta ravinnosta. Tämän kaltaisen kehityksen syventämisestä tietoisesti edelleen on vain ja yksinomaan ikäviä seurauksia.

Minä ymmärrän varsin hyvin edustajatoveri Saarion puheenvuoron, en sen takia, että nyt hallituspuolueen edustajan taholta tulee tällainen puheenvuoro. Ei se ole mitään ilakointia siitä, vaan se on kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että meidän ei pidä päästää tilannetta sellaiseksi, että eritoten nouseva nuoriso menettää toivonsa yhteiskunnan rakennustyössä ja oman elämänsä rakennustyössä. Näin pienellä kansantaloudella ei sellaiseen ole varaa.

Hallitus on itse asiassa niin kuin murhitoukka — eikä se näin ollut, edustajatoveri Erkki Susi-Pulliainen — joka syö toisesta päästä itseään, murhatoukka. Nimittäin työttömyyskierrehän johtaa juuri murhatoukkailmiöön. Aina joudutaan leikkaamaan, lisää työttömyyttä, lisää leikkauksia, lisää syrjäytymistä, lisää leikkauksia,

kunnes loppujen lopuksi meillä ei ole mitään muuta kuin suuri joukko epätoivoisia ihmisiä.

Minä ymmärrän sen siltä kannalta erinomaisen hyvin, juuri tältä pohjalta. Emme halua sellaista yhteiskuntaa, jossa turvattomuus kasvaa ja ihmiset eivät kohta uskalla kulkea pimeillä kaduilla ja kujilla ilman, että on jonkinlainen aseistus mukana. Kun vielä niiden viranomaisten resursseja heikennetään, joiden tehtävänä on ihmisten turvallisuudesta huolehtiminen, siitä tulee hukkavärkki. Sellaista yhteiskuntaa ei kukaan varmasti meistä 200 kansanedustajasta halua pohjimmiltaan, ja silloin on parempi, että se pistetään ajoissa poikki.

Minä olen monta kertaa mietiskellyt omassa yksinäisyydessäni, onko kysymys — luulen, että on — ideologiasta, mutta saattaa olla kysymys myös ammattitaidon puutteesta. Voi olla, että on siitä kysymys, koska esimerkiksi ministeri Iiro Viinaseen diplomityön aihe on liiman mukana liittävien lahonsuojausaineiden vaikutus lastulevyn ominaisuuksiin.

Siihen on lorahtanut jotakin nyt joukkoon, jotakin sellaista sopimatonta ainetta. Nimittäin hän saattaa ajatella, että yritystalous ja yksityisen ihmisen talous ovat sama kuin kansantalous. Se ei sitä ole. Se ei ole sen takia sitä, että yritys, joka saneeraa ihmisiä pois, ei voi heittää niitä ihmisiä kustannuksettomaan tilaan. Muutenhan tämä toimisi aivan hyvin, mutta kun ketään ei luujauhotehtaalle voida viedä ja taas loihdia hänestä työvoimaa sen jälkeen, kun ajat paranevat, niin se johtuu yksinkertaisesti ehkä tällaisesta ajattelusta, ettei kerta kaikkiaan kyetä ajattelemaan sitä, että ihmisestä, joka joutuu ulos yhteiskunnasta, on joka tapauksessa huolehdittava niin, että hän saa asunnon, ruoan ja vaatteet ja peruselämisen. Tämä saattaa olla myös tällaista.

Nimittäin valtion velka, ulos tapahtuva velkaantuminen, on nyt noussut täsmälleen samassa suhteessa kuin työttömyys. Ministeri Viinase on sanonut joskus tältä samalta paikalta, että työttömyyskorvausten maksaminen on edullisempää kuin ihmisten työllistäminen, ja se oli hallituksen linjapuhe. Toisin sanoen, kun mahdollisimman suuri väkimäärä makaa pangolla, silloin ovat asiat kunnossa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tästä tämä lähti!) — Tästä tämä lähti, ja hallituksella on sellainen vakaa käsitys tai ilmeisesti he kuvittelevat, että jokin muu elementti on olemassa, jolla yhteiskunta pyörii, kuin se, jonka luonto on meille varannut ja kasvattaa ilman omaa ansiotamme, ja sitten tehtävä työ työmarkkinoilla, kotona, yrittäjätöinä jne.

Se on jollakin lailla ihmetyttänyt jo pitemmän aikaa, että on sellainen haavekuva, että ulkomaista velkaa voi edes maksaa takaisin, jos sillä aikaansaadaan iskukyvyttömyyttä ja syrjäytetään se nuoriso, joka sen joutuisi maksamaan, tehdään se kyvyttömäksi ammatillisesti. Siinä mennään vähän päälaelleen, kun aina vedotaan siihen, että velka tulee tulevien sukupolvien maksettavaksi. Itse asiassa nyt tehdään paljon suurempi vahinko.

Tässä on nähtävissä aika erikoisia piirteitä. Esimerkiksi sotaveteraanit ovat ryhtyneet Pohjanmaalla keräämään rahaa nuorten työllistämiseen. Se on arvokas asia, mutta samalla pitää muistaa, että Pohjanmaan mies itse on luonut tämän tilanteen. Mielestäni se on tietynlaista, ei sotaveteraanien kannalta katsoen mutta jonkinlaista hurskastelua, että ensin luodaan tilanne porvarihallituksen toimesta ja sitten tulevat sotaveteraanit, esimerkiksi rintamamiehet joutuvat sitten sitä paikkaamaan. Se on varsin kaksinaamaista toimintaa.

Toinen erikoinen piirre on se, että mitä vaikeammaksi tilanne on mennyt, nimenomaan uskontoa on ryhdytty nostamaan jonkinlaisiksi vankkureiksi. Minä jollakin tavalla ymmärrän presidenttiehdokas Ilaskiven kirkkopyhäpuheet, mutta se jollakin lailla tuntuu varsin huonolta, kun sitten siinäkin maakunnassa, kuten sanoin, rintamamiehet keräävät rahaa, että nuoret saisivat töitä. Sitten hurskastellaan isänmaallisuudella, kun ainoa isänmaallisuutta olisi se, että nuoret saisivat tulevaisuuden ja kokisivat tämän maan omakseen. Se olisi isänmaallisuutta eikä suinkaan tämä toinen.

Aika pahalta tuntui myös haastattelu muistaakseni Iltalehdessä, jossa Iiro Viinasta haastateltiin kirkossa. Hän syytteli siellä toivon kynttilöitä ja kertoi esirukoilevansa syrjäytettyjen ihmisten puolesta. Kun ensin on itse aiheutettu tilanne, tässä on vähän samasta asiasta kysymys kuin syytettäisiin, että se on Jumalan vika. Ainakin minua kotikasvatuksessani tämän kaltaisesta jumalanpilkkasta on varoitettu. Mielestäni se on paljon pahempaa jumalanpilkkaa kuin se pilkka, jota esimerkiksi Hannu Salama teki kirjoissaan. Eihän se ole Jumalan vika, jos tällaisia tekoja tehdään tietoisesti lähimmäisille.

Me tarvitsemme toisin sanoen jälleenrakennuksen hallituksen. Toivottavasti ennenaikaiset valtiolliset vaalit ovat mahdollisimman pian. Hallituksesta, joka on menettänyt täydellisesti luottamuksensa kotimaassa ja myös ulkomailla, on useissa eurooppalaisissa arvolehdissä otsikoi-

tu: ”Valehteleeko Suomen pääministeri?” Jokainen ymmärtää, mitä se tarkoittaa maalle, joka on riippuvainen ulkoisista suhteista.

Kotimaassa luottamus on mennyt totaalisesti. Yhteiskunnallinen ilmapiiri on ratkaisevalla tavalla muuttunut vihamieliseksi kaikkia poliitikkoja kohtaan, myös niitä, jotka yrittävät työllisyyttä puolustaa. Oppositio, mm. sosialidemokraatit ovat tehneet useita työllistämishelmia. Ihan varmasti kaikki ne tietävät, sanotaan vain, ettei ole tehty mitään esityksiä. Niitä on tehty jatkuvasti, mutta hallituspuolueiden edustajat ja hallitus eivät ole niitä hyväksyneet. On eri asia väittää, ettei ole tehty. On tehty, vakavalla mielellä on tehty ja esitetty, mutta ne on hylätty.

Myös aikaisemmat esitykset on hylätty, mm. työllisyyslain nuorten asemaa koskeva kohta. Joka ainoa hallituspuolueen kansanedustaja painoi nappia sen puolesta, että nuorilta vietiin oikeus työhön. Silloin ei pidä hurskastella nuorten ja pitkäaikaistyöttömyyden puolesta, kun ensin on painanut nappia. Se on kaksinaamaisuutta. Se on tosin maallista kaksinaamaisuutta, kun siihen ei ole Jumalaa vedetty mukaan, joten se ei ole niin pahaa kaksinaamaisuutta.

Olen yrittänyt kuvata tätä hyvin lyhyesti. Aivan lopuksi, mistä ei varmasti pääesikunta pahastu, kuvaan tämän hallituksen työllisyyspoliittista uskottavuutta eräällä vertauksella. Tämän hallituksen työllisyyspoliittinen uskottavuus on samaa kuin jos marsalkka Carl Gustav Emil Mannerheim rauhallisesti polkisi naisten polkupyörällä kylänraittia polvet koukussa, kippurakärkinen satula liian matalalla, virttynyt verrytelypuku päällä ja pyykkipojat housunlahkeissa, ketjut ruostetta kirskuen. Ja verrytelypuvun selässä olisi (SSSR) ja tarikalla istuisi Niskavuoren vanhaemäntä, ja takalokasuojan kissansilmä olisi keskeltä halki.

Herra puhemies! Kannatan ed. Hurskaisen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Heikki Rinne profetoi kyllä siihen malliin, että Ahon hallituksesta annettua todistusta voi kutsua jo ehdoin tahdoin annetuksi vääräksi todistukseksi. On uskomatonta, miten ed. Rinne uskottelee niin kuulijoilleen ja jälkipolville kuin vähän itselleenkin, että Ahon hallitus on taikonut tämän laman ilkeyttään. Jotain pitäisi ehkä kertoa senkin, että vaihtotase, joka on vain yksi mittari, on ollut viimeksi positiivinen vuonna 1978. Sieltä asti on sen mittarin mukaan mei-

dän taloutemme lamaa järjestelty. Siihen mahtuu hyvin monta hallitusta.

Jos ennusmerkit kulkevat oikeaan suuntaan, mitä toivon, ja valtiovarainministeriön virkamiehet, samat kylläkin, jotka huonosti ennustivat tämän lamankin, pystyvät nyt näkemään oikein ja ennustamaan ja laskemaan oikein, niin ensi vuodesta on vaihtotaseen suhteen tulossa positiivinen. Se on eräs niitä asioita, joihin hallitus on osittain omasta ansiostaan ja osittain vähän muistakin syistä pystynyt vaikuttamaan ja sen aikaansaamaan.

Herra puhemies! Esittäisin kyllä tähän keskusteluun erään mielenkiintoisen asian eli negatiivisen indeksijoustopuolueen niitä hetkiä varten, jolloin meidän kansantaloutemme, bruttokansantuote esimerkiksi, lähtee painumaan miinukselle. Tämä negatiivinen indeksi voisi olla juuri sen tyyppinen, jolla saadaan asiat kulkemaan pehmeämpään ja kustannuksia alentavaan suuntaan ja palkkojakin alentavaan suuntaan automaattisesti eikä tällaisen rytinän jälkeen, niin kuin nyt on jouduttu toteamaan.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tästä vaihtotaseesta sen verran, olen ihan väsymiseen asti sitä natkuttanut, mutta natkutan nyt kuitenkin vielä. Kaikkihan hyvin tietävät, että se oli pakkodevalvaatio, jonka markkinavoimat tekivät vastoin hallituksen tahtoa. Markan kellutus, sama juttu. Eli toisin sanoen tällä hallituksella on vain yksi kohta ansiolistassaan, sekin negaatio.

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Ed. Saarion käyttämä puheenvuoro tavallaan vei kaiken huomion tästä keskustelusta ainakin julkisuuden suhteen. (Ed. Vehkaoja: Yrittäkää ainakin jotain!) En aio yhtyä edustajatoverini esittämään epäluottamuslauseeseen tai miksi sitä halutaan tulkita, mutta kun tuo esitys ei ainakaan yllätyksenä tälle salille tullut, niin tässäkin yhteydessä haluaisin esittää kritiikkiä pääministeri Aho kohtaan. Hän ei tässäkin tilanteessa ole salissa eduskunnan kanssa tästä asiasta keskustelemassa. Kyllä kai sellaisessa tilanteessa, jossa hallituspuolueen kansanedustajan toimesta näin raju esitys tehdään, ei voida enää lähteä siitä, että työministeri tai joku muu sektoriministeri hallituksen puolesta asioita kommentoisi. Kyllä hyvään parlamentaariseen keskusteluun kuuluisi tässä tapauksessa se, että myös hallituksen pääministeri siihen osallistuisi. (Ed. Rossi: Aho on töissä!)

Kun tätä keskustelua on kuunnellut, niin yhden positiivisen seikan ainakin voisi löytää. Kun tähän asti tässä salissa on työllisyyspolitiikasta, työttömyydestä, puhuttu, on täällä käytetty aika usein ed. Rinteen tyyppisiä puheenvuoroja, ehkä ei nyt aivan sen tyyppisiä, mutta kuitenkin hyvin asenteellisia ja yksiselitteisen syyttäviä puheenvuoroja. Maltillista, olosuhteet huomioon ottavaa keskustelua tässä salissa on tähän asti ollut aika vähän. (Ed. Rinne: Eikö ed. Saario puhunut maltilla?) Tällä kertaa täältä löytyy myös opposition puolelta puheenvuoroja, joissa varmasti aivan aidosti on pyritty olosuhteet ottamaan huomioon ja esittämään ratkaisumalleja, jotka voisivat tätä vaikeaa tilannetta helpottaa.

Myös olen asioitten sisällössä ainakin jossain määrin havainnut muutosta. Tähän asti täällä opposition toimesta esitetyt puheenvuorot ovat olleet sellaisia gosplan-tyyppisiä puheenvuoroja, joissa työllisyyden ainoaksi ratkaisukeinoksi aina esitetään yhteiskunnan tekemiä toimenpiteitä. Tarkoitan tällä sitä, että ihmisiä työllistetään ainoastaan tavalla, jossa varojen on löydyttävä budjetin kautta. Kun me jokainen tiedämme Suomen valtion taloudellisen tilanteen, ei se voi olla ratkaisumalli tämän vaikean työllisyystilanteen hoitamiseksi, halusivat sitä ed. Tennilä tai ed. Rinne kuinka paljon tahansa esimerkiksi työllisyyslain kaltaisten ratkaisujen kautta. Ne ovat, ed. Rinne, ratkaisumalleja, jotka kuuluvat menneisyyteen. Niillä ei nyky-Euroopassa ongelmia valitettavasti ratkaista. Nehän eivät vaatisikaan hallitukselta oikeastaan minkäänlaista järjestystä ja osaamista. Se on politiikkaa, jonka lapsikin osaisi, jos se tehoaisi. (Ed. Rinne: Miksi on näin korkea työttömyys?)

Tämä välikysymys tarttuu sinänsä oikeaan asiaan, koska kyllä välilliset työvoimakustannukset kiistatta ovat asia, joka luo työllistämiseksi liian korkean kynnyksen. Mutta kun välikysymyksestä on vihreiden toimesta tehty, niin on kai luonnollista, että se pitää sisällään useita epäjohdonmukaisuuksia.

Kun täällä puolitoista viikkoa sitten käsiteltiin energiaratkaisua, vastustivat vihreät ydinvoimaa toki monella perusteella, mutta mm. sillä perusteella, että he halusivat muuttaa Suomen elinkeinorakennetta. Ainakin minä ymmärsin Vihreän liiton puheenjohtajan näkemykset niin, että hän halusi — ja kaiketi koko puolue — elinkeinorakenteen muuttamista siten, että siirryttäisiin yhä enemmän korkeaa osaamista hyväksikäyttävään teollisuuteen, elinkeinoelämään ja myös tietysti tätä kautta elinkeinoiniin, jotka käyttävät auto-

maatiota yhä lisääntyvässä määrin. (Ed. Pulliainen: Täydellinen väärinymmärrys!)

Nyt taas tällä kertaa ollaan puhumassa vihreiden toimesta ihmistyövoiman puolesta ja halutaan kääntää kehityksen pyörää ikään kuin taaksepäin. Uskovatko vihreät todella, että pieni ja syrjäinen Suomi on se maa, joka voi muuttaa maailmassa kehityksen pyörää taakse päin, vaikka me sitä kuinka paljon tahansa toivoisimmekin? Itse ainakin suhtaudun tällaiseen ajatuksenjuoksuun suurella epäroinnilla.

Kummallista on myös se, että elinkeinorakennetta haluttaisiin muuttaa sillä tavoin, että työpaikat siirtyisivät vientisektorilta kotimarkkinateollisuuden piiriin. Toki on selvää, että pk-sektori niin sanotusti työllistää paremmin, ja me tiedämme, että vientiteollisuuden piirissä siitäkään huolimatta, että siellä menee kohtuullisen hyvin, työpaikat eivät tule lisääntymään. Mutta jotenkin perin kummalliselta tuntuu se, että kuvitellaan Suomen kykenevän maksamaan yhä kasvavan ulkomaisen velkansa sillä, että me siirrämme painopistettä kotimarkkinateollisuuteen. Kyllä ulkomainen velka on maksettavissa ainoastaan vientiteollisuudesta tulevilla tuloilla. (Ed. Vehkaoja: Työttömyysturva ja valuuttatulot ovat kaksi aivan eri asiaa!)

Välikysymyksessä todella puututaan välillisiin työvoimakustannuksiin. Kun puhutaan niiden alentamisesta, on aina muistettava se, että samassa yhteydessä on tietysti aina puhuttava myös suomalaisen sosiaaliturvan tasosta. Olen itsekin sitä mieltä, että on varmasti järkevää tehdä ratkaisuja, joissa, kun mietitään sitä, minkä tyyppisissä yrityksissä ja millä laskentaperusteella näitä maksetaan, painopistettä siirretään pienyrityksiä, pk-sektoria suosivaan suuntaan. Mutta on myös muistettava se, että nämä ovat aina ratkaisuja, jos sosiaaliturvan tasosta ei haluta tinkiä, joissa jossakin tehty helpotus näkyy vaikeutena jossakin muualla.

Välikysyjienkin tulisi ymmärtää, että tämä yhtälö voi toimia ainoastaan sellaisissa olosuhteissa, että Suomessa on jatkuvaa taloudellista kasvua. Kun tiedämme, että ainakin vihreiden eduskuntaryhmässä tämän tyyppiseen kasvuajatteluun suhtaudutaan kielteisesti, voi koko välikysymystä lähestyä lievällä ihmetyksellä. (Ed. Pulliainen: Kun ei ymmärrä, niin ei ymmärrä!) — Minä yritän teille, ed. Pulliainen, selittää, mutta te ette todella ymmärrä.

Ihmettelen myös sitä, että välikysymyksessä suhtaudutaan tietyllä tavalla väheksyen työvoimahallinnon työllistämis- ja koulutustoimenpi-

teisiin. Ministeri Kanerva kävi puheenvuorosaan varsin seikkaperäisesti tätä asiaa läpi, enkä lähde kertaamaan näitä lukuja ja sitä ihmismäärää, joka tälläkin hetkellä kuitenkin työvoimahallinnon toimesta saa joko koulutus- tai työpaikan. (Ed. Rinne: Valtion työpaikat tuli haukuttua jokin aika sitten!)

Kun tässä salissa on tähän asti työttömyys- tai työllisyyskeskustelua käyty, on syyttävä sormi lähes aina osoittanut yksinomaan työministeriä. Myös tämä on osoitus varsin epä-älyllisestä ajattelusta, hyvin vanhakantaisesta ajattelusta. Toki työministeri on henkilö, joka vastaa työllisyyskoulutuksesta tai yhteiskunnan luomista työllisyyttä helpottavista toimenpiteistä, mutta kyllä rehellisyyden nimissä olisi myös muistettava se, että kauppa- ja teollisuusministerillä on kaikkein keskeisin rooli silloin, kun me puhumme avoimelle sektorille syntyvistä uusista työpaikoista. Tämänkin välikysymyksen varsinainen substanssi keskittyy itse asiassa sektoriin, jota valtioneuvostossa hoitaa sosiaali- ja terveysministeri.

Kuten jo puheenvuoroni alussa sanoin, täällä on kuultu muutamia rakentavia puheenvuoroja poliittisen opposition toimesta. (Ed. Tennilä: Tämä ei myöskään ole sellainen!) — Minä en ole myöskään opposition kansanedustaja, ed. Tennilä. (Ed. Tennilä: Vielä ainakaan, katsotaan perjantain äänestyksen jälkeen!) Ed. Tennilällä on ainakin sikäli helppo rooli, että oli hänen puolueensa hallituksessa tai ei, niin hän on aina ainakin kuitenkin oppositiossa. — Me todella tarvitsemme rakenteellisia muutoksia, ja toivon, että kun opposition toimesta tätä yhteistyöhalukkuutta on vakuutettu, niin sitä sitten myös käytännön tilanteessa on olemassa. Tähän asti jokaiseen hallituksen lähestymistoimenpiteeseen on suhtauduttu yhdellä sanalla, ja tuo sana on ollut ”ei”. Me toivottavasti kaikki ymmärrämme, että jos me haluamme rakenteellisia muutoksia tehdä, jos me haluamme jotakin saada aikaan, jos me haluamme parantaa työllisyystilannetta tässä maassa, myös joistain asioista on luovuttava. Sellainen politiikka, joka pitää kiinni kaikesta entisestä ja kuvittelee, että sillä toimintalinjalla syntyy jotakin uutta, ei voi toimia.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sellainen pieni täsmennys tähän aikaisempaan edustajatoveri Häkämiehen puheenvuoroon, että pitkäaikaistyöttömyyteen ja nuorisotyöttömyyteen kohdistuvia katkaisutoimia käytetään vain siinä tapauksessa, että muilla keinoin ei ole ihmisille saatu työtä, ja silloin-

han niitä, esimerkiksi työllisyyslakia, jos muuten hoidetaan hyvin työllisyyskysymykset, ei tarvita lainkaan. Ei tule yhtä ainutta työllistettävää sillä tavalla. Eli se ei ole mikään este. Se on vain siellä viimeisenä keinona pitkäaikaisyöttömyyden katkaisemiseksi edes lyhyeksi aikaa, edes tilapäisesti. Ne luvut, jotka on nyt saatu, ovat ainakin Euroopassa sodanjälkeisten aikojen ennätys. Tämän hallituksen aikana, 2,5 vuoden aikana, on lähes 2 000 prosenttia nousut pitkäaikaistyöttömyys. Tällaista epäonnistumista, tällaista noteerausta ei yksikään hallitus sodanjälkeisessä Euroopassa ole ikinä ottanut. Nyt tämä ns. työllisyyslaki ei ainakaan ole ollut esteenä, koska se ei ole ollut edes voimassa, vaan se on murskattu, että se ei ole ainakaan aiheuttanut tätä ennätystä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämiehen äskeinen puheenvuoro perustui odotukseen, että yhtään vihreään eduskuntaryhmään kuuluvaa kansanedustajaa ei olisi enää illan myöhäisenä tuntina täällä kuuntelemassa ja sillä tavalla kommentoimassa sitä täydellistä ymmärtämättömyyttä ja lukemattomuutta, mitä hänen puheenvuoronsa edusti suhteessa vihreän eduskuntaryhmän täällä jo tähän mennessä käyttämiin puheenvuoroihin. Jos hän olisi vaivautunut edes otsikon tästä välikysymyskeskustelusta ymmärtämään oikein, niin siitä olisi jo seurannut automaattisesti, että älyllisesti rehellisenä ihmisenä hän ei olisi voinut puheenvuoroaan jatkaa niin kuin hän vei sen läpi koko puheenvuoron.

Arvoisa puhemies! Kirjallisuudessa ei ole hyvää eteenpäinviittaus. Kuitenkin kun minun puheenvuoroni on kohtapuoliin, niin minä tulen palaamaan ed. Häkämiehen äskeiseen puheenvuoroon.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Häkämies moitti pääministeri Ahoa siitä, että pääministeri ei ole täällä eduskunnassa nyt seuraamassa keskustelua ja kommentoimassa ed. Saarion tänne jättämää lausumaa. Mielestäni tämä keskustelu on tietysti poikkeuksellinen sikäli, että hallitus ei ole täällä kovin suurella joukolla esiintynyt koko iltana niin kuin on ollut tapana tällaisten välikysymyskeskustelujen yhteydessä. Ymmärrän kuitenkin, että varsinkin pääministerillä on paljon muutakin pohtimista kuin seurata täällä Suomen parlamentin ikimiehen "Rutskoin ja Hasbulatovin" toimintaa omaa hallitusta vastaan. Toki heidän toimintan-

sa ansaitsisi kyllä pääministerinkin mukanaolon, jos se olisi mahdollista.

Halusin ed. Häkämiehelle todeta, että tämä välikysymys on otsikoitu tässä painetussa tekstissä: "Kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi". Ehkä täällä pitäisi olla joitakin muitakin ministereitä kuin pääministeri, kauppa- ja teollisuusministeri tai sosiaali- ja terveysministeri. Varmaan valtiovarainministerinkin puuttuminen tähän keskusteluun olisi asiallista.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kyllä jatkaa ed. Häkämiehen syyllisyys- ja syyllistämislinjauksella, että ei minusta meidän kansanedustajienkaan ole varaa paljon röyhistelä osallistumisella ja mukanaololla tai kuuntelulla edes tässä keskustelussa, niin vakavasta asiasta kuin onkin kysymys. Jos me voisimme olla vähän vähemmän syyttelemättä toisiamme ja sättimättä omien ryhmiemme esityksiä, ja yhdessä pohtisimme, miten me tätä vakavaa ongelmaa voisimme hoitaa, niin tämä keskustelu olisi ehkä paremmin siunaukseksi koko kansakunnalle.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämiehelle haluaisin myös minä todeta, että hän on hyvin huonosti lukenut tämän välikysymyksen tekstin. Välikysyjät eivät ole joukkoa, jotka haluaisivat estää talouskasvun tapahtumasta, vaan tässä analyysissä näkyy täysin selkeästi se, että on huomattu, että talouskasvu ei ole se mantra, jolla yksin voitaisiin työttömyyttä poistaa. Ne ovat kaksi ihan eri asiaa.

Ed. Häkämies ihan oikein totesi kuitenkin, että taloudellista kasvua tarvitaan mm. sosiaaliturvan edelleen pystyessä pitämiseksi. Mutta on toinen kysymys, miten suuri kasvu tarvitaan, jotta tämä voitaisiin turvata. 15 vuoden tarkastelu osoittaa, että olemme selviytyneet kahden prosentin keskimääräisen bruttokansantuotteen kasvulla ja kyenneet toisin sanoen tällaisella kasvuvauhdilla ei vain ylläpitämään, vaan myös selvästi laajentamaan sosiaaliturvaamme. Sen takia onkin syytä kysyä, mistä tulee väite kolmen prosentin bkt:n kasvutarpeesta, jotta voisimme jatkossa säilyttää sosiaaliturvamme. Se on jälleen yksi mantra muiden mantrojen joukossa. Epäilen, että se voidaan osoittaa kuplaksi niin kuin tuo väite, että yksin vienti nostaa meidät suosta.

Ed. Tenilä: Herra puhemies! Vasemmistoliitto on perusoikeusliikettä. Me pyrimme siihen, että jokainen suomalainen voi elää turvat-

tua, varmaa ja sisällökästä elämää. Tähän pääseminen edellyttää sitä, että oikeus työhön todella turvataan jokaiselle tämän maan työikäiselle ihmiselle. Siihenhän eduskuntaa niinkuin hallitustakin velvoittaa muuten myös hallitusmuoto, jossa sanotaan hyvin selkeästi, että työvoima on valtakunnan erityisessä suojeluksessa ja että valtiollaan tehtävänä on tarvittaessa järjestää jokaiselle suomalaiselle kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä. Ei tämä hallitusmuodon hyvin selkeä määräys ole viime aikoina paljon enää merkinnyt.

Mitä sitten tulee tehdä? Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän työllisyysprojekti on työskennellyt vajaan vuoden, ja olemme varsin tiiviillä työskentelyllä päässeet jo minusta varsin pitkälle siinä hahmotelmassa, miten työttömyyttä voidaan merkittävästi ja nopeassakin aikataulussa vähentää. Siihen tarvitaan 1) elvytystä, siihen tarvitaan 2) uustuotantoa, 3) siihen tarvitaan työllisyyslain velvoittavuuden palauttamista ja 4) siihen tarvitaan työn uusjakoa.

Mitä tämä kaikki merkitsisi? Otan esimerkin oman läänini Lapin osalta, jossa työttömyysprosentti tällä hetkellä on 25, muutamissa kunnissa jo yli 30. Tilanne on katastrofaalinen.

Elvytys Lapissa olisi esimerkiksi juuri sitä, että Veitsiluodon, Kemijärven ja Kemijärven tehtaiden lämpövoimalahankkeet pannaan heti toteutukseen. Suunnitelmat ovat valmiita. Kysymys on kotimaisen energian suosimisesta tuontienergian sijasta, öljyn sijasta. On jätetty anomukset investointiavustuksista. Kaikki on valmista. Hallitus vain ei saa päätöstä aikaan siitä, että nämä hankkeet lähtevät liikkeelle. Ne työllistäisivät Lapissa useita satoja rakennustyöläisiä. Niin tekisi myös Rovaniemen turvevoimalahanke. Suunnitelmia on, valmiita suunnitelmia on. Kysymys on siitä, halutaanko niitä panna käytäntöön, halutaanko elvyttää, halutaanko panna ryyppy päälle tilanteessa, jossa moottori ei toimi.

Niin kuin tuossa Pekkarisen ja Vartiaisen Suomen taloushistoriaa käsittelevässä teoksessa todetaan, Suomessa on aina harjoitettu väärää suhdannepolitiikkaa, ja erityisen väärää se on ollut viime aikoina, 80-luvun lopun kiihkeän nousun vaiheessa. Pantiin ryyppy päälle silloin myötämässä, kun kaasukin oli pohjassa. Nyt kun ollaan montun pohjalla, moottori ei käy, niin nyt vedetään vielä varmuuden vuoksi käsijarrukin päälle, ettei taatusti kotimarkkinoilla mitään tapahtuisi.

Uustuotantoa Lapin osalta olisi se, että Keivitsan kaivos avattaisiin kiireellisesti. Näin saataisiin kotimaasta käyttöön tehtaissamme tarvitta-

vaa kuparia, nikkeliä, platinaa ja muita arvometalleja. Tämöisen kaivoksen avaaminenhan olisi juuri järkevää uustuotantoa. Siihen on saatu kairausrahoja, jotta tutkimuksia on voitu kiirehtiä, mutta samalla on käynyt niin, että niitä rahoja on sitten jouduttu muista tutkimuskohteista vähentämään, koska malminetsintään rahoja ei ylipäätään ole riittävästi. Niitä pitäisi ylipäätään lisätä, koska malmioita Lapistakin on tiedossa useita, jotka pitäisi kunnolla tutkia.

Rakenteellinen kehitystoimi Lapin osalta olisi ratayhteyden avaaminen Murmanskiin. Siinä on kyse vain 70 kilometrin ratapätkästä, joka pitäisi rakentaa. Sen jälkeen olisi yhteys Norrbottenista Lapin kautta Kuolaan Murmanskin satamaan saakka. Se lisäisi Kalotilla todella merkittävästi yhteistyötä ja avaisi aivan uudenlaisiakin näköaloja kuljetusten osalta aina Koillisväylää myöten ja toisaalta sitten Kuolan malmien ja muiden tuotteiden kuljettamisesta Kemijärven sataman kautta Eurooppaan. Hankkeita on myös tällä uustuotantopuolella. Kysymys on siitä, onko aktiivisuutta. Tämän rautatiehankkeen osalta tarvitaan Pohjoismaiden Investointipankin mukaantuloa, ja siinä esimerkiksi Suomen hallituksen aloitteellisuus ja asenne on hyvin tärkeä, että tähän päästään, mutta saamattomuus vaivaa myös Venäjän suuntaan tapahtuvan yhteistyön kehittämistä.

Mitä tulee veloitetyöllistämiseen, siitä saatiin Lapissa erittäin hyvät kokemukset. Niin kuin ed. Rinne totesi, ei se ole ensimmäinen keino. Se on viimeinen keino. Se on suojaverkko, johon pudotaan sitten, kun kaikki muut keinot on käytetty. Kun muuten ei enää työllisty, niin sitten oli veloitetyöllistäminen. Meillä on siitä erittäin hyvät kokemukset. Kun työllisyyslaki oli täysimääräisesti voimassa, pitkäaikaistyöttömien osuus Suomessa putosi lähes nollaan työttömien määrästä. Nyt se on hurjassa kasvussa. Tämä kaikki oli arvioitavissa aivan hyvin jo viime vuoden lopulla, jolloin tässä salissa käsiteltiin työllisyyslain veloitettavuuden romuttamista. Ne, jotka sen päätöksen tekivät, tietäen lisäsivät nuorisotyöttömyyttä ja pitkäaikaistyöttömyyttä tässä maassa. (Ed. Rinne: Harkittu teko!) — Ei siitä ole epäselvyyttä. Aivan harkittu teko.

Tällä menolla päädytään siihen, että ensi vuoden lopussa Suomessa on yli 200 000 pitkäaikaisyöttöontä, siis työtöntä, jotka ovat olleet työttöminä jo yli vuoden. Näin tärkein tuotantovoima sitten rapautuu, työvoima. Sen rapautuminen on nopeaa. Eurooppalaiset ja myös amerikkalaiset kokemukset osoittavat, että jos suurtyöttömyys pääsee syntymään ja muodostuu pitkäaikaiseksi,

niin sieltä ei sitten paluuta enää ole. Koska työvoima menettää työkykynsä, se rapautuu, se syrjäytyy. Tämä kehitys on erittäin pahassa vauhdissa tässä maassa. Silti ollaan täysin huolettomia.

Tosin ministeri Kanervan puheenvuorossa todettiin, että pitkäaikaistyöttömien osalta on nyt muodostettu työryhmä, jonka tehtävänä on seurata pitkäaikaistyöttömyyden kehitystä ja tehdä esityksiä uusiksi toimenpiteiksi. Ministeri Kanerva, aivan varmasti on niin, että jos vilpittömin mielin lähdetään niitä toimia hakemaan, niin se on vain velvoittavuus, johon sitten päädytään. Kaikki muut ovat toivomuksia. Työllisyyslaissa on nytkin lähes kymmenen sellaista kohtaa, joilla voitaisiin työllistää nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä. Mutta kun velvoittavuus puuttuu, niin mitään ei tapahdu. Tämä on se ongelma. Silloin kun velvoittavuus oli päällä, niin toimiakin tuli. Siellä on pitkä lista, niin kuin me tiedämme molemmat ja kaikki täällä, miten voitaisiin käyttää työllisyyslakia edelleenkin hyväksi nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi. Mutta kun velvoittavuus puuttuu, niin eipä vain tule mitään toimia. Kaikki vain junnaa paikallaan.

Työn uusjaon osalta on selvää, että jotakin siltäkin osin pitää tehdä, sillä teknologinen kehitys on erittäin nopeata, ja esimerkiksi sellutonnin tekemiseen tullaan jatkossa tarvitsemaan yhä vähemmän työaikaa. Se on minusta aivan selvää kehitystä. Ei sille kukaan mitään voi, tai pitääkö edes voidakaan? Se on ollut trendi toistasataa vuotta, teollistamisen alusta lähtien, ja näin se tulee olemaan jatkossakin.

Silloin pitää tietysti miettiä, miten jaetaan työtä uudelleen. Mennäänkö kuuden tunnin päivään; neljän päivän työviikkoon; mennäänkö kahteen vuosilomaan; otetaanko sapattivapaat käyttöön, jolloin työvoima voi uusiutua palaten sitten taas entiseen työpaikkaansa; otetaanko käyttöön 55 vuoden varhaiseläkeoikeus, että ne, jotka haluavat silloin lähteä varhaiseläkkeelle, voivat sen tehdä?

Tietenkin on silloin mietittävä, mikä on eläkkeen taso. Luulenpa, että tässä on valmiuksia varmasti miettiä, koska elämänkaaren tilanne on se, että kulut ovat suurimmillaan silloin, kun ollaan nuoria, tehdään perhe, valmistutaan ammattiin, laitetaan koti. Silloin ovat kulut suurimmillaan, ja kuitenkin siinä päässä nyt työttömyys on se kirous, joka kaiken ylle lankeaa. Kun on selvitty asuntoveloista ja kun lapset ovat lähteneet maailmalle, eivät ne kulut enää välttämättä niin suuret ole elämisestä, ja sen vuoksi eläketasoa voidaan kyllä miettiä. Oike-

utta lähteä 55-vuotiaana pitäisi vakavasti minusta harkita.

Herra puhemies! Minua vaivaa todella paha tunne ja pidän sitä perusteltuna, että porvarihallitus kokonaisuudessaan ei edes yritä vähentää työttömyyttä. Tähän tilanteeseen on nyt alistuttu, ja osa jopa lähtee siitä, että annetaan vain mennä ja katsotaan, mikä se pohja on.

Sen sijaan ollaan kyllä aktiivisia toisella suunnalla eli työttömyysturvan heikennysten esittämisessä. Hallitushan esittää suunnitelmissaan ja pian tänne lakiesityksenäkin, että peruspäivärahallekin tulee 500 päivän katto, jonka jälkeen sitten siirrytään työmarkkinatuella, jota saa 300 päivää. 800 päivän jälkeen työtön ei saa enää mitään. (Ed. Rinne: Kunnan jauhot käyttöön!) Sitten mennään kassalta sossulle.

Mitä tulee työmarkkinatukeen, siinä on minusta haettu hyvin kovaa ratkaisua, jolla minun mielestäni tähän maahan ollaan muodostamassa halpatyövoimaa pitkäaikaistyöttömistä, (Ed. Vehkaoja: Olette oikeassa!) sillä työmarkkinatuksen saamisen edellytyshän on se, että on valmis ottamaan mitä tahansa työtä vastaan työssäkäyntialueella 116 markan päiväpalkalla ilman työsuhdetta. Ei siis tule edes oikeutta palata esimerkiksi työttömyysturvan piiriin. Se ei nollaa päiviä. Se on ilmaistyövoimaa työnantajille ja halpatyövoimaa ajatellen työvoimaa kokonaisuudessaan. Varmasti tulee olemaan tapauksia, joissa nimenomaan tätä halpatyövoimaa otetaan toihin, sen sijaan että työllistettäisiin työsuhteen työehtosopimuksen mukaisin ehdoin ja eduin joku työntekijä. Varmasti tulee tällaisia tapauksia olemaan, ja tämä lienee myös tarkoitus, eli meille ollaan tekemässä halpatyövoimaa.

Tässä työttömyysturvan heikennysesityksessä on sellaisia kohtia, jotka ovat selvää puuttumista kansalaisten lakisääteiseen perusturvaan, ja siksi eduskunnassa määrävähemmistö voi esitykset kaataa. Vasemmistoliitolla ja sosialidemokraateilla on se määrävähemmistö, ja minusta sitä pitää käyttää nyt, ensin tietysti neuvotteluaseena, mutta jos hallitus on ännkypäinen, niin kuin se on tavannut olla, käytetään sitten sitä mahdollisuutta ja torjutaan nämä uudet leikkaukset ja koko tämä halpatyövoima- ja työmarkkinatukisysteemi. Meillä on nyt riittävästi voimaa. Minä toivon, että sosialidemokraattisella taholla tämä vasemmistoliiton esitys otetaan vakavaan harkintaan ja pian, koska ensin pitää tietenkin yrittää vaikuttaa, mutta jos se näyttää toivottomalta, sitten pitää käyttää niitä keinoja, joita vielä on jäljellä, ja se on se määrävähemmistön käyttö, jolla voi-

daan saada tämä systeemi ja nämä heikennykset lepäämään yli valtiopäivien. (Ed. Aittoniemi: Ettekö te myyneet sen Helteen ponnesta!)

Herra puhemies! Se, mitä minä eniten tietysti toivon, on, että ed. Saario saa tarpeeksi kannattajia omasta ryhmästään, jotta kokoomus todella lähtee hallituksesta. Miksi? Siksi, että erityisesti valtiovarainministeri Viinanen minusta on ollut elvytyksen pahin jarrumies, johdonmukainen ja kova, ja hän on myös hyvin suoraviivaisesti vetänyt uusioikeistolaista leikkauslinjaa ja tekee sitä tärkeimmältä ministerinpaikalta, valtiovarainministerin paikalta, jolle kaikki muut ministeriöt ovat tosiasiaa alistettuja.

Riitaisan keskusta — kokoomus-hallituksen tilalle tulee minusta perustaa vasemmiston ja keskustan työllisyshallitus. Sen tarve on nyt erittäin suuri. Työllistämiseen on mahdollisuuksia, jos lähdetään liikkeelle. Uusioikeistolaisen linjauksen sijasta pitää saada aikaan sellainen linja, jossa uuteen tilanteeseen sopeudutaan sosiaalisuus muistaen, huono-osaisimpien ihmisten puolta nimenomaisesti pitäen tässä tilanteessa, joka on uusi ja vaatii myös uusia ratkaisuja.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen hyvin tarkkaan kuunnellut tämän päivän keskustelut ja todennut, että on muutamia asioita, joista kaikki ovat yksimielisiä. Ensinnäkin on tilastohavainnointi siitä, että työttömien määrä on valitettavasti pitkään ollut jatkuvassa kasvussa eikä kärki ole alaspäin taipunut. Toiseksi yhteiskunnallisesta näkemyksestä ja viiteryhmistä riippumatta halutaan työllisyystilannetta myös rakenteellisesti parantaa. Ja edelleen halutaan etsiä poliittisesti mahdollisia ratkaisuja. Poliittikkaahan kuvataan mahdollisen taitamiseksi.

Kun, arvoisa puhemies, olen yrittänyt analysoida tähän mennessä käytyjä keskusteluja, niin niissähän on kysymys ollut itse asiassa kaikissa rahavirtojen ohjailusta.

Se rahavirtojen ohjailu voi tapahtua ottamalla lainaa ja ohjaamalla se työllisyyttä edistäviin pyrkimyksiin. Sitä on ollut tapana kutsua kai velkaelvytykseksi. Sille on annettu tänä päivänä hyvin vähän painoarvoa.

Sitten on presidenttiehdokas ed. Sulo Aittoniemen malli, että setelipaino jyyttää seteleitä ja niitä rekka-autolla kiikutetaan markkinoille, ja tällä tavalla syntyy työpaikkoja.

Muissa vaihtoehdoissa on kysymys rahavirtojen ohjailusta sekä tässä ajassa että tulevaisuudessa. Niissä on kysymys siitä, että vientiteollisuudelta ohjataan pk-lohkolle tai päinvastoin. Link-

kinä voidaan käyttää yhteiskunnan taloutta, valtiontaloutta, kuntien taloutta, julkista taloutta. Hyvin mielenkiintoinen seikka on se, mille tasoisille nämä pyrkimykset asettuvat. Täällä on esitetty monissa puheenvuoroissa sellaisia virtoja, joissa liikutellaan kymmeniä ja satoja miljoonia markkoja, ja sitten sellaisia malleja, joissa suuruusluokat ovat miljardeja ja kymmeniä miljardeja markkoja.

Vihreiden väläkysymyksen perustekstissä ja sen jälkeen käytetyissä puheenvuoroissa on erityisesti keskitytty makrotason siirtelyyn, jossa kysymyksessä ovat suuruusluokkana viidet ja kymmenet miljardit markat, ja sillä tavalla on pyritty rakenteellisesti ohjaamaan kehitystä sellaiseen suuntaan, että kansalaiset olisivat myös rakenteellisesti työllistettyjä tulevaisuudessa, ja sehän taas edellyttää kestävän talouden viiteympäristöä. Tämä on siis yksi selvä malli.

Tälle on olemassa kilpailevia malleja, ja, arvoisa puhemies, aivan erityisesti etsin jotakin tuoretta laajempaa mallia kuin se, mitä esimerkiksi työministeri on täällä esittänyt ja esitellyt. Tämöinen malli löytyi kuukauden takaa. Tämä on Pienteollisuuden Keskusliiton ohjelmajulistus tasan kuukauden takaa. Tässä asetetaan raju tavoite: tuotannon 8 prosentin vuosittainen lisäys, investointien 20 prosentin vuosittainen lisäys ja viennin 10 prosentin vuosittainen lisäys. Näin luvataan viidessä vuodessa lähes puolet lisää teollisia yrityksiä ja lähes 100 000 uutta teollista työpaikkaa, jotka kerrannaisvaikutusten kautta loisivat yli 200 000 työpaikkaa. Siis erinomaisen raju haasteellinen veto tähän keskusteluun.

Kun näin esitetään, siihen täytyy tietysti suhtautua vakavasti ja tutustua tähän ohjelmaan, jossa on kaksitoista eri alaotsikkoa ja sitten niissä vielä ranskalaisilla viivoilla kuvattuja toimenpide-ehdotuksia. Poimin täältä eräitä ja pohdiskeleen, kuinka mahdollinen tällainen ohjelma olisi toteuttaa.

Täältä 3) kohdasta löytyy otsikko ”Tehty työ palkanmaksun perusteeksi”. Tämän voisi sisälön puolesta otsikoida ”Pysyvän palkanalennuksen malli”. Siinä todetaan, että pitäisi maksaa palkka tehdystä työstä poistaen välilliset palkat, poistamalla lomaltapaluurahat, asettamalla kolmen päivän karenssi sairausajan palkkoihin, ottamalla viikko pois vuosilomasta, poistamalla pekkaspäivät, ja vuosilomapalkka tulisi vain tehdyn työajan perusteella.

Tämän jälkeen voidaan kysyä, mitäs tämä käytännössä merkitsisi. Sehän merkitsisi sitä, että jo tässä vaiheessa voidaan todeta, että työehtoso-

pimuksia ei tarvittaisi ollenkaan. Itse asiassa se sama vahvistuu, kun siirrytään 4) kohtaan, joka on otsikoitu ”Työsuhteen ehtoihin joustoa, tehoa tuotantoon”. Työaikoihin pitäisi saada joustoa. Säännöllistä työaikaa olisi voitava pidentää 10—12 tuntiin. Ylityökorvausten maksimiksi tulisi asettaa 50 prosenttia, ja poikkeamat työehtosopimuksista olisi sallittava yritystasolla, ja työehtosopimusten yleissitovuus pitäisi laittaa perusremonttiin — lue: tulisi poistaa — ja sitten vielä on muita kohtia.

Mutta siis jo tässä vaiheessahan, kun edellä hävitettiin työehtosopimukset kokonaan pois, mitäpäns niillä tässä vaiheessa enää tekee. Siis kaikkihan ovat silloin työpaikkatasolla ja henkilötasolla in casu ratkaistavia asioita, joissa työnantaja ratkaisee, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä kohtuullista ja mikä kohtuutonta.

Sitten todetaan jatkoksi, että työllistämiskynnystä tulisi alentaa. Tässä on erinomaisen monta kohtaa, joissa lähdetään siitä, että irtisanomisai-koja tulee olennaisesti lyhentää, irtisanomiskorvauksia olennaisesti alentaa, yt-lain neuvottelu- ja ilmoitusaikoja lyhentää, määräaikaista työso-pimuksia suosia, irtisanomisperusteita tulisi väl-jentää ja irtisanomisjärjestys saattaa työnantajan päätettäväksi. Siis hyvin mielenkiintoinen ohjel-ma, jota sitten täydennetään vähän myöhemmin. Tietysti tässä on välissä ansiopäivärahoihin liitty-vät muutokset, niin että suurin piirtein hävitetään ne pois.

Mutta jätetäänpä ne vielä ulkopuolelle ja tode-taan 8) kohdan otsikko ”Työmarkkinajärjestö-jen valtaa vähennettävä”: poliittiset lakot on kiel-lettävä, työttömyysturvajärjestelmä saatettava Kelan hoitoon, jäsenmaksujen — tarkoittanee ay-jäsenmaksuja — verovähennysoikeus ja työn-antajaperintä tulisi lopettaa.

Arvoisa puhemies! Kun tämä on todettu, niin sen jälkeen jatketaan otsikon ”Ay-liikkeen ja pk-yritysten yhteistyötä tulee kehittää” alle. Nyt pitä-ää yhdessä selvittää tes-järjestelmän ongelmia ja kehittämistarpeita. Äsken se hävitettiin koko-naan pois. Yhteisiä työorganisaatioita tulee ke-hittää projekteina ja järjestää vielä yhteisiä kou-lutustilaisuuksia yritystoiminnan tuntemuksen parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kun politiikan sanottiin olevan mahdollisen taitamista, niin voidaan perustellusti kysyä, olisiko tämän laatuinen asioihin paneutumisen teoriassakaan käytännössä mah-dollista, kun otetaan yhteiskunnan sosiaalinen ja työ rakenne huomioon. Vastaus on, että varmuu-della ei ole mahdollista.

Ohjelman loppuosassa vielä otsikoidaan, että ”Pääomahuolto tulisi parantaa”. Siinä on tie-tysti, että lainojen korkoja pitää alentaa, inves-tointien korkotukea ja perustamislainoja tulisi lisätä, riskisijoitustoimintaa tulisi lisätä julkisista ja yksityisistä rahalähteistä jne. jne. Kun men-nään yhteiskunnan osuuteen, niin varallisuusve-ro tulee tietysti poistaa ja henkilöyhtiöiden vero-tusta keventää, toimintavarausprosentit nostaa 30 prosentista 40 prosenttiin jne. jne. Loppuhui-pentumana on tietysti tämän jälkeen, että yhteis-kunnan pitää osoittaa runsaasti erilaisia tukia veromarkoista yritysten hyväksi.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat kaikki hyviä asioita, mutta tämä on juuri se tapa, millä tavalla yhteiskunta ajautuu pattitilanteeseen, jossa on sellainen Veikko Vennamon malli, että verot pi-tää laittaa valtion maksettavaksi. (Ed. Aittonie-mi: Rauha hänen muistolleen!) Kun näin on, voi-daan ajatella sitäkin, että eihän sitä struktuuria, jolla yhteiskuntarauhaa ylläpidetään, tällä taval-la pidä tuhota vaan sen sijaan valita sellaiset makrotason ratkaisut, jotka säilyttävät toimin-tastrukturin ja kuitenkin mahdollistavat järke-vät toiminnot, rakenteelliset muutokset työllistä-misen edistämiseksi. Sellainen on juuri vihreitten malli.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Olemme elä-neet viimeisten vuosien aikana historiallisia tiivis-tyimiä niin Suomessa kuin ympäröivässä maail-massakin, joissa molemmissa muutokset ovat ole-leet paitsi nopeita myös hyvin yllättäviäkin. Tällä hetkellä kansakunnat joutuvat kyselemään histo-riallisia juuriaan ja uusia perusteita olemassaol-leen. Saman rajun muutosprosessin kourissa kamppailemme me suomalaisetkin.

Suomalaisen yhteiskunnan talousrakenteen nopea murros on heittänyt työmarkkinoilta ulos puoli miljoonaa kansalaista, usein taloudelliseen turvattomuuteen sekä sosiaaliseen tyhjiöön. Ta-loudellisen vaurauden ja kattavan sosiaaliturva-järjestelmän luoma turvakehikko on osittain murtunut. Siirryttäessä sekasortoisesta nykyisyy-destä kohti jäsenyntyempää tulevaisuutta tarvit-semme tavoitteita. Voimme sanoa, että meidän kaikkien yhteisenä tavoitteenamme on säilyttää yhteiskunnallinen eheytemme mahdollisimman pitkälle ja säilyä elinvoimaisena kansakuntana.

Kansallinen eheys ja yhteiskuntarauhan säi-lyttäminen edellyttävät yhteiskunnan ja kansa-laisten välistä dialogia, osallisuutta. Tähän tarvi-taan dialogin edellytysten, kuten esimerkiksi työn, uudenlaista tarkastelua. Tarvitaan myös

uudenlaista solidaarisuutta. Erittelen kysymyksiä hieman tarkemmin.

Tulevaisuuden tutkijat puhuvat ns. urbaaneista, villeistä ihmisistä, jotka elävät irrallaan työelämästä ja yhteiskunnan normeista. Näiden ihmisten solidaarisuus yhteiskuntaa kohtaan on katkennut. Seuraukset voivat olla pelottavia ja ovat jo nähtävissä osittain tämän hetken todellisuudessa. Työ on toiminut siltana yhteiskunnan ja ihmisten välillä. Se on ollut keino taloudelliseen vaurastumiseen sekä väylä sosiaaliin suhteisiin. Yhteiskunnallisessa arvottamisessa ammatillisen statuksen ja kelpaavan kansalaisuuden välillä on ollut suurta vastaavuutta. Siirtyminen korkeasta työllisyydestä massatyöttömyyteen on paitsi taloudellinen myös kulttuurillinen shokki yksilölle niin kuin yhteiskunnallekin.

Tällä hetkellä ilman työtä ja voi myös sanoa ilman arkielämää ja sen tuomaa omaa merkittävää kehikkoa on valtava joukko ahkeria pitkäjännitteisesti koulututtuneita innovatiivisia kansalaisia. Tätä energiaosaamista ei meillä yksinkertaisesti olisi varaa jättää käyttämättä, vieläpä rahallisesti tukea tätä itsensä ja osaamisen kuolettamista. Työelämän jako on liian kaksinaipainen, työssä tai työtön. Sen tulee olla tulevaisuudessa moni-ilmeisempi, jossa ovat eriaisteiset työhön sitoutumiset mahdollisia. Työmarkkinoilta löytyisi mm. yhteiskunnallisten organisaatioiden perustehtävien osalta pysyvämpiä töitä, joiden palkkarasitteista organisaatiot vastaisivat nykyistä enemmän itse. Tarvitaan eriaisteisia projekteja, joissa työttömien ammatillista osaamista hyödynnettäisiin sekä työntekijää että organisaatiota palvelevalla tavalla.

Yhteiskunnan työllistämisrahan tällaisen työllistämisen kohdalle tulisi olla jonkin verran suurempi kuin passiivisen työllistettävän kohdalla. Työttömät olisivat itse aktiivisesti neuvottelemassa ja tarjoamassa omaa osaamistaan ja työpanostaan suoraan organisaatioille. Näin voitaisiin mahdollisimman monelle luoda mahdollisuus aktiiviseen suhteeseen yhteiskuntaan ja samalla luoda tunne siitä, että yhteiskunta edelleen tarvitsee jokaisen työtä ja osaamista. Passiivisuutta tuettaisiin vain poikkeusoloissa.

Työ- ja työttömyysmarkkinoiden purkaminen vaatii ihmiskuvamme muuttamista passiivisesta hoivayhteiskunnan kansalaisesta aktiiviseksi osallistujaksi. Se vaatii myös siirtymistä korporatiivisista organisaatioista ja liiallisesta hallinnoinnista, pilkkujen ja pisteiden tarkasta varioinnista ilmiöiden perussubstansseihin.

Toinen tärkeä kysymys suomalaisessa yhteiskunnassa on palaaminen solidaarisuuteen palkkioiden ja rasitusten jakamisessa nyt ja myös tulevaisuudessa. Me keski-ikäiset hyvinvointiin kasvaneet ja tottuneet kansalaiset olemme saaneet kaiken suhteellisen helpolla ilman kovin suuria henkilökohtaisia ponnisteluja edellisiin sukupolviin verrattuna.

Yhteiskunnan taloudellinen vaurastuminen vapautti yhteiskunnalliseen työnjakoon runsaasti vapaita asemia ja työpaikkoja. Muun muassa yhteiskunnallinen lisääntyvä opiskelun tukeminen nosti seuraavan sukupolven aina edellistä suurempaan hyvinvoinnin mahdollisuuteen. Voi sanoa, että jos lukuhaluja ja ahkeruutta riitti, saattoi suhtautua tulevaisuuteen melko luottavaisesti.

Keski-ikäinen kansanosamme lienee myös historiallisesti keskiluokkaisin. Tasa-arvo taloudellisessa tasavertaisuudessa on pitkälti toteutunut, ja hyvinvoivan keskiluokan poskia ei saanut punertamaan niinkään aatteen palo kuin kuluttamisen ihanuus. Kävikö tässä niin, että korjasimme koko potin ja liian nopeasti? Emme toki voi kieltää, ettekö tässäkin hyvinvoivien joukossa ole liian paljon ihmisiä, joiden elämän perusteet ovat murtuneet ilman omaa syytään.

Nykyinen aika vaatii luopumista liian itsekkästä eduntavoittelusta. Me työpaikkamme säilyttäneet olemme erityisessä valokeilassa. Löytyykö meistä yhteiskunnan rakentajia myös tulevaisuuden ehdoilla, mikä edellyttää myös luopumista osasta ns. saavutetuista eduista. (Ed. Aitonniemi: Luovutaan taas lomarahasta!)

Tällä on monesti palattu vallitsevaan ylityötilanteeseen. Voi kysyä, miksi näin on. Työehtosopimusten jäykkyys nostaa työllistämiskynnyksen liian korkealle. Työnantajat ja työntekijäjärjestöt eivät luota riittävästi toisiinsa, mikä on mielestäni esteenä joustavuudelle työllistämiskynnyksen alentamisessa.

Liian kireät työehdot estävät yrittäjiä ennen kaikkea pk-sektorilla avaamasta uusia työpaikkoja, jolloin työhuiput leikataan molemmille osapuolille epäedullisilla ylitöillä. Työehtosopimusten muuttamiseen ei tarvittaisi markkaakaan varoja, ei valtion eikä yksityisten, ja hyödyt olisivat silti molemminpuoliset, sillä tänä päivänä valtio ei voine pakottaa yrittämään eikä luomaan työpaikkoja. Samoin yhteiskunta ei pysty enää nykytilanteessa tukitöillä työllisyyttä hoitamaan, ei edes työllisyyslain velvoitteilla. Vain kilpailukykyiselle kannattavalle työlle löytyy markkinarakoa. Tämä tuottava työ luo työtä palvelusektoril-

le, mikä taas antaisi mahdollisuuden hyvinvointiin kansalaisille.

Työttömyyden hoitamisen on suuntauduttava selkeästi aktiivisempaan suuntaan, jonne ensi askeleita ollaan ottamassa työmarkkinatuen muodossa. Yrittämisen kautta tapahtuvan työllistämisen esteenä on kulutuksen kasvun rajallisuus. Siitä huolimatta aktiivinen, jopa pelkästään itsensä työllistämistä kannustava yrityspolitiikka johtaisi myönteiseen lopputulokseen työllistämisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Meillä yhdelläkään työllistämiseen vaikuttavalla osapuolella ei ole oikeutta suhtautua työllistämiseen yliolkaisesti. Yhteiskunnan lisäksi vastuu kuuluu vahvasti niin työmarkkinaosapuolille kuin yrityksille ja työntekijöillekin. Työttömyyden vastuun jakaminen osaksi myös työntekijöille edesauttaa työllistämisen kynnyksen alentamista, jos kykenemme toimimaan yhteistyössä työnantajien kanssa.

Meiltä kaikilta on löydyttävä rohkeutta tunnustaa rajut muutokset yhteiskunnassa ja rohkeutta toteuttaa muutoksen vaatimat toimenpiteet myös työelämän eri sektoreilla. Vastaus ei ole mielestäni välikysmyksen esittäjien automaattia jarruttava malli eikä vastaus ole talouskasvun pysäyttäminen. Vastaus löytyy työn ja työn tulosten uudelleenohdentamisen kautta.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Tämän syksyn suosikkielokuva on Jurassic Park, tarina uudestaankin henkiin herätetyistä dinosauksista. Elokvakaan ei anna vastausta kysymykseen, miksi dinosauukset aikoinaan kuolivat. Yhden version mukaan syynä oli se, että tiedonsiirtomatka aivoista jalkoihin ja takaisin kasvoi liian pitkäksi, eli pää ei tiennyt, mitä jalat tekivät, tai toinen pää ei tiennyt, mitä toinen teki.

Ahon hallitus alkaa olla aivan valmista Jurassic Park -tavaraa. Näemme täällä opposition puolella, että hallituksella on monia hyviä aikoja. Niitä ovat tänäkin iltana esitelleet mm. ministerit Kanerva, Huuhtanen ja Pekkarinen. Mutta kaikki tiedämme, että hallituksen arkipäivät eivät ole täyttyneet näiden hyvien lupauksien lunastamisesta vaan melko tahdottomasta ja voimattomasta kinastelusta milloin minkin asian ympärillä.

Joskus, kun vihreillä oli vaikeuksia löytää omaa poliittista linjaansa, joku ystävällinen sielu toisesta puolueesta sanoi, että kaikkea muuta pahaa hän voi vastustajilleen toivoa, mutta ei puolueriitaa, joka uuvuttaa ja vie mehut koko politiikasta. Kokoomus näyttää kamppailevan

tänä päivänä oman linjansa löytämisen kanssa, eikä se ainakaan minun mielestäni ole mikään riemun aihe oppositiolle. Hallituksen päämäärätömyys ja päättämättömyys, päivästä päivään eläminen ilman pidemmän tähtäimen visiota vie uskottavuutta koko suomalaiselta politiikalta. Ja uskottavuuden menetyksestä joutuvat vastaamaan niin hallituksen kuin oppositionkin kansanedustajat. Eli dinosaurusvertauksen päätetään: Hallituspuolueiden aivot kyllä lähettävät joitakin uusia sykäyksiä, mutta ruumis, tässä tapauksessa ilmeisesti poliittinen ruumis, löntytää eteenpäin vanhojen signaalien mukaan.

Mutta sitten kielikuvista itse asiaan.

Välikysmystekstissä ja edustajien Hassi ja Luukkainen puheenvuoroissa on kattavasti kuvattu se uusi verorakenne, siirtyminen työn verottamisesta ympäristöhaittojen ja energian kulutuksen verottamiseen, joka loisi Suomeen uusia työpaikkoja ja katkaisisi kehityksen, jossa rakenteet, nykyiset rakenteet siis, suosivat yhä uusien työpaikkojen lakkauttamista, siirtymistä automaatioon, siirtymistä itsepalveluun, huonompaa palvelutasoa toisin sanoen tavalliselle kuluttajalle.

Ei tarvitse olla mikään 1700-luvun koneiden rikkoja vaatiakseen pitkälti automatisoidun suurteollisuuden vastaavan myös oikeudenmukaisesta osuudestaan yhteiskunnan verotulojen kertymisessä. Nyt työvoimavaltaiset yritykset pyörittävät myös tämän maan julkista sektoria korkeiden välillisten työvoimakustannusten ja korkean tuloverotuksen kautta.

Ed. Saario ja jotkut muut edustajat ovat myös viitanneet eduskunnan ydinvoimapäätökseen, jota joissakin puheenvuoroissa on kuvailtu miltei kuoliniskuksi kaikelle yrittämiselle Suomessa. Nämä puheenvuorot ovat mielestäni vahvasti väritettyjä.

Ensiksi on vaikea nähdä sitä innostusta, joka pelkän energian tuottamisen ympärille syntyy aikana, jolloin uusi teknologia tarjoaa yhä parempia mahdollisuuksia energian säästöön, kierrätykseen ja ympäristön kannalta järkevän tuotannon kehittämiseen. Jos ei näitä mahdollisuuksia ja tämän teknologian mahdollisuuksia näe Suomessa, voi aina katsoa itärajan yli käsittääkseen, että jossakin on nyt kehitettävä sitä ympäristön- ja energiateknologiaa, joilla yli luonnonvarojensa eläneet Itä-Euroopan kansantaloudet rationalisoidaan ympäristön kannalta kestävästi kehityksen tielle. Voi olla, että ympäristö- ja energiatekniikkaan investoiminen Suomessa edustaa jonkinlaisia pehmeitä arvoja, mutta ainakin nii-

den kautta on tähän maahan saatavissa kovaa valuuttaa, kun tämä sektori on tällä hetkellä nopeimmin kasvavia tuotannonaloja koko maailmassa.

Samanlaiset mahdollisuudet on myös suomalaisella elektroniikka- ja tiedonvälitystekniikalla, joka ei sekään ole riippuvainen halvasta energian saannista tai energiaparatiisin synnyttämisestä tänne Suomeen.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskustelun työllisyydestä tulee välttämättä sisältää myös ajatukset kansalaisia nöyryyttämättömästä toimeentuloturvasta, perustulosta sekä työn järkevistä uudelleenjakamisesta siellä, missä se on mahdollista. Kaikilla aloilla ei kannattaisi kuitenkaan nyt mielestäni luopua ylitöistä. Ylitöitä pitäisi tehdä siellä, missä tehdään aktiivista tutkimustyötä, uutta tuotesuunnittelua, uusien markkinoiden etsimistä.

On surullista nähdä, että laman varjolla on luovuttu myös monista järkevästä vientiponnisteluista mm. juuri pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, totta kai taloudellisten resurssien vähäisyyden vuoksi. Hallituksen tulisi nopeasti miettiä, miten tehokkailla yritysryppäillä tai uuden ajan kauppahuoneilla saataisiin pk-yrityksetkin kiinni esimerkiksi Kaukoidän tai, yllätys, yllätys, Iyymaiden uusiin markkinoihin.

Viittasin myös kysymykseen perustulosta. Sen mahdollisuudet pitäisi nyt hallituksen piirissä nopeasti selvittää. Eduskunnassa muutama viikko sitten käynyt työttömien lähetystö huomautti, että ihmistä hyppyyttävä ja hänet nöyryyttävä toimeentulomalli maksaa yhteiskunnalle aivan saman verran kuin ihmistä kunnioittava ja ihmisarvon säilyttävä tukimallikin.

Kun olemme tekemisissä yhteiskunnan viimeisen turvaverkon kanssa, puhumme silloin aina myös ihmiskäsityksestä politiikassa ja yhteiskunnassa. Tiedän, että esimerkiksi ryhmätoverini Eero Paloheimo sunnuntain Helsingin Sanomissa paheksui sitä, että juoppoja keski-ikäisiä miehiä on joutunut työttömiksi ja että he jatkavat viinanjuontiaan nyt työttömyyskorvauksen ja toimeentulotuen turvin. Ymmärrän, että osassa vielä työnsä säilyttäneitä väestönosaa on helppo herättää tällaista ärtymystä väytysteljiöitä tai loriaviljoita kohtaan, mutta tämä on sama psykologinen mekanismi, joka Suomessa nousee usein esimerkiksi puhuttaessa pakolaisten tilanteesta täällä. Ei ole mielestäni järkevää tehdä vaikeuksiin joutuneista tai vaikeuksiin ajautuneista suomalaisista laman syyllisiä. Jos lähdemme sellaiselle tielle, tämä yhteiskunta murenee käsiin ta-

valla, joka ei enää ole laman jälkeenkään korjattavissa. Poliitikasta ja talouselämästä on löydyttävä tämän konkurssin vastuunkantajat, ei tavallisista syrjäytyneistä kansalaisista.

Arvoisa puhemies! Poliittinen sekoilu ja voimattomuus yritysten hätätilaa kohtaan ja työllisyyskysymyksen ympärillä jatkuu niin kauan kuin eduskunnan enemmistö haluaa. Kun mitta on täysi, on tällä salilla mahdollisuus näyttää, missä kaappi näissä asioissa seisoo. Nähdäkseni tämän päivän keskustelussa on löytynyt monia yhtymäkohtia sekä oppositiopuolueiden kansanedustajien että hallituspuolueiden kansanedustajien puheissa mm. välillisistä työllisyyskustannuksista sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteesta ja asemasta. Poliittikan mahdollisuudet talouden ohjaamiseen ovat rajalliset, mutta mahdollisuuksia on ja ne kannattaisi käyttää. Avainasemassa ovat eduskunnan käsittelyssä olevat budjetti ja budjettilait, joissa erityisesti verotus on tärkeä kysymys, ja niihin täällä eduskunnassa voidaan nyt vaikuttaa. Jos se vaatii uuden hallituksen muodostamista tai jos merkitsee tämän hallituksen kaatumista, se ei välttämättä ole huonoin vaihtoehto Suomen nykytilanteessa.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Ed. Hassin ym. väläkysymys kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi on sinänsä varsin tärkeä ja merkittävä asia. Jokainenhan meistä tietää, että työllä on jokaiselle meille tärkeä arvo. Se on elämän perusta. Itse kuitenkin pohtisin tätä kysymystä kahdesta, kolmestakin näkökulmasta.

Ensimmäisenä nostaisin esille koulutuksen. Kysyisin mielelläni, mihin tänä päivänä meitä suomalaisia koulutetaan. Eikö sittenkin koulujärjestelmämme ole aivan liaksi valjastettu kouluttamaan ihmisiä nimenomaan palkkatyöhön toisen palvelukseen? Se on ollut itsestäänselvyys tähän saakka: Valmistuttuaan pääsee joko kunnan, valtion tai jonkun yrityksen palvelukseen. On liian pitkäksi ajaksi unohdettu koulutus yrittäjäksi, koulutus itsensä työllistäväksi. Nyt pitäisi ennen kaikkea sen tyyppisille sektoreille panostaa, joilta ihmiset voivat kouluttautua itsenäisiksi yrittäjiksi. Tulee mieleen käsi- ja taideteolliset oppiaineet ja vastaavat.

Tällä on minusta suora syy-yhteys myös siihen, että suomalaisesta koulujärjestelmästä on tullut aivan liian teoreettinen. Käytännön aineiden vähyys siellä näkyy jo tänä päivänä ns. uusuavuttomuutena. Puhutaan, että perheet eivät sel-

viydy edes päivittäisistä normaaleista toimenpiteistään.

Tänä aamuna keskustan eduskuntaryhmän ja puolueen yhteistyönä järjestämä työn seminaari antoi varsin paljon ajattelemisen aihetta. Siellä kuulemamme professori nimittäin kertoi, että tänä päivänä Suomessa uudelleen koulutetaan noin 40 000 ihmistä. Kuitenkin se realiteetti, että jokaisen pitäisi olla valmis kymmenen vuoden välein uudelleen kouluttautumaan ajan haasteita vastaavaksi, edellyttäisi vuositasolla noin 250 000 ihmisen uudelleen kouluttautumista.

Arvoisa puhemies! Minusta tästä tuleekin eräs mahdollisuus tämän päivän suurtyöttömyyden hoitoon. Muutetaan työttömyyskorvausten käyttötarkoitusta luomalla niistä aikuiskoulutusjärjestelmä. Jos me saisimme edes 200 000 ihmistä uudelleen koulutukseen, ihmistä, jotka tänä päivänä ovat työssä tai työttömänä, se olisi heille 200 000:lle ainakin vuoden ajaksi mahdollisuus tarttua tavallaan elämään uudelleen. On pakko jatkossa panostaa uudelleen koulutukseen, ja siihen tulee luoda kattava järjestelmä.

On valitettavaa, että aikuiskoulutusjärjestelmän etuja on jouduttu karsimaan. Niitä voitaisiin parantaa mielestäni solmimalla ja luomalla ja käyttämällä hyväksi työttömyyskorvausjärjestelmää, siihen ohjattuja tukia.

Työvoimatoimistojen roolista haluaisin myös muutaman sanan todeta. Niiden tehtävänähän on työn välittäminen. Kysyn, onko välttämättä se tehtävä mielletty oikein. Tiedän nimittäin aivan konkreettisia tapauksia omasta työvoimatoimistostani ja lähialueilta, joissa työvoimatoimisto on ottanutkin rooliksi valistaa siellä olevia työttömiä siitä, että korvaus on kohtuullisen hyvä. Eli todellisuudessa ongelma onkin se, että me olemme luoneet työttömyyskorvausten tason niin suureksi erityisesti ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa, että motivaatio ottaa työ vastaan on heikentynyt. Tämä asia on tavalla tai toisella korjattava. Tiedän, että hallitus on sitä yrittänyt, mutta siihen on vastattu ay-liikkeen puolella viimeksi viime keväänä yleislakolla.

Tässä välikysymyksessä puututaan aivan oikein ns. harmaisiin työmarkkinoihin, pimeän työn tekemiseen. Se on tosiasia tänä päivänä, mutta minusta siihen on kaksi syytä.

Ensimmäinen on se, että tekemällä pimeää työtä voidaan välttää työttömyyskorvausten poistuminen. Sen jälkeen niitä ei voitaisi enää saada, jos tehtäisiin työtä verokirjalla.

Toinen on tämä monimutkainen järjestelmä. Mikään salaisuus ei liene se, että pääministeri

keskustan eduskuntaryhmän kesäkokouksessa kertoi kansliapäälliköstä, joka ei selviytynyt niistä erilaisista velvoitteista, jotka liittyivät henkilön palkkaamiseen ja siitä vaadittavien erilaisten maksujen suorittamiseen. Kun tämä järjestelmä on näin monimutkainen, ei suinkaan ole ihme, että sitä yritetään kaikin keinoin kiertää. Eli siinä tavallaan molempien etu yhdistyy, sekä työntekijän, joka ei menetä työttömyyskorvauksia, että työnantajan, joka ei näitä monimutkaisia lainsäädäntöjä kykene tulkitsemaan oikein.

Silloin minusta pitäisikin päästä järjestelmään, jossa työnantaja, joka työllistää, pidättää toki veron niin kuin verokirjassa sanotaan, ja sen jälkeen tietyn könttäsumman. Olkoon se sitten vaikka verotoimisto tai joku muu taho, joka jakaa näin pidätetyn osuuden niihin eri kohteisiin, joihin se tulee jakaa. Tällä tavalla ehkä voitaisiin yksinkertaistaa työllistämistä.

Nyt ei pidä unohtaa sitä ensi vuoden budjettiin liittyvää pientä myönteistä asiaa, jolla kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia parannetaan. Kotitaloudethan saavat tietyissä remonttityöissä vähentää sotumaksut, jos ensi vuonna työllistävät. Toivottavasti tälle löytyy mahdollisimman paljon käyttöä. Se myös omalta osaltaan vähentää harmaiden työmarkkinoiden määrää.

Välikysyjien kanssa olen ihan samaa mieltä arvonlisäverosta. Se tulee toteutuessaan toki lisäämään palvelualojen kustannuksia ja on eräs uusi työn vero. Keskustan ryhmä, ainakin aika moni ryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella, on sitä mieltä, että arvonlisäverouudistuksen toteuttaminen edellyttää samanaikaisesti sosiaaliturvamaksujen maksuperusteiden muutosta. Se on asia, josta on tässä Suomen maassa puhuttu ainakin ne 10—11 vuotta, jotka olen itse täällä parlamentissa istunut, ja valitettavasti siinä ei ole edetty kuin 1 prosenttiyksikön vauhdilla ylös- tai alaspäin. Ei ole saatu aikaan perustaratkaisua, joka välttämättä tarvittaisiin. Sosiaaliturvan rahoitus on kytkettävä liikevaihtoon perustuvaksi ja sillä tavalla, että se kattaa myös tuontituotteet. Se on ainoa keino laajentaa veropohjaa, saada siihen mukaan maksajaksi myös tuonti.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi toteaisin sen, että tänä päivänä suomalaisten kuluttajien tavaroista kaupan hyllyllä kaksi kolmasosa on ulkomailta. Kaksi kolmasosaa meidän kulutustavarastamme tulee maamme rajojen ulkopuolelta. Onko silloin ihme, että Suomessa on puoli miljoonaa työtöntä? Ainoa kestävä keino luoda uusia pysyviä työpaikkoja on saada aikaan yrittöimintää, joka korvaa tuontia. Tähän pitää

jatkossa todella panostaa. Siitä löytyy kestäviä työpaikkoja, ja tänä päivänä käsittääkseni jo Suomen kilpailukyky on sitä luokkaa, että se on täysin mahdollista. Me olemme menettäneet tekstiili- ja jalkinealan ja monta muuta alaa silloin, kun meillä ei ollut kilpailukykyä. Nyt on aika uudelleen luoda sitä teollisuutta, joka tekee meille kulutustavarat. Se on ainoa keino tosiaan luoda pysyviä työpaikkoja. Sen takia olen pettynyt, että väläkysymyksessä ei sanallakaan puututa tähän. Ympäristöveroilla toki voidaan kerätä valtiolle tuloja, mutta eivät ne Suomen työllistämistä ratkaise. Kestävät työpaikat syntyvät vain tuontia korvaavaan yritystoimintaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Allekirjoittaessani nyt käsitellyssä olevan väläkysymyksen pidin tärkeimpänä sitä, että eduskunta saa hallitukselta työttömyydestä välitilinpäätösanalyysin, onhan työttömyys kansakunnan ykköskysymys. Tietysti olin mukana myös siksi, että väläkysymys tarjoaa mahdollisuuden kaataa hallitus.

En ymmärrä niitä täällä esitettyjä puheenvuoroja, joissa on annettu ymmärtää, että väläkysyjät olisivat vaatimassa talouskasvun pysädyttämistä. Se on merkittävä johtopäätös siitä analyysistä, joka väläkysymyksessä esitetään lähivuosien taloushistoriasta. Talouskasvua tarvitaan, mutta väite kuuluu, että tuskin merkittäväkään kasvu poistaa työttömyyttä. Tarvitaan entistä terävämpiä muitakin keinoja.

Hallitus on keskittynyt viennin ja pankkien tukemiseen ja samalla antanut työttömyyden kasvaa kaikessa rauhassa. Näin on annettu tilaa hallitsemattomille ja peruuttamattomille rakennemuutoksille yhteiskunnassamme. Käytännössä hallituksen toimet jatkuvat ristiriitaisina. Hallitus tukee ja jopa aktiivisesti ajaa työttömyyden lisäämistä julkisen sektorin supistusten kautta ja suoraan budjetissa esimerkiksi työvoimahallinnon pääluokassa, niin kuin on tänään kuultu.

Hallitus on kiinnittänyt ajatuksiaan, että vienti vetää Suomen nousuun. Vienti onkin kasvanut 40 prosenttia, mutta niin on kasvanut työttömyyskin. Suurteollisuus tai vientiteollisuus ei ole työllisyyden hoidon avain enää. Koko teollisuuden osalta pätee pitkälti sama sääntö. Automatisointi on nopeasti ja pysyvästi vähentänyt työllis-

tämistä teollisuuteen. Teollisuudesta työttömiksi joutuneet ovat nyt siirtyneet julkisen sektorin vastuulle työttömyyskorvauksen varaan. Soppajonot ja vienti kasvavat samaa tahtia. Suurtyöttömyys uhkaa yhteiskuntarauhaakin jo. Väkivalta kaduilla ja perheissä lisääntyy. Lasten kasvuolosuhteet ovat uhanalaistuneet. Sosiaaliset vauriot vammauttavat selviytymistämme tulevaisuudessa vielä pitkään.

Sama työllisyyttä supistava tendenssi kuin viennissä toistuu julkisella sektorilla ja palvelusektorilla. Ihmisten ei anneta tehdä hyödyllistä työtä vaan heitä siirretään työttömiksi ja toimettomiksi. Pelkästään kuntasektori on vähentänyt työvoimaansa muutamassa vuodessa 40 000—50 000 henkilöllä. Julkisen sektorin palkka-ale, johon hallitus mm. kuntia nyt ohjaa, on samalla hallituksen aktiivinen kannanotto keskitettyä tuoppo vastaan. Eihän ole mahdollista, että julkinen sektori tyytyy palkka-aleen samalla, kun vientisektori mittaa menestymisensä palkankorotuksina.

Myös valtionosuusleikkaukset ovat johtamassa sosiaali- ja terveydenhuollon kerjuulle. Esimerkiksi ministerien Aho ja Pekkarinen johdolla näitä leikkauksia pitäisi nyt lähteä yksissä tuumin korvaamaan keräystuotoilla. Pidän tätä melkoisena toimenpiteiden sarjana.

Myös maatalous vähentää pysyvästi väkeään. EY-neuvottelujen kestäessä on tosin synnytetty odotuksia uudesta maatalousbuumista. En usko, että tällä olisi kokonaistyöllisyyden kannalta suurtakaan merkitystä. Se voisi ainoastaan ratkaista syrjäseutujen asuttuna pitämisen ongelmiamme. Tähän saakka olemme lähteneet yhdessä siitä, että koko Suomi on pysytettävä asuttuna ja että tätä tuetaan yhteisin varoin, jos ja kun se ei muuten onnistu. Toisenlaisiakin ääniä on jo alkanut kuulua. Kysytään, onko maa pidettävä joka osaltaan asuttuna. Niin, miten on? Itse en kuulu niihin, jotka olisivat vaatimassa tyhjiksi osoitettavia alueita tässä maassa.

Arvoisa puhemies! Työttömyyttä on yritetty torjua mm. palkka-alella. Alennusmyyntiä on toteutettu, mutta sekään ei ole vähentänyt työttömyyttä. Suomalaisen teollisuuden työvoimakustannukset eivät ole eurooppalaisittain enää korkeat. Olemme selvästi esimerkiksi alle Länsi-Saksan, Norjan, Sveitsin, Belgian, Hollannin, Itävaltan, Tanskan, Ruotsin ja Ranskan tason. Aina tulee sitä paitsi löytymään maita, joissa palkkataso on suomalaista alempi, joten tämän alan huuftokauppa ei tuota kestäväää tulosta työttömyyden torjunnassa.

Suomi tuskin voi menestyä maailmalla ns. massatuotteilla. Haluaisin vastata ed. S-L. Anttilalle, että ne kengät ja vaatteet, joita on tuonnilla korvattu, ovat usein olleet juuri massatuotteita, jotka on tuotettu hyvin halvoilla työvoimakuluilla kolmansissa maissa. Meidän on käsittääkseni pystyttävä löytämään omia ja uusia segmenttejä, joilla osoitamme yliveraista taitoa ja osaamista. Tämä on myös mahdollista pk-yrityksissä silloin, kun verkostoidutaan ja saadaan aikaan resurssikeskittymiä. Tiimityöskentelykin jo virittää ilma-piiriä osaamista tukevaksi.

Jo vuosisatainen tilasto muuten osoittaa, että pienyrittäjyys on työllistäjänä aina ollut merkittävässä asemassa maassamme. Usein nämä yritykset ovat olleet maatalouden sivuelinkeinoja.

Suomalaisen osaamisen kehittäminen edellyttää, että Suomi panostaa voimakkaasti koulutukseen ja tutkimukseen. Hallitusohjelmaa on pikaisesti tältä osin ryhdyttävä toteuttamaan, jos hallitus nyt vielä elonpäiviä saa. Laman johdosta olisi ollut helppo yhdistää työttömyyden torjunta ja kouluttaminen, mutta näin ei ole tehty. Tässä kysymyksessä olen samaa mieltä ed. S-L. Anttilan kanssa.

Koulutettu väkemme olisi pidettävä iskukykyisenä seuraavaa taloudellista nousua varten. Koulutuksen ja tutkimuksen määrärahoja ei tämä hallitus kuitenkaan ole lisännyt vaan päinvastoin vähentänyt. Suomalainen koulutusjärjestelmä ei ole kyllin hyvin varustanut nuoriaan yrittäjän tehtäviin. Ammatillinen koulutus ja korkeakouluopiskelu ovat pikemminkin tähdenneet toisen palvelukseen, usein juuri julkisen sektorin tehtäviin. Tämä pätee edelleen. Suomessa saisi olla väkimääräämme nähden 100 000 pienyritystä enemmän, että olisimme keskieuropalaisella tasolla. Vallitsevasta tilanteesta on kuljettavana pitkä tie peruskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen kautta ennen kuin syntyy myönteinen yrittäjyysilmasto ja ennen kuin saamme osavia ja menestyviä pk-yrityksiä.

En kuitenkaan kuulu niihin, jotka näkisivät, että pitäisi nyt luoda uusi pk-mantra. Niin monta mantraa on jo meillä ollut, ja ne ovat jokainen toinen toisensa perään osoittaneet, että yhdellä ratkaisulla ei meidän vaikeita asioitamme voida hoitaa. En tietenkään voinut pitää ed. Saarion yrityksestä nyt panna edellisen mantran, ydinvoimalamantran, nimiin kaikki meidän lamaongelmamme.

On lisättävä siis toimenpiteitä, joilla pk-yritykset voivat menestyä tulevaisuudessa. Myös verottajan on toimittava samaan suuntaan

eikä estettävä esimerkiksi uusien yhtiöiden perustamista ilmeisesti veronkiertoväittämiin nojautuen, kuten nyt tapahtuu. Verottajan tulisi myös suosia keksimistä ja vaikkapa vapauttaa sellaiset ideapalkinnot verosta, jotka johtavat tuotantoon.

Ennen kuin uudet aluevaltauksset teollisuuden puolella voivat viennissä tuottaa tulosta, on meidän kyettävä myös markkinoimaan tuotteitamme ulkomailla. Suomalaiset viejät suhtautuvat liian usein ylimielisesti vientimaan kulttuurin ja kielen tuntemisen merkitykseen bisneksessä. Erityisesti tämä on tullut esiin kasvavilla Aasian markkinoilla.

Arvoisa puhemies! Työttömyys on kansallinen ongelma, mutta työttömyyden torjunnasta ei ole vielä tullut kansallista kysymystä. Jos se sellainen todella olisi, työnantajat olisivat kiinnostuneita työllistämään edes silloin, kun heille ei aiheudu asiasta lisäkustannuksia. Edes palkattomia virkavapaita ja sapattivapaita ei korvata työllistämällä työttömiä sijaan. Päinvastoin näistä vapaista on tullut yrityksille ja työnantajille uusi ansaintakeino. Näyttää siltä, että työnantajat ovat valmiita palkkaamaan työttömiä vain, jos saavat tehdä sen lähes ilmaiseksi. Tätä ajatusta palveleekin uusi ehdotus työmarkkinatuesta. Onko sitä ryhdyttävä maksamaan myös toplless-tehtäviin? Väitteitä on esitetty, että nykyistä työllistämistukea on ainakin tällaisiin tehtäviin ohjattu. Mielestäni se on väärin. Saa nyt sitten nähdä, mitä hallituksen edustaja vastaa tästä aiheesta esitettyyn suulliseen kysymykseen.

Vanhempiensa luona asuva koulutettu nuori pääsisi työmarkkinatuella työhön 70 markan päiväpalkalla. Tuleeko nuori toimeen 70 markalla silloin, kun opintolainat odottavat takaisinmaksuaan? Ei tule. On täysin väärin ohjata nuoria toimeentulotukiluukselle aikuiselämänsä alkutai-paleella vain sen vuoksi, että työmarkkinatuki on liian vähäinen. Sama pätee tietysti kaikenikäisiin. Työmarkkinatuki on kuitenkin mielestäni myönteinen uudistus pitkäaikaistyöttömien osalta siltä osin, että peruspäivärahan tarveharkinta poistuu edes 500 päivän jälkeen. Onhan niinkin, että työmarkkinatuki poistaa toimeentomuutta, joka on työttömyyden yksi kiusallisimpia vitsauksia. Tämä on työmarkkinatuen ehdottomasti paras piirre.

Kuitenkin pitemmällä aikavälillä on niin, että työmarkkinatuki mitä ilmeisimmin johtaa tavanomaisesti työllistettyjen palkka-aleen. Oikeampi ratkaisu mielestäni olisikin ollut, että työmarkkinatuella tehtäisiin työtä se määrä, joka oman

ammatin ja koulutuksen edellyttämän normaalin palkkatason puitteissa on kohtuullista.

Näyttää siltä, että työmarkkinatuella halutaankin irrottaa työ ja toimeentulo toisistaan ihan käsitteinäkin. Näin on, kun työstä saatava palkka ei riitä minimaaliseenkaan toimeentuloon tai kun sosiaaliturva ylittää minimaalisen palkkatulon. Onko meillä moraalisesti enää oikeutusta väittää, että vain työllä ihminen voi kiinnittyä yhteiskuntaan hyväksyttävällä tavalla? Mielestäni 500 000 ihmisen ollessa nyt työttömänä vastaus on selvä: ei ole. Olemme nyt tilanteessa, jossa on keskusteltava perustulosta tai kansalaistulosta. Mitä vaatimuksia me voimme esittää ihmisille, jotka saavat vain minimaalisen toimeentulon turvaavia sosiaalietuuksia?

Kiireen vilkkaa on kyettävä määrittelemään työn käsite uudelleen. Työ on Suomessa tarkoitannut palkkatyötä. Palkkatyö on nyt liian kapea näkemys työstä. Kodeissa tapahtuva lastenhoito, sairaiden, vammaisten ja vanhusten hoiva ovat myös arvostettavaa ja yhteiskuntaa rakentavaa työtä. Sitä paitsi sitä ei koskaan voida automatisoida. Naapuriapu, vapaaehtoisjärjestöissä toimiminen ovat niin ikään tehtäviä, joissa rakennetaan yhteiskuntaa. Kansalaisen olisikin saatava kohtuullinen toimeentulo aina, olipa hän työssä, eläkeläisenä, vammaisena, sairaana tai silloin, kun hän osallistuu kykyjensä mukaan yhteiskuntaa rakentavaan muuhun toimintaan. En nyt tässä yhteydessä kuitenkaan jää pitempään pohtimaan tätä monisäikeistä perustuloproblemaa tarkemmin.

Niin, pimeää työtä on aina tehty. Hyvät kollegat! Kodeissa suoritettu hoivatyö on aina ollut pimeää työtä. Kun verottaja ei saa omaansa, on kuitenkin pimeän työn tekijöiden sijasta muiden maksettava verot ja korotettuina. Mutta pimeä työ ei ole pelkästään huono asia. Silloin kun pimeä työ on palvelujen vaihtoa, kyse on myös kansalaisten välisestä myönteisestä kanssakäymisestä. Talkoilla on rakennettu jopa taloja vuorotellen kullekin. Ainakin valutalkoot ovat vielä aivan tavallinen toimintatapa Pohjanmaalla. Työttömät ovat pyrkineet rakentamaan myös taloja toisilleen, mutta tähän verottajat ovat yrittäneet kyntensä saada kaikin voimin väliin.

Mihin vetää verotettavuuden raja? Siinäpä kysymys. Hölmöjä esimerkkejä on yllin kyllin. Kiinnitän huomiota siihen, että verotuksella voidaan myös tappaa yhteisvastuu. Työn jakaminen nykyistä tasaisemmin olisi jo nyt mahdollista. Näin saataisiin tuhansille, kenties paljon suurem-

millekin joukoille heti työtä. Tämä ei kuitenkaan näytä kiinnostavan työnantajia eikä riittävästi ammattiyhdistysliikettäkään. On syytä kysyä, miksi ylitöiden teko edelleen sallitaan, tai paremminkin, miksi ei ole voitu vapaaehtoisesti sopia siitä, että laman takia lisääntyvä työvoiman tarve tydytetään joustavasti palkkaamalla hyvin koulutettuja työttömiä määräjäksi. On turha haaveilla kuuden tunnin työpäivistä niin kauan kuin ei kunnioiteta edes kahdeksan tunnin työpäivää.

Järjestelmäongelmat eivät ole riittävä syy myöskään sille, ettei saada aikaan kiertoa työllisten ja työttömien välille. Jos työntekijä haluaa vapaaehtoisesti antaa paikkansa työttömälle ja tyytyisi täksi ajaksi työttömyyskorvaukseen, olisi tällaista ratkaisua tuettava. Olisi myös väliaikaisesti hyväksyttävä eläköityminen jo 55 vuoden iässä silloin, jos tilalle palkataan työtön. Tämä tulisi tehdä huolimatta siitä, että eläkeikää pitämällä tähtäyksellä nostetaan.

Arvoisa puhemies! Työnantajien välilliset työvoimakustannukset ovat Suomessa nousseet kestämättömiksi. Erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen korotukset vaikeuttavat yritysten selviytymistä. Välillisiä työvoimakustannuksia on ehdottomasti alennettava ja ainakin muiden kuin ansioturvan rahoituksen osalta siirryttävä hankimaan rahoitusta myös pääomavaltaisilta aloilta, mitä edistää maksujen määräytyminen liikevaihdon tai jalostusarvon perusteella. Myös yritystukien uudelleensuuntaamisella voitaisiin osittain rahoittaa sosiaaliturvaa.

Hallituksen ensi vuodelle lupaama työttömyydentorjuntaohjelma on monin osin oikean suuntainen, mutta ovatko ne volyymitään riittäviä toimenpiteitä ja onko signaali riittävä? Ennen kaikkea, miksi hallitus on vitkastellut näin pitkään? Työvoimavaltaisilla aloilla ei ole välillisten työvoimakustannusten nousun takia ollut kysynnän heiketessä sitä marginaalia, jolla enää työllistää. Arvonlisävero olisi lopullinen tappotuomio sellaisille palvelualoille, joilla lisäarvo syntyy omien käsien tai oman luovuuden kautta. Laman johdosta arvonlisäveron toimeenpanoa olisikin lykättävä tai ainakin sen piiristä tulisi ehdottomasti poistaa em. aloja.

Työtä verotetaan Suomessa liikaa. Verotuksen painopistettä on siirrettävä pääomaverotuksen ja ympäristöverotuksen suuntaan. Tässä lamatilanteessa ei voida puhua kokonaisverotuksen vähentämisestä vähään aikaan. Ollaanhan vaatimassa ainakin meidän puoleltamme sitä, että julkinen sektori ei vähentäisi toimeliaisuuttaan.

Vientisektori on kasvanut voimakkaasti. Tämä on tapahtunut kuitenkin koko kansan tuella. Vientiteollisuus tulee jatkossakin olemaan merkittävä valuuttatulojen hankinnan takia, mutta suurtyöllistäjäksi siitä ei enää ole. Olisi oikeudenmukaista, että vientisektori osallistuisi rahallisesti työttömyyden torjuntaan kotimarkkinoilla, toisin sanoen, että se tulouttaisi devalvaatiohyödystään edes pienen osan työttömien hyväksi.

Työttömyysongelmien ratkaisuisa yksittäiset temput ovat tehottomia, ellei hallituksen talouspolitiikkaa saada muutetuksi kulutusksyntyä lisääväksi. Tarvitaan myös kykyä taloudellisten panosten nettotuotosten arviointiin, jotta mm. välttyttäisiin hölmöläisten säästöiltä. Tätä kykyä hallituksella ei ole ollut.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella kannatan ed. Hurskaisen esittämää sanamuotoa päiväjärjestykseen siirtymisestä, missä todetaan myös, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Vihreiden välikysymyksen yhtenä keskeisenä perusteena on huoli siitä, että hallituksen toimenpiteiden johdosta meille on syntymässä a- ja b-ihmisten ohella a- ja b-yrityksiä. Tätä jakoa on syventänyt hallituksen toimettomuus markan devalvaatioiden ja devalvoitumisen jälkihoidossa. Vienti sai näillä toimenpiteillä todella tuntuva kilpailuedun koko kansantalouden kustannuksella. Mutta tämä etu jätettiin yksinomaan vientiteollisuuden hyväksi. Oikea menettely olisi ollut huolehtia devalvaatiohyödyn jakautumisesta sekä kotimaisille että vientiyrityksille esimerkiksi vientiveron tyypillisillä toimilla. Näinhän on säännönmukaisesti menetelty aikaisempina vuosina vastaavien valuuttapoliittisten toimenpiteiden yhteydessä.

Tätä samaa esittivät myös kansantaloustieteen viisi asiantuntijaa tunnetussa kannanotossaan, jonka hallitus täydellisesti nonsaleerasi. Tätä kysymystä ei myöskään työministeri Kanervan hallituksen puolesta antamassa vastauksessa lainkaan käsitellä, vaikka siinä kovasti viennin merkitystä puolustellaankin.

Kaiken kukkuraksi vientiyritykset jättivät kotiuttamatta devalvaatiohyödyn tuomia voittojaan. Yhtenä syynä saattoi olla se, että odotettiin myönteistä ydinvoimapäätöstä ja sen perusteella tehtäviä tilauksia. Nyt tuo asia on ratkaistu. Viimeistään tässä vaiheessa tietysti vientiyritysten voittojen kotiuttamisen tulisi kiivastua.

Joka tapauksessa näistä valuuttapoliittisista ratkaisuista ja niiden jälkihoidon laiminlyönnistä alkoi Ahon hallituksen alamäki. Hallitus pisti vastoin kaikkea viisautta talouspolitiikan munaansa yhteen vientikoriin ja siellä ne yksi toisensa jälkeen särkyvät.

Hallituksen vastaus myötäilee monessa kohdin välikysymyksessä esitettyjä arvioita. Jaksossa työn verotuksen uudistaminen on myös erittäin tärkeitä yksittäisiä toimenpiteitä, joihin hallitus lupaa ryhtyvänsä ja joihin myös opposition puolelta on kaikki aihe yhtyä.

Tässä keskustelussa on suomalaisen politiikkaan tuotu pari uutta sanaa. Täällä on puhuttu mantrasta, on puhuttu vouchereista. Nämä ilmaiset osoittavat, että politiikan areenalle ovat astuneet hippisukupolven lisäksi interrail-sukupolven reippaat edustajat, jotka ovat vouchereita tottuneet käyttämään, tosin muissa yhteyksissä kuin mitä käyttötarkoitusta täällä keskustelussa on tarjottu.

Hallituksen vastauksessa työn verotuksen uudistamisjaksossa kuitenkin torjutaan välikysymyksessä esitetyt toimet kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi. Vihreiden esitykseen, että työnantajamaksujen perusteeksi otetaan palkkojen sijasta arvonlisäys tai käyttökate, työministeri Kanerva vastaa viittaamalla vakuutusperiaatteisiin ja sanoo, että ansioihin suhteutetuilla etuuksilla tulee olla yhteys maksujen suuruuteen ja niiden on siis oltava palkkaperusteisia. Tämän ajattelutavan mukaisesti "terveellisillä" työpaikoilla työnantajamaksujen tulisi olla muita pienempiä. Samoin sosiaaliturvan tarvetta vähentävillä toimilla työpaikoilla tulisi saada maksuallennuksia jne. Näinhän ei käytännössä ole. Nämä esimerkit riittänevät osoittamaan, että hallituksen logiikka vihreiden välikysymyksessä esitetyn ratkaisumallin torjumiseksi ontuu pahan kerran.

Ministeri Kanerva esittää hallituksen puolesta vastakysymyksen: Olemmeko valmiit muuttamaan sosiaaliturvan rahoituksen ensisijaisesti muita tuotannon tekijöitä kuin työpanosta verottamalla? Vihreiden välikysymys vastaa tähän myöntävästi ja vaatii tätä siitä syystä, että suomalaista kansantaloutta riivaava lama ja työttömyys saadaan poistettua.

Ministeri Kanerva viittaa vastauksessaan Oecd:n tutkimuksiin, joissa on todettu palkkaperusteisten työnantajamaksujen alentamisen verotuksen rakennetta muuttamalla lisäävän työllisyyttä pitkällä aikavälillä. Miksi sitten hallituksella ei ole valmiutta aloittaa tätä kehitystä?

Hallituksen vastaus on monilta osin vanhan kertaamista työmarkkinajoustoineen ja työmarkkinoiden muutoksineen. Eduskunnan työasiainvaliokunta antoi keväällä yksimielisen lausunnon, jossa puollettiin monia saman suuntaisia asioita. Minkä tähden hallitus ei ole oikealla tavalla tarttunut tähän lausuntoon ja lähtenyt sen kanssa neuvotteluihin työmarkkinaosapuolten kanssa? Omasta puolestani epäilen vastaukseksi sitä, että hallitus ei aidosti halua työelämää uudistettavan sopimalla vaan yksipuolisilla ratkaisuilla.

Tämäntapaista politiikkaa hallitus on yrittänyt useampaan otteeseen ja aina joutunut lopulta toteamaan voimattomuutensa saneluratkaisuihin. Olisi nyt korkea aika ottaa vihdoin opiksi. Hallituksen vastauksesta ilmenee, että kolme kansliapäällikköä on asetettu pohtimaan koulutusmahdollisuuksien lisäämistä. Tämä ei varmastikaan riitä, varsinkin kun on käynyt ilmi ed. S-L. Anttilan puheenvuorosta, että kansliapäälliköiltä ei riitä kykyä edes ennakonpidätystodistuksen täyttämiseen.

Ed. Hautala viittasi SAK:n esittämään palkkaratkaisuun tulopoliittisen ratkaisun pohjaksi, jossa on useita elementtejä, palkankorotuksia joillakin aloilla ja toisaalta sitten taas luopumisia palkankorotuksista työpaikkojen säilyttämiseksi. STTK on vähän aikaisemmin esittänyt vähän saman tyyppisen ratkaisun, ja tätä ratkaisumallia on varmasti syytä myös hallituksen puolelta vahvasti tukea. Valtiovarainministeriön kansantaloulosaston ylijohtaja Sixten Korkman on aika lakonisesti todennut, että meillä on aloja, joilla on palkanmaksuvaraa, ja meillä on aloja, joilla ei ole.

Arvoisa puhemies! Vihreiden välikysymyksellä on ollut myös merkittävä poliittinen vaikutus. Ed. Saarion puheenvuoro kaikkinne ristiriitaisuusneenkin sekä hänen ponsiehdotuksensa osoittavat, että hallitusrintama murtuu. Käytännössäni kirkonkellon särkyemisestä käytettyä vanhaa ilmaisua, malmi on särähtänyt. Ja kun kerran murtuma syntyy, se laajenee ja syvenee. Näyttäisi siltä, että Ahon hallituksen päivät ovat nyt luetut selvästikin lyhyemmiksi kuin ministerit virkaansa astuessaan odottivat ja varmasti myös toivoivat.

Ed. Häkämies muiden ohella kummasteli pääministeri Ahon poissaoloa tästä keskustelusta. Tietävästi hän on ollut tänään eduskunnan auditoriossa keskustan työn päivän tilaisuudessa ja sättinyt Ruotsin porvarihallituksen. Työnjako on aika erikoinen, kun samaan aikaan eduskun-

nan istuntosalissa keskustellaan hänen oman hallituksensa edesottamuksista ja arvostelun keihäänkärjet nousevat myös omista riveistä. Pääministeri on Suomen Tietotoimiston tiedon mukaan ilmoittanut ottavansa kantaa ed. Saarion ponteen, kun se on esitetty. Se esitettiin jokin aika sitten, mutta toistaiseksi vain ministeri Pekkarienen on käynyt tulkitsemassa sen hallitusta vastaan suunnatuksi. Kokoomuspuolueen ministerikään eivät ole suutaan ed. Saarion jälkeen avanneet.

Arvoisa puhemies! Vihreiden välikysymys on osoittautunut kahdella tavalla tärkeäksi ja perustelluksi, aidoksi parlamentarismien välineeksi, toisin kuin monet sitä edeltäneet. Tämä välikysymys on avannut pohdinnan yhteiskuntamme pahimman ongelman ratkaisumahdollisuuksista, ja toki näin ovat myös aikaisemmat välikysymykset tehneet. Mutta samalla tämä välikysymys on kaikella tarvittavalla selkeydellä osoittanut, miten hallituksen rivit hajoavat ja sen poliittinen ote lopullisesti on kirpoamassa.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen esittämää päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Ed. S a v e l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin tarkkaan ed. Nikulan puheenvuoroa ja puuttuisin lähinnä yhteen asiaan. Myönnän kyllä, että devalvaatiolla on myös tulovirtoihin, siis nimenomaan tulovirtoihin oma vaikutuksensa, mutta sillä on myös toinen puoli. Meidän vientiteollisuudellamme on joukko ulkomaisia velkoja myös, ja devalvaatiolla on tältä osin päinvastainen vaikutus samaten kuin vientiteollisuuden tarvitsemien tuontitavaroiden hintoja korottava vaikutus. Nämä ovat mitalin toisella puolella. Sitä paitsi kassavirtoina laskettuna devalvaatiohyöty toteutuu silloin, kun raha kotiutuu.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Nikula piti vientiveroa järkevänä, niin siinä vaiheessa, kun Suomen markan arvo tipahti, meidän metsäteollisuutemme, joka oli pääasiassa vientituloja tuottava, oli niin huonossa asemassa, että veroilla ei olisi niitä vientituloja saatu aikaan, joita nyt sentään saatiin, niin että nämä metsäyritykset vähitellen pääsevät positiiviselle puolelle. Aikaisemmin tilanne on ollut toinen ja on voitu ajatella näitä vientiverojakin. Nyt se olisi katsottu ulkomailla vain signaaliksi, että pitää nyt vastaavasti panna tuontitullia, kun suomalaiset yrittävät kerätä rahaa. Vientivero

osoittaa selvästi, että devalvaatio on ollut liian suuri. Tällainen politiikka ei nykyaikana enää käy, kun maailmalla ollaan riippuvaisia toinen toisistaan.

Kun sitten ed. Nikula esittää, että nyt varmaan kotiutetaan rahat, niin on aika vaikea nähdä, miksi niitä kotiutettaisiin ydinvoiman hylkäämisen vuoksi, koska entistä selvempää on, että Suomen ei kannata kovin paljon enää investoida, vaan metsäteollisuus joutuu investoimaan sinne, missä kuluttajia ja kierrätyspaperia on. Siitä syystä ydinvoimapäätös oli aika onneton.

Ed. N o r d m a n : Herra puhemies, herr talman! Ett överraskande lugn råder i landet trots den enormt stora arbetslösheten. Det är ett förrådigt lugn som kan få betydligt värre följder än vad vi hittills kunnat registrera.

Yllättävä rauha vallitsee maassa suunnattomasta työttömyydestä huolimatta. Tämä on pettävää rauhaa, joka voi saada huomattavasti pahempia seurauksia kuin mitä tähän mennessä olemme saattaneet havaita. Tätä taustaa vasten välikysymystä voidaan pitää ymmärrettävänä, jopa aiheellisenä. Tämän olen hallituspuolueiden edustajana valmis toteamaan. Välikysymystä leimaa muuten minusta rehellinen ja älyllinen uusien edellytysten ja menetelmien etsiminen työllisyyden aikaansaamiseksi. Tämä on kyllä hyvin tarpeellista nykyisessä pattitilanteessa, jossa uskon liian suuria odotuksia asetettavan vanhoihin totuuksiin, kuten säästäväisyyteen ja kasvuun ratkaisuna.

Massarbetslösheten kostar oerhört mycket och allt mera, inte bara i form av arbetslöshetsersättning och ett stort produktionsbortfall. Den tär på den gemensamma välfärden och samhällssolidariteten. Den bidrar till utslagning, uppgivenhet och ensamhet, brott och våld. Den skapar jordmån för missnöje och förenklingar och därmed för politikerförakt. Den kan sägas vara ett hot mot demokratin.

Vad annat är att vänta när en halv miljon är arbetslösa och lika många är beroende av utkomststöd? Skall det fortsätta så, måste det vara så? Har vi i regering och riksdag gjort vad vi kan för att ändra på situationen?

Det behövs optimism men framför allt tro på framtiden. Jag tror att regeringen är för optimistisk i sin bedömning av hur läget kan förbättras med hjälp av sparåtgärder i den offentliga sektorn, sjunkande ränta och låg inflation, växande

export och satsning på små och medelstora företag i nästa års budget.

Det räcker för länge innan människorna i arbetslöshets- och utkomstsköerna får ta del av resultatet. Ett faktum är att det saknas draglok i världsekonomin just nu som underlättar Finlands situation.

Kriisi on opettanut meidät näkemään maan riippuvuuden vientiteollisuudesta, ja se on pakosta synnyttänyt toimenpiteitä, jotka nimenomaisesti suosivat sitä. Nollasopimuksilla, markan arvon voimakkaalla tarkistamisella, muutamilla hallinnon ja elinkeinoelämän rationalisoinneilla ja korkojen alenemisen myötä kustannustaso on laskenut huomattavasti. Nyt tuottavuus ja kilpailukyky ovat täysin toisenlaiset kuin pari vuotta sitten. Tämä näkyy myös voimakkaana viennin kasvuna ja vientiyritysten kannattavuutena.

Voidaan kysyä, panostetaanko ulkomaisiin markkinoihin riittävästi. Toissa iltana minulla oli tilaisuus kuunnella ABB:n konsernijohtajan Percy Barnevikin näkemystä mm. Suomen ja ABB Strömbergin tilanteesta. Barnevikin mukaan markan arvon voimakas lasku merkitsee ainutlaatuisista mahdollisuutta myydä suomalaisia tuotteita ulkomaille. Hänen mukaansa tällainen tilanne syntyy vain harvoin — tällainen mahdollisuus siis on ainakin joidenkin vuosien ajan. Barnevikin yritys ja yhtymä ei epäroi voimistaa taisteluaan uusista markkinaosuuksista joko Venäjällä, Baltian maissa, Aasiassa tai muualla. Mutta tehdäänkö maamme elinkeinoelämässä muutokin riittävästi tämän tilanteen hyödyntämiseksi? Panostukset ja ratkaisut on tehtävä tässä ja nyt.

Sain sellaisen käsityksen, että uskallusta ei ole tarpeeksi, ei myöskään valtion taholta. Kuinka usein kuuleekaan pienten yritysten vetoavan vientiluottojen ja vakuuksien puolesta, joita ne tarvitsevat viennin mahdollistamiseen ja useampien työllistämiseen!

Trots allt tror jag att det finns en för optimistisk bild av hur en växande industri skall börja sysselsätta dagens arbetslösa. Såsom i interpellationen understryks kännetecknas utvecklingen av att mera skall produceras med färre anställda. Huvudparten skall fortfarande sysselsättas av hemmamarknaden och utanför industrin. Det behövs speciella åtgärder under flera år. Annars förblir nog arbetslösheten på dagens höga nivå.

Efter den katastrofala ekonomiska utvecklingen finns det inte resurser och utrymme för stora

offentliga insatser i sysselsättningsfrämjande syfte. Det tror jag att de flesta av oss inser. Men hoppet kan inte ställas till den fria marknaden i den grad som nu görs. Samhället måste nog bidra till och ge utrymme för ekonomisk aktivitet i dagens recession. Annars växer kostnaderna och notan.

Välkysymyxen tekijät viittaavat avainkysymykseen vaatiessaan työvoimakustannusten alentamista uudenlaisin vero- ja maksukeräysperustein ja -järjestelmin. Suuri konkurssiaalto osoittaa sietorajan olevan ylitetty. Pienyrittäjät kamppailevat kustannustaakan alla toisten työllistämiseksi samalla, kun heidän turvansa työttömyystilanteessa on melkein olematon. Toivo on kuitenkin pantava uusyritteläisytyteen ja pieniin yrityksiin. Maamme tarvitsee useita kymmeniätuhansia uusia yrittäjiä, on puhuttu jopa sadastuhannesta tyydyttävän työllisyystilanteen aikaansaamiseksi. Tämä edellyttää muutosta työnantajamaksujen perusteisiin siten, että ne sopisivat nykyistä paremmin työvoimavaltaisille yrityksille, pienille yrityksille ja elinkeinon harjoittajille.

Monet seikat puhuvat sen puolesta, että monia on työllistettävä palveluammatteihin. Muutoin työttömyys muodostuu suureksi. Tämä taas on mahdollista vain, jos työvoimakustannukset ovat alhaiset tai edes suhteellisen alhaiset. Muutoin palvelut tulevat liian kalliiksi, jolloin ei työnantajilla eikä työntekijöilläkään ole varaa niihin. Viime vuosien kehitys vahvistaa tämän.

Entinen kansanedustaja Osmo Soininvaara, nykyinen taloustutkija, on ehdottanut, että alhaisiin palkkoihin yhdistettäisiin nykyistä alhaisemmat verot, hän on puhunut jopa negatiivisesta verotuksesta. Tällä tavalla pystyttäisiin turvaamaan sekä työpaikat palveluelinkeinoissa että tyydyttävät palkat työntekijöille.

Mot den här bakgrunden kan man verkligen ifrågasätta den hårda behandling som offentliga sektorn får. Till och med inom sådana nödvändiga och nyttiga sektorer som utbildningen samt social- och hälsovården friställs personal som bäst. Förvaltningen skall självfallet effektiveras men nytan av att förlänga arbetslöshetsköerna är minst sagt tvivelaktig. Integration, specialisering och internationell konkurrens förutsätter att vårt land förmår utföra och konkurrera med krävande produktion och uppgifter. Vi har inte råd att försämma utbildningen och forskningen.

I dagens läge är det nödvändigt att dela på

arbete, uppgifter samt lönepoten på ett annat sätt än vi vant oss. Parallellt med massarbetslöshet och utkomstproblem fortsätter välsituerade människor i god ställning att krasa åt sig och arbetsgivare godkänner det mesta, betalar t.ex. gärna för övertidsarbete bara nyanställningar kan undvikas. Det behövs en annan inställning till deltidsarbete, deltidspension och olika slag av sysselsättningsåtgärder.

Herra puhemies! Tilanne pakottaa eri tavoin joustavuuteen, ymmärtämykseen ja solidaarisuuteen. Työttömyyden ja työn, tulon ja palkan välinen ero on nykyisellään liian jyrkkä. Tietty toimeentuloturva tulisi voida yhdistää työkorvaukseen, jotta saataisiin enemmän aikaa ja useammat ihmiset olisivat mukana kasvattamassa yhteiskunnan yhteistä kakkua. Kun puoli miljoonaa työkykyistä ei saa tai joudu tekemään työtä, meidän kaikkien hyvinvointi vähenee auttamattomasti.

Hallitus toteaaikin aivan oikein budjettiehdotuksessa nykyisen työttömyyden merkitsevän suurta voimavarojen tuhlausta ja yhteiskunnallisten ongelmien lisääntymistä puhumattakaan siitä, millainen vitsaus työttömyys on yksittäiselle kansalaiselle. Meidän on edettävä kaksivaiheisella ohjelmalla ottamalla vastuuta tämän päivän vaikeasta tilanteesta samalla, kun tavoitteena on parempi tulevaisuus. Ei ole minusta ollenkaan kummallista, että nykyisessä kireässä tilanteessa vallitsee erilaisia käsityksiä siitä, miten työttömyyteen olisi puututtava. Liian monet ihmiset, yritykset, palvelut ja toiminnat joutuvat jatkuvasti työnnetyiksi syrjään parempia aikoja odeltaessa. Mielestäni hallitus ei ole tehnyt riittävästi, mutta haluan uskoa, että jos työmarkkinaosapuolet vain ottavat oman vastuunsa tilanteesta tulevassa sopimusratkaisussa, voidaan hallitukselta odottaa suurempaa aktiivisuutta.

Värderade talman! Vi måste arbeta med ett slags tvåstegsprogram, ta ansvar för dagens besvärliga situation samtidigt som siktet är inställt på en bättre framtid. Det är inte så underligt att det i dagens pressade situation råder olika uppfattningar om hur arbetslösheten skall angripas. För mycket människor, företag, service och verksamhet slås fortfarande ut i väntan på att det skall bli bättre. Jag tycker inte att regeringen har gjort tillräckligt men vill ändå tro att bara arbetsmarknadsparterna tar sitt ansvar i den förestående avtalsuppgörelsen kan större aktivitet väntas från regeringens sida.

Ed. T i u r i : Herra puhemies! Tähän aikaan illasta ilmeisesti kuulijoita ei ole kovin paljon, mutta kun ainakin yksi vihreä on paikalla, niin ehkä on syytä kuitenkin vähän selvittää, mikä tässä vihreiden ajatuksessa on pielessä.

Tietenkin täytyy aluksi todeta, että siinä on aika paljon analysoitu oikein nykyistä tilannetta maailmassa. Tieteellis-tekninen kulttuuri on jo pitkään johtanut siihen, että ihmisten työtä tarvitaan yhä vähemmän ja automaatiolla hoidetaan asioita, joita ihmiset eivät edes pysty hoitamaan ja lisäksi tietenkin ikäviä töitä niin kuin kaivostöitä ja muita vastaavia, mutta vastaavasti on tullut uusia töitä. Tietotekniikan puolella on valtavasti väkeä töissä. Tutkimus- ja tuotekehitystehtävissä on yhä enemmän väkeä. Kulttuuriasioita on yhä enemmän ihmisiä hoitamassa. Meillä on siis aineellinen kasvu muuttunut aineettomaksi kasvuksi hyvin laajassa mitassa, ja siihen suuntaan ollaan yhä enemmän menossa. Työaika on lyhentynyt, loma-ajat pidentyneet. Siihenkin suuntaan varmasti ollaan edelleen menossa. Mutta kovin äkkinäisiä muutoksia ei voida tehdä, koska ne johtavat sitten häiriöihin, jotka voivat olla hyvin hankalia.

On tietenkin selvää, että bkt:n ehkä kolmenkaan prosentin kasvu ei vielä riitä työpaikkojen lisäämiseen kovin paljon. Mutta se on ainakin varmaa, että jos kansantulo putoaa, työpaikkoja kyllä häviää välttämättä. Sille ei voi mitään. Kun esimerkiksi julkinen valta nykyään käyttää vissiin lähes puolet tai sitä suuruusluokkaa jo Suomen varoistakin, kyllä silloin kun verotulot vähenevät, myös mahdollisuus pitää yllä julkisia työpaikkoja vähenee. Sillä tavalla syntyy kierre, jossa työpaikkoja putoaa sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta, niin ettei missään tapauksessa voi olla järkevää pyrkiä kansantulon nollana pitämiseen tai alentamiseen niin kuin vihreiden joissakin ohjelmissa vaaditaan. Ne ovat yleviä ajatuksia siitä, kuinka maapallo pysyy pystyssä, kun luonnonvaroja ei kuluteta. Siis uusiutuvia luonnonvaroja käytetään vain sen verran kuin ne uusiutuvat, ja muita luonnonvaroja ei saa käyttää ollenkaan; sitä mieltä oli ainakin yksi vihreiden edustaja jopa Helsingin Sanomissa kirjoittamassaan jutussa.

Minä ihmettelen, miksi vihreät nyt haluavat — ainakin se käy tästä välikysymyksestä melkein suoraan selville — vähentää Suomessa energiaa vaativaa teollisuutta ja pääomavaltaista teollisuutta. Sehän tarkoittaa meidän metsäteollisuuttamme. Metsäteollisuus on kuitenkin se, joka tuo Suomeen 40—50 miljardia markkaa rahaa, ja

siitä suurin osa on vielä jalostusarvoa, joten siinä ei ole niin paljon ulkomailta tuotua tavaraa joukossa kuin joittenkin muitten teollisuudenalojen tuotannossa. Kaiken lisäksi metsäteollisuus Suomessa on nimenomaan kestävä kehityksen mukaista. Meillähän metsät, kiitos hyvän hoidon, kasvavat nykyään enemmän kuin niitä käytetään. Meillä on siis mahdollisuus lisätä metsien käyttöä. Vain sellua voidaan keittää ilman, että energiaa otetaan ulkopuolelta, mutta metsäteollisuuden jalostusasteen nostaminen, paperin tekeminen, vaatii energiaa. Ei siitä mihinkään päästä.

Se tuottaa kuitenkin niitä varoja, joita kansantaloudessa tarvitaan esimerkiksi uuden teollisuuden kehittämiseen: tuotekehitykseen, tutkimukseen ja muuhun vastaavaan, josta osa ainakin on valtionkin hoidettavaa. On siis käsittämätöntä, että haluttaisiin metsäteollisuutta vähentää tai ainakin halutaan, että se ei kasva.

Meillähän tilanne on se, että hoitometsät, jos ajatellaan ympäristöasioita, todellisuudessa ovat hiilidioksidia sitovia, ja hiilidioksidihan on tällä hetkellä se suurin ongelma, joka maapallolla uhkaa tulevaisuutta. Meidän täytyy käyttää eri keinoja, joilla hiilidioksidia saadaan sidotuksi.

Vihreät ovat vaatineet paljon luonnonmetsiä, ja varmaan niitä Suomeen mahtuu, koska meillä ei puuta kuluteta riittävästi, mutta luonnonmetsä ei ole mikään hiilidioksidia sitova systeemi. Luonnonmetsähän sen jälkeen kun metsäpalo on ensin tuhonnut metsän, mikä tapahtuu ilmeisesti noin sadan vuoden välein, alkaa kasvaa. Kun se on melko tiheätä, sen kasvu on aika hidasta. Mutta vähitellen se kasvaa, ja sitten kun se on saavuttanut maksiminsa, se ei enää sido hiilidioksidia vaan alkaa pikkuhiljaa sitä luovuttaa. Sitten kun seuraava metsäpalo tulee, salama syyttää sen, niin hiilidioksidi yhdellä humauksella menee ilmakehään takaisin. Jos tämän integroi yli metsän kasvuajan, lopputulos hiilidioksidin sitomisen suhteen on nolla. Se ei sido eikä päästä hiilidioksidia, se ei vaikuta yhtään mitään.

Hoitometsä aluksi tietenkin sitoo hiilidioksidia päätehakkuiden jälkeen suurin piirtein samaa vauhtia kuin luonnonmetsäkin. Sitten sitä harvennetaan, jolloin runkokasvu alkaa kiivastua ja hiilidioksidin sitominen kiihtyy vastaavasti. Sitten kun metsä on riittävästi kasvanut, se kaadetaan ja kerätään puut sieltä pois, muutetaan esimerkiksi sahatavaraksi, pannaan rakennuksiin, jolloin hiilidioksidi sitoutuu pitkäksi aikaa pois ilmakehästä, tai muutetaan paperiksi, jolloin ai-

nakin arkistot jatkuvasti sitovat hiiltä paperin muodossa.

Toinen mahdollisuus on vielä, että puuta käytetään bioenergiana, siitä tehdään energiaa niin kuin sellunkeitossa käy. Puolet selluteollisuuden puustahan käytetään energiaksi, ja sillä tavalla voidaan myöskin käyttää jätepaperia. Ei sitä tarvitse välttämättä kierrättää, vaan se voidaan nykyaikaisissa tai lähitulevaisuuden polttovoimailoissa polttaa, jolloin saadaan bioenergiaa. Kaikki tämä on siis mahdollista, jos meillä on hoitometsiä, joita käytetään. Silloin saadaan hiilidioksidia menemään pois ilmakehästä. Sen sijaan luonnonmetsistä, niin kuin äsken totesin, ei ole apua ollenkaan hiilidioksidin sitomisessa. Meillä on siis kaikki syy tukea ja lisätä metsäteollisuutta Suomessa. Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä, miksi sitä halutaan vähentää. Se on sekä ympäristön että kansantalouden kannalta negatiivista.

Hoitometsän muuttaminen paperiksi vaatii tietenkin energiaa myöskin, koska meillä huomattava osa paperista myydään sanomalehtipaperina, joka edullisimmin saadaan hierrekuidusta. Jos tämä energia tuotetaan fossiilisella polttoaineella, ollaan tietenkin huonossa tilanteessa. Mutta sehän voidaan tuottaa ydinvoimalla. Ydinvoima ei missään tapauksessa aiheuta mitään häiriötä luonnolle. Ne luonnonsuojelijat, jotka puhuvat siitä, että ydinvoimaa pitää vastustaa luonnon kannalta, ajattelevat kyllä vain itseään ja omia pelkojaan. Ainoa, mitä ydinvoima voi aiheuttaa, on syöpää ihmiselle silloin, kun saa säteilyä liikaa. Luonnolle sillä ei ole mitään merkitystä. Ei luonto kärsi säteilystä. Jos tilapäisesti tulee joitakin mutaatioita, niin luonto hoitaa ne pois. Sen sijaan ihminen voi siitä kärsiä, koska säteily aiheuttaa syöpää. Luonnonsuojelijoiden oppi on aivan kummallista. En tiedä, mikä niiden päässä on vikana. Ehkä siellä on liikaa puuta.

Ydinvoimakeskustelussa tuotiin esiin, kuinka paljon työpaikkoja saadaan ydinvoiman rakentamisessa. Tutkimusten mukaan, joita voi pitää luotettavina, siinä saadaan 30 000—35 000 miestävuotta tai henkilötyövuotta. Täällä kyllä jotkut ydinvoiman vastustajat liioittelivat ja selittivät, että 200 000:kin voidaan luvata, ja sitten selittivät, että se on ihan mahdollonta. Ydinvoiman puoltajista ei kukaan sellaisia lukuja esittänyt. Mutta 30 000 työpaikkaa nykytilanteessa ilman, että valtion rahaa tarvitaan siihen ollenkaan, on minusta melkoinen määrä. (Ed. Rinne: Valtiohan sen sitten kuitenkin maksaa!) — Valtio ei kuitenkaan maksa sitä niin, että se näkyisi budjetissa ja aiheuttaisi ulkomailta haittaa, kun

huomataan, että valtio aikoo haaskata rahaa taas enemmän kuin on luvannut.

Kyllä se kuitenkin edullisinta energiaa on kaikkien laskelmien mukaan. Sehän ei missään tapauksessa ole fossiiliseen energian tyyppistä, jossa vielä suuri osa kustannuksista on peittämättä. Kaikkia haposateiden ja kasvihuoneilmiön aiheuttamia häiriöitä ei vielä laskuteta sähkön eikä lämmön hinnassa. Sen sijaan ydinvoiman hinnassa ovat mukana sekä voimalan purkamisen, jätteiden säilöminen että myöskin kaikki Säteilyturvakeskuksen kustannukset. (Ed. Vehkaoja: Ranskassa kolme neljä kertaa korkeammat!) — Ranskassa ilmeisesti ydinvoima on aiheuttanut sen, että kun katsoo Euroopan karttaa, niin Ranskan kohdalla rikki- ja typpipäästöt ovat huomattavasti vähäisemmät kuin Saksan kohdalla. Ranska nykyään myy ydinvoimaa jo muillekin maille. Siitä syystä muut maat voivat sitten tyytyväisinä vastustaa sitä.

Tämä työpaikkojen määrä tällä lailla vihreiden ansiosta mm. on sitten hylätty. On todella ihmeellistä, kun heti sen jälkeen kysytään työllisyydestä. Väilillisestihän tällainen teollisuutta rohkaiseva signaali tuottaa pitemmällä tähtäyksellä enemmänkin työpaikkoja, kun teollisuus tietää, että Suomeen voi investoida, ja tietää, mitä sähkö maksaa tulevaisuudessa, niin että sitä ei kerta kaikkiaan voi aliarvioida.

Sitten minä vielä haluaisin puuttua haittaveroasiaan. Se on se vihreiden mantra, mitä täällä on nyt mainostettu viime aikoina: Haittaveroilla hoidetaan kaikki asiat. Mutta huomautan, että se on täydellinen kupla Suomessa. Ei haittaveroilla saada Suomessa aikaan juuri yhtään mitään. Se johtuu siitä, että meillä on jo huomattava osa niistä säästötempuista tehty, jotka haittaverossa voitaisiin ottaa huomioon muissa maissa. Meillä on kaukolämmitys, meillä ovat talot hyvin eristettyjä, meillä on uusissa taloissa kolminkertaiset ikkunat. Ei siinä voi enää tehdä mitään muuta kuin nostaa radonpitoisuutta asunnoissa, jos vielä tiivistetään enemmän, ja sillä lailla saadaan sitä säteilykuormitusta lisätyksi, joka suomalaisilla normaalisti on luonnosta.

Kuka sitten maksaa nämä haittaverot? Olen ottanut siitä selvää, ja kaukolämmityksen yhteydessä olevat ihmiset ne maksavat, ne jotka käyttävät kivihiihtä ja maakaasua, toisin sanoen Helsingin, Espoon, Vantaan, Turun, Tampereen ja Lahden asukkaat. Nekin, jotka eivät mitään veroa maksa, maksavat haittaveroa, koska kaikkien täytyy kuitenkin olla lämmitetyissä huoneistoissa, ja sitä lämmitystähän ei voida millään

lailla poistaa. Se on siellä edelleen, ja haittavero kulkee kaiken aikaa. Jos haittavero on sellainen, mitä hallituksen esityksessä nyt on, niin ensi vuonna se maksaa helsinkiläisille noin 150 miljoonaa. Jos se nousee, niin kuin puhutaan hallituksen selityksissä, silloin asumiskustannukset vuonna 2000 ovat jo monta kymmentä prosenttia kalliimmat kuin nyt. Ei siinä ole mitään järkeä.

Jos turve saa erikoiskohtelun, silloin vain ne, jotka ovat turvekolämmityksen piirissä, välttyvät veron maksamiselta, mutta eihän turpeen lisäämistä ole järkevää kannattaa. En usko, että ainakaan vihreät ovat kovin innostuneita siitä. Jos turpeelle taas pannaan haittavero niin kuin hiilelle, silloin joudutaan siihen tilanteeseen, että turpeen poltto ei enää kannata, vaan kannattaa ruveta polttamaan hiiltä. Silloin kivihiiltä poltetaan entistä enemmän ja lisäksi tuodaan vielä se ulkomailta.

Kerta kaikkiaan vihreiden ajatukset ovat kyllä solmussa.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Keskustelun aikana on esitetty erilaisia päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuotoja. Edustajien Hurskainen, Stenius-Kaukonen, Luukkainen ja Riihijärvi esittämien sanamuotojen osalta on helppo todeta ne epäluottamuslauseiksi hallitukselle. Sen sijaan enemmän päänvaivaa on tuottanut ed. Saarion esittämä päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuoto siitä yksinkertaisesta syystä, että siinä esitettyjä tavoitteita, ensinnäkin välillisten työvoimakustannusten alentaminen pienten ja keskisuurten yritysten osalta, toisaalta työelämän joustojen lisääminen, jollaiseksi työllistämisen aineettomien esteiden purkamisen ymmärrän, ja kolmanneksi pyrkimys verotuksen asteittaiseen keventämiseen, voi pitää hallituksen kannalta aivan keskeisinä tavoitteina. Voi sitten olla eri mieltä siitä, kuinka hyvin on onnistuttu hallituksen omilla toimenpiteillä tai järjestöjen kanssa tehtävillä sopimuksilla näissä asioissa etenemään.

Välittömien työvoimakustannusten osaltahan on tehty viime kevään työmarkkinaratkaisunkin yhteydessä päätöksiä, jotka osittain ovat jo tulleet voimaan ja tulevat lopulta osin voimaan ensi vuoden alusta lukien. On kuitenkin myönnettävä, että nämäkään muutokset, jotka tähän saakka on tehty, eivät suinkaan riitä erityisesti pienen ja keskisuuren yritystoiminnan työllistämiskynnyksen riittävään alentamiseen, vaan jatkotoimiakin tarvitaan. Budjetin valmistelun yhteydessäkin niistä käytiin keskustelua.

Kun olen ymmärtänyt ed. Saarion huolen ja

halun nopeaan etenemiseen näissä kysymyksissä, olen valmis siihen, että hallitus vielä tämän syksyn aikana tekee erityisen selvityksen siitä, millaisin keinoin pk-yritysten välillisiä työvoimakustannuksia sekä työllistämisen kynnyksiä voitaisiin alentaa niin, että nämä toimenpiteet tulisivat voimaan vielä ensi vuoden aikana.

Tulen tästä asiasta keskustelemaan kauppa- ja teollisuusministeri Kääriäisen kanssa ja siinä yhteydessä sitten ratkaistaan, millä tavalla tällainen selvitys tehdään. Yksi vaihtoehto voisi olla se, että erityinen pk-selvitysmies voisi tällaisen työn nopeassa aikataulussa tehdä.

Näillä toimenpiteillä on ja olisi suora ja välitön vaikutus myös tämän välikyömyksen kohteena olevaan asiaan eli työllisyyteen. Työllistämisen kynnyksen alentaminen on paras keino työttömyyden torjunnassa ja uusien työpaikkojen luomisessa.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Keskustelu on kohdistunut aivan ratkaisevassa määrin siihen, millä tavoin välillisten työvoimakustannusten ja työhönottokynnyksen asiaa voitaisiin hoitaa niin kuin eduskunnassa käytetyt puheenvuorot sitä edellyttäisivät. Tätä välikyömyys asetui kysymään, ja hallituksen vastauksessa kysymykseen myös pyrittiin löytämään vastausta. Työnantajien välilliset työvoimakustannukset ja toisaalta palkansaajien lakisääteiset maksut ovat mekanismistamme johtuen, kun kukaan ei halua sosiaaliturvaa purkaa, tietysti kohonneet tuntuvasti, ja on todettu koko lailla yhteisesti, että se on nostanut työllistämiskynnyksiä. Miten tätä yhtälöä voitaisiin ratkaista? Kun lama on heikentänyt työllisyyttä ja alentaa tietysti palkkasummaa, niin palkkoihin sidottuja maksuja on tietysti tämä mekanismi ollut omiaan nostamaan näillä seurausvaikutuksilla. Työvoiman hinta on toisin sanoen noussut. Se vähentää työnantajien halukkuutta uusien työpaikkojen luomiseen.

Taisin todeta puheenvuorossani hallituksen vastauksena, että hallitus on tästä kierteestä erittäin huolissaan ja pyrkii tätä noidankehää ratkaisemaan menojen kasvua hillitsemällä ja rahoitus pohjaa laajentamalla. Esitin monia näkökohtia, joilla tätä työtä on nyt tehty, jotka ovat valmistelussa, jotka likipitäänkään kaikki eivät vielä ole voimassa vaan ovat joko selvittelyssä tai tehtyinä päätöksinä ja jotka astuvat pääsääntöisesti vuoden vaihteessa voimaan.

Mutta nämä eivät ole, kuten pääministerin äsken mainitsemassa ponnassa esimerkiksi tode-

taan, riittäviä, vaan kuten hallituskin haluaa, on aloitettu selvitystyöt, jotka tähtäävät ennen muuta työvaltaisten pienyritysten maksujen lisäälennyksiin, työllistämiskynnystä alentaviin toimiin ja työntekoa suosivampiin rahoitusmalleihin. Kun ponsi, joka tältä osin on esitetty, tukee hallituksen politiikkaa, näkökohta asettuu sillä tavoin, että hallitus kyllä saa tässä mielestäni sen tuen pyrkimyksilleen eduskunnan ponnesta, jota on erittäin hankala nähdä ristiriidaksi, vastakainasetteluksi, vaan toivoisin, että tämä linjaus nähtäisiin hallituksen näitä pyrkimyksiä tukevaksi ja että sillä tavoin voitaisiin myöskin vahvistaa sitä suuntausta, joka hallituksella sinänsä on ja jota hallituksen täällä saama arviointi on omalta osaltaan näiden ponsien muodossa tuke-
massa.

Ed. N i k l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tämän keskustelun aikana toivonut pääministeriä paikalle ja annan suuren tunnustuksen, että hän on tänne saapunut. Voisin tervehtiä häntä roomalaisten gladiaattoreiden tavoin: "Ave Caesar, morituri te salutant!" Siis: "Terve keisari, kuolemaantuomitut tervehtivät sinua!" Mutta jätän tämän tervehdysten esittämisen kunnian salin oikeaan laitaan.

Viimeisen kerran, kun hallitus on kaatunut epäluottamusäänestykseen, se tapahtui pääministeri Rainer von Fieandt in aikana, joka oli sitä mieltä, että kello 11 jälkeen illalla ei kukaan puhu järkeviä. Hän poistui välikysymyskeskustelusta, ja puolen tunnin kuluttua hänen hallituksensa oli kaatunut. Tässäkin mielessä herra pääministerin läsnäolo tähän vuorokaudenaikaan on erittäin perusteltu.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroni ed. Tiurin puheenvuoroon. Hänen surutyönsä viidennestä ydinvoimalasta on varmasti hänelle henkilökohtaisesti hyvin tärkeätä, mutta ei hän ole kyllä yhtään ymmärtänyt, mistä vihreät puhuvat, kun he puhuvat siitä, että verotuksen painopiste pitäisi siirtää työn tekemisen ja teettämisen verotuksesta ympäristöhaittojen verottamiseen. Sen tarkoitus on ohjata tuotantorakennetta kestävämpään ja työllistävämpään suuntaan.

Mitä tulee pääministeri Ahon yrityksen tulkitta ed. Saarion esitys jonkinlaiseksi luottamukseksi hänen hallitukselleen, minusta tämä on hyvin väkinäinen yritys. Se peittää kyllä hallituksen rakoilun alle. Hallitus on tänään tosiasiaa heikompi kuin se on koskaan aikaisemmin ollut, ja

vihreät ovat välikysymyksellään osuneet sen kaikkein arimpaan kohtaan.

Toistan sen, mitä sanoin pari tuntia sitten. Ehkäpä tämäkin maa tarvitsee yhdistetyt parlamentti- ja presidentinvaalit, jotta se pääsisi vanhasta poliittisesta järjestelmästä eroon.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Heikkouden tunnustaminen itsessään voi joskus olla myös voima. Se kertoo siitä, että on nähty tehtävien ja omien voimien välinen inhimillisestikin monesti varsin valtava kuilu. Pyrkimys johonkin on kuitenkin tärkeätä. Tässä mielessä on tietysti nähtävissä varsin myönteisenä se, että pääministeri on täällä ollut varsin nopeasti vastaamassa kysymykseen, joka on esitetty. (Ed. Aittoniemi: Oliko se ponnin tarkoitus?)

Itse asiassa ed. Aittoniemi osui aivan oikeaan. Tämän ponnin tarkoituksena ei ole ollut synnyttää maahan kriisiä, vaan tarkoituksena oli antaa vauhtia niille myönteisille voimille, joiden seurauksena suomalaisessa yhteiskunnassa toivottavasti saadaan aikaan tilanne, joka vahvistaa työllisyyskehitystä ja joka antaa yrittäjyydelle nykyistä enemmän potkua. Tämä oli lähtökohta.

Minä en, tunnustan suoraan, uskonut vielä joitakin tunteja sitten siihen, että voisimme löytää ratkaisun. Annan suuren arvon sille venymiskyvylle, jota hallitus tässä yhteydessä on osoittanut, sillä voin kuvitella, että jossakin määrin frustroivaa on hallituksen omasta piiristä esiintyvä kritiikki hallituksen toimintaa kohtaan.

Tällä kritiikillä on ollut myönteiset tavoitteet, ja totean, että se on johtanut tulokseen, jonka seurauksena pääministeri on sitoutunut sellaisiin pk-yritysten työllistämiskynnystä alentaviin toimiin, (Ed. Rinne: Luvattiin selvittää!) joiden avulla me uskomme, että suomalaisella pienyritysjäilydellä on nykyistä oleellisesti paremmat mahdollisuudet palkata henkilökuntaa palvelukseensa, toisin sanoen vastata työllistämistehtäviensä.

Herra puhemies! Tästä näkökulmasta totean, että ehdotus, jonka tein päiväjärjestykseen siirtymiseksi, on aiheeton. Minä en pelkästään jää odottamaan, vaan totean, että pääministerin esittämät ratkaisut muuttuvat todellisuudeksi varsin nopeassa tahdissa.

Ed. L a h t i n e n : Herra puhemies! Yö on pitkälle kulunut, ja eduskunta on jälleen kerran työllistänyt ainakin itsensä puhumalla asiaa ja asian vierestä. Monessa puheessa, joita kuunte-

lin, oli hyviä asioita. Aikoinaan kuuntelimme kaikki täällä hyvin hartaasti ja hiljaa ed. Saarion puheenvuoroa, siis sitä edellistä. (Ed. Aittoniemi: Askeinen olikin paljon hilpeämpi!) Se pisti useimmat täällä olevat miettimään, ja se miellytti ainakin minua. Olisin todella mielelläni tässä puheenvuorossani kannattanut hänen tekemäänsä pontta. (Ed. Ukkola: Kannattakaa minun ponttani!) Ed. Saario on saanut paljon aikaan. Annan myös arvoa sille, että pääministeri vaivautui tulemaan tänne rivi-ihmisten luokse keskellä yötäkin ja myöntää sillä tavalla, että työllisyys on hänenkin sydäntään lähellä.

Nämä asiat, mitä pääministeri lupasi, ovat tietysti hyviä asioita, niinhän muuten hallitusohjelmakin. Tosin hallitusohjelmasta ei ole kovinkaan paljon vielä positiivista nähty toteutuneena. Näin ollen hiukan saanen olla epäileväinen, tapahtuuko nytkään mitään, mutta kun pääministeri on täällä käynyt vakuuttamassa tahtoaan hoitaa asioita aktiivisemmin ja minä sanon myös yrityselämää elvyttävämmiin kuin tähän asti, niin rohkenen henkilökohtaisesti hänen uskoa.

Sen sijaan hallituksen työskentelyhän on osoittanut ristiriitoja. Toinen ministeri lupaa ja toinen kiistää. Kun tässä on kuitenkin sellainenkin mahdollisuus, että huomenna irtisanoutuvat ne ministerit, joita tämä keskustelu ei ole kiinnostanut, tästä ratkaisusta, niin onhan tässä vielä harkinta-aikaa perjantaihin asti. Omalta osaltani en voi ed. Saarion pontta kannattaa, vaan uskon, että jotain positiivista huomenna tapahtuu. Mutta jos tapahtuisi niin ikävästi, että jotkut muut ministerit omasta ministeriryhmästämmme tai muusta toteaisivat, että näillä puheilla on vain puheitten arvo, silloin olisin pakotettu menemään jonkin oppositiopuolueen pääministerin selväksi epäluottamuslauseeksi tulkitseman ponnin taakse.

P u h e m i e s : Tiedustelen ed. Saariolta, tarikoittiko hänen puheenvuoronsa ehdotuksen perumista.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Kyllä tarkoitti.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Ensimmäkin minäkin olen iloinen, että pääministeri on tullut seuraamaan, kun hänen hallituksensa luottamuksesta keskustellaan eduskunnassa. On tärkeä asia olla täällä.

Tunnustan kuuluneeni niihin, jotka hyvin har-

taina seurasivat ed. Saarion aikaisempaa puheenvuoroa täällä ja hänen lausuntoaan tv-uutisille, jossa hän totesi, kun häneltä kysyttiin, onko hän huomennakin vielä tätä mieltä kuin tänään, muistaakseni näin: jos elossa ollaan. Joten ei tämä paljon selittämällä parane.

Kiinnitän vain huomiota siihen asiaan, jonka ed. Laine jo aikaisemmin nosti esille, valtiopäiväjärjestyksen 11 §:ään, joka kehottaa edustajia noudattamaan oikeutta ja totuutta kysymyksissään ja ymmärtääkseni kieltää kaikenlaisen painostuksen. Mielestäni tämän illan toiminnasta heräsi jonkin verran ikävä maku ed. Saarion ajattelua ja hänen esittämänsä pontta kohtaan, mutta johtopäätökset ovat tietysti hänen itsensä tehtävissä.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! On oikeastaan ollut järkyttävää olla todistamassa ed. Saarion aiheuttaman kalabaliikin loppuvaiheiden kohtaloa eduskunnassa myöhään yöllä. Näyttää todellakin siltä, että vapaa kansanedustaja on antanut painostaa itseään. Kaikkein vähiten olisin uskonut, että tähän painostukseen alistuu ed. Saario.

Työttömyyden hoito näyttää yksittäiselle kansanedustajalle olevan vain jännittävä näytelmä ja temppu. Siitä olen hyvin pahoillani, koska tämä välikysymys on vakavasta maan tilanteesta nousut, ja olisin odottanut, että se olisi viety vakavalla mielellä alusta loppuun läpi.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan vain todeta pöytäkirjojakin varten, että jos jollakin on sellainen käsitys, että pääministeri oli täällä painostamassa hallitusryhmien kansanedustajia johonkin ratkaisuun, niin ehdottomasti totean, että sellaista painostusta ei ole tapahtunut millään muotoa, enkä usko, että tämän käydyin keskustelun jälkeenkään sen paremmin ed. Saario kuin minäkään olemme mieliteitämme muuttaneet.

Ed. Z y s k o w i c z : Herra puhemies! On ymmärrettävää, että opposition pettymys ed. Saarion tekemän perustelulausuman aiheuttaman tilanteen laukeamisesta purkautuu tällaisina syytöksinä, joita muiden muassa ed. Vehkaoja esitti puheenvuorossaan, jossa hän viittasi näytelmään ja temppuiluun. Tosiasia on kuitenkin se, että ed. Saario ja samoin ed. Lahtinen, joka käytti äsken puheenvuoron, ovat hyvin vakavalla mielellä olleet tässä asiassa liikkeellä, hyvin vakavalla mielellä halunneet niitä asioita

edistettävän nykyistä voimakkaammin, jotka ed. Saarion ehdottamassa perustelulausumassa olivat esillä, eli pienten ja keskisuurten yritysten työllistämismahdollisuuksien parantaminen työelämän joustoja edistämällä, välillisiä työvoimakustannuksia alentamalla ja myös tuloverotusta asteittain keventämällä. Tästä ei ole epäilystäkään.

Toisaalta on selvää, että on poikkeuksellista, että hallituspuolueen eduskuntaryhmän piiristä esitetään epäluottamuslauseeksi tulkittavissa olevaa perustelulausumaa. Näin ollen on luonnollista, että esimerkiksi eduskuntaryhmän johto on keskustellut näiden edustajien kanssa ja pyrkinyt vetoamaan heihin tässä asiassa. Ratkaisu kuitenkin löytyi sitä kautta, että asianomaiset edustajat yhdessä pääministerin kanssa puhuivat tästä asiasta, puhuivat substanssista, siitä, mitä hallitus on tehnyt, tekemässä ja mitä se voisi nykyistä tehokkaammin tehdä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi.

Tätä kautta on päädytty tilanteeseen, jossa pääministeri käytti sen puheenvuoron, jonka hän käytti ja jossa hän sitoutui näihin tiettyihin ratkaisuihin, joihin kuului myös erityisen selvitystyön asettaminen vielä tänä syksynä näiden asioiden edistämiseksi. Mielestäni tämä on kaikkien kannalta hyvä ja kohtuullinen lopputulos.

Ed. L a h t i n e n : Herra puhemies! Pääministeri Aho sanoi juuri oikein. Ei hän tullut meitä painostamaan. Jos nyt jotenkin päin voi sanoa, niin kyllä kai pikkuisen hallitus joutui tässä painostuksen kohteeksi.

Ed. Vehkaojalle: Kyllä me todella tänään olemme vakavissamme olleet. Jos tässä asiassa voi enemmän olla, ihmettelen. Niin kuin joku aikaisempi puhuja totesi, hallitus on tällä hetkellä niin heikoilla, että se voi siitä vain joko vahvistua tai se on entinen hallitus, ja se on minusta pääministerin lupausten lisäksi vahvin tae siitä, että jotakin rupeaa tapahtumaan. Ei tämä tarvitse välttämättä välikysymystä, kun asia hoituu.

Ed. R i n e : Herra puhemies! Uskon kyllä siihen, että edustajat Saario ja Lahtinen ovat vakavissaan työllisyyskysymyksen osalta, mutta pääministeri Aho ja ed. Zyskowicz eivät kyllä sitä ole. Sitä minä ihmettelen erityisesti edustajatoveri Zyskowiczin kohdalta, että hän suhtautuu tällaiseen kysymykseen kuin työttömyyskysymys

näin kevyesti. Hän varmasti ymmärtää, mitä minä sillä tarkoitan.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Ajattelin jo vetäytyä keskustelusta pois, mutta en maltanut sitä tehdä kuultuani ed. Rinteen puheenvuoron.

Täällä on nyt osoitettu runsaasti sympatiaa ed. Saariolle ja ed. Lahtiselle ja heidän esittämilleen ajatuksille. Minä haluaisin vain tehdä seuraavan johtopäätöksen, mitä se edellyttää.

Se edellyttää sitä, että tuetaan näitä päämääriä, kun ne tulevat eduskunnassa käsiteltäviksi. Kun puhutaan välillisten työvoimakustannusten alentamisesta, silloin tullaan vääjäämättömästi kysymykseen siitä, mitä etuuksia niillä katetaan ja millä tavalla niiden etuuksien kattaminen järjestetään. Minä toivon, että kun sellaiset lainsäädäntöratkaisut tulevat käsiteltäviksi, jotka tekevät mahdolliseksi välillisten työvoimakustannusten alentamisen, tämä sympatia edustajia Saariota ja Lahtista kohtaan muuttuu myös poliittiseksi tueksi. Se sopii kyllä hallitukselle aivan erinomaisesti. Nämä ovat olleet yleensä ratkaisuja, jotka eivät täällä ole saaneet eduskunnan oppositioon tukea.

Aivan samoin on tilanne työllistämisen kynnyn muunkin alentamisen osalta. Kun puhuimme keväällä täällä myös erään lainsäädäntöhankkeen yhteydessä siitä, että pitäisi saada joustavuutta työelämään niin, että työllistämisen kynnys alentuisi, muistamme hyvin, mitä sille tapahtui. Sympatiaa ei silloin tunnettu niillä tahoilla, jotka nyt lämpimästi ajattelevat ed. Saariosta ja ed. Lahtisesta.

Haluan vain korostaa sitä, että nämä eivät suinkaan ole niin helppoja asioita ratkaistaviksi kuin täällä nyt on väitetty, vaan jotta työllistämisen kynnys voi alentua, se edellyttää tiettyjä uudelleenjärjestelyjä, rakenteellisia muutoksia. Toivon, että niihin nyt valmiutta laajasti löytyy. Tämä keskustelu antaisi siihen viitteitä.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Täällä on työministeri Kanerva hallituksen vastauspuheenvuorossaan toivonut oppositiolta ehdotuksia ja näkemyksiä työllisyyden lisäämiseksi. Voin ilmoittaa — vihreän eduskuntaryhmän puolesta varmasti me kaikki olemme samaa mieltä — osallistumaan tähän herra pääministerin lupamaan selvitystyöhön. Se varmasti saa siitä lisä ulottuvuuksia ja ideoita.

Ed. Zyskowicz kiisti, että täällä olisi näyteltä joku näytelmä edustajien Saario ja Lahtinen ym-

pärillä. Voin vakuuttaa, että ed. Zyskowitz on oikeassa, kun hän sanoi, että hän ei ole nähnyt sitä näytelmää. Hän ei ole nähnyt sitä, koska hän esiintyi siinä!

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Pääministeri tietää varsin hyvin, että välilliset työvoimakustannukset ovat nousseet aika reippaasti, ja ne ovat nousseet juuri työttömyyden takia työnantajille. Mitä enemmän työttömyyttä lisätään, luonnollisesti silloin myös välilliset työvoimakustannukset kaiken aikaa nousevat. Eli itse asiassa työttömyys on nyt hyvin selvästi osoittautunut syyksi siihen, miksi esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksut ovat nousseet työnantajille.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Työttömyys ja työttömyysturvamenot ovat yksi syy välillisten työvoimakustannusten nousuun, mutta ne eivät ole suinkaan läheskään ainoa syy. Jos tänään välilliset työvoimakustannukset ovat 2/3 palkasta osapuilleen, niin siitä työttömyysvakuutusmaksun osuus on vain runsaan kymmenenneksen luokkaa. Monet muut seikat vaikuttavat myös välillisiin työvoimakustannuksiin.

Olen ollut aika hämmentynyt siitä, että kun esimerkiksi on keskusteltu siitä valtavasta eläkevastuuvajauksesta, joka nyt on jo syntynyt, ja sen edellyttämistä toimenpiteistä, niin eläketurvan ja sosiaaliturvan puolustajina on pidetty niitä, jotka ovat olleet vaiti tästä asiasta, jopa kieltäneet asiasta keskustelemisen, kun taas niitä, joihin itseni ja hallituksenkin luen, jotka näemme tämän vakavan uhan, joka edessä on, ja halusimme ryhtyä nyt jo tekemään ratkaisuja, jolla tätä uhkaavaa vyöryä estetään, on pidetty suomalaisen sosiaaliturvan tuhoajina. En tiedä ainuttakaan eläkeläistä, joka saisi eläkkeensä prosentteina. Kaikki saavat sen markkoina. Nyt on kysymys siitä, miten tulevaisuudessa tuotetaan ne markat, joilla eläkkeet voidaan kattaa. Nykyisistä etuuksista tiukasti kiinnipitäminen merkitsee käytännössä sitä, että työllistämisen kynnyksessä korkealla ja edellytykset tulevaisuudessa suoriutua näistä velvoitteista päivä päivältä huononevat. Tässä mielessä minusta olisi toivottavaa, että kun puhumme nyt työllisyydestä ja työllistamisestä ja työllistämisen kynnyksestä, oltaisiin rehellisiä. Jos halutaan alentaa työllistämisen kynnystä, silloin on pakko puuttua sosiaaliturvamaksuilla rahoitettaviin etuuksiin ja saada niiden suhteen uudistuksia aikaan. Tässä ei ole kysymys ainoastaan siitä, mitä tapahtuu tänään, vaan tietysti myös siitä, tuleeko meidän jälkeemme niitä, jotka

aikanaan ovat kykeneviä huolehtimaan tämän sukupolven eläkkeistä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin vielä kiinnittää huomiota siihen, mitä ed. Nikula sanoi. Mielestäni tämä on ollut sillä tavalla poikkeuksellinen välikysymys — valitettavasti en ole tämän enempää voinut osallistua välikysymyskeskusteluun — että tässä todella yritettiin pohtia välikysymyksessä esitetyn asian sisältöä. On annettava vihreälle eduskuntaryhmälle reilu tunnustus siitä, että siellä on ongelmat tunnustettu sellaisina kuin ne ovat ja yritetty etsiä ennakkoluulottomasti ratkaisuja näihin vakaviin ongelmiin. Sitä samaa ei voi sanoa monien muiden oppositioryhmien esiintymisestä.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Kun pääministeri Aho vielä meni kysymyksen substanssipuoleen äskeisissä puheenvuoroissaan, niin toivon vain, että hän on lukenut välikysyjien esityksestä myös sen osan, jossa kerrotaan, millä nykyiset korkeat välilliset työvoimakulut korvataan. Kiinnitän huomiota siihen, että tästä oli myös välikysymyksessä esitys ympäristö- ja energiaverotuksen osalta ja siirtymisestä katteeseen perustuvaan työvoimakulujen keräämiseen. Toivon, että kun välillisiä työvoimakustannuksia lähdetään alentamaan, näitä esityksiä tulee eduskuntaan, myös tämä toinen puoli kysymystä otetaan huomioon eikä siten kuin vähän koin pääministeri Ahon syyllistävän eduskuntaa, että tuodaan vain yksi puoli asiaa ja sitten ihmetellään, kun ei sille löydy täällä kannatusta. Välikysymyksessä oli nämä molemmat puolet.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Tietenkin tuntee vähän hämmennystä siitä, että asian nyt kävi niin kuin kävi ja edustajat Saario ja Lahtinen peruiivat oman pontensa. Toivoisin, että te kaksi jämäkkää miestä pitäisitte huolen, kun asioita sitten aletaan tässä työryhmässä tai selvitystoimikunnassa, mikä tämä nyt tulee olemaankin, (Ed. Rinne: Komitea se on!) — ilmeisesti parlamentaarisessa komiteassa — pohtimaan, että siellä puututtaisiin siihen asiaan, joka ed. Saariolle ja minulle ainakin oli ihan yhteinen: byrokraatian ja lainsäädännön ja pykälien purkaminen. Minä en muista ainakaan, että pääministeri Aho olisi näihin asioihin omassa puheenvuorossaan puuttunut. Tämä on minun mielestäni kaikkein tärkein asia. Yrittämisen esteiksi on luotu sellainen pykäläviidakko lainsäädännöllä, ei pelkästään työehtosopimuksilla, vaan lainsäädännöllä, josta on vähitellen pääs-

tävä eroon. Tämä on unohdettu herrojen ministereiden taholta aivan tyystin.

Mutta jos te yhtään epäilette sitä, että ei hallitus pysty toteuttamaan toiveita, mihin te nyt luotatte, niin kannattakaa ihmeessä minun ponttani. Sitä pääministeri ei vielä ole tulkinnut mitenkään päin.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Minun täytyy varmaan pyytää anteeksi, että mestaus näyttää peruuntuvan. Se ei alun pitäenkään ollut tarkoitus, vaan tarkoitus oli yrittää löytää jonkunlainen kohtuullisesti toimiva ratkaisu meidän eräseen kaikkein keskeisimpään ongelmaamme. Olen kyllä hieman pahoillani siitä, vaikka luulen sen osin johtuvan myöhäisestä ajankohdasta, että on tahdottu ikään kuin ymmärtää, että kysymyksessä olisi näytelmä. Jos oppositio tahtoo suhtautua täällä tapahtuvaan toimintaan kuten näytelmäesitykseen, niin minä kysyn ed. Nikulalta: Kumpi on parempi, intensiivinen ja osaava näyttelijä vai kiinnostumaton katsoja?

Ed. H a u t l a : Arvoisa puhemies! Jos pääministeri olisi ollut paikalla aikaisemmin tänään, hän olisi kuullut myös hyvin mielenkiintoisen keskustelun siitä, kuinka sosiaaliturvan tilkkutäkkiä voitaisiin yhdistää kansalaisen perustuloksi. Tämän otti itse asiassa esiin hänen oman eduskuntaryhmänsä ryhmäpuhuja ed. Vanhanen, ja tästä kävimme rakentavaa sananvaihtoa. Useat edustajat sen mainitsivat.

On todella esitetty hyvin radikaalejakin uudistuksia ja mietitty, kuinka ihmisten elämää voitaisiin helpottaa tässä vaikeassa tilanteessa. Perustulo on täällä nähty yhdeksi keinoksi, jolla työtä voitaisiin jakaa uudestaan, jolla ihmisiä voitaisiin auttaa jäsentämään elämänsä eri vaiheita palkkatyön ja muun hyödyllisen toiminnan kesken ja joka myös voisi muodostua varteenotettavaksi vaihtoehdoksi hallituksen esittämälle työmarkkinatuelle sillä tavalla, että sillä voitaisiin ehkä tehdä tulonsiirto niille pienituloisille, jotka nyt ovat ajautuneet työmarkkinoilta, koska maailmantalouden dynamiikka on sellainen, että se siivooa ulos juuri vähiten koulutettujen ihmisten yksinkertaisimpia työpaikkoja. Perustulo olisi myös tässä suhteessa erittäin hyvä vaihtoehto. On todella sääli, että pääministeri ei ole ollut tänään paikalla keskustelemassa näistä asioista aikaisemmin.

Ed. T i u r i : Herra puhemies! Vihreiden verotuskohdista halusin vielä huomauttaa, että kun

ympäristöveroja korotetaan, nämä verot tulevat todella kaikkien kaupungeissa asuvien ihmisten maksettavaksi, jotka ovat kaukoverkossa. Siitä syystä niitä veroja maksavat sellaisetkin, jotka eivät muita veroja maksa. Heille täytyy varmaan sitten kompensoida se, jolloin tuotto jää paljon pienemmäksi. Minä toivoisin, että vihreät todella miettivät, mitä nämä käytännössä merkitsevät, eivätkä vain toimisi tällaisella ylevällä tasolla, jolla luvataan, että näillä hoidetaan asiat. Sitten kun ne reaalisesti toteutetaan, niin huomataan, että ne eivät ollenkaan toimi niin kuin pitäisi ja kohdistuvat hyvin hankalalla tavalla.

Kolmas kohta, karsitaan yritystukia. Toivotavasti tämä ei tarkoita tuotekehitystuen karsimista. Sitä pitäisi nimenomaan lisätä, koska se on se, joka tuottaa uutta teollisuutta, uusia työpaikkoja.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! On syytä vielä vähän ihmetellä tapahtumaketjua sen johdosta, että nyt, kun on mestarien tulkinta saatu ed. Saarion tekstistä, näyttääkin siltä, että ed. Saario ei ole lukenutkaan ministeri Kanervan hallituksen puolesta antamaa vastausta ennen kuin on tehnyt oman lausumaehdotuksensa. Tämä on tietysti opiksi ja ojennukseksi tulevaisuutta varten. Ehkä ed. Saarion kohdalla ainakin täytyy toivoa, että hän jatkossa lukisi ensin, mitä puoluetoveri käy lupaamassa ei vain koko ryhmän vaan myös hallituksen puolesta.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta yhteen substanssiasiaan, josta on keskusteltu, koska pääministeri Aho nyt kerrankin on paikalla ja ilmeisesti kuuntelee, mitä edustajat puhuvat.

Yrittäjien esteenä on lakiviidakko. Mutta tavallisen kansalaisen esteenä on sosiaalialan mielton järjestelmä, josta ei ota selvää kukaan, eivät edes sosiaali- ja terveysministeriön viranomaiset. Kun näitä asioita nyt komiteaan ollaan lykkäämässä, pistäkää nyt toinenkin komitea pystyyn, joka selvittää sosiaalialan lainsäädännön niin, että saadaan ihmisille yksi kattava lainsäädäntötukijärjestelmä, josta selviää normaalilla järjellä.

Jos voi esittää vielä toivomuksen tavallisena kansanedustajana, tavallisena kansalaisten edustajana: Päästäkää meidät tästä lakitulvasta! Ei kaikkea tarvitse pistää lakien suojaan ja viidakkoon. Tämähän on aivan mieletöntä, mitä täällä harrastetaan. Ennen kuin tänne tulee, ei voi käsitellä, minkälaista lainsäädäntöä kansalaisten riskiksi suolletaan. Puolet tästä on ihan turhaa.

Ed. L a h t i n e n : Herra puhemies! Ettei kävisi niin kuin kotona, että aina on naisilla viimeinen puheenvuoro, tänä iltana on ollut paljon ihan rakentavia asioita ihan viime hetkille. Kun mm. vihreät ovat osoittaneet monessa asiassa olevansa hyvin lähellä sitä huolta, jota hallituskin tuntee maan kohtaloista, jos vaikka nyt sovimme vain, että selvitetään yritystoiminnan ja sitä kautta työllisyyden tukitoimia, niin pääministeri fiksuna ihmisenä voinee samanaikaisesti tutkia mahdollisuuksia siihen, olisiko hallitusremonttiin jossakin vaiheessa aihetta. Voihan olla, että vihreät tukeakseen hallituksen työtä haluavat siihen jopa osallistua, ja ed. Ukkola tietysti käy siihen vaikka äänettömäksi yhtiömieheksi, jos maltaa pysyä ääneti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon:

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 (HE 25)

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 (HE 105)

3) Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE 91)

4) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 97)

5) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 98)

6) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 172)

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinaisen täysistunto on huomenna perjantaina kello 13. Valtioneuvoston kyselytunti on tänään torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan torstaina 7 päivänä lokakuuta kello 1.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen